

har haft till oundviklig följd, att kommissionens organisation måst utvidgas icke obetydligt. Av den i det föregående återgivna sammanställningen över kommissionens avlöningskostnader framgår sålunda, att årskostnaderna, beräknade med hänsynstagande till rådande förhållanden hösten 1943 med över 1 000 000 kronor överstego de i 1943 års statsverksproposition beräknade. Till de största utgiftsökningarna ha bidragit byggnads- och läderavdelningarna samt gummi- och smörjoljebyråerna. Den förstnämnda avdelningens arbetsuppgifter ha ökat i huvudsak till följd av införandet av beslag och handelsreglering i fråga om sprängämnen samt handelsreglering med avseende å radiatorer och värmeelement. Läderavdelningens kraftiga expansion — i kostnader innebärande en ökning från 46 000 kronor till omkring 300 000 kronor — sammanhänger givetvis med den våren 1943 införda sko- och läderregleringen. Det kan här nämnas, att avdelningen hösten 1943, då den i stort sett var färdigorganiserad, omfattade en personal av 74 personer. Gummi- och smörjoljebyråerna, som tidigare ingått i den kemiska avdelningen, utbrötos hösten 1942 ur avdelningen och bildade självständiga byråer. Att gummibyran numera svällt ut till den största av kommissionens avdelningar och byråer — personalkostnaderna äro beräknade till 510 000 kronor — beror på den ytterligt skärpta situationen på gummiförsörjningens område, vilken medfört, att synnerligen ingående och personalkrävande regleringsåtgärder befunnits nödvändiga. Till belysning av organisationens omfattning kan erinras, att personalen å byrån vid ingången av september månad 1943 uppgick till ej mindre än 152 personer. Det bör emellertid här nämnas, att personalkostnaderna för den kemiska avdelningen nedgått med omkring 160 000 kronor sedan gummi- och smörjoljebyråerna utbrutits ur avdelningen.

Vid bedömandet av kostnadsstegringen bör även hänsyn tagas till att utgifterna för sakkunniga visat sig uppgå till omkring 200 000 kronor för år i stället för i 1943 års statsverksproposition beräknade 100 000 kronor. Ökningen sammanhänger bland annat med att ett antal resande kontrollanter behövt anställas mot sakkunnigarvoden. Slutligen bör erinras, att i anslaget för innevarande budgetår icke inräknats något belopp för övertid ersättningar. För sistnämnda ändamål ha nu äskats 84 000 kronor, motsvarande 7 000 kronor i månaden eller det belopp, vartill dessa ersättningar genomsnittligt uppgått under månaderna januari—augusti 1943.

Kommissionens anslagsäskanden grunda sig i stort sett på de vid tiden för äskandenas framställande rådande förhållandena inom kommissionen. Kommissionen har emellertid därjämte med hänsyn till att inom vissa avdelningar en framtida personalökning torde bli erforderlig räknat med härav föranledda öknningar i avlöningsbeloppen. För egen del har jag funnit de av kommissionen beräknade beloppen i stort sett böra godtagas. På några punkter har jag emellertid ansett en justering nedåt böra ske. I fråga om byggnadsavdelningen har kommissionen räknat med att vissa förutse-

bara regleringsåtgärder inom avdelningens område skulle preliminärt draga en årskostnad av omkring 60 000 kronor utöver avdelningens faktiska årskostnader hösten 1943. Då enligt vad jag inhämtat den förutsedda ökningen av personalen ännu icke kommit till stånd, anser jag hänsyn i förevarande sammanhang ej böra tagas till den eventuella utökningen. Avdelningens kostnader böra därför i anslagsberäkningen ingå med ett till 240 000 kronor nedsatt belopp. Ökningen från våren 1943 till hösten samma år av personalkostnaderna för den kemiska avdelningen är delvis av säsongbetonad natur. Kostnaderna vid sistnämnda tidpunkt synas därför vid beräkningen av avdelningens kostnader under nästa budgetår kunna jämkas något nedåt. Jag förordar, att dessa i anslagsberäkningen ingå med ett belopp av 440 000 kronor eller 23 700 kronor mindre än vad kommissionen föreslagit. Även beträffande gummibyrån, vars höga kostnader hösten 1943 i viss mån kunna tillskrivas en säsongmässig ökning av personalbehovet, torde en minskning av det för byrån uppgivna medelsbehovet kunna ske. Jag förutsätter nämligen att genom vissa organisatoriska ändringar särskilt i vad avser avdelningen för cykelgummiransoneringen en viss personalbesparing skall kunna ske. Kostnaderna böra i enlighet härmed nedräknas med förslagsvis 40 000 kronor till 470 000 kronor.

Med hänsynstagande till de av mig sålunda förordade justeringarna skulle alltså industrikommissionens avlöningsanslag för nästa budgetår kunna beräknas till (3 648 000 — 60 000 — 23 700 — 40 000 =) avrundat 3 525 000 kronor.

Under hänvisning till det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens industrikommission: Avlöningar* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 3 525 000.

[8.] **6. Statens industrikommission: Omkostnader, förslagsanslag.** Anslaget har för innevarande budgetår anvisats med 875 000 kronor och beräknats på följande sätt.

	Kronor
1. Reseersättningar	89 000
2. Inventarier	50 000
3. Kontorsutensilier	84 000
4. Statistikbearbetning	30 000
5. Telefonkostnader	110 000
6. Tryckning	360 000
7. Vakt, lyse och renhållning	50 000
8. Annonsering	25 000
9. Övriga expenser	75 000
Avrundning	2 000

Summa kronor 875 000.

Genom särskilda beslut har Kungl. Maj:t medgivit, att för bestridande av industrikommissionens omkostnader under tiden 1 juli—31 december 1943 högst 765 000 kronor av det för innevarande budgetår för ändamålet anvisade förslagsanslaget finge tagas i anspråk.

I sin under nästföregående punkt omförmälda skrivelse av den 7 september 1943 har *industrikommissionen* även framlagt beräkningar av medelsbehovet för omkostnader för nästa budgetår.

Beträffande de olika anslagsposterna har kommissionen anfört i huvudsak följande.

För *reseersättningar* beräknades enligt kommissionens under nästföregående punkt omförmälda skrivelse den 26 maj 1943 för helt budgetår åtgå 168 000 kronor. Kostnaderna för ändamålet under budgetåret 1942/43 utgjorde i det närmaste 142 000 kronor, motsvarande ett medeltal av 11 800 kronor i månaden. Då kommissionen räknade med ökade resekostnader för kontroll av ransoneringsbestämmelsernas efterlevnad upptogs kommissionen ifrågavarande post till förstnämnda belopp, 168 000 kronor, motsvarande 14 000 kronor i månaden.

Kostnaderna för *inventarier* beräknades enligt den i skrivelsen den 26 maj 1943 gjorda uppskattningen för helt budgetår till 80 000 kronor. De faktiska kostnaderna för budgetåret 1942/43 hade uppgått till drygt 120 000 kronor. Kommissionen ansåge sig icke böra räkna med någon mera avsevärd personalutvidgning för nästa budgetår och förutsatte därför, att nyanskaffningar av inventarier i huvudsak behövde avse allenast förvarings-skåp och dylikt samt kontorsmaskiner. På grund härav upptoges denna post för nästa budgetår till 60 000 kronor.

För posten *kontorsutensilier*, som enligt skrivelsen våren 1943 beräknats till 70 000 kronor per budgetår samt för budgetåret 1942/43 dragit en kostnad av något mer än 58 000 kronor, upptoges för nästa budgetår förstnämnda belopp, 70 000 kronor.

Kostnaderna för *statistikbearbetning* hade under budgetåret 1942/43 uppgått till närmare 31 000 kronor. Kommissionen beräknade kostnaderna för ändamålet under nästa budgetår till 30 000 kronor.

Av *telefonkostnaderna*, som kommissionen i maj månad 1943 beräknat till 182 000 kronor om året och som under budgetåret 1942/43 uppgått till omkring 160 000 kronor, utgjorde större delen avgifter för interurbana samtal. Dessa avgifter hade under budgetåret utgjort i medeltal cirka 7 700 kronor i månaden. Kostnaderna hade emellertid därvid varit betydligt högre under de senare månaderna än under den första delen av året. Med hänsyn till den utökning av kommissionen, som på sistone ägt rum, bjöde försiktigheten, att man för nästa budgetår icke räknade med mindre belopp för interurbana samtal än 9 000 kronor i månaden. På grund härav och då kommissionen för abonnemang av förefintliga telefonväxlar och direktapparater samt för erforderliga nyinstallationer och flyttningar för nästa budgetår ansåge sig böra beräkna 75 000 kronor, upptogs kommissionen posten till 183 000 kronor.

Kostnaderna för *tryckning* hade i maj månad 1943 beräknats till 360 000 kronor om året. De faktiska utgifterna för budgetåret 1942/43 hade uppgått till något mer än 323 000 kronor. Med hänsyn till att den del av ifrågavarande kostnader, som haft samband med läderransoneringsens införande,

i viss utsträckning varit av engångskaraktär, ansåge kommissionen posten för nästa budgetår kunna upptagas med ett till 300 000 kronor sänkt belopp.

Kostnaderna för *vakt, lyse och renhållning* hade för budgetåret 1942/43 uppgått till närmare 57 000 kronor. Då en viss ökning av dessa kostnader kunde förväntas, beräknade kommissionen posten för nästa budgetår till 64 000 kronor eller samma belopp, vartill kommissionen i sin skrivelse den 26 maj 1943 uppskattat kostnaderna.

Posten för *annonsering* vore svårbedömd. Den hade av kommissionen i maj månad 1943 beräknats till 25 000 kronor om året under det att de verkliga utgifterna för ändamålet under budgetåret 1942/43 uppgått till cirka 42 500 kronor. Posten upptoges av kommissionen för budgetåret 1944/45 till förstnämnda belopp, 25 000 kronor.

I posten *övriga expenser* inginge kostnader bland annat för vissa utredningar och undersökningar jämte tillverkningsanalyser och dylikt samt för frakter och transporter m. m. ävensom andra utgifter av olika slag. Enligt kommissionens beräkningar i maj månad 1943 skulle kostnaderna för ifrågavarande ändamål uppgå till 75 000 kronor för helt år. De verkliga kostnaderna under budgetåret 1942/43 hade emellertid uppgått till inemot 118 000 kronor. Kommissionen beräknade posten för nästa budgetår till 100 000 kronor.

Kommissionens i det föregående angivna medelsbehov för bestridande av kommissionens omkostnader under budgetåret 1944/45 skulle sålunda uppgå till sammanlagt 1 000 000 kronor enligt följande sammanställning.

	Kronor
1. Reseersättningar	168 000
2. Inventarier	60 000
3. Kontorsutensilier	70 000
4. Statistikbearbetning	30 000
5. Telefonkostnader	183 000
6. Tryckning	300 000
7. Vakt, lyse och renhållning	64 000
8. Annonsering	25 000
9. Övriga expenser	100 000

Summa kronor 1 000 000.

Den utvidgade verksamheten inom statens industrikommission har med- Departements-
chefen. fört, att jämväl kommissionens omkostnader stegrats. Detta gäller särskilt i fråga om posten för reseersättningar. Det ökade medelsbehovet för detta ändamål sammanhänger bland annat med tillkomsten av sko- och läderregleringen samt ett ökat behov av kontroll över ransoneringsbestämmelsernas efterlevnad. I jämförelse med det i 1943 års statsverksproposition för resor uppskattade beloppet utgör ökningen närmare 80 000 kronor för helt år räknat. Den närmast största utgiftstegringen faller på telefonkostnaderna, vilka numera beräknas uppgå till omkring 180 000 kronor årligen. Motsvarande siffra upptogs i 1943 års statsverksproposition med 110 000

kronor. Av erhållna uppgifter om den hittillsvarande belastningen å innevarande budgetårs anslag synes man hava anledning räkna med en slutlig årsbelastning icke obetydligt överstigande det av kommissionen för nästa budgetår äskade beloppet av 1 000 000 kronor. Då i utgifterna för innevarande budgetår ingå avsevärda tryckningskostnader av engångsnatur i anledning av sko- och läderransoneringen, synes emellertid anledning icke föreligga att i detta sammanhang beräkna nästa budgetårs anslag högre än 1 000 000 kronor.

Åberopande vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens industrikommission: Omkostnader för budgetåret 1944/45 anvisa ett förslagsanslag av* kronor 1 000 000.

[9.] **7. Statens bränslekommission: Avlöningar, förslagsanslag.** För bestridande av bränslekommissionens utgifter för avlöningar under tiden 1 juli—31 december 1943 må enligt beslut av Kungl. Maj:t av det för innevarande budgetår för ändamålet anvisade anslaget å 1 900 000 kronor tagas i anspråk högst 1 000 000 kronor. Tidigare under krisåren anvisade anslag och belastningen därå framgå av den sammanställning av anslagen och utgifterna för krisorganen som återfinnes i inledningen till huvudtiteln.

Kommissionens nuvarande organisation framgår av den i det följande intagna utgiftsberäkningen.

Genom särskilda beslut har Kungl. Maj:t bestämt ersättning till kommissionens ordförande och ledamöter, till ledamöterna i kommissionens råd och till vissa chefstjänstemän m. fl. För övriga befattningshavare bestämmes ersättningen av kommissionen enligt av Kungl. Maj:t fastställd löneplan. Beträffande den för kommissionen gällande löneplanen hänvisas till den i det föregående intagna tablån (sid. 3).

I skrivelse den 6 september 1943 har *bränslekommissionen* avgivit förslag angående medelsbehovet för kommissionens verksamhet under budgetåret 1944/45. Kommissionen har däri inledningsvis framhållit, att det på nuvarande stadium näppeligen läte sig göra att med något större mått av säkerhet beräkna medelsbehovet för budgetåret 1944/45. Omfattningen av kommissionens verksamhet under sagda budgetår komme självfallet att bliva beroende av det allmänna lägets utveckling. Inför ovissheten härom hade kommissionen ansett sig böra verkställa sina utgiftsberäkningar under antagande, att den nu rådande situationen i allt väsentligt komme att vara oförändrad under nästa budgetår.

Beträffande anslagsbehovet för avlöningar till kommissionens befattningshavare har kommissionen anfört, att kommissionen under det tilländalupna budgetåret verkställt en allmän översyn av personalbeståndet

i syfte att få närmare utrönt arbetskraftens effektivitet, i samband varmed vissa organisatoriska förändringar och personaldispositioner företagits. Härigenom hade kostnadsbesparingar uppstått. Vid beräkningen av anslagsbehovet för nästkommande budgetår har kommissionen utgått från personalbeståndet den 1 augusti 1943.

De av kommissionen gjorda beräkningarna innebära i huvudsak följande:

1. *Ordförande, ledamöter och råd.*

Av Kungl. Maj:t bestämda arvoden till ordförande och ledamöter	kronor	68 500	
Dagarvoden vid rådets sammanträden	»	700	69 200

2. *Sekretariatet.*

Huvudsekreterare med av Kungl. Maj:t bestämt arvode	»	16 677	
Övrig personal: 1 sekreterare (lönegrupp VII), 3 notarier (lönegrupp VI) och 5 biträden	»	62 520	
Till sekretariatet hör även registratorskontoret med 1 registrator, 1 kansliskrivare, 5 biträden samt 4 kontorsbud	»	37 380	116 577

3. *Juridiska byrån.*

Byråchef med av Kungl. Maj:t bestämt arvode ..	»	17 019	
1 sekreterare (lönegrupp VII)	»	12 445	
Å denna byrå är en sekreterarebefattning för närvarande vakant. Arvodet till ny innehavare av denna befattning, som är avsedd att återbesättas så snart lämplig person kan erhållas, beräknas för nästkommande budgetår till	»	12 000	41 464

4. *Kameralbyrån.*

Av Kungl. Maj:t bestämda arvoden till 1 byråchef, 1 förste revisor och 1 revisor	»	30 720	
Övrig personal: 1 kontorschef (lönegrupp VII), 1 notarie, 1 kamrer, 2 revisorer (samtliga i lönegrupp VI), 11 revisionsassistenter, 4 assistenter, 1 kassör, 1 tjänsteman, 36 biträden, 3 expeditionsvakter, 6 kontorsbud, 8 telefonister och 14 städerskor	»	387 018	417 738

Biträdespersonalen uppvisar en väsentlig ökning i förhållande till motsvarande redovisning i kommissionens utgiftsförslag för innevarande budgetår. Orsaken härtill är, att å byrån inrättats en särskild skrivcentral, till vilken koncentrerats en del av den kvinnliga arbetskraft, som tidigare selsatts å andra avdelningar och byråer.

5. Planläggningsavdelningen.

Denna avdelning är uppdelad å särskilda byråer, nämligen planeringsbyrån, byrån för licensärenden, byrån för hushållsärenden samt byrån för ersättningsbränslen.

Å avdelningen fördela sig avlöningskostnaderna enligt följande:

4 byråchefer, 1 kalkylator och 1 förste ingenjör. .	kronor	79 927	
Övrig personal: 1 sekreterare (lönegrupp VII), 2 notarier (lönegrupp VI), 5 assistenter, 6 kansli-skrivare, 40 biträden och 1 kontorsbud	»	254 444	
Å planläggningsavdelningen är chefsbefattningen vakant och uppehålls av chefen för planeringsbyrån. Det är kommissionens avsikt att inkomma med framställning om förordnande för denne att vara chef för planläggningsavdelningen. Någon ökning av dennes avlöningsförmåner i samband därmed torde icke komma att ifrågasättas. Däremot bör upptagas arvode till ny innehavare av befattningen som chef för planeringsbyrån, vilket arvode icke kan upptagas till lägre belopp än 12 000 kronor	»	12 000	346 371

I fråga om planläggningsavdelningens organisation har den på kommissionen ankommande licensgivningen i fråga om fasta bränslen, vilken verksamhet tidigare varit fördelad å planläggningsavdelningen, vedavdelningen och torvbyrån, centraliserats till planläggningsavdelningen, i samband varmed en överflyttning till sistnämnda avdelning skett av den personal å vedavdelningen och torvbyrån, som där sysselsatts med hithörande ärenden. Genom berörda organisationsändring har en viss förskjutning av avlöningskostnaderna från vedavdelningen och torvbyrån till planläggningsavdelningen ägt rum.

6. Vedavdelningen.

Denna avdelning är uppdelad å en produktionsbyrå, en anskaffningsbyrå, en transportbyrå, en tråkolsbyrå samt en avdelning för inspektion av vedförsörjningsåtgärderna i orterna, benämnd vedinspektionen.

Å avdelningen fördela sig avlöningskostnaderna enligt följande:

Av Kungl. Maj:t bestämda arvoden till 1 avdelningschef, 1 biträdande avdelningschef, 4 byråchefer, 1 vedinspektör, 2 transportinspektörer och 4 tjänstemän	»	178 361	
Övrig personal: 2 sekreterare (lönegrupp VII), 2 notarier (lönegrupp VI), 5 assistenter, 7 kansli-skrivare och 13 biträden	»	168 393	346 754

7. Kolavdelningen.

Av Kungl. Maj:t bestämt arvode till avdelnings- chefen	kronor	20 800	
Övrig personal: 1 sekreterare (lönegrupp VII), 2 notarier (lönegrupp VI), 2 assistenter, 2 kansli- skrivare och 10 biträden	»	98 400	119 200

8. Bensin- och oljeavdelningen.

Av Kungl. Maj:t bestämda arvoden till 1 avdel- ningschef och 1 ingenjör	»	22 200	
Övrig personal: 1 sekreterare (lönegrupp VII), 3 notarier (lönegrupp VI), 1 registrator, 8 assis- tenter, 3 kansliskrivare, 19 biträden, 2 expedi- tionsvakter, 3 kontorsbud och 2 telefonister ..	»	220 980	243 180

9. Kraftbyrån.

Av Kungl. Maj:t bestämt arvode till byråchefen ..	»	17 682	
Övrig personal: 1 ingenjör (lönegrupp VI), 4 assis- tenter, 2 biträden	»	42 006	59 688

Den under föregående höst inträdda skärpning-
en i kraftförsörjningsläget med därav följande
ransonerings- och restriktionsbestämmelser nöd-
vändiggjorde omfattande nyanställningar å kraft-
byrån. Efter hand som kraftförsörjningssitua-
tionen förbättrats, har emellertid byråns personal
kunnat avsevärt reduceras. Omfattningen av by-
råns arbetsuppgifter är i hög grad beroende av ut-
vecklingen på kraftförsörjningens område.

10. Gengasbyrån.

Av Kungl. Maj:t bestämt arvode till byråchefen ..	»	6 000	
Övrig personal: 1 ställföreträdare för byråchefen, 1 teknisk chef, 1 ingenjör (samtliga i lönegrupp VI), 2 assistenter, 2 tjänstemän, 5 biträden, 1 expeditionsvakt och 1 kontorsbud	»	80 460	86 460

11. Torvbyrån.

Av Kungl. Maj:t bestämda arvoden till byråchefen och 1 tjänsteman	»	15 600	
Övrig personal: 1 sekreterare (lönegrupp VII), 3 assistenter, 3 torvtekniska biträden, 9 biträden och 1 expeditivsvakt	»	91 959	107 559

Utvecklingen på torvområdet har nu nått ett
sådant stadium, att det med skäl kan ifrågasät-
tas, huruvida det är lämpligt att fortsätta utbygg-
naden av torvindustrin. Man kan sålunda numera
räkna med, att flertalet för brännortorvtäkt lämp-
liga mossar redan tagits i bruk. Vidare lägga ar-
betskraftsförhållandena och bristen på transport-

medel hinder i vägen för etablerandet av nya bränttorvföretag. Särskilt arbetet med torvmarksundersökningar torde därför komma att minska. Någon fullständig avveckling av byråns organisation för bedrivande av fältarbete kan dock icke ske med hänsyn till behovet av erfarna torvtekniker dels för kontroll av företag, vilka erhållit statsbidrag eller avsättningsgaranti och dels för rådgivning i tekniskt avseende åt torvproducenterna. Antalet torvtekniker har redan under föregående budgetår kunnat minskas med 3. Även i fråga om byråns övriga personal har en anpassning nedåt kunnat vidtagas. Frågan i vilken utsträckning ytterligare nedskärning av personalbeståndet å byrån skall bliva möjlig att genomföra undandrar sig för närvarande ett säkert bedömande.

12. Experter och sakkunniga.

Kostnaderna härför, som i kommissionens utgiftsförslag för innevarande halvår beräknats till

7 500 kronor, upptagas här till	kronor	15 000
---------------------------------------	--------	--------

13. Kommissionens ombud i Skåne.

Arvode av Kungl. Maj:t bestämt till 500 kronor i månaden upptages här till

»	6 000
---	-------

14. Övertidsersättning.

Kostnaderna för övertidsersättningar ha under de sistförflutna sex månaderna uppgått till i genomsnitt 750 kronor i månaden, vilken siffra torde kunna läggas till grund för beräkningen av denna utgiftspost, vilken sålunda upptages till

»	9 000
---	-------

Summa kronor 1 984 191.

Enligt dessa beräkningar skulle avlöningskostnaderna för budgetåret 1944/45 uppgå till omkring 1 984 000 kronor. Med hänsyn till att kommissionen räknar med att kunna genomföra ytterligare besparingsåtgärder har kommissionen ansett sig kunna begränsa sitt medelsäskande till 1 900 000 kronor.

Föredraganden. Under år 1943 har bränslekommissionens verksamhet för trygghet av bränsleförsörjningen bedrivits i huvudsakligen samma omfattning som under år 1942. De anstalter för en förbrukningsreglering på kraftförsörjningens område, som omnämndes i statsverkspropositionen till 1943 års riksdag, ha på grund av att kraftförsörjningsläget förbättrats hittills icke behövt sättas i verket. Som kommissionen i sin skrivelse omnämnt, ha rationalise-

ringsåtgärder av olika slag vidtagits i syfte att begränsa avlöningskostnaderna.

Kommissionens beräkning av medelsbehovet för avlöningar under nästkommande budgetår är grundad på personalförhållandena den 1 augusti 1943. I skrivelse den 17 december 1943 har kommissionen hemställt om anvisande av medel för tiden 1 januari—30 juni 1944. Kommissionen har därvid beräknat avlöningskostnaderna för sistnämnda tid till omkring 916 500 kronor, motsvarande 1 833 000 kronor för helt år. Avlöningskostnaderna för nästkommande budgetår synas med hänsyn härtill kunna beräknas till sistnämnda belopp. Emellertid torde en förändring av grunderna för anslagets beräkning böra vidtagas i följande hänseende. För närvarande bestridas kommissionens utgifter för dess handläggning av frågor rörande gasgeneratorer från tre olika anslag, nämligen kommissionens allmänna avlönings- och omkostnadsanslag samt ett särskilt reservationsanslag för Kontroll och undersökning av gasgeneratoraggregat. Sistnämnda anslag är avsett att täcka gengasbyråns utgifter för avlöningar och omkostnader i samband med typprovningar av gasgeneratoraggregat samt konsulent- och inspektionsverksamhet. Med den stabilisering som inträtt på gengasområdet har byråns verksamhet alltmera kommit att begränsas till sådana uppgifter som sammanhånga med ifrågavarande kontroll- och undersökningsverksamhet. Såsom jag i det följande vid behandlingen av nyssnämnda reservationsanslag kommer att närmare utveckla, torde denna verksamhet böra fortsätta även under nästkommande budgetår. Det synes då vara önskvärt, att kommissionens samtliga utgifter för gengasverksamheten sammanföras under ett och samma anslag. Detta kan enklast ske på så sätt, att medel för gengasbyråns samtliga avlöningar och omkostnader upptagas under det särskilda reservationsanslaget till Kontroll och undersökning av gasgeneratoraggregat.

I enlighet härmed bör avlöningsanslaget för budgetåret 1944/45 minskas med ett belopp motsvarande de för gengasbyrån beräknade avlöningarna. Av kommissionens skrivelse framgår att dessa avlöningar beräknats uppgå till 86 460 kronor. Efter avdrag av detta belopp skulle alltså medelsbehovet för bränslekommissionens avlöningar kunna bestämmas till (1 833 000 — 86 460 =) 1 746 540 kronor, eller avrundat 1 750 000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens bränslekommission: Avlöningar för budgetåret 1944/45 anvisa ett förslagsanslag av kronor 1 750 000.*

[10.] 8. *Statens bränslekommission: Omkostnader, förslagsanslag.* Kungl. Maj:t har medgivit, att för bestridande av bränslekommissionens utgifter för omkostnader under tiden 1 juli—31 december 1943 må av för-

slagsanslaget för omkostnader å 840 000 kronor tagas i anspråk högst 445 000 kronor. Rörande tidigare anslag och utgifter för detta ändamål hänvisas till sammanställningen i inledningen till huvudtiteln.

I den under nästföregående punkt omförmälda skrivelsen med förslag rörande anslag för nästkommande budgetår har *bränslekommissionen* framhållit, att kommissionen verkställt sina beräkningar av nu ifrågavarande anslag med ledning av de verkliga utgifterna för budgetåret 1942/43 samt under hänsynstagande till den uppskattade kostnaden för första hälften av budgetåret 1943/44 och till av kommissionen i övrigt kända förhållanden.

Kommissionen har beräknat ifrågavarande kostnader sålunda:

Rese- och traktamentsersättningar	kronor 160 000
Inventarier	» 10 000
Tryckningskostnader	» 270 000
Annonskostnader	» 50 000
Telefon och telegram	» 135 000
Kontorsmateriel	» 50 000
Övriga expenser	» 90 000
Kostnader, som enligt särskilda Kungl. Maj:ts beslut skola täckas av kommissionens omkostnadsmedel	» 40 000
Summa kronor 805 000.	

I fråga om de olika anslagsposterna har kommissionen anfört i huvudsak följande:

Utgifterna för rese- och traktamentsersättningar utgjorde första halvåret 1943 87 012 kronor, motsvarande för år omkring 175 000 kronor. Med hänsyn till den minskade omfattningen av undersökningsverksamheten på torvområdet kunna kostnaderna för resor och traktamenten förväntas komma att visa någon nedgång. Ifrågavarande post synes på grund härav kunna upptagas till 160 000 kronor.

Under första halvåret 1943 uppgingo kostnaderna för inventarier till 27 131 kronor. Dessa utgifter avsågo huvudsakligen nyanskaffningar i samband med lokalutvidgningar. Behovet av inventarier är numera i allt väsentligt tillgodosett. För oförutsedda kostnader å denna post torde för-siktigtvis dock böra beräknas ett belopp av förslagsvis 10 000 kronor.

Posterna tryckningskostnader, annonskostnader, telefon och telegram, kontorsmateriel och övriga expenser hava upptagits till belopp ungefärligen motsvarande dubbla utgiftsbeloppen å samma poster under förutnämnda halvår.

Kostnader, som enligt särskilda Kungl. Maj:ts beslut skola täckas av kommissionens omkostnadsmedel. Under kommissionens hittillsvarande verksamhet har Kungl. Maj:t efter därom gjorda framställningar bemyndigat kommissionen att disponera omkostnadsmedel för täckande av särskilda uppgifter som anförtratts kommissionen. Vissa av dessa uppgifter återkomma varje år, nämligen statistiska

bearbetningar av bränslelicenserna samt prov och analyser av inkommande laster av stenkol och koks. För dessa ändamål synas därför medel böra beräknas under kommissionens omkostnadsanslag jämväl för nästkommande budgetår. Storleken av erforderligt belopp torde kunna angivas till 40 000 kronor, vilket ungefär motsvarar det belopp som anvisats härför under budgetåret 1942/43. I tidigare utgiftsförslag har bland nu nämnda slag av kostnader upptagits jämväl utgifter för meddelanden till allmänheten. Kostnaderna härför uppgingo under budgetåret 1942/43 allenast till omkring 2 000 kronor. Då dylika meddelanden i fortsättningen torde komma att utgivast i tämligen begränsad omfattning, har det icke syntts kommissionen erforderligt att här beräkna medel härför.

Sedan kommissionen inkommit med sin nyssnämnda beräkning av medels-*Föredraganden.* behovet, har kommissionen i skrivelse den 17 december 1943 hemställt om anvisande av medel för tiden 1 januari—30 juni 1944. Kommissionen har därvid på grundval av utgifterna under tiden 1 juli—30 november 1943 beräknat omkostnaderna under första halvåret 1944 till 357 000 kronor, vilket motsvarar 714 000 kronor för helt år. Omkostnaderna för nästkommande budgetår torde kunna beräknas till samma belopp. Såsom jag under nästföregående punkt anført, böra emellertid medel för gengasbyråns omkostnader icke beräknas under detta anslag. Enligt vad jag inhämtat ingå sådana omkostnader i kommissionens nyssnämnda beräkning med i runt tal 4 500 kronor. Anslaget till kommissionens omkostnader bör alltså kunna bestämmas till (714 000 — 4 500 =) 709 500 kronor, eller avrundat 710 000 kronor.

Jag får därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens bränslekommission*: Omkostnader för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 710 000.

[11.] **9. Statens livsmedelskommission: Avlöningar, förslagsanslag.** Av de för innevarande budgetår anvisade medlen för ifrågavarande ändamål, 2 885 000 kronor, få enligt beslut av Kungl. Maj:t högst 1 690 000 kronor tagas i anspråk för tiden 1 juli—31 december 1943. Beträffande storleken av anslagen och belastningen därå under krisåren må hänvisas till den i inledningen intagna sammanställningen.

I skrivelse den 7 september 1943 har *statens livsmedelskommission* framlagt förslag rörande anslag för kommissionen å riksstaten för budgetåret 1944/45. Kommissionen har däri inledningsvis anført, att kommissionen — i likhet med vad som hittills skett vid beräklandet av kommissionens och kristidsstyrelsernas medelsbehov för avlöningar och omkostnader — med hänsyn till svårigheten att på ett tillförlitligt sätt bedöma i vad mån arten och omfattningen av kommissionens och kristidsstyrelsernas arbetsuppgifter kunde komma att förändras under nästa budgetår, ansett sig böra verkställa sina utgiftsberäkningar under antagande, att nu rådande förhållanden därut-

innan i allt väsentligt komme att fortbestå även under budgetåret 1944/45. Kommissionen räknade sålunda med att flertalet av nu gällande ransoneringsringar beträffande livsmedel samt textil- och tobaksvaror komme att vara i kraft under nämnda budgetår.

Beträffande anslagsbehovet för avlöningar till kommissionens befattningshavare har kommissionen anfört huvudsakligen följande.

a) *Arvoden bestämda av Kungl. Maj:t.*

Hit hänföres arvoden till *dels* kommissionens ordförande och ledamöter, *dels* ledamöterna av kommissionens råd, *dels ock* avdelnings-, sektions- och byråchefer samt övriga befattningshavare med av Kungl. Maj:t fastställda arvoden.

Kostnaderna för arvoden till kommissionens ordförande och ledamöter utgöra för närvarande omkring 8 000 kronor i månaden och kunna följaktligen, under förutsättning att någon ändring av kommissionens sammansättning icke äger rum, för helt år beräknas uppgå till 96 000 kronor. Kostnaderna för arvoden åt ledamöterna av rådet utgöra omkring 2 000 kronor om året. Utgifterna för arvoden åt angivna grupp befattningshavare uppgingo för augusti 1943 till något över 24 000 kronor, motsvarande 289 000 kronor för helt år. Då för närvarande säkra hållpunkter saknas för bedömande av om någon ändring av kommissionens organisation kan komma att ske, har kommissionen ansett sig böra räkna med sistnämnda belopp för ifrågavarande arvoden under nästa budgetår. Arvodena under denna punkt torde således för budgetåret 1944/45 kunna beräknas till sammanlagt 387 000 kronor.

b) *Avlöningar till övrig personal.*

Lönekostnaderna för kommissionens kanslipersonal för augusti 1943 uppgingo till sammanlagt 190 000 kronor och kunna alltså för närvarande beräknas till 2 280 000 kronor för helt år. Då det icke med någon större grad av säkerhet är möjligt att beräkna ifrågavarande lönekostnader under nästa budgetår, har kommissionen ansett sig böra uppskatta desamma till sistnämnda belopp.

Utöver kanslipersonalen har kommissionen för närvarande anställda sammanlagt 66 kontrollanter, därav 21 för kontroll över kvarnarna och mejerierna med avseende å efterlevnaden av villkoren för erhållande av förmalningsersättning, respektive mjölkpristillägg m. m. samt kontroll över handeln med lantsmör, 22 kontrollanter för övervakning av handeln med ransonerade varor, 12 kontrollanter för tillsyn över handeln med textilvaror samt 11 kontrollanter för övervakning av slaktdjursregleringen. Lönekostnaderna för ifrågavarande kontrollanter ha under de senaste månaderna uppgått till 38 000 kronor i månaden. Då det är möjligt, att ytterligare några personer kunna komma att behöva anställas för att upprätthålla erforderlig kontroll över efterlevnaden av gällande regleringsföreskrifter, uppskattar kommissionen ifrågavarande lönekostnader under nästa budgetår till 40 000 kronor i månaden eller 480 000 kronor för hela budgetåret.

Det sammanlagda anslagsbehovet under b) skulle alltså uppgå till $(2\,280\,000 + 480\,000 =) 2\,760\,000$ kronor.

c) *Arvoden till sakkunniga och experter.*

Ifrågavarande anslagspost har av kommissionen använts till ersättningar åt kvalificerad personal, som anlitas för speciella, mera tillfälliga uppgifter.

Vidare beräknar kommissionen, att, liksom hittills skett, jämväl under nästa budgetår ett stort antal personer komma att anlitas vid sakkunnigutredningar inom kommissionens olika verksamhetsområden. Utgifterna för ändamålet uppgingo under budgetåret 1942/43 till 229 000 kronor. På grund av svårigheten att göra några närmare beräkningar angående anslagsbehovet, synes det kommissionen lämpligt att uppskatta hithörande kostnader under nästa budgetår till ungefär samma belopp som under förra budgetåret. Kostnaderna för arvoden till sakkunniga och experter kunna därför beräknas till 230 000 kronor under budgetåret 1944/45.

Kommissionens anslagsbehov skulle sålunda uppgå till sammanlagt 3 377 000 kronor enligt följande sammansättning, i vilken för jämförelse även upptagits dels motsvarande verkliga utgifter under budgetåret 1942/43 och dels de i 1943 års statsverksproposition beräknade utgifterna.

	Verkliga kostnader 1942/43	1943 års statsverks- proposition	För 1944/45 äskade belopp
Arvoden bestämda av Kungl. Maj:t:			
a) Kommissionens ordförande och ledamöter	86 500	95 000	96 000
b) Ledamöterna av kommissionens råd	1 800	3 000	2 000
c) Övriga befattningshavare	243 000	240 000	289 000
Avlöningar till övrig personal:			
a) Kanslipersonalen	2 062 000	1 890 000	2 280 000
b) Reseombud och kontrollanter ..	376 000	428 000	480 000
Arvoden till sakkunniga och experter	229 000	228 000	230 000
Summa kronor	2 998 300	2 884 000	3 377 000

Ehuru någon skärpning i försörjningsläget i vad avser livsmedelskommissionens verksamhetsområde icke inträffat under år 1943 ha utgifterna för kommissionen blivit avsevärt större än som beräknats. För första hälften av innevarande budgetår ha sålunda till kommissionens förfogande för bestridande av avlöningskostnaderna måst ställas ett belopp av 1 690 000 kronor av det för budgetåret anvisade anslaget å 2 885 000 kronor. Med utgående från nu rådande förhållanden beräknar kommissionen medelsbehovet för avlöningar för nästa budgetår till 3 377 000 kronor, innebärande i jämförelse med anslaget för innevarande budgetår en ökning med närmare 500 000 kronor. Det ökade medelsbehovet sammanhänger emellertid i viss mån med åtgärder, som befunnits nödvändiga att vidtaga redan under budgetåret 1942/43. Kommissionens avlöningskostnader för sistnämnda budgetår uppgingo nämligen till i runt tal 3 000 000 kronor. Vidare må framhållas, att erfarenheten visat, att nya regleringsåtgärder ofta återverka på personalbehovet först någon tid efter regleringarnas genomförande.

I syfte att i möjligaste mån begränsa antalet nya anställningar har kommissionen enligt vad jag inhämtat sedan länge tillämpat den regeln, att ny-

anställning å viss avdelning icke får ske, förrän personalchefen konstaterat att det nya personalbehovet icke kan fyllas genom överflyttning från annan avdelning, där personalen finnes kunna minskas.

Av den förut återgivna sammanställningen av utgifterna under olika poster framgår, att ökningen av posten till avlöningar till kommissionens kansli-personal uppvisar den största stegringen, nämligen med 390 000 kronor. Enligt från kommissionen erhållna uppgifter beror ökningen i huvudsak på följande förhållanden. Inom sektionen för spannmål, foder medel m. m. har 1 reseombud måst placeras i Stockholm för handläggning av ärenden rörande reseombudens verksamhet. Beträffande sektionen för ärenden rörande slaktvaror har nyanställning av 3 befattningshavare ansetts erforderlig, nämligen 2 för kontroll av standardisering och av konservertillverkning och 1 för arbetet med organiserandet av matavfallsinsamlingen. Sektionen för matfett m. m. har måst nyanställa 1 befattningshavare för ärenden angående ersättningsprodukter för bleckplåtemballage. Inom sektionen för diverse livsmedel ha 3 manliga och 6 kvinnliga tjänstemän ansetts böra nyanställas för ärenden rörande fiskregleringen. Antalet befattningshavare inom konsumtionsavdelningen har måst utökas med ej mindre än 6 manliga och 18 kvinnliga tjänstemän i första hand på grund av en allmän ökning av antalet ärenden, fallande främst på byråerna för konsument- och licensärendena, varjämte de under år 1942 inom avdelningen inrättade byråerna för textilärenden, industriella ärenden och handelsärenden visat sig kräva större personal än den som därför disponerats under dert första tiden. För tjänstgöring i Stockholm ha vidare 4 kontrollassistenter och 1 textilkontrollant befunnits böra knytas till konsumtionsavdelningen. På grund av den ökade omfattningen av kristidsstyrelsernas verksamhet har personalen å sektionen för organisatoriska frågor måst utökas med 2 kvinnliga biträden. Den avsevärt ökade omfattningen av inventeringarna och de jordbruksstatistiska undersökningarna ha vidare föranlett nyanställning av 1 manlig och 4 kvinnliga biträden å statistiska byrån. Slutligen må nämnas, att beträffande upplysnings- och utredningsbyrån 1 befattningshavare måst nyanställas till följd av den ökade arbetsbelastningen på utredningsdetaljen.

Till kostnadsökningen har också bidragit, att kommissionen på grund av den alltmer markanta bristen på kvalificerad biträdespersonal varit nödsakad att i vissa fall höja förut utgående löneförmåner såväl för att få behålla redan anställd personal som för att möjliggöra nyanställning.

Den enligt sammanställningen till 52 000 kronor uppgående ökningen för avlöningar till kommissionens reseombud och kontrollanter har föranletts av ökade krav på att upprätthålla en tillfredsställande kontroll över efterlevnaden av gällande regleringsföreskrifter.

Det av kommissionen för nästa budgetår beräknade medelsbehovet grundar sig i allt väsentligt på kommissionens nuvarande kostnader. Endast i vad avser kostnaderna för avlöningar till kommissionens reseombud och kontrollanter har kommissionen räknat med en mindre utökning av befattningshavarnas antal.

Såvitt nu kan bedömas påfordra rådande förhållanden i vad avser försörjningen med livsmedel samt med textil- och tobaksvaror, att nuvarande regleringar i huvudsak upprätthållas. Vid dylikt förhållande synes någon beskärning av det av kommissionen äskade medelsbeloppet icke tillräddig. Jag anser mig därför icke böra resa någon invändning mot att anslaget till kommissionens avlöningskostnader beräknas till det av kommissionen föreslagna beloppet av 3 377 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens livsmedelskommission*: *Avlöningar* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 3 377 000.

[12.] 10. *Statens livsmedelskommission: Omkostnader, förslagsanslag.* Enligt beslut av Kungl. Maj:t har medgivits, att livsmedelskommissionen för första hälften av innevarande budgetår finge av det för budgetåret anvisade förslagsanslaget å 4 040 000 kronor för livsmedelskommissionens omkostnader taga i anspråk högst 2 930 000 kronor. Storleken av anslagen för dessa omkostnader samt utgifterna därför för tiden från krisens början framgår av den i inledningen intagna sammanställningen över anslagen till krisorganen och belastningen därå.

Livsmedelskommissionen har i den under nästföregående punkt omförmälda skrivelsen den 7 september 1943 angivit medelsbehovet även för kommissionens omkostnader för budgetåret 1944/45 samt därvid anförut huvudsakligen följande.

Kommissionens omkostnader fördela sig på följande fyra huvudposter, nämligen reseersättningar, expenser, tryckningskostnader samt inventarier och kontorsmaskiner.

a) *Reseersättningar.*

Kommissionens utgifter för reseersättningar ha under budgetåret 1942/43 uppgått till sammanlagt 480 000 kronor. Härav ha 17 000 kronor utgått till kommissionens ordförande och ledamöter samt ledamöterna av rådet, 380 000 kronor till kontrollanterna, 46 000 kronor till övriga befattningshavare och 37 000 kronor till sakkunniga. Dessa utgifter torde kunna beräknas under nästa budgetår bliva i det väsentliga av samma storleksordning som under nästföregående budgetår, dock med undantag för reseersättningarna till kontrollanterna. Vid jämförelse med de under de senaste månaderna utbetalade reseersättningarna — omkring 35 000 kronor i månaden — och med hänsyn till en eventuellt något utökad kontrollverksamhet, anser kommissionen resekostnaderna för kontrollanterna böra uppskattas till 450 000 kronor för

helt år. Med hänsyn till det nu sagda har kommissionen beräknat hithörande kostnader för budgetåret 1944/45 på följande sätt.

	Kronor
a) Kommissionens ordförande och ledamöter samt ledamöterna av kommissionens råd	17 000
b) Kontrollanterna	450 000
c) Övriga befattningshavare	46 000
d) Sakkunniga	37 000
	Summa kronor 550 000.

b) *Expenser.*

Dessa utgifter ha under budgetåret 1942/43 uppgått till 1 390 000 kronor, fördelade på följande utgiftsposter.

	Kronor
Kontorsmateriel	153 000
Telefon och telegram	154 000
Städning	48 000
Lyse	12 000
Annonskostnader	736 000
Ungdomsberedskapens rikstävling	57 000
Landsförbundet för arbetslöshetens bekämpande	32 000
Övriga expenser	198 000
	Summa kronor 1 390 000.

I posten övriga expenser ingå bland annat kostnaderna för kommissionens kontorslokaler, nattvakt, förhyrning och reparationer av kontorsmaskiner, fraktagifter å järnväg, flyttningar, portoavgifter, stämplor och stämpelfärg för slaktkontrollen o. s. v.

På grund av svårigheten att med någon grad av säkerhet beräkna ifrågasvarande kostnader under nästa budgetår har kommissionen uppskattat anslagsbehovet beträffande de olika posterna till i huvudsak samma belopp som här angivits. Några mindre höjningar ha dock — med hänsyn till utgifterna under första halvåret 1943 — ansetts böra beräknas för posterna städning och lyse samt övriga expenser. För annonskostnader har, med utgångspunkt från utgifterna härför under tiden januari—juli 1943, en sänkning av anslagsbehovet ansetts kunna göras. Förenämnda poster avseende Ungdomsberedskapens rikstävling och Landsförbundet för arbetslöshetens bekämpande ha icke medtagits i nu ifrågasvarande beräkningar.

I anslutning till det anförda beräknar kommissionen utgifterna för expenser till följande belopp.

	Kronor
Kontorsmateriel	153 000
Telefon och telegram	154 000
Städning	54 000
Lyse	15 000
Annonskostnader	700 000
Övriga expenser	200 000
	Summa kronor 1 276 000.

c) *Tryckningskostnader.*

Hit hänföres *dels* tryckningskostnaderna för den av kommissionen utgivna cirkulärserien, *dels* kostnaderna för tryckning av ransoneringskort av olika slag och därtill hörande blanketter ävensom för distribution av cirkulär, kort och blanketter (s. k. ransoneringskostnader), *dels ock* kostnaderna för övrigt förekommande blankettryck samt för broschyrer och affischer m. m. Under budgetåret 1942/43 uppgingo tryckningskostnaderna till sammanlagt 3 113 000 kronor, varav 507 000 kronor belöpte å cirkulärserien, 2 457 000 kronor å de s. k. ransoneringskostnaderna och 149 000 kronor å övriga trycksaker. Att med någon större grad av säkerhet beräkna hithörande kostnader under budgetåret 1944/45 är icke möjligt med hänsyn till ovissheten om i vilken omfattning nu gällande förbrukningsregleringar komma att bestå under sistnämnda år. Såsom inledningsvis anförts anser sig kommissionen därför böra räkna med att ifrågavarande kostnader komma att hålla sig på ungefär samma nivå som under sistlidna budgetår.

I anslutning till vad sålunda anförts uppskattar livsmedelskommissionen tryckningskostnaderna under budgetåret 1944/45 till följande belopp, nämligen 510 000 kronor för cirkulärserien, 2 500 000 kronor för de s. k. ransoneringskostnaderna och 150 000 kronor för övriga trycksaker eller således tillhopa 3 160 000 kronor.

d) *Inventarier och kontorsmaskiner.*

Ifrågavarande kostnader ha under nästföregående budgetår uppgått till 108 000 kronor. Härav hänför sig emellertid ett belopp av 39 000 kronor till kostnaderna för inköp till kristidsnämnderna av hålstansningsmaskiner för makulering av inköpsbevis. Då sistnämnda belopp avser en engångskostnad och med ledning av hithörande kostnader i övrigt under det sistförflutna budgetåret har kommissionen uppskattat kostnaderna för inventarier och kontorsmaskiner till 70 000 kronor under nästa budgetår.

Enligt de här gjorda beräkningarna skulle kommissionens anslagsbehov för omkostnader under budgetåret 1944/45 sammanfattningsvis utgöra:

	Kronor
Reseersättningar	550 000
Expenser	1 276 000
Tryckningskostnader	3 160 000
Inventarier och kontorsmaskiner	70 000
Summa kronor	5 056 000.

Jämväl i fråga om livsmedelskommissionens omkostnader ha avsevärda överskridanden icke kunnat undvikas. För det sistförflutna budgetåret uppgingo sålunda de faktiska kostnaderna till närmare 5 100 000 kronor, medan anslaget anvisats med 4 040 000 kronor. För nästa budgetår har kommissionen, som i allt väsentligt utgått från medelsbelastningen å de olika posterna under budgetåret 1942/43 med hänsynstagande dock till sedermera inträffade förändringar i kostnadsökande eller kostnadsminskande riktning, beräknat medelsbehovet till 5 056 000 kronor.

Beträffande vissa av de ökningar, som utgiftsposterna utvisa i jämförelse med motsvarande poster i 1943 års statsverksproposition, har jag under hand

Departements-
chefen.

från kommissionen inhämtat i huvudsak följande. Ökningen med 66 000 kronor för reseersättningar till reseombuden och kontrollanterna beror i huvudsak på dels att antalet dylika befattningshavare ökat och dels att tidigare beräknade genomsnittskostnader för befattningshavarnas resor visat sig för låga. Härtill kommer, att kommissionen för nästa budgetår räknat med att anställande av ytterligare några kontrollanter komma att erfordras. Ökningen av utgifterna för skrivmateriel m. m. sammanhänger med kommissionens stegrade arbetsuppgifter. De höjda städningskostnaderna hava föranletts av dels att antalet tjänsterum ökat från 243 till 300 och dels att de avtalsenligt fastställda lönerna för städningspersonalen undergått en höjning. Annonskostnadernas stegring är i huvudsak att hänföra till utökade eller nya regleringar. Tryckningskostnaderna för kommissionens cirkulärserie har kommissionen för nästa budgetår beräknat till i runt tal samma belopp som den faktiska kostnaden under budgetåret 1942/43 eller 510 000 kronor. Detta innebär en kostnadsökning av 260 000 kronor i jämförelse med den beräkning, som framlades i 1943 års statsverksproposition. Sistnämnda beräkning grundades i sin tur på den faktiska kostnaden under budgetåret 1941/42. Det stegrade antalet cirkulär hänför sig givetvis till den allmänna ökningen i kommissionens arbetsuppgifter, som ägt rum mellan de båda år, som legat till grund för beräkningen. Under budgetåren 1941/42 och 1942/43 utkommo 461 respektive 618 cirkulär. Vad slutligen angår den till 400 000 kronor beräknade ökningen av tryckningskostnaderna för ransoneringskort är densamma i huvudsak att hänföra till den allmänna utvidgningen av kommissionens verksamhet.

Av skäl som jag anfört under nästföregående punkt har jag ansett mig böra godtaga kommissionens beräkningar jämväl rörande omkostnaderna under nästa budgetår. I enlighet härmed är jag beredd att tillstyrka, att anslaget anvisas med äskat belopp, dock att anslaget för avrundning till 5 050 000 kronor bör nedsättas med 6 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens livsmedelskommission*: *Omkostnader* för
budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslags-*
anslag av kronor 5 050 000.

[13.] **11. Kristidsstyrelserna m. m.: Avlöningar, förslagsanslag.** Enligt Kungl. Maj:ts medgivande må av innevarande budgetårs anslag för ifrågasvarande ändamål högst 3 335 000 kronor tagas i anspråk för tiden 1 juli—31 december 1943. Storleken av hittills anvisade medel och av utgifterna för kristidsstyrelsernas avlöningar framgår av den sammanställning som finnes intagen i inledningen.

Rörande grunderna för ersättning åt kristidsstyrelsernas personal må hänvisas till statsliggaren för budgetåret 1943/44, sid. 799 och 800.

I den under nästföregående två punkter angivna skrivelsen har *statsens livsmedelskommission* framlagt förslag även beträffande medelsbehovet för *kristidsstyrelserna* under budgetåret 1944/45. Kommissionen har därvid först behandlat frågan om anslag till avlöningar till befattningshavarna vid dessa styrelser samt därom inledningsvis anfört, att kommissionen vid bedömande av kristidsstyrelsernas medelsbehov räknat med att den nu rådande allmänna situationen komme att förbliva i stort sett oförändrad under nästa budgetår. Kommissionen hade därför beträffande anslagsbehovet till avlöningar räknat med den nuvarande personalstyrkan.

Rörande beräkningarna av avlöningar åt befattningshavarna vid kristidsstyrelserna har kommissionen framhållit huvudsakligen följande.

a) *Arvoden till ordförande och ledamöter.*

Enligt Kungl. Maj:ts beslut utgår till kristidsstyrelseordförande arvode med 300 kronor för månad samt till vice ordföranden eller en annan ledamot av varje styrelse med 100 kronor för månad. Dessa månadsarvoden kunna för helt år beräknas till 153 600 kronor. Kristidsstyrelsernas ledamöter med undantag av ordföranden uppbära därjämte dagarvoden med 15 kronor för deltagande i sammanträden med styrelsen eller delegation därav. För anslagsberäkningen torde man kunna räkna med att i allmänhet hela styrelsen sammanträder en gång i månaden. Vidare torde man kunna utgå ifrån att vid varje styrelse finnas i medeltal tre delegationer med tre arvodesberättigade ledamöter närvarande vid varje delegationssammanträde och med ungefär tre sammanträden i månaden vid varje styrelse. Med ledning härav skulle anslagsbehovet till bestridande av dagarvodeskostnaderna uppgå till 97 920 kronor och sammanlagda kostnaderna för avlöning till ordförande och ledamöter till ungefär 250 000 kronor för år. Då de sammanlagda kostnaderna under det gångna budgetåret stannat vid omkring 234 000 kronor, upptages emellertid för ifrågavarande ändamål för nästa budgetår ett belopp å 235 000 kronor.

b) *Arvoden till sekreterare och kansliföreståndare.*

Vid 13 kristidsstyrelser ha uppdragen som sekreterare och kansliföreståndare förenats hos en och samma person. Dessa befattningshavare åtnjuta för närvarande en sammanlagd månadslön av 8 400 kronor. Vid 19 kristidsstyrelser finnas anställda kansliföreståndare med en sammanlagd månadslön av 11 360 kronor och vid 18 kristidsstyrelser sekreterare med en sammanlagd månadslön av 4 300 kronor. Sammanlagda månadslönen för kansliföreståndare och sekreterare uppgår således till 24 060 kronor. På grund av vissa förutsedda avlöningsförbättringar torde man under ifrågavarande anslagsrubrik böra beräkna kostnaderna till 25 000 kronor i månaden eller för hela nästa budgetår till 300 000 kronor.

c) *Arvoden till övriga befattningshavare.*

1. Å styrelsernas kanslier.

Å kristidsstyrelsernas kanslier ha under de senaste 12 månaderna funnits anställda i genomsnitt 390 assistenter och skrivbiträden med en sammanlagd månadsavlöning av cirka 80 000 kronor. Med ledning härav beräknas medelsbehovet för nästa budgetår till 80 000 kronor i månaden eller för hela budgetåret till 960 000 kronor.

2. Å kontrollbyråerna inom systembolagen.

Till avlöningar åt byråföreståndare upptagas 250 kronor för varje styrelse och månad, motsvarande ett utgiftsbehov av 96 000 kronor för nästa budgetår.

Kostnaderna för avlöning av den personal m. m. som tillhandahålles eller anskaffas av systembolagen ha under de senaste 7 månaderna uppgått till i genomsnitt 160 000 kronor för månad. Två kristidsstyrelser ha inrättat egna kontrollbyråer, och vid vissa styrelser lyda vissa avdelningar av kontrollbyråerna direkt under styrelserna. Vid sistnämnda byråer och avdelningar finnas för närvarande anställda 109 befattningshavare med en sammanlagd månadslön av omkring 23 000 kronor. Sammanlagda kostnaden för kontrollbyråernas personal utgör således omkring 183 000 kronor i månaden. Då det kontrollbyråerna åliggande arbetet med beviljande av lagerökningslicenser ännu icke helt fullgjorts men kan beräknas vara avslutat under innevarande budgetår, torde kostnaderna under nästa budgetår, under förutsättning att nya ransoneringar icke tillkomma, kunna beräknas till något lägre belopp än de nuvarande eller till förslagsvis 170 000 kronor för månad, motsvarande ett anslagsbehov för hela budgetåret av 2 040 000 kronor.

3. Å bränslekontoren.

Till föreståndarna vid de 29 bränslekontoren utgår för närvarande en sammanlagd månadslön å 24 260 kronor. Med ledning härav beräknas till avlöningar åt bränslekontorsföreståndarna för nästa budgetår 300 000 kronor.

Vid bränslekontoren finnas för närvarande anställda sammanlagt 25 assistenter (i allmänhet yngre jägmästare eller forstmästare), 21 kamrerare, 11 transportledare och 34 bränsleombud. Sammanlagda månadslönen till dessa grupper av befattningshavare utgör för närvarande omkring 40 000 kronor. Till avlöningar åt assistenter, kamrerare, transportledare och bränsleombud vid bränslekontoren upptagas därför för nästa budgetår 480 000 kronor.

Beräklandet av medelsbehovet för övrig personal å bränslekontoren ställer sig i allmänhet ganska svårt utan närmare kännedom om principerna för den framtida regleringen av bränsleförsörjningen, särskilt som hittills personalstyrkan å bränslekontoren starkt varierat under årets olika delar. Under de senaste 12 månaderna ha å bränslekontoren i genomsnitt funnits anställda 388 befattningshavare med en sammanlagd månadslön av omkring 75 000 kronor. Med ledning härav och efter samråd med statens bränslekommission beräknas anslagsbehovet för nästa budgetår till 900 000 kronor.

4. Å priskontoren.

Till föreståndarna för de 28 priskontoren utbetalas för närvarande i avlöningar sammanlagt 16 585 kronor i månaden. Med ledning härav beräknas medelsbehovet för nästa budgetår till avlöningar åt priskontorsföreståndarna till 214 000 kronor.

Vid priskontoren finnas för närvarande anställda sammanlagt 50 priskontrollanter med en månadslön av tillhopa 15 635 kronor. Med ledning härav beräknas medelsbehovet till avlöningar åt priskontrollanter under nästa budgetår till 192 000 kronor.

Vid priskontoren finnas för närvarande anställda 57 skrivbiträden med en månadslön av tillhopa 12 200 kronor. Med ledning härav beräknas medelsbehovet för nästa budgetår till skrivbiträden å priskontoren till 156 000 kronor.

5. Spannmålsombuden.

Vid 25 kristidsstyrelser finnas anställda särskilda spannmålsombud. Av dessa åtnjuta 12 månadslön med sammanlagt 6 625 kronor för månad, medan de övriga erhålla gottgörelse i form av dagarvode (i allmänhet 18 kronor för dag). Kostnaderna för avlöning åt ett vart av de arvodesavlönade spannmålsombuden kunna beräknas till i genomsnitt 400 kronor för månad eller för dessa 13 spannmålsombud till 5 200 kronor i månaden. Sammanlagda kostnaden för avlöning åt de 25 spannmålsombuden kan därför beräknas utgöra närmare 12 000 kronor i månaden. Med ledning härav beräknas kostnaderna för nästa budgetår till avlöningar åt spannmålsombud till 144 000 kronor.

d) Arvoden till sakkunniga.

För handläggning av vissa grupper av ärenden, såsom spannmålsuttagning, prisnoteringar, skogsavverkningsskyldighet, vägklassificering m. m. äga kristidsstyrelserna tillkalla särskilda sakkunniga, till vilka ersättning utgår efter i allmänhet samma grunder, som gälla för bestämmande av arvoden till kristidsstyrelsernas ledamöter. Anslagsbehovet torde kunna beräknas till förslagsvis 200 kronor i månaden för varje kristidsstyrelse eller för hela nästa budgetår till 76 000 kronor.

I anslutning till nu återgivna medelsäskanden för avlöningar åt kristidsstyrelsernas befattningshavare har livsmedelskommissionen även verkställt beräkningar rörande behovet av medel under budgetåret 1944/45 för kristidsnämnden för Stockholms stad. Kommissionen har i detta sammanhang erinrat om att utgifterna för Stockholms stads kristidsnämnds verksamhet, i den mån utgifterna hänförde sig till arbetsuppgifter, som i övriga delar av riket åvilade kristidsstyrelserna, skulle ersättas av kommissionen efter Kungl. Maj:ts bestämmande samt att hittills följande kostnader ersatts av statsmedel, nämligen stadens andel i kostnaderna för den för staden och Stockholms län gemensamma kontrollbyrån, kostnaderna för bränslekontoret samt kostnader för annonsering, som eljest ankomme på kristidsstyrelse. Kommissionen har meddelat, att kristidsnämnden framställt krav på ersättning jämväl för andra arbetsuppgifter än de nyssnämnda, men att kommissionen, då förhandlingar mellan kommissionen och kristidsnämnden i frågan ännu icke slutförts, beräknat anslagsbehovet för nästa budgetår enligt hittills gällande grunder.

Med ledning härav har kommissionen, som upptagit kostnaderna för den för Stockholms stad och län gemensamma kontrollbyrån i samband med de tidigare gjorda anslagsberäkningarna för samtliga kontrollbyråer hos kristidsstyrelserna, uppskattat kostnaderna för avlöning till föreståndaren för och personalen vid stadens bränslekontor till 70 000 kronor för budgetåret 1944/45. Kommissionen har i detta sammanhang slutligen förklarat sig vilja senare inkomma med nytt förslag till beräkningar av anslagsbehovet för kristidsnämnden för Stockholms stad.

Det sammanlagda anslagsbehovet för kristidsstyrelsernas avlöningar skulle alltså enligt kommissionens beräkningar uppgå till 6 163 000 kronor enligt

följande sammanställning, däri till jämförelse även medtagits motsvarande, i 1943 års statsverksproposition beräknade belopp.

	1943 års statsv.-prop.	För 1944/45 äskat belopp
Arvoden till ordförande och ledamöter	250 000	235 000
» » sekreterare och kansliföreståndare ..	300 000	300 000
» » övrig personal å styrelsernas kanslier	460 000	960 000
» » föreståndare för kontrollbyråerna	96 000	96 000
» » övrig personal å kontrollbyråerna	1 680 000	2 040 000
» » föreståndare för bränslekontoren	295 000	300 000
» » bränsleombud	135 000	480 000
» » transportledare å bränslekontoren ..	72 000	
» » assistenter å bränslekontoren	145 000	
» » kamrerare	—	
» » övrig personal å bränslekontoren	540 000	900 000
» » föreståndare för priskontoren	200 000	214 000
» » priskontrollanter	—	192 000
» » övrig personal å priskontoren	75 000	156 000
» » spannmålsombud	125 000	144 000
» » sakkunniga	38 000	76 000
Kostnader för kristidsnämnden i Stockholm	70 000	70 000
Summa kronor		4 481 000 6 163 000.

*Departements-
chefen.*

Avlöningskostnaderna för kristidsstyrelsernas personal under budgetåret 1942/43 uppgingo till i runt tal 5 460 000 kronor. Detta belopp översteg med omkring 980 000 kronor de kostnader, med vilka räknades i 1943 års statsverksproposition. Större delen av den nu äskade anslagshöjningen är således att hänföra till förhållanden, som inträffat redan under budgetåret 1942/43.

Av de särskilda utgiftsposterna ha framför allt de för arvoden till övrig personal å styrelsernas kanslier och för arvoden till övrig personal å bränslekontoren undergått de största ökningarna. Anledningen härtill är i huvudsak att söka i den utökning av antalet befattningshavare inom dessa personalgrupper, som ägt rum sedan hösten 1942, men i viss mån även i höjningar av utgående avlöningar. Vad angår kanslipersonalen har densamma måst ökas på grund av den under ifrågavarande tidsperiod alltjämt fortgående ökningen av kansliernas arbetsuppgifter, vartill bidragit bland annat en strängare kontroll av granskningen av kristidsnämndernas kortredovisningar och därmed sammanhängande arbetsuppgifter. Ökningen av personalen å bränslekontoren är i huvudsak att tillskriva det från och med hösten 1942 alltmer intensifierade arbetet beträffande bränsleänskaffningen och därmed sammanhängande kontrolluppgifter, vilket bland annat föranlett, att den tidigare säsongmässiga inskränkningen av per-

sonalen å bränslekontoren icke blivit av samma storleksordning som tidigare. Beträffande avlöningshöjningarna bero dessa främst på den alltmer framträdande bristen på kvalificerade skrivbiträden. Denna brist har medfört, att kristidsstyrelserna för att erhålla ny personal eller kunna behålla sin tidigare personal i vissa fall varit nödsakade att medgiva något högre löneförmåner än de förut tillämpade. Det är ej blott de inom andra arbetsområden, såväl statliga som privata, erbjudna högre löneförmånerna, som medfört svårigheter för kristidsstyrelserna att lösa sina personalfrågor, utan härtill har även bidragit det förhållandet, att befattningshavare i åtskilliga fall önskat utbyta sina anställningar hos kristidsstyrelserna mot befattningar av mera varaktig karaktär, även om dessa senare icke varit förenade med bättre löneförmåner. En annan utgiftspost, som även undergått en väsentlig höjning, är posten »Arvoden till övrig personal å kontrollbyråerna». Jämväl i detta fall är utgiftsökningen att tillskriva ett ökat personalbehov och i viss mån höjda avlönningar. För kontrollbyråernas del har bland annat arbetet med beviljande av lagerökningslicenser åt handeln, vilket ur undanförselsynpunkt ansetts böra ske, föränlett ökade kostnader. Kostnadsökningen för avlönningar åt priskontorens personal sammanhänger med den av statens priskontrollnämnd anbefallda intensifierade prisövervakningen. Denna har nödvändiggjort anställande av ett väsentligt utökat antal priskontrollanter vid priskontoren, men även priskontorens skrivpersonal har måst förstärkas.

Ehuru kostnaderna för kristidsstyrelsernas verksamhet måste anses höga, har jag funnit mig nödsakad att i stort sett godtaga livsmedelskommissionens beräkningar rörande medelsbehovet för kristidsstyrelserna under nästa budgetår. I fråga om några poster torde emellertid en mindre jämkning nedåt böra ske. Sålunda synes posten för arvoden till sekreterare och kansliföreståndare böra nedsättas med i runt tal 10 000 kronor till 290 000 kronor. Jag förutsätter nämligen, att såväl i fråga om ersättningarna till dessa befattningshavare som beträffande avlönningar överhuvud till kristidsstyrelsernas högre personal några avlöningsförbättringar icke komma att medgivas annat än i enstaka undantagsfall, därest särskilda skäl kunna åberopas härför. Såsom livsmedelskommissionen framhållit är det givetvis svårt att på nuvarande stadium utan närmare kännedom om principerna för den framtida regleringen av bränsleförsörjningen beräkna medelsbehovet för arvodesposten till övrig personal å bränslekontoren. Jag räknar dock med, att en viss minskning i fråga om bränslekontorens utgifter så småningom skall kunna ske. Jag förordar därför, att den nyssnämnda, av livsmedelskommissionen till 900 000 kronor beräknade posten i förevarande anslagsberäkning ingår med ett till 875 000 kronor nedsatt belopp. På grund av en felräkning å 10 000 kronor i livsmedelskommissionens beräkning rörande kostnaderna för priskontorens föreståndare kan vidare härför avsett belopp nedsättas till 204 000 kronor.

Ersättningen till Stockholms stad för kristidsnämndens verksamhet har i förevarande anslagsberäkning upptagits med oförändrat 70 000 kronor för år. Livsmedelskommissionen har emellertid meddelat, att förhandlingar pågå mellan kommissionen och staden om ändrade, för staden fördelaktigare grunder för ersättningens beräkande. Anledning att i detta sammanhang fråga kommissionens beräkningar anser jag icke föreligga.

I enlighet med vad jag sålunda anfört skulle anslaget för nästa budgetår till kristidsstyrelsernas avlöningar beräknas till (6 163 000 — 10 000 — 25 000 — 10 000 =) avrundat 6 120 000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kristidsstyrelserna m. m.: Avlöningar* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 6 120 000.

[14.] **12. Kristidsstyrelserna m. m.: Omkostnader, förslagsanslag.** Av det för innevarande budgetår för ifrågavarande ändamål anvisade anslaget å 1 190 000 kronor har Kungl. Maj:t medgivit, att högst 1 030 000 kronor finge tagas i anspråk för senare halvåret 1943. Beträffande anslagen och utgifterna för dessa omkostnader för tidigare år under krisen må hänvisas till den i inledningen intagna sammanställningen.

Livsmedelskommissionen har i sin förut omnämnda skrivelse den 7 september 1943 även framlagt beräkningar om storleken av erforderliga medel för bestridande av kristidsstyrelsernas omkostnader under budgetåret 1944/45. Kommissionen har verkställt särskilda beräkningar för reseersättningar och för expenser.

Beträffande reseersättningar har kommissionen framhållit följande.

Reseersättningar utgå, förutom till kristidsstyrelsernas ordförande och ledamöter i anledning av resor till sammanträden med styrelsen eller delegation därav eller till överläggningar eller sammanträden inför centrala kristidsmyndigheter, i huvudsak till kontrollanter för kontroll av kristidsnämndernas innehav av ransoneringskort, föreståndarna för bränsle- och priskontoren, spannmålsombuden, assistenterna å bränslekontoren, transportledarna, bränsleombuden och priskontrollanterna ävensom till sakkunniga. Under det sistförflutna budgetåret ha resekostnaderna avsevärt stegrats, vilket till väsentlig del är att hänföra till ökat antal resor för transportledare och bränsleombud samt priskontrollanterna, varjämte även kostnaderna för de sakkunnigas resor undergått en avsevärd stegring på grund av vägklassificeringsnämndernas synnerligen omfattande resor för klassificering av vägar. Samtliga resekostnader utgjorde under budgetåret 1942/43 omkring 488 000 kronor, därav under tiden januari—juni 1943 omkring 281 000 kronor. Sammanlagda anslagsbehovet för nästa budgetår skulle med ledning härav behöva beräknas till cirka 500 000 kronor, men med hänsyn till att vägklassificeringsnämndernas arbete kan beräknas bli slutfört under innevarande budgetår, torde anslagsbehovet för nästa budgetår kunna begränsas till 400 000 kronor.

Kristidsstyrelsernas utgifter för expenser har kommissionen uppskattat på följande sätt.

1. Utgifterna för lokalhyror inklusive kostnaderna för värme, lyse, vatten, renhållning och städning uppgingo under sistförflutet budgetår till cirka 282 000 kronor. Då kostnaderna under första halvåret 1943 uppgått till omkring 155 000 kronor, torde emellertid kostnaderna för nästa budgetår med hänsyn till vissa redan nu förutsedda ökade lokalbehov böra beräknas till 325 000 kronor.

2. Kostnaderna för inköp, hyra och underhåll av möbler, kontorsmaskiner med flera inventarier utgjorde under sistförflutna budgetår omkring 288 000 kronor. Under 1943 års första sex månader uppgingo kostnaderna till 130 000 kronor. Med ledning härav och då i de angivna kostnaderna ingå vissa utgifter för engångsanskaffning av möbler och maskiner, har kommissionen ansett sig kunna för nästa budgetår sänka ifrågavarande anslag till 225 000 kronor.

3. Kostnaderna för inköp av skrivmateriel, papper, trycksaker m. m. utgjorde under budgetåret 1942/43 cirka 280 000 kronor och upptagas för nästa år till samma belopp.

4. Telefonkostnaderna utgjorde under budgetåret 1942/43 omkring 260 000 kronor och beräknas för nästa budgetår till samma belopp.

5. Kostnaderna för budskickning och diverse transporter beräknas för nästa budgetår till 15 000 kronor.

6. Annonskostnaderna, inberäknat kostnaderna för den del av Stockholms stads kristidsnämnds annonsering, som skall ersättas av statsverket, utgjorde under budgetåret 1942/43 omkring 160 000 kronor och beräknas för nästa budgetår till samma belopp.

7. Expenskostnader för Stockholms stads bränslekonto beräknas till 15 000 kronor.

Kristidsstyrelsernas omkostnader för nästa budgetår skulle alltså enligt kommissionens beräkningar uppgå till sammanlagt 1 680 000 kronor enligt följande sammanställning, däri för jämförelse även upptagits dels motsvarande verkliga utgifter under budgetåret 1942/43 och dels de i 1943 års statsverksproposition beräknade utgifterna.

	Verkliga utgifter 1942/43	1943 års statsv.-prop.	Äskat för 1944/45
Reseersättningar	488 000	240 000	400 000
Lokalhyror m. m.	282 000	250 000	325 000
Möbler, kontorsmaskiner och inventarier	288 000	125 000	225 000
Skrivmateriel, papper och trycksaker	280 000	225 000	280 000
Telefonkostnader	260 000	175 000	260 000
Transporter och bud	15 000	15 000	15 000
Annonskostnader	160 000	150 000	160 000
Expenskostnader för Stockholms stads bränslekonto	15 000	15 000	15 000
Avrundat	—	— 5 000	—
Summa kronor	1 788 000	1 190 000	1 680 000.

Departements-
chefen.

Jämväl beträffande kristidsstyrelsernas omkostnader gäller att det ökade anslagsbehovet inträdde redan under budgetåret 1942/43, då kostnaderna uppgingo till i avrundat belopp 1 790 000 kronor. Medan det för nästa budgetår begärda anslaget å 1 680 000 kronor sålunda något understiger den verkliga kostnaden under budgetåret 1942/43, överstiger å andra sidan samma anslag rätt väsentligt det för budgetåret 1943/44 anvisade beloppet å 1 190 000 kronor. Vid jämförelse mellan anslagsberäkningarna för budgetåren 1943/44 och 1944/45 framgår, att utgifterna till bestridande av reseersättningar undergått den största höjningen eller från 240 000 kronor till 400 000 kronor. Anledningen härtill är främst att söka i det avsevärt ökade antalet tjänsteresor, som under det senaste året tillkommit för bränslekontorens och priskontorens befattningshavare (assistenter, bränsleombud och transportledare å bränslekontoren samt priskontrollanter å priskontoren). Även övervakningen av kristidsnämndernas förvaring av ransoneringskort har emellertid påkallat ett ökat antal resor från kanslipersonalens sida. Höjningen av utgiftsposten för lokalhyror m. m. från 250 000 kronor till 325 000 kronor sammanhänger enligt vad kommissionen upplyst med nödvändigheten av att, i den mån lokaler funnits att tillgå, tillgodose behovet av ökade lokalutrymmen. Vidare har kommissionen meddelat, att ökningen av utgiftsposten »Möbler, kontorsmaskiner och inventarier» från 125 000 kronor till 225 000 kronor berott dels på att engångsanskaffningen av möbler icke såsom kommissionen förutsatt kunnat avslutas, dels på det ökade behovet av kontorsmaskiner. Höjningen av posten till telefonkostnader sammanhänger delvis med att kommissionen vid anslagsberäkningen hösten 1942 icke tagit hänsyn till den kort tid dessförinnan beslutade höjningen av avgifterna för installation av nya telefonapparater och för vissa interurbansamtal.

Livsmedelskommissionens beräkningar rörande omkostnaderna för nästa budgetår ha icke givit mig anledning till annan erinran än att det för anskaffning av möbler, kontorsmaskiner och inventarier beräknade beloppet å 225 000 kronor med hänsyn till de stora nyanskaffningar, som skett under det senaste året, synes kunna nedsättas med 80 000 kronor till 145 000 kronor. I enlighet härmed skulle omkostnadsanslaget behöva anvisas för nästa budgetår med 1 600 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kristidsstyrelserna m. m.*: Omkostnader för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 1 600 000.

[15.] **13. Bidrag till kristidsnämndernas verksamhet, förslagsanslag.** Gällande bestämmelser om statsbidrag till kristidsnämndernas verksamhet återfinnas i kungörelsen den 12 december 1941 (nr 936). Bestämmelserna innebära, att kommuner respektive kristidsförbund kunna för varje ka-

lenderår komma i åtnjutande av statsbidrag i förenämnda hänseende i enlighet med vissa grunder. Sålunda må statsbidrag utgå med 40 procent av den del av kostnaderna för kristidsnämndernas verksamhet, som överstiger 15 men icke 25 öres utdebitering för skattekrona, och med 50 procent av den del därav, som överstiger 25 öre för skattekrona. Ansökningar om statsbidrag skola ställas till Kungl. Maj:t samt ingivas till den kristidsstyrelse, varunder kristidsnämnden lyder, före den 15 februari året efter det för vilket bidrag sökes, varefter kristidsstyrelsen efter granskning av ansökningshandlingarna skall före den 1 april överlämna ansökningshandlingarna till statens livsmedelskommission, som har att före den 15 maj med eget yttrande överlämna desamma till Kungl. Maj:t.

För budgetåret 1943/44 anvisade riksdagen för ändamålet under elfte huvudtiteln ett förslagsanslag av 2 700 000 kronor, varmed avsågs att täcka kostnaderna för kalenderåret 1942. Enligt särskilda beslut har Kungl. Maj:t tillerkänt kristidsnämnderna statsbidrag för verksamheten under år 1942 med tillhoppa 2 745 915 kronor 18 öre.

Med anledning av vad riksdagen uttalat under punkt 1 i sin skrivelse den 8 juni 1943, nr 269, har Kungl. Maj:t på föredragning av chefen för kommunikationsdepartementet genom beslut den 11 juni 1943 vidare medgivit, att kristidsnämnderna finge från och med den 1 juli 1943 tills vidare komma i åtnjutande av tjänstebrevsrätt jämlikt förordningen den 5 mars 1920 (nr 130) angående utgörandet av postavgifter för tjänsteförsändelser, dock att beträffande sättet för gäldande av postavgifterna för nämndernas tjänsteförsändelser särskild överenskommelse skulle träffas mellan statskontoret och generalpoststyrelsen.

I sin under nästföregående punkt omförmälda skrivelse den 7 september 1943 har *statens livsmedelskommission* framhållit, att kostnaderna för kristidsnämndernas verksamhet under år 1943 torde, såvitt kommissionen kunnat bedöma, komma att väsentligt överstiga 1942 års kostnader. Då det kommunala skatteunderlag, som skulle ligga till grund för beräklandet av statsbidragets storlek, inom flertalet kommuner undergått en rätt avsevärd stegring, och då kristidsnämnderna från och med den 1 juli 1943 tillerkänts tjänstebrevsrätt, varigenom deras utgifter för porton under år 1943 komme att reduceras med cirka 50 procent, hade emellertid kommissionen ansett sig tills vidare böra beräkna anslagsbehovet för nästa budgetår till ungefär samma belopp som statsbidraget för kristidsnämndernas verksamhet under år 1942 eller till cirka 2 700 000 kronor.

Ökade möjligheter att säkrare bedöma medelsbehovet för statsbidrag till kristidsnämndernas verksamhet under år 1943 föreligga efter den 1 april 1944. Ansökningar om dylika statsbidrag skola nämligen jämlikt förut angivna kungörelse före nämnda dag vara livsmedelskommissionen tillhanda. I avvaktan härpå torde anslaget i förevarande sammanhang böra

Departements-
chefen.

uppföras å riksstaten med endast ett beräknat belopp. Mot storleken av det av livsmedelskommissionen angivna beloppet, 2 700 000 kronor, har jag icke något att erinra.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Bidrag till kristidsnämndernas verksamhet* för budgetåret 1944/45 beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 2 700 000.

[16.] **14. Statens handelskommission: Avlöningar, förslagsanslag.** Till Statens handelskommission: Avlöningar har, såsom framgår av den i inledningen intagna sammanställningen, för innevarande budgetår anvisats ett förslagsanslag av 655 000 kronor. Kungl. Maj:t har medgivit, att av anslaget må för bestridande av kommissionens utgifter för avlöningar under tiden 1 juli—31 december 1943 tagas i anspråk högst 352 000 kronor.

Vidare har Kungl. Maj:t bestämt ersättning till kommissionens ordförande och ledamöter, direktören och ytterligare två tjänstemän hos kommissionen ävensom fastställt löneplan för av kommissionen antagna befattningshavare med tjänstgöring i dess kansli (se i fråga om löneplanen den å sid. 3 intagna tablån).

Handelskommissionen har i skrivelse den 26 augusti 1943 avgivit förslag rörande anslag till kommissionen å riksstaten för budgetåret 1944/45. Kommissionen har därvid till en början framhållit, att med hänsyn till de återverkningar på kommissionens arbetsuppgifter och behov av arbetskraft, som förändringar i det handelspolitiska läget kunde medföra, det icke vore möjligt att annat än approximativt beräkna utgifterna för nästa budgetår. Under sådana omständigheter hade kommissionen vid beräklandet av medelsbehovet för nämnda budgetår i huvudsak utgått från sina nuvarande utgifter under respektive anslagsrubriker.

Kommissionen har beräknat anslagsbehovet för arvoden som bestämts av Kungl. Maj:t till sammanlagt omkring 58 000 kronor.

Beträffande övrig personal har kommissionen hänvisat till följande tablå:

Lönegrupp	Antal befattningshavare
I	52
II	19
III	13
IV	8
V	16
VI	5
VII	7

Kostnaderna för bestridande av avlöningar åt den i tablån upptagna personalen, ävensom kostnader för tillfällig personal, ha för budgetåret 1944/45 beräknats till 642 000 kronor, under förutsättning att personalbeståndet blir i huvudsak oförändrat.

Utgifterna för avlöningar under nästa budgetår skulle alltså enligt kommissionens beräkningar uppgå till sammanlagt 700 000 kronor.

Handelskommissionens verksamhet har under sistförflutna år ökat bland annat till följd av den särskilda kontroll över importpriserna, som befunnits nödvändig efter införandet av det allmänna prisstoppet, samt det väsentligt ökade antalet gåvolicenser. På grund av de ökade arbetsuppgifterna torde det för innevarande budgetår anvisade avlöningsanslaget å 655 000 kronor icke komma att förslå. För första hälften av budgetåret har sålunda till kommissionens förfogande måst ställas ett belopp av 352 000 kronor, motsvarande för helt budgetår 704 000 kronor. Med utgående från i huvudsak nuvarande avlöningskostnader har kommissionen beräknat medelsbehovet för nästa budgetår till 700 000 kronor. Då kostnaderna nära sammanhånga med den ovissa utvecklingen av vårt lands import och export och därför givetvis endast kunna uppskattas approximativt, synes mig anledning saknas att frångå kommissionens beräkningar. Jag förordar därför, att anslaget för nästa budgetår anvisas med 700 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens handelskommission: Avlöningar* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av .. kronor 700 000.

[17.] **15. Statens handelskommission: Omkostnader, förslagsanslag.** För innevarande budgetår har till Statens handelskommission: Omkostnader anvisats ett förslagsanslag av 105 000 kronor, varav enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1943 53 000 kronor må tagas i anspråk för bestridande av kommissionens utgifter för omkostnader under tiden 1 juli—31 december 1943. Storleken av tidigare för ändamålet anvisade anslag och belastningen därå framgår av den i inledningen intagna sammanställningen.

I den under föregående punkt omförmälda skrivelsen med förslag rörande anslag för budgetåret 1944/45 har *handelskommissionen* vid beräkandet av omkostnaderna uppdelat dessa i reseersättningar och expenser.

För reseersättningar har kommissionen uppskattat kostnaderna till i runt tal 4 000 kronor.

Expenserna ha beräknats till följande belopp:

	Kronor
Kontorsförnödenheter	13 000
Tryckningskostnader m. m.	33 000
Telefon, telegram	30 000
Städningskostnader	9 000
Inventarier	5 500
Övriga omkostnader	10 500

Summa kronor 101 000.

Sammanlagt skulle alltså medelsbehovet uppgå till 105 000 kronor.

Departements-
chefen.

Anslagsäskandena för handelskommissionens omkostnader för budgetåret 1944/45 stanna vid samma belopp, som anvisats för innevarande budgetår. Jag ifrågasätter härutinnan icke någon annan ändring än att den under expenser upptagna, till 10 500 kronor beräknade posten till övriga omkostnader, som för budgetåret 1943/44 i anslagsberäkningen ingått med ett belopp av 3 000 kronor, i förevarande sammanhang beräknas till 5 500 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens handelskommission: Omkostnader* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 100 000.

[18.] **16. Statens trafikkommission: Avlöningar, förslagsanslag.** Rörande trafikkommissionens utgifter för avlöningar under tidigare budgetår hänvisas till den inledningsvis lämnade översikten.

Genom särskilda beslut har Kungl. Maj:t medgivit, att av det för innevarande budgetår anvisade förslagsanslaget om 360 000 kronor till Statens trafikkommission: Avlöningar finge för bestridande av kommissionens utgifter för avlöningar under tiden 1 juli—31 december 1943 tagas i anspråk högst 223 000 kronor.

Enligt av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter består kommissionen för närvarande av en ordförande och chef samt sju ledamöter. Inom kommissionen finnas, förutom ett kansli, följande sektioner, nämligen en sektion för ärenden rörande utrikes sjöfarten, en sektion för ärenden rörande inrikes sjöfarten och hamnarna, en sektion för ärenden rörande järnvägstrafiken och civila luftfarten, en sektion för ärenden rörande motorfordonsbeståndets storlek, utrustning och förseende med drift- och underhållsmedel (motorfordonssektionen), en sektion för ärenden rörande personbiltrafiken och allmänna trafiktekniska ärenden samt en sektion för ärenden rörande godsbiltrafiken, främst därvid befraktningsärenden. Vid kommissionens sida är som rådgivande organ ställt kommissionens råd. Kommissionen äger anlita sakkunniga för utredning av vissa frågor.

Kungl. Maj:t har genom särskilda beslut bestämt ersättning till trafikkommissionens ordförande och övriga ledamöter, kanslichefen, sektionschefer och ledamöterna av kommissionens råd ävensom fastställt särskild löneplan för övrig personal hos kommissionen (se i fråga om löneplanen den å sid. 3 intagna tablån).

I skrivelse den 27 september 1943 har *trafikkommissionen* avgivit förslag rörande anslag för kommissionens verksamhet för tiden 1 juli 1944—30 juni 1945.

Inledningsvis har kommissionen framhållit svårigheterna av att i förväg beräkna omfattningen av kommissionens uppgifter, helt beroende som omfattningen vore av en i hög grad oviss framtida utveckling och dennas återverkningar på landets trafikväsen. På grund härav låte det sig icke

göra att mera tillförlitligt verkställa beräkning av kommissionens utgifter för nästkommande budgetår.

Utgifterna har kommissionen fördelat i två grupper, nämligen avlöningar och omkostnader. Avlöningarna i sin tur hava uppskattats särskilt för arvoden, som bestämts av Kungl. Maj:t, och särskilt för avlöningar åt övrig personal. För den förra gruppen, innefattande kommissionens ledamöter, kanslichefen, sektionschefer, ledamöter av kommissionens råd samt av kommissionen anlitade sakkunniga, har kommissionen räknat med utgifter till ett sammanlagt belopp av 170 000 kronor.

Beträffande övrig personal har kommissionen meddelat, att densamma bestode av 53 personer, därav 4 med halvtidstjänstgöring. Personalen fördelade sig på de olika sektionerna och kansliet på följande sätt. Å sektionen för ärenden rörande utrikes sjöfarten vore anställda 4 assistenter därav 2 med sjökapensexamen, av vilka den ene endast hade halvtidstjänstgöring, 1 kansliskrivare och 3 skrivbiträden. Vidare vore 2 assistenter med sjökapensexamen, 1 kansliskrivare och 2 skrivbiträden placerade å sektionen för ärenden rörande inrikes sjöfarten och hamnarna. Å sektionen för järnvägstrafiken och civila luftfarten tjänstgjorde 1 kansliskrivare och 1 kanslibitråde. Vidare vore anställda å motorfordonssektionen 1 amanuens med juridisk examen, 5 assistenter, 3 kontorsbiträden, 5 skrivbiträden, därav 1 med halvtidstjänstgöring och 1 kontorsvakt, å personbiltrafiksektionen 4 assistenter och 2 skrivbiträden samt å godsbiltrafiksektionen 1 sekreterare, 1 amanuens med juridisk examen med halvtidstjänstgöring, 2 assistenter och 3 skrivbiträden. Inom kansliet tjänstgjorde 1 amanuens med juridisk examen, 1 kansliskrivare, 1 kontorsbiträde, 3 skrivbiträden, 1 telefonist och 2 expeditionsvakter. 1 assistent med icke heltidstjänstgöring biträdde med handläggning av ärenden rörande kommissionens befattning med vissa jämlikt förfogandelagen för statens räkning av kommissionen omhänderhavda fartyg. Slutligen hade kommissionen räknat med tillfällig ökning av personalstyrkan under kortare perioder inom lönegrupperna I och II.

Kommissionen har beräknat, att kostnaderna för avlöningar till här angiven personal komme att under nästa budgetår uppgå till omkring 280 000 kronor. Tillhoppa med det förut angivna beloppet av 170 000 kronor för arvoden, bestämda av Kungl. Maj:t, skulle alltså kommissionens avlöningsanslag behöva anvisas med 450 000 kronor.

Å motorfordonstrafikens område ha under det gångna året försörjnings-*Departements-*
svårigheterna särskilt i fråga om automobilgummi ytterligare ökats. Långt
gående regleringsåtgärder ha därför visat sig oundgängligen nödvändiga. I
syfte att intensifiera arbetet med transportrationaliseringen har såsom inled-
ningsvis omnämnts biltrafiksektionen uppdelats i två sektioner, nämligen en

för personbiltrafiken och vissa allmänna trafiktekniska ärenden berörande även godstrafikväsendet samt en för lastbiltrafiken, främst därvid ärenden rörande befraktningar såsom avseende rätt att framföra lastbil utanför gränserna för de legala körräjongerna. Motorfordonssektionen, som bland annat omhänderhar med gummiförsörjningen sammanhängande ärenden, har vidare måst utvidga sin personal.

På grund av här angivna förhållanden uppgå kommissionens avlöningskostnader för närvarande till för helt år räknat omkring 450 000 kronor eller 90 000 kronor mer än vad som för ändamålet anvisats för innevarande budgetår. Då såvitt nu kan bedömas förstnämnda belopp torde erfordras för nästa budgetår har jag icke något att erinra mot kommissionens framställning om anvisande av 450 000 kronor för budgetåret 1944/45.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens trafikkommission: Avlöningar* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av .. kronor 450 000.

[19.] **17. Statens trafikkommission: Omkostnader, förslagsanslag.** Av den i inledningen gjorda sammanställningen rörande medelsanvisningen till krisorganen framgår, att för innevarande budgetår till Statens trafikkommission: Omkostnader anvisats ett förslagsanslag av 80 000 kronor. Enligt medgivanden av Kungl. Maj:t äger kommissionen av detta anslag taga i anspråk högst 62 000 kronor för bestridande av kommissionens utgifter för omkostnader under tiden 1 juli—31 december 1943.

Trafikkommissionen har i den under föregående punkt omförmälda skrivelsen den 27 september 1943 hemställt om ett till 125 000 kronor förhöjt anslag till omkostnader för budgetåret 1944/45.

Kommissionen har beräknat ifrågavarande kostnader sålunda:

Reseersättningar	kronor	30 000
Expenser	»	91 000
Möbler och inventarier	»	4 000

Summa kronor 125 000.

Vid beräkningen av reseersättningarna har kommissionen tagit hänsyn till att en av cheferna för sektionen för ärenden rörande den utrikes sjöfarten är bosatt i Göteborg.

Expenserna ha av kommissionen beräknats på följande sätt:

Lyse	kronor	4 000
Städning	»	4 000
Telefon och telegram	»	35 000
Tryckningskostnader	»	23 000
Övriga expenser	»	25 000

Summa kronor 91 000.

Av skäl som anförts under nästföregående punkt torde en ökning för nästa budgetår jämväl av trafikkommissionens omkostnadsanslag vara nödvändig. Kommissionens förslag, att anslaget anvisas med ett belopp av 125 000 kronor, har jag ansett mig böra godtaga.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens trafikkommission: Omkostnader* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av . . kronor 125 000.

[20.] **18. Statens priskontrollnämnd: Avlöningar, förslagsanslag.** Av det för budgetåret 1943/44 anvisade anslaget till Statens priskontrollnämnd: Avlöningar om 900 000 kronor må enligt beslut av Kungl. Maj:t högst 511 700 kronor tagas i anspråk för bestridande av nämndens utgifter för avlöningar under tiden 1 juli—31 december 1943.

Genom särskilda beslut har Kungl. Maj:t bestämt ersättningar till nämndens ordförande och övriga ledamöter, ledamöterna i nämndens råd samt vissa chefstjänstemän ävensom fastställt löneplan för av nämnden antagna befattningshavare med tjänstgöring å dess kansli (se beträffande löneplanen den å sid. 3 intagna tablån).

I skrivelse den 2 september 1943 har *priskontrollnämnden* framlagt beräkningar rörande medelsbehovet för budgetåret 1944/45 och därvid fördelat utgifterna på avlöningar och omkostnader.

Nämnden har till en början erinrat om att nämnden i sin skrivelse den 28 maj 1943 angående anslag för tiden 1 juli—31 december 1943 uttalat den förväntan, att i fråga om befattningshavare, som åtnjöte lön enligt löneplan, någon ytterligare ökning av personalstyrkan utöver den då angivna icke skulle behöva ske. Om man bortsåg från den ökning med 5 befattningshavare, vilken sedermera föranletts av att ärenden rörande aktiv hushållning överflyttats till nämnden, hade det visat sig, att förväntningarna infriats. Antalet befattningshavare inom löneplanen vore sålunda — fränsett nyssnämnda 5 tjänstemän — fortfarande 133.

Sammanlagda antalet befattningshavare vid tidpunkten för avlåtandet av förevarande framställning utgjorde, upplyste nämnden — nämndledamöter och sakkunniga oräknade — 145, därav 5 sektionschefer, 1 kanslichef, 1 chef för juridiska byrån och 138 befattningshavare inom löneplan.

Nämnden har beräknat kostnaderna för ordföranden, nämndens ledamöter och ledamöterna av rådet samt för befattningshavarna med av Kungl. Maj:t bestämda arvoden till 209 820 kronor och för personalen inom löneplan till 772 800 kronor. Härtill kommer ett belopp av 60 000 kronor för sakkunniga. Sammanlagt skulle alltså enligt nämndens beräkningar avlöningsanslaget för nästa budgetår behöva anvisas med 1 042 620 kronor.

Priskontrollnämndens verksamhet har under år 1943 fortsatt att öka till följd av att prisreglerande åtgärder befunnits erforderliga inom allt flera om-

Departement-
chefen.

råden av näringslivet. Vidare har såsom i annat sammanhang erinrats priskontrollnämnden från och med den 1 juli 1943 övertagit den tidigare inom statens informationsstyrelse organiserade propagandaverksamheten för konsumtionsanpassning. För att inom nämnden omhändervä denna verksamhet har från och med den 1 oktober 1943 inrättats en särskild sektion för aktiv hushållning. Nämndens ökade arbetsuppgifter å olika områden ha medfört, att antalet befattningshavare enligt löneplan under år 1943 måst successivt ökas med 33 till 138.

Med utgående från kostnaderna för den personal, som förefanns vid tidpunkten för nämndens förevarande framställning, har nämnden beräknat medelsbehovet för nästa budgetår till 1 042 620 kronor, däri inräknat ett belopp av 60 000 kronor till sakkunniga. Därest nämnden på ett tillfredsställande sätt skall kunna bemästra sina nuvarande arbetsuppgifter, torde någon minskning av det äskade beloppet icke böra ifrågakomma. Jag vill därför tillstyrka nämndens framställning. Det äskade beloppet synes dock lämpligen böra avrundas till 1 040 000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens priskontrollnämnd*: *Avlöningar* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 1 040 000.

[21.] **19. Statens priskontrollnämnd: Omkostnader, förslagsanslag.** Anslaget har för innevarande budgetår anvisats med 660 000 kronor. Härav äger enligt medgivande av Kungl. Maj:t priskontrollnämnden taga i anspråk högst 303 500 kronor för bestridande av nämndens omkostnader under tiden 1 juli—31 december 1943.

I den under nästföregående punkt omförmälda skrivelsen av den 2 september 1943 har *priskontrollnämnden* beräknat medelsbehovet för omkostnaderna under budgetåret 1944/45 till 610 000 kronor enligt följande uppställning:

	Kronor
Reseersättningar	115 000
Möbler, skriv- och räknemaskiner	15 000
Telefon	45 000
Annonser	145 000
Tryckningskostnader	230 000
Övrigt (skrivmateriel m. m.)	60 000

Summa kronor 610 000.

Departements-
chefen.

Det för nästa budgetår äskade beloppet understiger det för innevarande budgetår beviljade anslaget med 50 000 kronor. Skillnaden sammanhänger i huvudsak med ett minskat behov av medel för anskaffning av möbler, skriv- och räknemaskiner.

Då jag icke har något att erinra mot priskontrollnämndens framställning i nu angivet hänseende hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens priskontrollnämnd*: *Omkostnader för budgetåret 1944/45 anvisa ett förslagsanslag av kronor 610 000.*

[22.] **20. Överrevisionen för krisförvaltningen: Avlöningar, förslagsanslag.** I skrivelse den 8 december 1943, nr 514, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 366, angående inrättande av en statens organisationsnämnd, m. m. har riksdagen uttalat, bland annat, att de två olika huvuduppgifter, som ankomme på statens krisrevision, nämligen å ena sidan den allmänt ekonomiska granskningen av försvarsmyndigheternas förvaltning och å andra sidan revisionen av krisorganen, ägde mycket ringa samband med varandra. Inom krisrevisionen hade också en särskild avdelning inrättats för den rent kamerala revisionen av krisorganen, vartill motsvarighet saknades för försvarsväsendets del. Experter och sakkunniga, som krisrevisionen i stor utsträckning anlitat, hade varit olika för de båda grenarna av revisionens verksamhet. Med hänsyn härtill och då inrättandet av den i nämnda proposition föreslagna organisationsnämnden jämväl för sakrevisionens del torde föranleda en avlastning av vissa detaljuppgifter, hade en sammanslagning av krisrevisionen med sakrevisionen redan nu tett sig möjlig att genomföra. En förutsättning för sammanslagningen torde dock vara, att revisionen av krisinstitutionerna förlades till ett annat organ. Denna revision torde numera kunna begränsas och — i samband med en viss förskjutning av verksamheten även mot mera generella organisationsuppgifter — närmare anslutas till den till folkhushållningsdepartementet koncentrerade ledningen av krisförvaltningen.

I anslutning härtill uttalade riksdagen, att det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att överväga frågan om en avveckling av krisrevisionen såsom särskilt organ redan vid början av sakrevisionens verksamhet.

Genom särskilda beslut den 10 december 1943 har Kungl. Maj:t på föredragning av chefen för finansdepartementet förordnat, att från och med den 1 januari 1944 skulle inrättas dels statens sakrevision och dels statens organisationsnämnd. Vidare har Kungl. Maj:t den 31 december 1943 förklarat, att statens krisrevision skulle från och med sistnämnda dag upphöra med sin verksamhet.

På min föredragning har sedermera Kungl. Maj:t den 31 december 1943 förordnat, att en överrevision för krisförvaltningen skulle inrättas från och med den 1 januari 1944 samt i samband därmed utfärdat instruktion för överrevisionen och utsett ordförande och ledamöter i densamma.

Överrevisionen har till uppgift, bland annat, att utöva revision och kontroll över statsutgifter, föranledda av den statliga verksamhet som utövas av

eller i samarbete med de organ, vilka inrättats för tillgodoseende av behov sammanhängande med krisläget. Vidare skall revisionen öva tillsyn över att de arbetsuppgifter, vilka ankomma å de särskilda krisorganen eller med dem samarbetande organ, fullgöras på ett ändamålsenligt, planmässigt och sparsamt sätt. Härvid bör beaktas, att där myndighet bedriver upphandling, tillverkning, försäljning eller ekonomisk verksamhet i övrigt, affärsmässiga grunder bliva tillämpade. Revisionen bör tillse, att möjliga besparingar genomföras så skyndsamt förhållandena det medgiva. Därest överrevisionen finner, att för ett ekonomiskt utnyttjande av personal, medel eller materiel organisatoriska eller andra åtgärder äro påkallade, har revisionen vidare att fästa vederbörande myndighets uppmärksamhet härpå eller, där så erfordras, för Kungl. Maj:t framlägga de förslag, som revisionen anser lämpliga. Anser revisionen påkallat att, för ernående av väsentlig besparing, de å visst organ ankommande arbetsuppgifterna ändras eller fördelningen av arbetsuppgifterna organen emellan jämkas, har revisionen att göra framställning till Kungl. Maj:t i ämnet.

För nästa budgetår böra anslag för överrevisionens avlöningar och omkostnader uppföras under elfte huvudtiteln.

Den avdelning inom den förutvarande krisrevisionen, som sysslade med granskningen av krisförvaltningen, omfattade sju befattningshavare, nämligen 1 förste revisor, 3 revisorsassistenter, 1 kameralbiträde och 2 kontorsbiträden. Att på nuvarande stadium närmare uppskatta personalbehovet för överrevisionen är vanskligt. Kostnaderna synas emellertid lämpligen kunna beräknas med utgående från avlöningskostnaderna för krisrevisionens motsvarande personal. Arvodena till denna uppgingo för helt budgetår räknat till omkring 51 000 kronor. Till detta belopp böra emellertid läggas förslagsvis 2 000 kronor för tillfällig personal i anledning av sjukdom, värnpliktsinkallelser och dylikt. Vidare bör i anslaget inräknas ett lämpligt avvägt belopp för att bestrida ersättningar till överrevisionens ordförande och ledamöter samt till särskilda sakkunniga, som kunna behöva tillkallas för att verkställa undersökningar och utredningar av mera omfattande slag. Beloppet torde böra uppskattas till 17 000 kronor.

I enlighet med det anförda skulle till avlöningar under nästa budgetår behöva anvisas ett belopp av $(51\,000 + 2\,000 + 17\,000 =)$ 70 000 kronor.

Utgifterna för resor, telefon, skrivmaterialier, elektriskt ljus och städning m. m. torde kunna uppskattas till omkring 6 000 kronor för helt budgetår eller samma belopp, vartill krisrevisionens motsvarande kostnader beräknades under år 1943.

Då den nyinrättade sakrevisionen avses skola övertaga såväl krisrevisionens lokaler som dennas inventarier erfordras ett belopp för inventarieanskaffning för överrevisionen för krisförvaltningen. Härför bör beräknas ett belopp av 10 000 kronor.

Omkostnadsanslaget skulle alltså behöva anvisas med 16 000 kronor.

På grund av osäkerheten i vad avser omfattningen av revisionens blivande verksamhet böra här ifrågavarande två anslag anvisas såsom förslagsanslag.

Under denna punkt hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Överrevisionen för krisförvaltningen: Avlöningar*
för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslags-*
anslag av kronor 70 000.

[23.] **21. Överrevisionen för krisförvaltningen: Omkostnader, förslagsanslag.** Med hänvisning till vad jag anfört under föregående punkt hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Överrevisionen för krisförvaltningen: Omkostnader*
för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslags-*
anslag av kronor 16 000.

C. Statlig lagerhållning m. m.

[24.] **1. Omkostnader för statlig lagerhållning, förslagsanslag.** För in-
nevarande budgetår har till Omkostnader för statlig lagerhållning anvisats
ett förslagsanslag av 3 500 000 kronor. Av detta anslag ha hittills 1 750 000
kronor ställts till statens reservförrådsnämnds förfogande för bestridande
av kostnaderna för varors lagring, vård och omsättning, undanförsel samt
eventuell försäkring m. m.

I den förut under punkten 5 omförmälda skrivelsen har *statens reserv-*
förrådsnämnd beräknat medelsbehovet även för ifrågavarande ändamål
under nästa budgetår. Nämnden har därvid meddelat, att anslagsbelast-
ningen under budgetåret 1942/43 uppgått till i runt tal 3 490 000 kronor.
Det vore icke möjligt att med någon större säkerhet nu beräkna behovet av
medel för bestridande av ifrågavarande kostnader under nästa budgetår.
Med utgående från anslagsbelastningen under sistförflutna budgetår före-
slog nämnden, att för ändamålet ett belopp beräknades av 3 500 000 kronor.

Reservförrådsnämndens verksamhet torde såsom jag tidigare framhållit *Departement-*
chefen.
under nästa budgetår komma att fortgå på i huvudsak samma sätt som hit-
tills. För täckande av kostnaderna för den genom nämnden bedrivna stat-
liga lagerhållningen böra därför medel finnas tillgängliga. Jag biträder
nämndens uppskattning av medelsbehovet för ifrågavarande ändamål och
förordar, att ett förslagsanslag av 3 500 000 kronor anvisas.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Omkostnader för statlig lagerhållning* för budget-
året 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 3 500 000.

[25.] **2. Omkostnader för statlig inköps- och försäljningsverksamhet, förslagsanslag.** Under denna rubrik ha för budgetåren 1942/43 och 1943/44 anvisats förslagsanslag av 8 000 000 kronor respektive 6 000 000 kronor. Medlen äro avsedda att täcka kostnaderna för den under statens livsmedelskommissions omedelbara överinseende bedrivna inköps- och försäljningsverksamheten rörande slaktprodukter, ägg, mejeriprodukter och diverse livsmedel.

Av det för innevarande budgetår anvisade anslaget ha genom Kungl. Maj:ts beslut den 17 september 1943 5 000 000 kronor ställts till livsmedelskommissionens disposition.

I skrivelse den 3 september 1943 har *livsmedelskommissionen* framlagt förslag om medelsanvisning för ifrågavarande ändamål för budgetåret 1944/45 och därvid anfört:

Av det för budgetåret 1942/43 till kommissionens förfogande för ändamålet ställda beloppet av 6 500 000 kronor ha utbetalats 5 090 000 kronor. Därav ha 3 410 000 kronor hänfört sig till kostnaderna för lagring av smör, 1 660 000 kronor till kostnaderna för lagring av slaktprodukter och återstoden till kostnaderna för fisk- och fruktlagring. Att kostnaderna under nästföregående budgetår icke såsom livsmedelskommissionen tidigare vid sina anslagsäskanden beräknat kommit att överstiga eller i varje fall uppgå till 6 miljoner kronor har sin grund däri, att under slutet av budgetåret uttaget av köttvaror ur fryshus icke erhållit den omfattning, som kommissionen tidigare räknat med. Då ersättning till lagerhållarna icke utbetalas förrän i samband med uttaget av varorna ur fryshuset, har kommissionen alltså under nästföregående budgetår haft att utanordna lägre belopp till kostnaderna för köttlagringen än som beräknats. Med hänsyn till svårigheten att för närvarande förutse omfattningen av ifrågavarande verksamhet under budgetåret 1944/45 anser kommissionen det dock lämpligast att räkna med samma belopp som anvisats för innevarande budgetår eller således 6 000 000 kronor.

Departements-
chefen.

Belastningen å anslaget för nästa budgetår sammanhänger med omfattningen av förevarande lagringsverksamhet ävensom storleken av de uttag ur fryshusen av inlagda varor, som komma att ske under nästa budgetår. Då det givetvis är vanskligt att på nuvarande stadium kunna bedöma dessa faktorer, måste anslagsberäkningen bliva oviss. Den av livsmedelskommissionen gjorda uppskattningen av kostnaderna, slutande å 6 000 000 kronor eller samma belopp varmed anslaget anvisats för innevarande budgetår, synes böra godtagas. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Omkostnader för statlig inköps- och försäljningsverksamhet* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag*
av kronor 6 000 000.

[26.] **3. Omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved, m. m., förslagsanslag.** Såsom förlagskapital för inköp av ved och såsom avverk-

ningsförskott har riksdagen under budgetåren 1939/40—1942/43 beviljat särskilda anslag, vilka sammanförts under titeln Reglering av vedproduktionen. Totalbeloppet av sålunda anvisade medel utgör 145 000 000 kronor.

Till Omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved, m. m. har för innevarande budgetår anvisats ett förslagsanslag av 3 000 000 kronor. Vid beräkningen av detta anslag har, såsom framgår av propositionen nr 192 till 1943 års riksdag, 500 000 kronor ansetts erforderliga för bestridande av omkostnader i samband med kommissionens inköp och försäljningar av ved. Återstoden av anslaget har beräknats för täckande av förluster för vedclearingkassan, varav 1 000 000 kronor för kostnader för utkörning av ved från av kristidsnämnd upplagt centrallager inom tätort i zon 3 samt 1 500 000 kronor för prisleförluster å kapad långved och för övriga förluster på grund av prisutjämningsförfarandet.

I skrivelse den 6 september 1943 har *bränslekommissionen* förklarat sig endast kunna preliminärt beräkna medelsbehovet för Omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved, m. m. under budgetåret 1944/45. I brist på säkrare beräkningsgrunder har kommissionen föreslagit att samma belopp måtte anslås som för innevarande budgetår. Några ytterligare medel till Reglering av vedproduktionen har kommissionen icke ansett behöva ifrågasättas.

Med hänsyn till de ovissa framtidsutsikterna torde det vara för tidigt att ~~Föredraganden~~ redan nu taga ställning till frågan om anvisande av ytterligare medel till reglering av vedproduktionen och till omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved, m. m. Bedömningen av dessa spörsmål torde böra anstå till dess större möjligheter härför föreligga. I avvaktan på ett slutligt ståndpunktstagande till dessa båda frågor läser emellertid ett anslag för budgetåret 1944/45 böra beräknas för ifrågavarande omkostnader m. m. Anslaget synes i enlighet med kommissionens förslag kunna beräknas till 3 000 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved, m. m.* för budgetåret 1944/45 beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 3 000 000.

D. Diverse.

[27.] 1. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond, *förslagsanslag*. Under återopande av vad chefen för finansdepartementet förut denna dag vid anmälan av för flera huvudtitlar gemen-

samma frågor anført beträffande ersättning till statens allmänna fastighetsfond hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 1 051 000.

[28.] **2. Bearbetning av uppgifter om fartygs positioner m. m., förslagsanslag.** Å riksstaten har från och med budgetåret 1940/41 under elfte huvudtiteln anvisats medel för bearbetning av uppgifter om fartygs positioner m. m. För innevarande budgetår ha för ändamålet anvisats 12 000 kronor. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1943 har anslaget ställts till marinförvaltningens förfogande, att av ämbetsverket på rekvisition i mån av behov utbetalas till chefen för marinen, som äger disponera anslaget för därmed avsett ändamål enligt Kungl. Maj:ts beslut den 7 juni 1940. Genom sistnämnda beslut har chefen för marinen bemyndigats att med Thulebolagen träffa uppgörelse i huvudsaklig överensstämmelse med av-givet förslag om fortlöpande statistisk bearbetning av ifrågavarande fartygsuppgifter.

Anslagets storlek har för innevarande budgetår beräknats sålunda, att ersättningen till Thulebolagen för omförmälda statistiska bearbetning uppskattats till 8 000 kronor, varjämte för avlöning till ett kvinnligt biträde i marinstaben, som i övrigt handhar arbetet med bearbetningen av uppgifterna, avsetts 4 000 kronor.

Kommerskollegium och chefen för marinen hava i gemensam skrivelse den 30 augusti 1943 hemställt, att jämväl för nästkommande budgetår ett förslagsanslag av 12 000 kronor måtte anvisas för ändamålet.

Departementss-
chefen.

Den statistiska bearbetning av uppgifter om fartygs positioner m. m. som pågått sedan krisens början och alltjämt pågår synes, såvitt nu kan bedömas, böra fortsätta jämväl under nästkommande budgetår. Medel för ändamålet böra därför vara tillgängliga. Då jag icke har något att erinra mot det äskade beloppet av 12 000 kronor hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bearbetning av uppgifter om fartygs positioner m. m.* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 12 000.

[29.] **3. Kontroll och undersökning av gasgeneratoraggregat, reservationsanslag.** Till detta ändamål har riksdagen anvisat reservationsanslag för budgetåret 1940/41 å 165 000 kronor, för budgetåret 1941/42 å 100 000 kronor samt för budgetåret 1943/44 å 45 500 kronor. För budgetåret 1942/43 anvisades intet anslag, då en från budgetåret 1941/42 kvarstående reservation förutsattes täcka medelsbehovet. Det för innevarande budgetår an-

visade anslaget har beräknats på följande sätt: för typprovningar 34 500 kronor och för konsulent- och inspektionsverksamhet 11 000 kronor. Genom beslut den 16 april 1943 har Kungl. Maj:t ställt sistnämnda anslag till statskontorets förfogande för utbetalning till bränslekommissionen, som skulle äga disponera anslaget för därmed avsett ändamål i enlighet med de bestämmelser Kungl. Maj:t framdeles efter förslag av kommissionen ville meddela. Någon dylik framställning har ännu icke inkommit till Kungl. Maj:t. Vid utgången av budgetåret 1942/43 förefanns en reservation å i runt tal 22 000 kronor.

I skrivelse den 6 september 1943 har *bränslekommissionen* anfört, att typprovningsverksamheten numera avsevärt minskat i omfattning på grund av den stabilisering som inträtt i fråga om aggregattyperna. Kommissionen vågade emellertid ej draga alltför vittgående slutsatser av denna minskning med tanke på nya utvecklingslinjer, särskilt på vedgasgeneratorområdet. För närvarande bedreves på gengasbyrån ett intensivt arbete i samråd med militära myndigheter för att utprova lämpliga vedgasaggregat för krigsmaktens bilar. Med hänsyn härtill vore det mest antagligt, att en fortsatt statlig kontroll och försöksverksamhet på detta område, i allt fall i viss utsträckning, måste upprätthållas jämväl under nästkommande budgetår. Konsulent- och inspektionsverksamheten visade på grund av de talrika förgiftnings- och brandolyckorna snarare tendens att öka än att minska. Kommissionen funne det angeläget, att byrån med största vaksamhet följde dessa förhållanden och sökte finna medel att förebygga olyckor.

Medelsbehovet för här angivna ändamål har kommissionen angivit till 42 000 kronor enligt följande beräkning:

Avlönande av 6 ingenjörer samt tillfällig arbetskraft	kronor	34 000
Utlägg för bogseringar, reparationer, bränsle till fordon m. m. »		5 000
Rese- och traktamentskostnader »		500
Nyanskaffning av instrument och apparater »		2 500
Summa kronor		42 000.

Som bränslekommissionen i sin skrivelse framhållit, har kommissionen *Föredraganden.* verksamhet för provningar av aggregatkonstruktioner avsevärt minskat. Emellertid torde även i fortsättningen nya konstruktionsdetaljer framkomma, vilka kunna behöva provas och kontrolleras. Kommissionens rådgivnings- och inspektionsverksamhet till förebyggande av förgiftnings- och brandolyckor är av särskilt stor betydelse. Antalet förgiftningsfall genom gengas är avsevärt och stora värden ha hittills förstörts av bil- och garagebränder. En kontroll- och undersökningsverksamhet på ifrågavarande område är alltså erforderlig även under budgetåret 1944/45. Bränslekommissionen har beräknat medelsbehovet härför till 42 000 kronor. Detta belopp torde emellertid kunna nedsättas till 20 000 kronor med hänsyn

till den reservation å anslaget, som fanns vid innevarande budgetårs ingång och som kan beräknas finnas kvar vid budgetårets slut.

Såsom jag vid behandlingen av bränslekommissionens avlönings- och omkostnadsanslag anført, böra samtliga kostnader för kommissionens verksamhet på gengasområdet täckas från nu ifrågavarande reservationsanslag. Här böra därför upptagas ytterligare 86 460 kronor för avlöningskostnader och 4 500 kronor för omkostnader. Anslaget kan sålunda bestämmas till $(20\,000 + 86\,460 + 4\,500 =) 110\,960$ kronor eller avrundat 110 000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kontroll och undersökning av gasgeneratoraggregat*
för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 110 000.

[30.] **Åtgärder för ökad användning av inhemskt motorbränsle m. m.**

Under denna rubrik har för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 95 000 kronor. Dessutom kvarstodo vid budgetårets ingång i runt tal 47 000 kronor odisponerade å det under samma rubrik för budgetåret 1942/43 anvisade anslaget. Anslaget är bland annat avsett för statsbidrag till kolugnsanläggningar, för anordnande av kolningskurser, för undersökningar rörande ersättningsbränslen samt för bekostande av konstruktiva och experimentella arbeten i fråga om kolugnar och utvinning av biprodukter från dessa. Av det för innevarande budgetår anvisade anslaget beräknades 20 000 kronor för anordnande av kolningskurser och 75 000 kronor för undersökningar av ersättningsbränslens användbarhet. Hittills ha under budgetåret 18 000 kronor anvisats från anslaget.

I skrivelse den 6 september 1943 har *bränslekommissionen* anført, att statsbidrag till kolugnsanläggningar i syfte att främja tjärproduktionen icke längre erfordrades. Detsamma gällde bidragsverksamheten i fråga om kolningskurser, då behovet av kolningskunnigt folk finge anses vara i huvudsak tillgodosett. För undersökningar rörande ersättningsbränslens användning syntes däremot medel böra beräknas jämväl för nästa budgetår. Dessa undersökningar torde huvudsakligen komma att inriktas på ökad användning av tjära och tjärblandningar såsom motorbränsle samt på en förbättring av dessa bränslen. De torde i stort sett komma att bedrivas efter samma riktlinjer som hittills. Medel komme sålunda att bli erforderliga för provningar och utredningar av skilda slag genom enskilda företag och institutioner ävensom för instrument- och apparatutrustning med mera. Kostnaderna för ändamålet vore givetvis svårbedömbara men borde försiktigtvis icke beräknas till lägre belopp än som för samma ändamål beräknats för innevarande budgetår, eller 75 000 kronor.

Föredraganden. Såsom bränslekommissionen framhållit, torde några ytterligare medel icke erfordras för statsbidrag till kolugnsanläggningar eller för anordnande av

kolningskurser. Däremot synes det angeläget, att arbetet med att förbättra ersättningsbränslenas kvalitet och utöka deras användningsområde fortsättes. Medel härför böra alltså finnas tillgängliga även under budgetåret 1944/45. Med hänsyn till storleken av den nuvarande behållningen å anslaget är det emellertid att vänta, att en reservation kommer att kvarstå å anslaget vid innevarande budgetårs slut, som är tillräcklig för att tillgodose medelsbehovet under nästa budgetår. Jag anser mig därför icke behöva föreslå något ytterligare anslag för ifrågavarande ändamål.

[31.] **4. Prisrabattering å vissa livsmedel.** Till detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett anslag av 110 000 000 kronor.

I skrivelse den 3 september 1943 har *statens livsmedelskommission* meddelat, att under förutsättning att de nu gällande reglerna för prisrabattering komme att tillämpas även under nästa budgetår samt att någon utvidgning icke skedde av rabattsystemet till att avse andra livsmedel än dem, för vilka rabatt nu erhöles, kostnaderna för prisrabatterna för nästa budgetår torde kunna beräknas till samma belopp som för innevarande budgetår eller 110 000 000 kronor.

Redan nu kan med säkerhet förutses, att behov av prisrabatter å vissa livsmedel kommer att föreligga även under nästa budgetår. Med hänsyn till sammanhanget mellan prisrabattsystemets utformning och läget på livsmedelsförsörjningens område anser jag det vara för tidigt att redan nu taga slutlig ställning till frågan om medelsbehovet för ändamålet. Jag torde därför få återkomma härtill längre fram. Anslaget bör för närvarande beräknas till av livsmedelskommissionen angivet belopp.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Prisrabattering å vissa livsmedel* för budgetåret 1944/45 beräkna ett anslag av kronor 110 000 000.

[32.] **5. Förmalningsersättningar, förslagsanslag.** I syfte att förhindra att de i förhållande till förkrigspriserna höjda producentpriserna å brödsäd skola medföra ökning av priserna på mjöl och bröd har sedan hösten 1940 tillämpats ett system med s. k. förmalningsersättningar. Dessa ersättningar utbetalas till kvarnarna för av dem förmalen spannmål och utgå med skilda belopp för handelsförmalning och vid förmalning mot lön. Anslaget är för innevarande budgetår anvisat med 34 000 000 kronor.

I skrivelse den 3 september 1943 har *statens livsmedelskommission* anfört, att med hänsyn till att förmalningsersättningarnas storlek för tiden från och med den 1 september 1943 ännu icke vore fixerad det givetvis icke vore möjligt att före dylikt fastställande beräkna kostnaderna för ersättningarna vare sig under innevarande eller nästa budgetår. Då förmalningen

av brödsäd under innevarande budgetår beräknades bli högre än under sistlidna förmalningsår, torde kostnaderna vid oförändrade förmalningsersättningar komma att under innevarande förmalningsår överstiga det för ändamålet anvisade beloppet av 34 000 000 kronor och uppgå till omkring 37 000 000 kronor. På grund härav och då några beräkningar angående medelsbehovet för förmalningsersättningar under nästa budgetår ännu mindre kunde för det dåvarande göras, föreslog kommissionen, att anslaget för budgetåret 1944/45 i avvaktan på vissa pågående utredningar och förhandlingar å riksstaten uppfördes med ett beräknat belopp av 37 000 000 kronor.

I skrivelse den 24 september 1943 angående förmalningsersättning för tiden 1 september 1943—31 augusti 1944 har kommissionen sedermera meddelat, att kommissionen fört förhandlingar med representanter för kvarnindustrien i fråga om storleken av förmalningsersättningarna under angivna tid. Vid dessa förhandlingar hade det konstaterats, att förutsättningar för det dåvarande icke förelåge för en tillförlitlig beräkning av storleken av förmalningsersättningen vid handelsförmalning. På grund av den ur skördesynpunkt otjänliga väderlek, som rådde under nästlidna augusti månad, hade nämligen 1943 års skörd av brödsäd blivit i hög grad behäftad med groddskador. Innan den omfattning, i vilken dylika groddskador förekomme, kunnat med en viss grad av säkerhet fastställas och innan avgörande träffats om vilka åtgärder i förmalningshänseende, som borde vidtagas i anledning av groddskadorna, kunde storleken av det belopp, som skäligen borde utgå i förmalningsersättning, icke bedömas. Kommissionen förordade därför, att utbetalning av förmalningsersättningen för handelsförmalning för tiden 1 september—31 december 1943 tills vidare skedde a conto och att den slutliga ersättningen fastställdes först sedan nämnda osäkra faktorer kunde med en någorlunda tillfredsställande visshet bedömas.

Genom beslut den 15 oktober 1943 har Kungl. Maj:t dels bemyndigat livsmedelskommissionen att tills vidare intill dess Kungl. Maj:t annorlunda förordnade förskottsvis utbetala ersättning med fyra kronor 80 öre för deciton för sådan förmalning av vete, råg och korn, som skedde i syfte att föryttra den erhållna varan eller därav erhållna produkter (handelsförmalning), dels ock bestämt, att ersättningen för löneförmalning av angivna sädesslag mot förmalningskort tills vidare skulle utgöra två kronor för deciton.

Departements-
chefen.

Då storleken av förmalningsersättningarna för innevarande förmalningsår ännu ej kunnat fastställas och då i övrigt ovisshet för närvarande råder i fråga om åtskilliga av de faktorer, som påverka storleken av det för nästa budgetår behövliga anslaget, bör detsamma icke nu slutligt bestämmas utan för närvarande endast upptagas å riksstaten såsom ett beräknat anslag. Beträffande storleken av ett dylikt anslag synes detsamma böra uppskattas till det av kommissionen föreslagna beloppet av 37 000 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbida på särskild proposition i ämnet, till *För-
ningsersättningar* för budgetåret 1944/45 beräkna ett *för-
slagsanslag* av kronor 37 000 000.

[33.] **6. Kontroll å standardisering av mjölk, förslagsanslag.** Gällande bestämmelser angående handeln med mjölk återfinnas i kungörelsen den 6 mars 1942, nr 91, med däri genom kungörelse den 22 maj 1942, nr 329, gjord ändring. Bestämmelserna innebära i huvudsak, att all för överlåtelse till konsument avsedd mjölk skall hava standardiserats till viss fetthalt. Det åligger lantbruksstyrelsen att övervaka efterlevnaden av kungörelsen.

Till kontroll å standardisering av mjölk har för vartdera av budgetåren 1942/43 och 1943/44 under elfte huvudtiteln anvisats ett förslagsanslag av 13 000 kronor. Medlen ha ställts till lantbruksstyrelsens förfogande att av styrelsen användas för därmed avsett ändamål.

I skrivelse den 27 september 1943 har *lantbruksstyrelsen* — med förmälan att medelsåtgången för förevarande ändamål under budgetåret 1942/43 uppgått till 13 814 kronor 35 öre och att, såvitt nu kunde bedömas, ifråga- varande kontrollverksamhet i oförändrad omfattning syntes vara erforder- lig jämväl under budgetåret 1944/45 — hemställt, att för sistnämnda bud- getår ett förslagsanslag av 13 000 kronor måtte anvisas för ändamålet.

De åtgärder som vidtagits för att reglera fetthalten i konsumtionsmjölk Departements-
chefen. torde bli erforderliga även under nästkommande budgetår. Medel böra därför finnas tillgängliga för kontroll av regleringsbestämmelsernas efter- levnad. Jag ansluter mig till den av lantbruksstyrelsen gjorda beräkningen av medelsbehovet för denna verksamhet och hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kontroll å standardisering av mjölk* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 13 000.

[34.] **7. Vissa utredningar och undersökningar, reservationsanslag.** An- slaget har för vartdera av budgetåren 1942/43 och 1943/44 anvisats med 75 000 kronor. Anslaget är avsett att användas för sådana utredningar och undersökningar, vilka icke lämpligen böra bekostas av medel som stå till kommissionernas förfogande. Anslaget torde för nästa budgetår böra uppföras med oförändrat belopp, 75 000 kronor. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa utredningar och undersökningar* för budget- året 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 75 000.

[35.] **8. Extra utgifter, reservationsanslag.** För vartdera av budgetåren 1942/43 och 1943/44 har till detta ändamål anvisats ett reservationsanslag

av 50 000 kronor. Anslaget bör för nästa budgetår anvisas med samma belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 50 000.

[36.] **9. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, förslagsanslag.** Under återopande av vad chefen för finansdepartementet förut denna dag vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anfört beträffande dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 2 200.

[37.] **10. Barntillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst, förslagsanslag.** För budgetåret 1943/44 har för detta ändamål anvisats ett förslagsanslag av 800 kronor. För nästa budgetår torde anslaget böra uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Barntillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 800.

[38.] **11. Kristillägg, förslagsanslag.** Under återopande av vad chefen för finansdepartementet förut denna dag vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anfört beträffande kristillägg hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Kristillägg* för budgetåret 1944/45 beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 24 000.

Sammanfattning.

Elfte huvudtitelnslutsumma för budgetåret 1943/44

utgörande	kronor 182 675 300
kommer vid bifall till de i det föregående framställda	
förslagen att för budgetåret 1944/45 uppgå till	» 190 440 400,
innebärande en ökning med	» 7 765 100.

Vad föredragandena sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:
Siv Schiöler.

Register

till

Elfte huvudtiteln för budgetåret 1944/1945.

A. Folkhushållningsdepartementet.

Sid.		Kronor
	Folkhushållningsdepartementet:	
8	Avlöningar	196 600
9	Omkostnader	17 600
	Säger för folkhushållningsdepartementet	214 200

B. Krisförvaltningen.

Rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap:

10	Avlöningar	100
11	Omkostnader	100

Statens reservförrådsnämnd:

11	Avlöningar	360 000
12	Omkostnader	85 000

Statens industrikommission:

13	Avlöningar	3 525 000
21	Omkostnader	1 000 000

Statens bränslekommission:

24	Avlöningar	1 750 000
29	Omkostnader	710 000

Statens livsmedelskommission:

31	Avlöningar	3 377 000
35	Omkostnader	5 050 000

Kristidsstyrelserna m. m.:

38	Avlöningar	6 120 000
44	Omkostnader	1 600 000
46	Bidrag till kristidsnämndernas verksamhet	*2 700 000

Statens handelskommission:

48	Avlöningar	700 000
49	Omkostnader	100 000

* Beräknat belopp.

Sid.		Kronor
	Statens trafikkommission:	
50	Avlöningar	450 000
52	Omkostnader	125 000
	Statens priskontrollnämnd:	
53	Avlöningar	1 040 000
54	Omkostnader	610 000
	Överrevisionen för krisförvaltningen:	
55	Avlöningar	70 000
57	Omkostnader	16 000
	Säger för krisförvaltningen	29 388 200

C. Statlig lagerhållning m. m.

57	Omkostnader för statlig lagerhållning	3 500 000
58	Omkostnader för statlig inköps- och försäljningsverksamhet	6 000 000
58	Omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved, m.m.	*3 000 000
	Säger för statlig lagerhållning m. m.	12 500 000

D. Diverse.

59	Ersättning till statens allmänna fastighetsfond:	
	Byggnadsstyrelsens delfond	1 051 000
60	Bearbetning av uppgifter om fartygs positioner m. m.	12 000
60	Kontroll och undersökning av gasgeneratoraggregat	110 000
62	Åtgärder för ökad användning av inhemskt motorbränsle m. m.	—
63	Prisrabatterning å vissa livsmedel	*110 000 000
63	Förmalningsersättningar	*37 000 000
65	Kontroll å standardisering av mjölk	13 000
65	Vissa utredningar och undersökningar	75 000
65	Extra utgifter	50 000
66	Dyrtidstillägg åt befattningshavare statens i tjänst	2 200
66	Barntillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst	800
66	Kristillägg	* 24 000
	Säger för diverse	148 338 000
	Summa	190 440 400

* Beräknat belopp.

Bilaga till

1944 års statsverksproposition.

Tolfte huvudtiteln.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 janu-
ari 1944.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden
PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL,
BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF,
RUBBESTAD.

Härefter redogöres för de frågor, som tillhöra regleringen för budgetåret
1944/45 av utgifterna under riksstatens tolfte huvudtitel, innefattande ansla-
gen till pensionsväsendet, varvid förekommer följande.

A. Statliga pensionsväsendet.

Chefen för finansdepartementet anmäler följande under 1—4 upptagna
anslag, anslaget 2 efter gemensam beredning med chefen för försvarsdepar-
tementet.

Tjänstepensioneringen.

[1.] **1. Pensioner åt f. d. befattningshavare i statens tjänst, förslagsanslag.**
Av ifrågavarande anslag, som i riksstaten för budgetåret 1943/44 är upp-
fört med 26,000,000 kronor, bestridas huvudsakligen pensioner, däri inbe-
gripet rörligt tillägg, och tjänstelivräntor enligt allmänna tjänstepensions-

reglementet med undantag av dylika förmåner, som utgå till f. d. militära beställningshavare å reservstat eller till förutvarande anställningshavare vid affärsverken,

pensioner och uppskjutna livräntor enligt civila och militära tjänstepensionsreglementena med undantag av dylika förmåner enligt förstnämnda reglemente, som utgå till förutvarande anställningshavare vid affärsverken,

pensioner enligt civila pensionslagen med undantag av pensioner åt förutvarande tjänstemän vid postverket och pensioner, beviljade efter 1912 års början åt förutvarande tjänstemän vid domänverket, samt

pensioner, som enligt äldre bestämmelser utgå till f. d. befattningshavare vid försvarsväsendet eller lotsverket, vilka varit delägare i någon av arméns, flottans eller lotsverkets enskilda pensionskassor.

Kostnaderna för pensioner åt f. d. militära beställningshavare å reservstat bestridas under det löpande budgetåret av ett särskilt under tolfte huvudtiteln uppfört anslag (A 2). Anslaget är uppfört med 430,000 kronor, varav beräknats belöpa å armén 400,000 och å marinen 30,000 kronor. Sedan allmänna tjänstepensionsreglementet från och med den 1 januari 1944 erhållit tillämpning å reservstatspersonalen och statskontoret i samband härmed övertagit den tidigare av armé- och marinförvaltningarna handhavda utbetalningen av reservstatspensionerna, synes anledning icke föreligga att bibehålla ett särskilt anslag för bestridande av dessa pensioner. Jag förordar därför, att medel för pensioner åt f. d. militära beställningshavare å reservstat från och med budgetåret 1944/45 i stället anvisas att utgå från anslaget till pensioner åt f. d. befattningshavare i statens tjänst.

Under budgetåret 1942/43 ha kostnaderna för pensioner åt f. d. civila befattningshavare uppgått till i runt tal 12,840,000 kronor. *Statskontoret* har i skrivelse den 8 oktober 1943 med utgångspunkt från utgiftsbelastningen för tredje kvartalet 1943 beräknat utgifterna under budgetåret 1944/45 för ifrågavarande pensionärskategori till 16,400,000 kronor.

Vid beräkningen av anslagsbehovet för pensioneringen av militära beställningshavare — frånsett personal å reservstat — har statskontoret för budgetåret 1944/45 förutsatt samma beredskapsläge som nu råder. Då de för budgetåret 1942/43 redovisade nettoutgifterna för detta ändamål belöpt sig till i runt tal 10,385,000 kronor och motsvarande utgifter för tredje kvartalet 1943 uppgått till omkring 2,550,000 kronor, har statskontoret funnit sig i första hand böra för budgetåret 1944/45 räkna med direkta utgifter för militära pensioner å 11,000,000 kronor. Därvid ha tagits i beräkning de besparingar å anslaget, som uppkomma genom innehållande av pensionerna för personal, som placerats i arvodesbefattningar inom försvaret. Enligt kungörelsen den 20 november 1942 (nr 960) skola emellertid vederbörliga avlöningsstater under fjärde huvudtiteln tillgodoföras belopp, motsvarande utgifterna för dessa pensionsförmåner. Sammanlagda beloppet av dylika arvodestagares tjänstepensioner under budgetåret 1944/45 har statskontoret uppskattat till 3,000,000 kronor. Sammanlagt skulle pensioneringen

av militära befattningshavare alltså komma att medföra utgifter å (11,000,000 + 3,000,000 ==) 14,000,000 kronor.

I skrivelse den 28 augusti 1943 har *arméförvaltningen* beräknat medelsbehovet för bestridande av kostnaderna för pensioner åt f. d. militära beställningshavare å reservstat för nästa budgetår i vad på armén ankommer till 425,000 kronor. Beräkningarna ha skett under antagande av fortsatt beredskapsläge. Enligt från *marinförvaltningen* inhämtad uppgift beräknas motsvarande medelsbehov för marinens del till ett oförändrat belopp av 30,000 kronor. De beräknade beloppen motsvara i huvudsak nettoutgifterna under budgetåret 1942/43.

De av statskontoret samt armé- och marinförvaltningarna verkställda anslagsberäkningarna ha icke givit mig anledning till erinran. Medelsbehovet å anslaget under nästa budgetår torde alltså kunna uppskattas till (16,400,000 + 14,000,000 + 425,000 + 30,000 ==) 30,855,000 kronor eller avrundat 31,000,000 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Pensioner åt f. d. befattningshavare i statens tjänst*
för budgetåret 1944/45 anvisa ett *för-*
slagsanslag av kronor 31,000,000.

[2.] **2. Pensioner åt personal i försvarsväsendets reserver, förslagsanslag.** Motsvarande anslag i gällande riksstat (A 3) är uppfört med 800,000 kronor.

Enligt *arméförvaltningens* förenämnda skrivelse samt enligt från *marin- och flygförvaltningarna* inhämtade uppgifter kunna kostnaderna för pensioner till försvarsväsendets reservpersonal respektive till sagda personal i stället utgående kapitaliserade värdebelopp beräknas sålunda:

Arméns reserver	kronor 650,000
Marinens reserver	» 150,000
Flygvapnets reserver	» 30,000

Summa kronor 830,000.

Beräkningarna ha skett under antagande av fortsatt beredskapsläge. Kostnadsstegringen är att hänföra till ökning i antalet nytillträdande pensionärer.

Ny reservförordning, innebärande förhöjda pensioner, har trätt i kraft den 1 januari 1944. Då emellertid på grund av övergångsbestämmelser utgifter för årliga pensioner enligt denna förordning icke kunna ifrågakomma under en följd av år och då utgifterna för kapitaliserade pensioner enligt förordningen icke låta sig på förhand beräkna, ha de anslagsäskande myndigheterna vid beräkningen av medelsbehovet icke tagit hänsyn till de nya pensionsbestämmelserna.

På grund av föreliggande upplysningar får jag förorda, att anslaget i

riksstaten upptages med 830,000 kronor. Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Pensioner åt personal i försvarsväsendets reserver*
för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslags-*
anslag av kronor 830,000.

[3.] 3. *Pensioner enligt tjänstepensionsreglementet för arbetare m. m., förslagsanslag.* Från detta anslag, som i riksstaten för budgetåret 1943/44 är uppfört med 1,500,000 kronor, bestridas kostnaderna för pensioner enligt 1934 och 1942 års tjänstepensionsreglementen för arbetare, såvitt angår pensionärer vid andra förvaltningsgrenar än de affärsdrivande verken, samt kostnaderna för de pensionsförmåner — pensionstillägg och pensionsförhöjning medräknade — som enligt gällande bestämmelser tillkomma f. d. daglönare vid marinen, vilka avgått ur tjänst före den 1 januari 1935.

Statens pensionsanstalt har i skrivelse den 27 augusti 1943 med ledning av anslagsbelastningen under senare år beräknat utgifterna för pensioner enligt förenämnda tjänstepensionsreglementen under nästkommande budgetår till omkring 1,800,000 kronor. Härtill komma av vägväsendets förstatligande från och med år 1944 föranledda utgifter för pensionering av sådana i statens tjänst anställda arbetare, som komma att bli underkastade 1942 års tjänstepensionsreglemente. Pensionsanstalten har med ledning av de kostnadsberäkningar, som äro intagna i det av 1938 års sakkunniga för utredning om vägväsendets förstatligande den 9 april 1941 avgivna betänkandet (SOU 1941: 12 sid. 265—269), uppskattat ifrågavarande pensionsutgifter för budgetåret 1944/45 till 440,000 kronor.

Utgifterna för pensionsförmånerna till f. d. daglönare ha av pensionsanstalten beräknats till omkring 90,000 kronor.

Enligt de sålunda gjorda uppskattningarna skulle anslagsbehovet för budgetåret 1944/45 utgöra $(1,800,000 + 440,000 + 90,000 =)$ 2,330,000 kronor, vilket belopp torde kunna avrundas till 2,300,000 kronor. Med anledning härav får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Pensioner enligt tjänstepensionsreglementet för arbetare m. m.* för budgetåret 1944/45 anvisa
ett *förslagsanslag* av kronor 2,300,000.

[4.] 4. *Pensioner åt viss arbetarpersonal i statens tjänst, förslagsanslag.* Från anslaget, som i riksstaten för budgetåret 1943/44 är uppfört med 75,000 kronor, bestridas kostnaderna för pensioner enligt kungörelserna den 7 december 1934, nr 585, och den 30 juni 1942, nr 696, (de s. k. summariska pensionsbestämmelserna för arbetare) såvitt angår pensionärer vid andra förvaltningsgrenar än de affärsdrivande verken. *Statens pensions-*

anstalt har i sin förenämnda skrivelse beräknat anslagsbehovet för budgetåret 1944/45 till 90,000 kronor. Härvid ha jämväl beaktats pensionerna till sådana f. d. statsanställda vägarbetare, vilka icke komma att vara berättigade till pension enligt 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare.

I enlighet med pensionsanstaltens förslag får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Pensioner åt viss arbetarpersonal i statens tjänst* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag*
av kronor 90,000.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler härefter chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Sköld, det under nr 5 upptagna anslaget.

[5.] 5. **Vadstena krigsmanshuskassa, förslagsanslag.** Från detta anslag bestridas för närvarande samtliga utgifter för de till Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare utgående förmånerna, från och med innevarande budgetår däri jämväl inräknat dyrtidstillägg. I fråga om anslagets historik och användning hänvisas till 1934 års statsverksproposition (elfte huvudtiteln, sid. 19—39). Anslaget är i riksstaten för innevarande budgetår uppfört med ett belopp av 1,515,000 kronor. Från och med budgetåret 1934/35 tillgodoföras anslaget dels Vadstena krigsmanshuskassa tillkommande ränte- och arrendemedel samt skatte- och åborättsavgifter m. m., dels ock från indelningsverkets besparingsfond samtliga årligen till fonden inflytande räntemedel. För budgetåret 1943/44 ha vidare jämlikt riksdagens beslut till förevarande anslag överförts från invalidhusfonden ett belopp av 32,000 kronor och från indelningsverkets besparingsfond av fondens kapitaltillgångar ett belopp av 85,000 kronor.

I skrivelsen den 28 augusti 1943 har *arméförvaltningen* beträffande anslagen till Vadstena krigsmanshuskassa anfört bland annat följande.

Redovisade utgifter för soldatunderhållet och dyrtidstillägg åt kassans understödstagare hava uppgått till följande belopp:

för budgetåret 1940/41		1,968,730	kronor
» » 1941/42		1,844,217	»
» » 1942/43		1,788,637	»

Med hänsyn till den successiva nedgången i utgifterna torde man kunna beräkna utgifterna för soldatunderhållet och dyrtidstillägg till Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare för budgetåret 1944/45 till omkring 1,600,000 kronor.

För täckande av dessa kostnader böra i första hand tagas i anspråk Vadstena krigsmanshuskassa tillkommande arrendemedel samt skatte- och åborättsavgifter ävensom räntemedel från indelningsverkets besparingsfond, vilka i enlighet med 1934 års riksdags beslut (skrivelse nr 11) skola årligen tillföras förslagsanslaget till Vadstena krigsmanshuskassa. Dessa ränte- och

arrendemedel m. m. beräknas under budgetåret 1943/44 uppgå till sammanlagt omkring 14,000 kronor.

Vidare bör för gäldande av en del av ifrågavarande kostnader från invalidhusfonden överföras ett belopp av 31,000 kronor i enlighet med den av 1940 års lagtima riksdag (tolfte huvudtiteln, punkten 20) godkända planen för disponerande under vart och ett av budgetåren 1940/41—1944/45 av överskottsmedel å invalidhusfonden.

Slutligen bör för täckande av en del av ifrågavarande kostnader från indelningsverkets besparingsfonds kapitaltillgångar överföras ett belopp av 85,000 kronor eller det belopp, vartill utgifterna för underhåll och dyrtidstillägg jämlikt kungörelsen den 13 mars 1931 (nr 43) beräknas uppgå för budgetåret 1944/45. Dessa utgifter, vilka ingå i den beräknade utgiftssumman å 1,600,000 kronor, skola enligt beslut av 1931 års riksdag (skrivelse nr 40) gäldas av nämnda fonds kapitaltillgångar.

Förslagsanslaget till Vadstena krigsmanshushkassa torde alltså — under förutsättning av oförändrade grunder för underhållets och dyrtidstilläggets utgående — böra å riksstaten för budgetåret 1944/45 uppföras med ett belopp av [1,600,000 — (14,000 + 31,000 + 85,000) =] 1,470,000 kronor.

Då arméförvaltningens beräkningar icke givit mig anledning till erinran, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till Vadstena krigsmanshushkassa för budgetåret 1944/45 anvisa ett förslagsanslag av kronor 1,470,000;

dels ock besluta att till nämnda anslag skola efter ingången av budgetåret 1944/45 för samma budgetår överföras ej mindre från invalidhusfonden ett belopp av 31,000 kronor än även från indelningsverkets besparingsfond av fondens kapitaltillgångar ett belopp av 85,000 kronor.

Chefen för finansdepartementet anmäler härefter anslagen nr 6—12.

[6.] **6. Pensionering av viss flottans gemenskap, förslagsanslag.** Från detta anslag bestridas kostnaderna för dels pensionsförmåner — pensionstillägg och pensionsförhöjning däri inbegripna — som utgå till f. d. anställningshavare tillhörande flottans gemenskap med undantag av f. d. daglönare vid marinen, dels ock dyrtidstillägg åt pensionsberättigade båtsmän. Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 100,000 kronor, varav 20,000 kronor beräknats åtgå till dyrtidstillägg åt f. d. båtsmän. Det totala anslagsbehovet för budgetåret 1944/45 har *statskontoret* i förutnämnda skrivelse den 8 oktober 1943 med ledning av belastningen under tredje kvartalet 1943 beräknat till 90,000 kronor.

I enlighet med denna beräkning hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Pensionering av viss flottans gemenskap för budgetåret 1944/45 anvisa ett förslagsanslag av .. kronor 90,000.

Familjepensioneringen.

[7.] 7. Pensioner åt efterlevande till befattningshavare i statens tjänst, *förslagsanslag*. Av anslaget, som i gällande riksstat är uppfört med 8,500,000 kronor, bestridas i huvudsak utgifterna för

familjepensioner och familjelivräntor enligt 1941 års allmänna familjepensionsreglemente samt familjepensioner enligt 1936 års allmänna familjepensionsreglemente, dock med undantag för förmåner enligt dessa reglementen åt efterlevande till anställningshavare vid affärsverken, samt

familjepensioner enligt kungörelsen den 22 juni 1939 (nr 508) angående ny familjepension i vissa fall, dock med undantag för ny familjepension, som enligt meddelade bestämmelser skall utgå av statens pensionsanstalts medel, av anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. eller av kyrkofondens medel samt av ny familjepension efter anställningshavare vid affärsverken.

Under sistförflutna budgetår utgjorde belastningen å motsvarande anslag i runt tal 8,235,000 kronor. Enligt *statskontorets* beräkningar bör anslaget för nästa budgetår uppföras med 8,900,000 kronor.

I enlighet härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Pensioner åt efterlevande till befattningshavare i statens tjänst* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 8,900,000.

[8.] 8. Pensioner åt efterlevande till arbetare i statens tjänst, *förslagsanslag*. Anslaget är i riksstaten för budgetåret 1943/44 uppfört med 200,000 kronor. De utgifter, som bestridas från anslaget, utgöras av familjepensioner enligt 1936 och 1942 års familjepensionsreglementen för arbetare, dock med undantag av familjepensioner åt efterlevande till arbetare vid de affärsdrivande verken. Motsvarande utgifter hava under budgetåren 1938/43 utgjort omkring 54,200, 75,600, 101,600, 133,000 respektive 159,600 kronor.

I sin förenämnda skrivelse den 27 augusti 1943 har *statens pensionsanstalt* anfört, att medelsbehovet under budgetåret 1944/45 med hänsyn till motsedd automatisk utgiftsstegring samt med beaktande av den till omkring 25,000 kronor uppskattade årskostnaden för pensionering av efterlevande till väg-arbetare kan beräknas till 240,000 kronor.

I överensstämmelse härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Pensioner åt efterlevande till arbetare i statens tjänst* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 240,000.

Gemensamma anslag.

[9.] **9. Understöd i vissa fall åt f. d. anställningshavare vid lotsverket m. fl.** För nämnda ändamål är i gällande riksstat upptaget ett anslag å 15,000 kronor. I enlighet med av *lotsstyrelsen* i skrivelse den 31 augusti 1943 framlagt förslag torde anslaget för nästa budgetår böra upptagas med oförändrat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Understöd i vissa fall åt f. d. anställningshavare vid lotsverket m. fl.* för budgetåret 1944/45 anvisa ett anslag av kronor 15,000.

[10.] **10. Diverse pensioner och understöd m. m., förslagsanslag.** Nettoutgifterna för hithörande pensioner, huvudsakligen de s. k. riksdagspensionerna, utgjorde för budgetåret 1942/43 i runt tal 1,570,000 kronor. Med den från och med löpande budgetår ändrade anslagsuppställningen för tolfte huvudtiteln bestridas av detta anslag jämväl kostnaderna för dels pensionstillägg och pensionsförhöjning å vissa från anslaget utgående pensioner, dels understöd till vissa f. d. anställningshavare vid sinnessjukhusen, dels ock övergångsvis förekommande ersättningar åt efterlevande till befattningshavare vid lotsverket, vilka avlidit till följd av tjänsteutövningen.

Anslaget, som i gällande riksstat är upptaget med 1,770,000 kronor, torde, i överensstämmelse med förslag av *statskontoret*, för budgetåret 1944/45 kunna nedsättas till 1,700,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Diverse pensioner och understöd m. m.* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av .. kronor 1,700,000.

[11.] **11. Dyrtidstillägg m. m. å äldre pensioner vid det statliga pensionsväsendet, förslagsanslag.** Under åberopande av vad jag under för flera huvudtitlar gemensamma frågor yttrar rörande dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Dyrtidstillägg m. m. å äldre pensioner vid det statliga pensionsväsendet* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 7,500,000.

[12.] **12. Kristillägg å pensioner vid det statliga pensionsväsendet, förslagsanslag.** Under åberopande av vad jag under för flera huvudtitlar gemensamma frågor yttrar rörande kristillägg hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Kristillägg å pensioner vid det statliga pensionsväsendet* för budgetåret 1944/45 beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 6,300,000.

B. Statsunderstödda pensionsväsendet.

Chefen för finansdepartementet anmäler härefter de under denna avdelning såsom 1—5 upptagna anslagen.

[13.] **1. Bidrag till pensioneringskostnaderna för statens pensionsanstalt, förslagsanslag.** Anvisningen av statsmedel till statens pensionsanstalt har från och med budgetåret 1933/34 inskränkts till belopp, som — jämte anstaltens övriga inkomster — beräknats erforderliga för bestridande av anstaltens löpande utgifter för pensioner och förvaltningsändamål utan anlåtande av dess kapitalbehållning. För innevarande budgetår har för ändamålet ett belopp av 7,300,000 kronor uppförts i riksstaten såsom förslagsanslag.

Genom beslut den 15 juni 1939 har Kungl. Maj:t fastställt personalförteckning för statens pensionsanstalt (statsliggaren sid. 821). Sedermera har Kungl. Maj:t genom brev den 14 maj 1943 fastställt följande stat för pensionsanstalten, att lända till efterrättelse tills vidare från och med budgetåret 1943/44:

Stat.

Avlöningar:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	77,000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	»	7,150
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal	»	56,200
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	19,240
5. Barntillägg, <i>förslagsvis</i>	»	540
6. Kristillägg, <i>förslagsvis</i>	»	20,470

Säger för avlöningar kronor 180,600.

Omkostnader:

1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	kronor	800
2. Expenser, <i>förslagsvis</i>	»	10,800
3. Övriga utgifter:		
a. Hyra, <i>förslagsvis</i>	kronor	15,000
b. Depositionskostnader m. m., <i>förslagsvis</i>	»	3,600
		18,600

Säger för omkostnader kronor 30,200

Summa kronor 210,800.

Särskilda uppbördsmedel:

Förvaltningsbidrag från lärarinnornas pensionsanstalt	kronor	9,600
Hyresmedel	»	500

Säger för särskilda uppbördsmedel kronor 10,100

Nettoutgift kronor 200,700.

I skrivelsen den 27 augusti 1943 har *statens pensionsanstalt* framlagt förslag angående bidrag till pensioneringskostnaderna för pensionsanstalten för budgetåret 1944/45. Av skrivelsen framgår i huvudsak följande.

Pensionsanstaltens *inkomster* under budgetåret 1942/43 hava, om man bortser från anvisade anslagsmedel, i avjämnade belopp utgjort:

årliga pensionsbidrag	kronor 10,268,000
engångsavgifter	» 601,000
räntor	» 7,005,000
Summa kronor 17,874,000.	

Med utgångspunkt från det belopp, 10,268,000 kronor, vartill inkomsterna av årliga pensionsbidrag sålunda uppgått under sagda budgetår, och med beaktande av dels den till omkring 1,050,000 kronor uppskattade ökning av bidragen, som är att motse på grund av pensionsregleringarna från och med den 1 juli 1942 och den 1 juli 1943 för folkskolans lärare respektive lärare vid högre kommunala skolor, dels även motsedd automatisk ökning av pensionsbidragen i övrigt beräknar pensionsanstalten inkomsterna under budgetåret 1944/45 av de årliga pensionsbidragen från befattningshavare och hufvudmän till omkring 11,400,000 kronor. Inkomsterna av engångsavgifter under samma budgetår uppskattar pensionsanstalten till ungefärliga medeltalet av motsvarande inkomster under de två senaste budgetåren eller till omkring 720,000 kronor. Av pensionsanstaltens räntebärande tillgångar — omkring 199,400,000 kronor — beräknas omkring 170,000,000 kronor vara placerade i riksgäldskontoret mot en uppskattad ränta av 3.4 %, omkring 18,500,000 kronor hos kommuner mot en medelränta av 4.5 % samt omkring 10,000,000 kronor i obligationer mot en medelränta av 3.6 %. Avkastningen av övriga räntebärande tillgångar — diverse skuldförbindelser och aktier, övertagna av kungl. teatrarernas pensionsinrättning, representerande ett värde av omkring 900,000 kronor — beräknar anstalten till omkring 28,600 kronor. Inkomsterna av räntor m. m. under ifrågavarande budgetår uppskattas därför av pensionsanstalten till omkring $(0.034 \times 170,000,000 + 0.045 \times 18,500,000 + 0.036 \times 10,000,000 + 28,600 =)$ 7,001,100 eller i avjämnat belopp 7,000,000 kronor. Enligt dessa beräkningar skulle anstaltens inkomster under nästa budgetår komma att utgöra sammanlagt omkring $(11,400,000 + 720,000 + 7,000,000 =)$ 19,120,000 kronor.

Pensionsanstaltens *utgifter* under budgetåret 1942/43 hava i avjämnade belopp utgjort:

för pensioner	kronor 23,202,000
» förvaltningskostnader	» 185,700
Summa kronor 23,387,700.	

Beträffande utgifterna för pensioner räknar pensionsanstalten med en automatisk kostnadsstegring för innevarande och nästkommande budgetår av

sammanlagt omkring 3,000,000 kronor, varför pensionsutgifterna under budgetåret 1944/45 uppskattas till $(23,202,000 + 3,000,000 =)$ 26,202,000 kronor.

Under antagande att förvaltningsutgifterna i enlighet med i det följande framlagda beräkningar komma att uppgå till omkring 213,000 kronor uppskattar pensionsanstalten sålunda utgifterna å anslaget för nästa budgetår till $(26,202,000 + 213,000 =)$ 26,415,000 kronor.

Med dessa utgångspunkter och under förutsättning, att medelsanvisningen begränsas på sätt som skett under senare år, föreslår pensionsanstalten, att anslaget för budgetåret 1944/45 upptages till ett belopp av $(26,415,000 - 19,120,000 =$ i avrundat tal) 7,300,000 kronor.

Vad beträffar förvaltningskostnaderna under nästa budgetår har anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän med beaktande av motsedda löneklassuppflyttningar i pensionsanstaltens statförslag höjts till 78,000 kronor. Anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal har höjts till 62,100 kronor. Till stöd härför har återopats den fortgående stegringen av arbetsuppgifterna och särskilt övertagandet av pensioneringen för personalen vid de kungl. teatrarna samt arbetarpersonalen vid det förstatligade vägväsendet. Utgifterna för rörligt tillägg och kristillägg ha beräknats höjda till 20,450 respektive 21,840 kronor. Anslagsposten till barntillägg har föreslagits sänkt till 320 kronor. Omkostnadsanslaget har upptagits till 33,840 mot 30,200 kronor för innevarande budgetår. Det större anslagsbeloppet är betingat av ökade expensutgifter samt utgifter för hyra (bränsletillägg) och deposition av värdehandlingar. Förvaltningsbidraget från lärarinnornas pensionsanstalt har upptagits till 10,100 kronor.

I anslutning till vad som anförts vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor bör den i personalförteckningen upptagna tjänstebenämningen sekreterare ändras till förste byråsekreterare. Samtidigt bör tilläggsbenämningen ombudsman bortfalla.

De av pensionsanstalten verkställda beräkningarna ha icke givit mig anledning till erinran.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den av mig förordade ändringen i personalförteckningen för statens pensionsanstalt;

dels godkänna följande stat för statens pensionsanstalt att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1944/45:

Stat.

Avlöningar:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	78,000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	»	7,150

3. Avlöningar till icke-ordinarie personal	kronor	62,100
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	20,450
5. Barntillägg, <i>förslagsvis</i>	»	320
6. Kristillägg, <i>förslagsvis</i>	»	21,840

Säger för avlöningar kronor 189,860.

O m k o s t n a d e r:

Omkostnader, <i>förslagsvis</i>	kronor	33,840
---------------------------------------	--------	--------

Säger för omkostnader kronor 33,840.

Summa kronor 223,700.

S ä r s k i l d a u p p b ö r d s m e d e l:

Förvaltningsbidrag från lärarinnornas pensionsanstalt	kronor	10,100
Hyresmedel	»	500

Säger för särskilda uppbördsmedel kronor 10,600.

Nettoutgift kronor 213,100;

dels ock till Bidrag till pensioneringskostnaderna för statens pensionsanstalt för budgetåret 1944/45 anvisa ett förslagsanslag av kronor 7,300,000.

[14.] 2. Statens andel i kostnaden för pensionering av vissa överåriga extra provinsialläkare, *förslagsanslag*. Då anslaget, som i gällande riksstat är uppfört med 9,500 kronor, för nästa budgetår i enlighet med förslag av statskontoret i förenämnda skrivelse den 8 oktober 1943 torde böra upptagas med oförändrat belopp, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Statens andel i kostnaden för pensionering av vissa överåriga extra provinsialläkare för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av

kronor 9,500.

[15.] 3. Bidrag till pensionering av vissa barnmorskor, *förslagsanslag*. I gällande riksstat är detta anslag uppfört med 100 kronor. Statens pensionsanstalt har uppskattat medelsbehovet för nästa budgetår till oförändrat belopp. I enlighet härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Bidrag till pensionering av vissa barnmorskor för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av .. kronor 100.

[16.] **4. Bidrag till pensionering av den kvinnliga lärarpersonalen vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna, förslagsanslag.** Anslaget är i gällande riksstat upptaget med 24,000 kronor. I enlighet med förslag av *statens pensionsanstalt* torde anslaget för nästa budgetår kunna nedsättas till 23,500 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till pensionering av den kvinnliga lärarpersonalen vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag*
av kronor 23,500.

[17.] **5. Tilläggspensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna, förslagsanslag.** I gällande riksstat är anslaget upptaget med 460,000 kronor.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 31 augusti 1943 föreslagit, att anslagsbeloppet måtte upptagas med oförändrat belopp. I överensstämmelse härmed får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tilläggspensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 460,000.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för handelsdepartementet, statsrådet Eriksson, det under nr 6 upptagna anslaget.

[18.] **6. Bidrag till pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt, förslagsanslag.** I riksstaten för ettvarit av budgetåren 1939/40—1942/43 var för ifrågavarande ändamål anvisat ett anslag av 536,000 kronor. För löpande budgetår har anslaget — med hänsyn till utgående dyrtidstillägg å vissa pensioner från anstalten — upptagits med ett till 626,000 kronor förhöjt belopp och i samband därmed erhållit förslagsanslags natur.

1943 års riksdag (r. skr. nr 288) har godkänt i propositionen nr 239 framlagt förslag till lag om avgifter för sjöfolks pensionering jämte riktlinjer för en förbättrad pensionering för denna yrkesgrupp. Enligt den av riksdagen godkända finansieringsplanen skola kostnaderna för finansieringen av det nya pensionssystemet, vilket är avsett att träda i tillämpning från och med den 1 juli 1944, bestridas dels genom särskilda avgifter från sjömännen och redarne, dels ock genom ett årligt statsanslag å 1,200,000 kronor, därav 200,000 kronor ansetts motsvara pensionsanstaltens nuvarande andel i tonavgifter, vilka avgifter från och med budgetåret 1944/45 skola i sin helhet tillföras sjömanshusen.

Enligt av Kungl. Maj:t den 21 maj 1943 meddelat beslut äger handelsflottans pensionsanstalt att av det för löpande budgetår anvisade förslags-

anslaget å 626,000 kronor disponera högst 536,000 kronor till bidrag till pensioneringskostnaderna för anstalten och förslagsvis 90,000 kronor till bestridande under kalenderåret 1943 av kostnader för dyrtidstillägg å pensioner enligt vissa — i det följande närmare angivna — grunder, dock att, vad angår dispositionen av anslaget för sistnämnda ändamål, anslaget må tagas i anspråk endast i den mån anstalten icke eljest förfogar över medel, som äro disponibla härför.

Vad angår nyss omförmälda grunder har pensionsanstaltens direktion bemyndigats att under kalenderåret 1943 till pensionstagarna vid anstalten, med undantag av pensionstagare som äro bibehållna vid dem före den 1 juli 1939 tillkommande förmån av såväl pension som årsunderstöd från anstalten, utbetala dyrtidstillägg med 50 kronor, när årspensionen överstiger 200 kronor, med 40 kronor, när årspensionen överstiger 120 kronor men icke 200 kronor, och med 30 kronor, när årspensionen uppgår till 120 kronor eller därunder.

Direktionen över handelsflottans pensionsanstalt har i skrivelse den 21 september 1943 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte, i samband med framställning om anslag såsom bidrag till anstaltens pensioneringskostnader för budgetåret 1944/45, föreslå riksdagen att dels medgiva, att under kalenderåret 1944 dyrtidstillägg finge utgå å vissa pensioner från anstalten enligt hittillsvarande pensionsordning men efter vissa ändrade grunder, dels ock i riksstaten för sagda budgetår till bidrag till samma dyrtidstillägg anvisa ett anslag av 150,000 kronor.

Till motivering av berörda förslag har direktionen anfört i huvudsak följande:

På grund av särskilda beslut av Kungl. Maj:t har med riksdagens medgivande från och med kalenderåret 1941 dyrtidstillägg utgått å pensioner från anstalten. Härvid ha dock undantagits pensionstagare, vilka äro bibehållna vid dem före den 1 juli 1939 tillkommande förmån av såväl pension som understöd från anstalten. För kalenderåret 1941 ha dyrtidstilläggen utgått med $16\frac{2}{3}$ procent av årspensionen och därefter genomsnittligt med 25 procent. Under kalenderåren 1941 och 1942 ha dyrtidstilläggen bestritts med för anstalten tillgängliga medel, särskilt vissa besparingsmedel å pensionsfonden. För innevarande kalenderår har för dyrtidstilläggens bestridande ställts till förfogande ett belopp av 90 000 kronor genom förhöjning av statsanslaget till anstalten.

I samband med anvisande för budgetåret 1944/45 av anslag såsom bidrag till anstaltens pensioneringskostnader torde frågan om fortsatt utbetalande av dyrtidstillägg å pensioner från anstalten, närmast vad angår kalenderåret 1944, få beaktas. I det sakkunnigbetänkande, som legat till grund för Kungl. Maj:ts proposition angående anstaltens omorganisation, uttalas härom (sid. 92) följande: 'Utredningen förutsätter, att å de pensioner, vilka beviljas enligt gällande reglemente, dyrtidstillägg kommer att utgå jämväl i fortsättningen. Dyrtidstillägg å de pensioner, vilka åtnjutas enligt de nya bestämmelserna, torde däremot ej böra ifrågakomma, i den mån detta ej möjligen kan anses påkallat av att dyrtidstilläggen åt de gamla pensionstagarna höjas.'

Beträffande storleken av de dyrtidstillägg, som sålunda avsetts i varje fall skola fortfarande utgå till vissa nuvarande pensionstagare ävensom tillträ-

dande pensionstagare, som uppnå pensionsåldern före de nya pensionsbestämmelsernas ikraftträdande den 1 juli 1944, torde direktionen få erinra om vad direktionen anfört i sin skrivelse den 29 augusti 1942 angående bidrag till pensioneringskostnaderna för budgetåret 1943/44 m. m. Direktionen framhöll därvid, att en höjning av utgående dyrtidstillägg måste anses skälig, därest dyrtidstilläggen å folkpensioner komme att ytterligare höjas. Genom kungörelsen den 30 juni 1943 (nr 445) har den, som åtnjuter dyrtidstillägg å folkpension för budgetåret 1943/44, erhållit minst fem månaders pensionsbelopp i dyrtidskompensation, vilket utgör omkring 42 procent av årspensionen och i vissa fall vida överstiger denna procentsats. Med anledning härav finner direktionen de av anstaltens pensionärer, som tidigare tillerkänts rätt till dyrtidstillägg, under kalenderåret 1944 böra komma i åtnjutande av förhöjt dyrtidstillägg till ett genomsnittligt belopp av åtminstone en tredjedel av pensions storlek.

I enlighet med av Kungl. Maj:t fastställda grunder utgå dyrtidstilläggen för närvarande med 50 kronor, när årspensionen överstiger 200 kronor, med 40 kronor, när årspensionen överstiger 120 kronor men icke 200 kronor, och med 30 kronor, när årspensionen uppgår till högst 120 kronor. Direktionen föreslår, att till pensionstagare vid handelsflottans pensionsanstalt under kalenderåret 1944, med undantag av pensionstagare, som äro bibehållna vid dem före den 1 juli 1939 tillkommande förmån av såväl pension som årsunderstöd från anstalten, må utbetalas dyrtidstillägg med 60 kronor, när årspensionen överstiger 200 kronor, dock att för temporär pension dyrtidstillägget må utgå med 70 kronor, med 50 kronor, när årspensionen överstiger 120 kronor men icke 200 kronor, dock att för temporär pension dyrtidstillägget må utgå med 60 kronor, och med 40 kronor, när årspensionen uppgår till 120 kronor eller därunder.

Direktionen förutsätter, att särskilda anslagsmedel ställas till förfogande härför. De förut omnämnda besparingsmedlen å pensionsfonden äro med utgången av föregående budgetår i sin helhet förbrukade. Kostnaderna för dyrtidstillägg efter 25 procent av årspensionen under första halvåret 1943 ha uppgått till omkring 55,000 kronor. Motsvarande årskostnad för dyrtidstillägg, beräknade efter en tredjedel av årspensionen, kan enligt inom anstalten gjorda beräkningar uppskattas till omkring 150,000 kronor.

Över direktionens framställning hava statskontoret den 28 september och kommerskollegium den 25 oktober 1943 avgivit infordrade utlåtanden.

Statskontoret har förklarat sig icke hava något att erinra mot att till de pensionstagare vid handelsflottans pensionsanstalt, vilka under år 1943 uppbure dyrtidstillägg å dem tillkommande pensioner, jämväl under år 1944 finge utgå sådant tillägg. Med hänsyn till den höjning av dyrtidstilläggen å folkpensionerna, som genomförts vid 1943 års riksdag, syntes det ämbetsverket skäligt, att de till nu ifrågavarande pensionstagare utgående dyrtidstilläggen ökades från respektive 50, 40 eller 30 kronor till respektive 60, 50 eller 40 kronor i enlighet med direktionens förslag.

Med avseende däremot å förslaget att för temporära pensioner dyrtidstillägget skulle, utöver vad som av statskontoret sålunda förordats, höjas så, att å dessa pensioner tillägget komme att uppgå till 70 kronor, när årspensionen överstege 200 kronor, samt till 60 kronor, när årspensionen överstege 120 men icke 200 kronor, hade något skäl icke anförts och torde icke heller kun-

na åberopas för en dylik förmånligare dyrtidskompensation åt dessa pensionstagare. I betraktande därav och då direktionens ifrågavarande förslag i själva verket torde innebära en pensionsförbättring för sistnämnda pensionskategorier i förhållande till pensionsanstaltens övriga pensionstagare, funne sig statskontoret böra bestämt avstyrka förslaget i denna del. I anslutning härtill borde det begärda beloppet, 150,000 kronor, till dyrtidstillägg minskas med det belopp, som kunde anses belöpa på den av direktionen föreslagna pensionsförbättringen å de temporära pensionerna.

Kommerskollegium har förklarat sig kunna till alla delar biträda direktionens förslag.

Med anledning av vad statskontoret anfört i fråga om det föreslagna högre dyrtidstillägget på s. k. temporära pensioner har kollegium uttalat följande:

Dyrtidstillägg å vissa pensioner från anstalten ha utgått från och med kalenderåret 1941. I analogi med vad som skett i fråga om folkpensionerna fastställdes dyrtidstilläggen för nämnda år till två månadsdelar eller $16\frac{2}{3}$ procent av årspensionen, dock att 20 kronor skulle utgöra minimibelopp. För 1942 höjdes dyrtidstilläggen till i genomsnitt en fjärdedel av årspensionerna. Tillika skedde en omläggning av normerna för tilläggen sålunda, att dessa inom vissa angivna gränser för pensionens årsbelopp kommo att utgå med bestämda (i stället för förut procentuellt uträknade) belopp, nämligen respektive 30, 40 och 50 kronor. Samma normer tillämpas för de under innevarande kalenderår utgående dyrtidstilläggen.

Omläggningen år 1942 av normerna för dyrtidstilläggen hade, såsom framgår av 1943 års statsverksproposition, XII huvudtiteln, punkt 6, sid. 21, till huvudsyfte att åvägabringa en relativt större förbättring för pensionstagarna i lägre pensionsklasser, för vilka behovssynpunkten särskilt gjorde sig gällande. Härtill kommo praktiska skäl, särskilt önskvärdheten av att vinna lättnader beträffande uträkning, kontroll och utbetalning av dyrtidstilläggen. Motiven ha närmare utvecklats i Kungl. Maj:ts proposition i ämnet nr 148 till 1942 års riksdag, vilken kollegium tillåter sig åberopa.

Enligt vad kollegium inhämtat har pensionsanstalten vid beräkningen av anslagsbehovet för dyrtidstilläggen 1944 först uppdragit en kostnadsram för tilläggen, motsvarande i genomsnitt en tredjedel av årspensionerna. Inom denna kostnadsram (150,000 kronor) har anstalten föreslagit, att — med viss jämkning för »temporära» pensioner — dyrtidstilläggen skulle utgöra 60 kronor, när årspensionen överstiger 200 kronor, 50 kronor, när årspensionen överstiger 120 kronor men icke 200 kronor, och 40 kronor, när årspensionen uppgår till högst 120 kronor. Uppenbarligen inverkar denna princip inom de skilda grupperna på så sätt, att ju mindre årspensionen är, dess högre blir dyrtidstillägget procentuellt sett. Avsikten är som antytts att något gynna pensionstagarna i lägre pensionsklasser, d. v. s. företrädesvis sjömän tillhörande manskapsklassen. För dessa kan den livsvariga pensionen för närvarande utgöra högst 135 kronor. Ett dyrtidstillägg med 50 kronor skulle alltså bli 37 procent. De manskapspensioner, som beviljas enligt pensionsreglementet av år 1939, skola emellertid i regel utgå temporärt intill fyllda 67 år med 65 procents förhöjning av beloppet för den livsvariga pensionen. Högsta belopp för temporär pension — som endast förekommer inom manskapsklassen — blir sålunda (165 procent av $135 =$) 222 kronor. Ett dyrtidstillägg med 60 kronor skulle i förhållande till denna årspension bli allena 27 procent. Om i stället, enligt den föreslagna jämkningen uppåt i fråga om temporära pensioner, dyrtidstillägget i exemplifierade fall sättes till 70

kronor, utgör detta knappt 32 procent av årsbeloppet (222 kronor). Förslaget torde således för nu berörda pensionärer icke kunna sägas innefatta någon pensionsförbättring i förhållande till pensionsanstaltens övriga med dem jämförliga pensionstagare.

Med hänsyn till det anförda finner kollegium pensionsanstaltens förslag jämväl i vad angår förhöjningen av dyrtidstilläggen å s. k. temporära pensioner välgrundat.

I överensstämmelse med den av 1943 års riksdag godkända planen för finansieringen av det nya pensionssystemet vid handelsflottans pensionsanstalt, som kommer att träda i tillämpning från och med den 1 juli 1944, torde statsbidraget till anstaltens pensioneringskostnader för budgetåret 1944/45 böra upptagas med 1,200,000 kronor.

Vidare tillstyrker jag, att till pensionstagarna hos anstalten må utgå dyrtidstillägg även för kalenderåret 1944. Med hänsyn till den vid 1943 års riksdag företagna höjningen av dyrtidstilläggen å folkpensionerna finner jag, i likhet med de i ärendet hörda myndigheterna, skäligt att jämväl pensionstagarna vid anstalten erhålla ytterligare kompensation för levnadskostnadstegringen samt förordar tillika anstaltsdirektionens förslag, enligt vilket dyrtidstillägget skall utgå med 60 kronor, när årspensionen överstiger 200 kronor, med 50 kronor, när årspensionen överstiger 120 kronor men icke 200 kronor, och med 40 kronor, när årspensionen icke överstiger 120 kronor.

Direktionen har jämväl föreslagit, att för s. k. temporära pensioner — d. v. s. sådana pensioner som enligt det för anstalten nu gällande pensionsreglementet beviljats att med 65 procents förhöjning av beloppet för motsvarande livsvariga pension utgå allenast intill dess pensionär fyllt 67 år och därmed blivit berättigad till folkpension — dyrtidstillägg skulle utgå med visst ytterligare förhöjt belopp, nämligen med 70 kronor, när årspensionen överstege 200 kronor, och med 60 kronor, när årspensionen överstege 120 kronor men icke 200 kronor. Med hänsyn till vad kommerskollegium anført i anledning av direktionens förslag i nu ifrågavarande del tillstyrker jag jämväl den sålunda föreslagna förhöjningen av dyrtidstilläggen å de temporära pensionerna.

Enligt av direktionen gjorda beräkningar skulle utgifterna för dessa dyrtidstillägg under år 1944 komma att uppgå till omkring 150,000 kronor. Under framhållande att dittills befintliga besparingsmedel å anstaltens pensionsfond med utgången av budgetåret 1942/43 i sin helhet förbrukats har direktionen hemställt, att statsbidrag med nyssnämnda belopp måtte anvisas för ändamålet. Jag förordar den sålunda begärda medelsanvisningen. Beloppet synes, liksom skett med motsvarande bidragsmedel för löpande budgetår, böra inräknas i anslaget till bidrag till anstaltens pensioneringskostnader, vilket anslag med hänsyn härtill torde böra bibehålla förslagsanslags natur.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medgiva, att under kalenderåret 1944 dyrtidstillägg må utgå å pensioner från handelsflottans pensionsanstalt enligt förenämnda av mig tillstyrkta grunder,

dels ock till Bidrag till pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 1,350,000.

Chefen för finansdepartementet anmäler härefter anslagen nr 7—9.

[19.] **7. Reglering av äldre tjänste- och familjepensioner vid det statsunderstödda pensionsväsendet, *förslagsanslag*.** Av ifrågavarande anslag, som i gällande riksstat är upptaget med 2,750,000 kronor, bestridas i huvudsak pensionstillägg och pensionsförhöjning å pensioner tillhörande det statsunderstödda pensionsväsendet samt

förhöjda tjänstepensioner enligt kungörelsen den 30 juni 1943 (nr 578) angående omreglering av vissa äldre tjänstepensioner, där den före den 1 juli 1943 utgående pensionen till sitt grundbelopp blivit fastställd med tillämpning av reglementet för statens pensionsanstalt eller däremot svarande äldre bestämmelser eller enligt tjänstepensionsreglementet för folkskollärare m. fl., dock allenast till belopp, som svarar mot skillnaden mellan förhöjd tjänstepension och nämnda grundbelopp.

Enligt inom statens pensionsanstalt verkställda beräkningar bör anslaget för nästkommande budgetår uppföras med 2,850,000 kronor. Jag får i enlighet härmed hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Reglering av äldre tjänste- och familjepensioner vid det statsunderstödda pensionsväsendet* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 2,850,000.

[20.] **8. Dyrtidstillägg m. m. å pensioner vid det statsunderstödda pensionsväsendet, *förslagsanslag*.** I överensstämmelse med vad som vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anförts rörande dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Dyrtidstillägg m. m. å pensioner vid det statsunderstödda pensionsväsendet* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 5,750,000.

[21.] **9. Kristillägg å pensioner vid det statsunderstödda pensionsväsendet, *förslagsanslag*.** Under åberopande av vad jag under för flera huvudtitlar

gemensamma frågor yttrar rörande kristillägg hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på särskild proposition i ämnet till *Kristillägg å pensioner vid det statsunderstödda pensionsväsendet* för budgetåret 1944/45 beräkna ett *förlagsanslag* av kronor 5,200,000.

C. Allmänna indragningsstaten.

Chefen för finansdepartementet anmäler de under denna rubrik upptagna anslagen nr 1—4.

[22.] **1. Avlöningar till personal å indragningsstat m. m., förlagsanslag.** Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 200,000 kronor. *Statskontoret* har i förenämnda skrivelse med hänsyn till storleken av belastningen å anslaget under tredje kvartalet 1943 föreslagit uppräknig av anslaget till 230,000 kronor. Då jag emellertid på grund av gjorda beräkningar icke anser ändring av anslagsbeloppet för nästa budgetår vara erforderlig, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Avlöningar till personal å indragningsstat m. m.* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förlagsanslag* av kronor 200,000.

[23.] **2. Ersättningar till f. d. befattningshavare vid av staten övertagna familjepensionskassor, förlagsanslag.** I gällande riksstat är anslaget uppfört med 40,000 kronor. Anslaget synes för nästa budgetår kunna i enlighet med *statskontorets* förslag nedsättas till 35,000 kronor. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättningar till f. d. befattningshavare vid av staten övertagna familjepensionskassor* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förlagsanslag* av kronor 35,000.

[24.] **3. Dyrtidstillägg till personal å indragningsstat, förlagsanslag.** Under åberopande av vad jag under för flera huvudtitlar gemensamma frågor yttrar rörande dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Dyrtidstillägg till personal å indragningsstat* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förlagsanslag* av .. kronor 25,000.

[25.] **4. Kristillägg till personal å indragningsstat, förslagsanslag.** Under hänvisning till vad jag vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor yttrar rörande kristillägg hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avvidan på särskild proposition i ämnet till *Kristillägg till personal å indragningsstat* för budgetåret 1944/45 beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 20,000.

Chefen för finansdepartementet anför slutligen:

Understöd åt efterlevande till vissa statsanställda. I detta sammanhang tillåter jag mig erinra om 1930 års riksdags bemyndigande för Kungl. Maj:t (riksdagens skrivelse nr 74) att i huvudsaklig överensstämmelse med av riksdagens bankoutskott angivna riktlinjer till ett sammanlagt belopp av förslagsvis 30,000 kronor om året besluta om årliga understöd åt änkor och barn efter anställningshavare i statens tjänst.

Beviljade understöd åt efterlevande efter personer, anställda vid de affärsdrivande verken, skola gäldas av de medel, av vilka verkens omkostnader bestridas. Övriga understöd skola jämlikt beslut av 1934 års riksdag bestridas av anslaget till diverse pensioner och understöd m. m.

Genom särskilda beslut den 19 mars, 17 juni och 1 oktober 1943 har Kungl. Maj:t beviljat årliga understöd åt 41 änkor efter i statens tjänst anställda personer samt uppfostringsbidrag åt 4 barn efter dylika personer till ett sammanlagt årsbelopp av 14,640 kronor. Av dessa understöd och uppfostringsbidrag utgå

från *anslaget till diverse pensioner och understöd m. m.*: 4 understöd å 240 kronor, 3 understöd å 300 kronor och 10 understöd å 384 kronor samt 1 uppfostringsbidrag å 96 kronor, tillhoppa 5,796 kronor;

av *trafikmedel*: 2 understöd å 240 kronor, 3 understöd å 300 kronor och 14 understöd å 384 kronor samt 1 uppfostringsbidrag å 120 kronor, tillhoppa 6,876 kronor;

av *telegrafverkets medel*: 3 understöd å 384 kronor, tillhoppa 1,152 kronor;

av *statens vattenfallsverks medel*: 1 understöd å 240 kronor; samt

av *statens domäners fond*: 1 understöd å 384 kronor samt 2 uppfostringsbidrag å 96 kronor, tillhoppa 576 kronor.

Sammanfattning.

Tolfte huvudtitelns slutsumma, för budgetåret 1943/44		
utgörande		kronor 76,514,600,
kommer vid bifall till de framställda förslagen att för		
budgetåret 1944/45 uppgå till	 »	83,658,100,
innebärande en ökning av	 »	7,143,500.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med
instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt
behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Rolf Arfwedson.

R e g i s t e r

till

Tolfte huvudtiteln för budgetåret 1944/45.

Sid.

Kronor

A. Statliga pensionsväsendet.

1	Pensioner åt f. d. befattningshavare i statens tjänst	31,000,000
3	Pensioner åt personal i försvarsväsendets reserver.	830,000
4	Pensioner enligt tjänstepensionsreglementet för arbetare m. m.	2,300,000
4	Pensioner åt viss arbetarpersonal i statens tjänst	90,000
5	Vadstena krigsmanshuskassa	1,470,000
6	Pensionering av viss flottans gemenskap	90,000
7	Pensioner åt efterlevande till befattningshavare i statens tjänst	8,900,000
7	Pensioner åt efterlevande till arbetare i statens tjänst	240,000
8	Understöd i vissa fall åt f. d. anställningshavare vid lotsverket m. fl.	15,000
8	Diverse pensioner och understöd m. m.	1,700,000
8	Dyrtidstillägg m. m. å äldre pensioner vid det statliga pen- sionsväsendet	7,500,000
8	Kristillägg å pensioner vid det statliga pensionsväsendet	*6,300,000
Säger för statliga pensionsväsendet		60,435,000

B. Statsunderstödda pensionsväsendet.

9	Bidrag till pensioneringskostnaderna för statens pensionsan- stalt	7,300,000
12	Statens andel i kostnaden för pensionering av vissa överåriga extra provinsialläkare	9,500
12	Bidrag till pensionering av vissa barnmorskor	100
13	Bidrag till pensionering av den kvinnliga lärarpersonalen vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna	23,500
13	Tilläggspensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna	460,000
13	Bidrag till pensioneringskostnaderna för handelsflottans pen- sionsanstalt	1,350,000
18	Reglering av äldre tjänste- och familjepensioner vid det stats- understödda pensionsväsendet	2,850,000
18	Dyrtidstillägg m. m. å pensioner vid det statsunderstödda pen- sionsväsendet	5,750,000
18	Kristillägg å pensioner vid det statsunderstödda pensionsväsendet	*5,200,000
Säger för statsunderstödda pensionsväsendet		22,943,100

* Beräknat belopp.

Sid.

Kronor

C. Allmänna indragningsstaten.

19	Avlöningar till personal å indragningsstat m. m.....	200,000
19	Ersättningar till f. d. befattningshavare vid av staten över- tagna familjepensionskassor.....	35,000
19	Dyrtidstillägg till personal å indragningsstat	25,000
20	Kristillägg till personal å indragningsstat	*20,000
	<u>Säger för allmänna indragningsstaten</u>	<u>280,000</u>
	Summa	83,658,100.

20 Understöd åt efterlevande till vissa statsanställda.

* Beräknat belopp.

Bilaga till

1944 års statsverksproposition.

Oförutsedda utgifter.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 janu-
ari 1944.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter frågan om anvisande av anslag å riksstaten till oförutsedda utgifter och anför därvid följande.

Oförutsedda utgifter, förslagsanslag. För bestridande av oförutsedda utgifter har riksdagen efter av Kungl. Maj:t gjorda framställningar å riksstaterna för budgetåren 1942/43 och 1943/44 uppfört förslagsanslag å för ett vart av åren 1,000,000 kronor, att under vissa angivna villkor stå till Kungl. Maj:ts förfogande för bestridande av utgifter av så brådskande art, att frågan ej hinner underställas riksdagen.

Enligt Kungl. Maj:ts särskilda härefter angivna beslut ha under år 1943 följande utgifter anvisats att utgå från förevarande anslag, nämligen:

	Kronor
å utrikesdepartementets föredragning:	
Till bestridande av kostnaderna för Röda Kors-delegater till Grekland (²⁹ / ₇ 1943)	200,000:—
å försvarsdepartementets föredragning:	
Till gäldande av vissa haverikostnader (riksdagens skrivelse 1943:93; kungl. brev ⁹ / ₄ 1943)	852,856:98
» gäldande av viss ersättning till förre furiren vid Signalregementet I. E. Uddhagen (riksdagens skrivelse 1943:164; kungl. brev ²¹ / ₄ 1943)	500:—
» gäldande av dels kostnaderna för bestridande av bärjarlön för jagarna Göteborg, Klas Ugglå och Klas Horn, dels kostnaderna till täckande av	

	Kronor
utgift på grund av i skrivelse från arméförvaltningens fortifikationsstyrelse den 15 april 1943 angiven skiljedom, dels ock kostnaderna för uppförande och inredning av en för kustsignalväsendet avsedd barack (riksdagens skrivelse 1943:339; kungl. brev ^{30/8} 1943)	1,739,362: 34
Till gäldande av vissa kostnader för en vägomläggning vid Malmslätt (^{30/7} 1943)	24,333: 13
» gäldande av kostnaderna för uppförande av en officersbarack i Gustafsvik m. m. (^{13/8} 1943)	10,491: 75
» gäldande av kostnaderna för reparation av stormskador å vissa anläggningar vid flygvapnet (^{8/10} 1943)	62,866: 99
» gäldande av kostnader i anledning av kollision mellan en vedettbåt och ett ångfartyg (^{31/12} 1943)	9,080: —
» gäldande av kostnader i anledning av kollision mellan en minsvepare och ett danskt ångfartyg, danska kronor 12,386: 56 (^{31/12} 1943)	10,863: 01
» gäldande av kostnaderna för bärgning av ett hjälpfartyg (^{31/12} 1943) ..	30,200: —
» gäldande av vissa haverikostnader (^{31/12} 1943)	357,370: 37
» gäldande av kostnader i anledning av kollision mellan marinen tillhörande fartyg och vissa utländska fartyg (^{31/12} 1943)	59,223: 58
» gäldande av kostnader för ersättande av en förolyckad motorbåt (^{31/12} 1943)	35,000: —
å socialdepartementets föredragning:	
Till utlandssvenskarnas förening för omhändertagande av nödställda svenska medborgare, som till följd av bombangreppen mot tyska städer återvända till Sverige (^{13/8} 1943)	20,000: —
» kommittén för Rågösvenskarna för omhändertagande av estniska medborgare av svensk härkomst, vilka återvända till Sverige (^{10/9} 1943)	100,000: —
» utlandssvenskarnas förening för omhändertagande av nödställda svenska medborgare, som till följd av bombangreppen mot tyska städer återvända till Sverige (^{17/9} 1943)	20,000: —
» utlandssvenskarnas förening för hjälp åt i Tyskland bosatta svenska medborgare, som till följd av bombangreppen försatts i nödställt tillstånd (^{17/9} 1943)	20,000: —
å jordbruksdepartementets föredragning:	
Till gäldande av kostnaderna för ersättande av ett rikets allmänna kartverk tillhörigt havererat fotograferingsflygpian (^{27/8} 1943)	365,000: —
Säger 3,917,148: 15	

Under senare år har tillkomsten av särskilda tilläggsstater medfört ändrade former för medelsanvisningen till vissa oförutsedda utgifter under tid då riksdagen varit samlad. Anslaget till oförutsedda utgifter har under sådan tid endast tagits i anspråk för utgifter av den art, varmed anslaget under normala förhållanden belastats, medan för andra utgifter, som hade kunnat bestridas därifrån, i stället äskats särskilda anslag hos riksdagen. Under tid då riksdag pågått men icke varit samlad har anslaget däremot enligt av riksdagen godkänd praxis anlitats i full utsträckning.

För budgetåret 1944/45 torde anslaget till oförutsedda utgifter kunna bestämmas till 1 miljon kronor. Beträffande dispositionen av anslaget synas de för innevarande budgetår stadgade villkoren böra gälla.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Oförutsedda utgifter* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 1,000,000, att stå till Kungl. Maj:ts förfogande för bestridande av utgifter, vilka äro av så brådskande art, att frågan ej hinner underställas riksdagen, under villkor:

att utgiften är av den storlek, att vederbörande huvudtitels anslag till extra utgifter med hänsyn till därå förefintlig behållning icke lämpligen kan för ändamålet anlitas,

att utgiften är av beskaffenhet att ej kunna bestridas av andra till Kungl. Maj:ts förfogande stående medel,

att utgiften icke heller avser ändamål, för vilka anslag uppförts å sådan beredskapsstat, varom förmäles i § 63 regeringsformen,

samt att genast vid nästa lagtima riksdags början en särskild specificerad anmälan göres till riksdagen om de utgifter, Kungl. Maj:t under det senaste året anvisat att utgå av anslaget.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Rolf Arfwedson.

Bilaga till

1944 års statsverksproposition.

Riksdagen och dess verk m. m.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 ja-
nuari 1944.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler fråga om anvisande av anslag för budgetåret 1944/45 till bestridande av kostnaderna för riksdagen och dess verk m. m. samt anför därvid följande.

Riksgäldskontoret har med skrivelse den 2 december 1943 överlämnat beräkningar rörande de anslag under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m., som böra upptagas i riksstaten för budgetåret 1944/45. Jämte uppställning över anslagen har överlämnats specifikation, innefattande förslag till stater m. m. Beträffande innehållet i denna specifikation torde få hänvisas till handlingarna i ärendet.

Beträffande anslagsberäkningen inhämtas följande av skrivelsen.

Anslagen äro i allmänhet upptagna med oförändrade belopp. Anslagen till Riksgäldskontoret: Avlöningar, Kostnader vid emission av statslån m. m. och Övriga omkostnader ha emellertid i jämförelse med innevarande års riksstat på grund av den väntade emissionsverksamheten ansetts böra höjas, förstnämnda anslag med 57,400 kronor och vartdera av de två sistnämnda anslagen med 140,000 kronor. Anslaget till kristillägg har beräknats efter ett procenttal av 16 och anslaget till allmänt kyrkomöte har uppförts med ett formellt belopp av 100 kronor. Anslaget till Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond har upptagits med av byggnadsstyrelsen beräknat belopp.

Riksgäldskontorets beräkning av de särskilda anslagen torde böra godtagas. I anslutning till vad jag anfört vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor torde dock anslaget till kristillägg böra allenast beräknas, varjämte anslaget till ersättning till fastighetsfonden bör upptagas med ett något jämkat belopp.

Under åberopande av vad sålunda anförts gör jag under följande punkter hemställan om anslag för budgetåret 1944/45 till riksdagen och dess verk m. m.

[1.] **1. Riksdagen: Arvoden till riksdagens ledamöter, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagen: Arvoden till riksdagens ledamöter* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 2,580,000.

[2.] **2. Riksdagen: Reseersättningar till riksdagens ledamöter, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagen: Reseersättningar till riksdagens ledamöter* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 380,000.

[3.] **3. Riksdagen: Avlöningar till personal, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagen: Avlöningar till personal* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 653,000.

[4.] **4. Riksdagen: Kostnader för riksdagstrycket, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagen: Kostnader för riksdagstrycket* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 700,000.

[5.] **5. Riksdagen: Utgivande av särskilda publikationer, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagen: Utgivande av särskilda publikationer* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 9,000.

[6.] **6. Riksdagen: Övriga omkostnader, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagen: Övriga omkostnader* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 187,000.

[7.] **7. Allmänt kyrkomöte, förslagsanslag.** Då allmänt kyrkomöte icke med säkerhet kan förutses komma att sammankallas under budgetåret 1944/45, torde anslag för ändamålet böra, i enlighet med riksgäldskontorets förslag, upptagas med allenast ett formellt belopp av 100 kronor. Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Allmänt kyrkomöte* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 100.

[8.] **8. Riksdagens revisorer: Arvoden till revisorerna, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagens revisorer: Arvoden till revisorerna* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 39,600.

[9.] **9. Riksdagens revisorer: Avlöningar till personal, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagens revisorer: Avlöningar till personal* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 54,000.

[10.] **10. Riksdagens revisorer: Omkostnader, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagens revisorer: Omkostnader* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 23,000.

[11.] **11. Riksgäldskontoret: Avlöningar, förslagsanslag.** Jag hemställer att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksgäldskontoret: Avlöningar* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 1,022,000.

[12.] **12. Riksgäldskontoret: Kostnader vid emission av statslån m. m., förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksgäldskontoret: Kostnader vid emission av statslån m. m.* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 1,285,000.

[13.] **13. Riksgäldskontoret: Övriga omkostnader, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksgäldskontoret: Övriga omkostnader* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av .. kronor 326,000.

[14.] **14. Riksdagens hus: Avlöningar, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagens hus: Avlöningar* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 60,900.

[15.] **15. Riksdagens hus: Omkostnader, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagens hus: Omkostnader* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 127,000.

[16.] **16. Riksdagsbiblioteket: Avlöningar, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagsbiblioteket: Avlöningar* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 65,500.

[17.] **17. Riksdagsbiblioteket: Omkostnader, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagsbiblioteket: Omkostnader* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 7,900.

[18.] **18. Riksdagsbiblioteket: Bokinköp och bokbindning, reservationsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksdagsbiblioteket: Bokinköp och bokbindning* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 23,000.

[19.] **19. Justitieombudsmannen och hans expedition: Avlöningar, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Justitieombudsmannen och hans expedition: Avlöningar* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 67,100.

[20.] **20. Justitieombudsmannen och hans expedition: Omkostnader, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Justitieombudsmannen och hans expedition: Omkostnader* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 8,000.

[21.] **21. Militieombudsmannen och hans expedition: Avlöningar, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Militieombudsmannen och hans expedition: Avlöningar* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 78,800.

[22.] **22. Militieombudsmannen och hans expedition: Omkostnader, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Militieombudsmannen och hans expedition: Omkostnader* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 11,100.

[23.] **23. Pensioner åt f. d. befattningshavare m. fl., förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Pensioner åt f. d. befattningshavare m. fl.* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av .. kronor 67,800.

[24.] **24. Pensioner åt efterlevande till befattningshavare, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Pensioner åt efterlevande till befattningshavare* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 28,500.

[25.] **25. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond, förslagsanslag.** Under åberopande av vad jag inledningsvis anför t hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 110,000.

[26.] **26. Kommittéer och utredningar genom sakkunniga, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommittéer och utredningar genom sakkunniga* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 5,000.

[27.] **27. Barntillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Barntillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 3,100.

[28.] **28. Dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare m. fl. pensionärer, förslagsanslag.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare m. fl. pensionärer* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 12,800.

[29.] **29. Kristillägg, förslagsanslag.** Under åberopande av vad jag inledningsvis anför t, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Kristillägg* för budgetåret 1944/45 beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 172,000.

Slutsumman av huvudtiteln för riksdagen och dess verk m. m. kommer, vid bifall till vad jag sålunda föreslagit, att i riksstaten för budgetåret 1944/45 utgöra 8,107,200 kronor, vilket innefattar en ökning i förhållande till gällande riksstat med 367,200 kronor, väsentligen betingad av beräknad ökning av utgifterna för riksgäldskontorets verksamhet.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Rolf Arfwedson

Bilaga till

1944 års statsverksproposition.

Luftfartsfonden.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1944.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Andersson, anmälde frågor, som sammanhånga med staten för luftfartsfonden och det understött å densamma, som bör upptagas å driftbudgeten, samt anför därvid.

För redovisning av statens med den civila regelbundna lufttrafiken föränade tillgångar och skulder, inkomster och utgifter inrättades från och med den 30 juni 1938 luftfartsfonden. Genom beslut den 17 juni 1938 har Kungl. Maj:t meddelat bestämmelser angående fondens inrättande och förvaltning.

Å denna fond redovisas i statens flygfält ingående markområden och byggnader samt staten tillhöriga, för luftfartsledningarna avsedda belysnings- och radiofyranläggningar. Vidare upptagas i fondens räkenskaper de av staten ägda aktierna i aktiebolaget Aerotransport. De till flygfälten hörande radioanläggningarna, vilka förvaltas av telegrafverket, redovisas däremot tills vidare å telegrafverkets fond. Samtliga i luftfartsfonden investerade tillgångar äro — utom i vad avser mark, som tillförts fonden, samt statens aktieinnehav i aktiebolaget Aerotransport — å fonden upptagna såsom helt avskrivna.

Å luftfartsfondens stat upptagas kostnader för underhåll och drift av luftfartsledningarna, kostnader för förvaltningen av Bulltofta och Torslanda flygplatser, hyres- och arrendeavgifter m. m. för förhyrda lokaler och områden samt ersättning till telegrafverket för radiotjänst åt luftfarten. Slutligen är å fondens utgiftssida upptaget understöd åt aktiebolaget Aerotransport. Å statens inkomstsida upptagas hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och områden, diverse inkomster, inkomster av Bulltofta och Torslanda flygplatser samt utdelning å aktier i aktiebolaget Aerotransport.

Luftfartsfonden.

Den brist, som uppkommer å staten för luftfartsfonden, avföres som underskott å riksstatens driftbudget under rubrik Utgifter för statens kapitalfonder.

Underskotten hava sedan luftfartsfondens tillkomst upptagits med följande belopp.

Budgetår	Kronor
1938/39	1,288,000
1939/40	1,324,500
1940/41	1,249,900
1941/42	1,164,900
1942/43	1,118,800
1943/44	1,056,200

Genom brev den 26 februari 1943 har Kungl. Maj:t fastställt följande, av riksdagen godkända

Stat
för luftfartsfonden för budgetåret 1943/44.

Inkomster	Kronor.	Utgifter	Kronor.
1. Hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och områden ..	15,000	1. Underhåll och drift av luftfartsleder, <i>förslagsvis</i>	284,900
2. Diverse inkomster	10,000	2. Förvaltningen av Bulltofta flygplats, <i>förslagsvis</i>	129,000
3. Inkomster av Bulltofta flygplats	132,000	3. Förvaltningen av Torslanda flygplats, <i>förslagsvis</i>	80,000
4. Inkomster av Torslanda flygplats	25,000	4. Hyres- och arrendeavgifter m. m. för förhyrda lokaler och områden, <i>förslagsvis</i>	10,000
5. Utdelning å aktier i aktiebolaget Aerotransport	228,200	5. Ersättning till telegrafverket för radiotjänst åt luftfarten, <i>förslagsvis</i> ..	400,000
Underskott att avföras å riksstatens driftbudget	1,056,200	6. Understöd av regelbunden luftfart	562,500
Summa kronor	1,466,400.	Summa kronor	1,466,400.

I skrivelse den 31 augusti 1943 har *väg- och vattenbyggnadstygrelsen* framlagt förslag till stat för luftfartsfonden för budgetåret 1944/45.

Enligt statförslaget skulle underskottet komma att uppgå till 1,325,700 kronor. Utgiftssidan slutar å 1,689,800 kronor. Med hänsyn till att utgående understöd av regelbunden luftfart automatiskt minskas med 75,000 kronor om året uppgå de föreslagna utgiftsökningarna till (1,689,800 — 1,466,400 + 75,000) 298,400 kronor. Härav hänför sig ett belopp av 140,000 kronor till ökad ersättning åt telegrafverket för radiotjänst åt luftfarten, 106,600 kronor till underhåll och drift av luftfartsleder samt återstoden till ökade förvaltningskostnader för Bulltofta och Tors-

landa flygplatser. Inkomsterna upptagas i statförslaget med 46,100 kronor mindre än i gällande stat. Enär i gällande stat såsom inkomst upptagits två års utdelning från aktiebolaget Aerotransport, innebär detta att de normala inkomsterna beräknas stiga med 68,000 kronor.

Såsom allmän motivering för de ökade anspråk, som sålunda resas på medel å driftbudgeten i form av täckning av underskott å luftfartsfonden, har styrelsen anfört bland annat följande.

Den civila luftfarten hade i motsats till vad tidigare antagits undergått en ökning i jämförelse med åren närmast före det pågående kriget. Sålunda hade den sammanlagda flygtiden år 1942 varit 27,000 flygtimmar mot 24,000 år 1939. Detta förhållande berodde i första hand på den omfattande målflygningsverksamhet, som av privatflygare ombesörjdes för försvarets räkning. Härtill komme, att aktiebolaget Aerotransport trots krigsförhållandena kunnat upprätthålla sin trafik i större omfattning än som varit att förvänta. Under år 1942 hade bolaget bland annat kunnat upptaga trafik på England.

Utvecklingen av den civila luftfarten framginge jämväl av den ökning i antalet flygplan, som ägt rum under kriget. År 1939 hade sålunda inom landet funnits 85 inregistrerade civila flygplan, under det att antalet sådana flygplan i slutet av år 1942 uppgått till 155.

Avsevärt stegrade anspråk hade alltsedan krigsutbrottet ställts på markorganisationen för den civila luftfarten, vilket föranlett omfattande utbyggnadsarbeten.

Allt talade för att luftfarten efter ett fredsslut komme att utvecklas ändå snabbare än hittills. Under de sista åren hade sålunda dels en svensk flygindustri utvecklats och dels flera svenska företag bildats, som utövade eller som avsåge att framdeles utöva yrkesmässig luftfart. Viktigast av dessa vore det våren 1943 bildade företaget Svensk interkontinental lufttrafik aktiebolag (SILA), som avslutat ett samarbetsavtal med aktiebolaget Aerotransport. För att möta utvecklingens krav vore det nödvändigt, att förberedelser i tid vidtoges för utvidgning och förbättring av flygplatsanläggningarna, så att de kunde mottaga och betjäna den ökade trafiken. Utvidgnings- och förbättringsarbeten på luftfartsanläggningarna vore nämligen mycket tidskrävande. Det vore vidare nödvändigt, att erforderliga medel stode till förfogande för driften av luftfartsanläggningarna, så att ej underhållet efterattes, vilket kunde föranleda minskad trafiksäkerhet. Ledandet och övervakandet av luftfarten krävde tillgång till kunnig och lämplig personal, vilken måste hava flerårig erfarenhet rörande sin mycket specialbetonade verksamhet.

Luftfartsfondens utgiftssida.

1. Underhåll och drift av luftfartsleder.

Beträffande användningen av det under denna post för budgetåret 1943/44 upptagna beloppet, 284,900 kronor, har Kungl. Maj:t genom förenämnda brev den 26 februari 1943 fastställt följande stat.

Luftfartsfonden.

<i>Gemensamma utgifter.</i>		Kronor.
Underhåll och drift av automobiler		5,500
Resekostnads- och traktamentsersättning vid tillsyn över luftfartslederna		8,000
Expenser		6,000

<i>Flygsäkerhetstjänsten.</i>		
Avlöningar till icke-ordinarie personal		70,000
Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>		10,700
Kristillägg, <i>förslagsvis</i>		11,400
Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>		300

<i>Flygplatser och flygfyrar.</i>		
Personal		38,000
Underhåll och komplettering av belysningsanläggningar, byggnader och flygfält		110,000
Avgifter för elektrisk ström, <i>förslagsvis</i>		25,000

Summa kronor 284,900.

I samma brev har Kungl. Maj:t meddelat bestämmelser av följande huvudsakliga innehåll.

Av anslagsposten till resekostnads- och traktamentsersättning vid tillsyn över luftfartslederna må användas *dels* under vissa villkor ett belopp av högst 1,000 kronor till personal vid den statliga flygsäkerhetstjänsten samt vid Bulltofta och Torslanda flygplatser för studieresor utom riket i syfte att bereda vederbörande praktisk kännedom om flygsäkerhetstjänsten och därmed sammanhängande förhållanden, *dels ock* ett belopp av högst 550 kronor för att bereda å Torslanda flygplats stationerad flygledare, så länge enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens beprövande möjlighet för honom ej förefinnes att erhålla lämplig bostad vid eller i närheten av flygplatsen, ersättning från och med den 1 juli 1943 tills vidare under tid han av sådan anledning är bosatt i Göteborg för resor enligt billigaste anordning mellan bostadsorten och flygplatsen, därest och i den mån styrelsen med hänsyn till avståndet mellan nämnda platser prövar sådant skäligt.

Med anlitande av anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal må inom flygsäkerhetstjänsten tills vidare från och med den 1 juli 1943 vara anställd extra ordinarie personal till det antal och i de lönelägen, som förordats i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 4 januari 1943.

Den under gemensamma utgifter upptagna posten till *underhåll och drift av automobiler* har för innevarande budgetår upptagits med 5,500 kronor. I sin förenämnda skrivelse har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, ehuru anslaget på grund av tillkomsten av nya flygplatser kunde komma att visa sig otillräckligt, med hänsyn till rådande trafikrestriktioner ansett sig icke böra ifrågasätta någon höjning av posten.

Styrelsen erinrar härefter, att den till *reskostnads- och traktamentsersättning vid tillsyn över luftfartslederna* anvisade posten, vilken för budgetåret 1942/43 anvisats med 7,000 kronor, genom beslut av Kungl. Maj:t för samma budgetår förstärkts med 8,000 kronor. Ehuru posten för budget-

året 1943/44 höjts med 1,000 kronor, erfordrades förstärkning under sist-nämnda budgetår med 7,000 kronor. De ökade resekostnaderna hade i viss mån föranletts därav, att flygsäkerhetstjänstens personal inkallats till militärtjänstgöring i betydande utsträckning, vilket medfört förflyttningar av den återstående personalen med kostnader för resor och tjänstgörings-traktamenten. Såsom vikarier hade nämligen måst förordnas ordinarie flyg-ledare, då tillfällig arbetskraft med tillräcklig erfarenhet och kompetens under nuvarande förhållanden icke stått att erhålla. Tillkomsten av nya flygplatser, flygfyrar och radiofyrar hade nödvändiggjort tjänsteresor för inspektion, övervakning och reparation av anläggningarna i större omfattning än under föregående budgetår. Chefen för flygsäkerhetstjänsten, vilken det närmast ålåg att inspektera och kontrollera flygsäkerhetstjänstens verksamhet, måste jämväl företaga tjänsteresor i stor omfattning. Det vore att förvänta, att tjänsteresor under nästkommande budgetår bleve erforderliga i minst samma omfattning som under budgetåret 1942/43. Beträffande användningen av anslagsposten förutsatte styrelsen, att det tidigare lämnade medgivandet att utbetala ersättning åt den å Torslanda flygplats stationerade flygledaren, som vore bosatt i Göteborg, för resor mellan bostadsorten och flygplatsen omfattade samtlig vid flygsäkerhetstjänsten å Torslanda flygplats placerad personal.

Styrelsen föreslår, att posten måtte höjas med 7,000 kronor och alltså upptagas till 15,000 kronor.

Härefter erinrar styrelsen, att jämväl det för *expenser* upptagna beloppet måst förstärkas under budgetåret 1942/43, nämligen från 5,000 kronor till 9,000 kronor. För budgetåret 1943/44 erfordrades förstärkning av posten med 4,000 kronor eller till 10,000 kronor. Den ökade belastningen å posten vore till väsentlig del beroende på ökade telefonkostnader för flygsäkerhetstjänsten, vilket i sin tur sammanhängde med rådande utomordentliga förhållanden. Alla flygningar måste nämligen anmälas såväl till luftbevakningen som till ankomstorten, varjämte de ökade nattflygningarna föranledde telefonsamtal för igångsättning och avkoppling av radiofyrar. Med hänsyn till trafiksäkerheten funnes icke någon möjlighet att inskränka på telefonsamtalen.

Styrelsen föreslår en höjning av expensposten till 12,000 kronor.

Från den under flygsäkerhetstjänsten upptagna posten *avlöningar till icke-ordinarie personal*, som nu är upptagen med 70,000 kronor, bestridas för närvarande lönekostnaderna för följande befattningar.

Befattning.

Lönegrad

Chef för flygsäkerhetstjänsten Eo 24

Bromma.

1 föreståndare	Eo 22
1 flygledare	Eo 17
1 flygledare	Eo 16
1 flygledare	Eo 15

Befattning.	Lönegrad.
<i>Bulltofta.</i>	
1 föreståndare	Eo 21
1 flygledare	Eo 17
1 flygledare	Eo 16
1 flygledare	Eo 15
<i>Torslanda.</i>	
1 föreståndare	Eo 20
1 flygledare	Eo 17
<i>Norrköping.</i>	
1 föreståndare	Eo 19

Från anslagsposten bestridas härjämte vikariats- och övertid ersättningar samt kostnader för tjänstedräkt m. m., sammanlagt beräknade till 3,500 kronor.

Styrelsen föreslår nu inrättande av ytterligare två flygledarbefattningar, den ena i lönegraden Ex 15 och den andra i lönegraden Eo 21. För sistnämnda befattning skulle Visby vara stationsort. Den föreslagna extra befattningen vore avsedd för en lämpligen å Bromma flygplats stationerad ersättare för de extra ordinarie flygledarna under militärinkallelser, sjukdom och semestrar. Det skulle vidare åligga honom att biträda chefen för flygsäkerhetstjänsten i dennes administrativa arbetsuppgifter.

Styrelsen framhåller, att kompetenta och lämpliga ersättare för flygledare icke finnas. Sådana ersättare måste på grund av tjänstens speciella art utbildas genom praktisk tjänstgöring, och det vore icke möjligt att behålla en utbildad flygledare i tjänst, om man icke kunde bereda honom en längre tids anställning. Behovet av en extra flygledare förefunnes praktiskt taget året runt.

Beträffande den för Visby flygplats föreslagna flygledarbefattningen erinrar styrelsen, att flygplatsen, som numera öppnats för allmän trafik, icke vore bemannad för reguljär trafik, varför styrelsen för att ombesörja bland annat flygsäkerhetstjänsten måst avdela en av de vid Bromma flygplats stationerade flygledarna. Härigenom hade svårigheter uppkommit att uppehålla säkerhetstjänsten å sistnämnda flygplats, varjämte avsevärda rese- och traktamentskostnader uppkommit.

Den föreslagna jämförelsevis höga löneställningen för den ifrågasatta flygledarbefattningen vid Visby flygplats motiveras av styrelsen med att befattningshavaren ifråga skulle icke endast omhändervisa flygsäkerhetstjänsten utan även ombesörja en flygplatschefs åligganden med avseende å förvaltningen av flygplatsen. Styrelsen upplyser, att en särskild organisation för förvaltningen redan nu måst anordnas, enär skötseln och driften av flygplatsen på grund av den stora trafiken blivit synnerligen omfattande. Jämväl flygplatsens avskilda läge och stora areal hade nödvändiggjort en dylik organisation. Flygplatsen vore flygtekniskt synnerligen välbelägen och hade goda förutsättningar att nattetid eller under dåliga väderleksförhållanden möjlig-

göra landning även av större flygplan. Flygplatsen vore utrustad med bemanad radiostation och fullständig nattbelysning. Å densamma funnes stationsbyggnad, hangar- och förrådsbyggnad samt en bostadsbyggnad.

Styrelsen finner behovet av den föreslagna befattningen bliva för framtiden bestående samt erinrar, att vid flygplatsen i Norrköping finnes anställd en föreståndare för handhavande av motsvarande uppgifter i vad avser trafikledning och beredskapstjänst.

Styrelsen föreslår med hänsyn till de ifrågasatta båda nya flygledarbefattningarna en höjning av den under flygsäkerhetstjänsten upptagna posten avlöningar till icke-ordinarie personal till 81,800 kronor.

Anslagsposterna *rörligt tillägg* och *kristillägg* föreslås av samma skäl höjda till 13,000 kronor respektive 13,900 kronor. Beträffande anslagsposten *sjukvård m. m.*, som för budgetåret 1943/44 upptagits med 300 kronor, ifrågasättes icke någon ändring.

Beträffande den under rubriken *flygplatser och flygfyrar* upptagna anslagsposten till *personal* framhåller styrelsen att, sedan erfarenhet numera vunnits beträffande personalbehovet vid flygplatserna, det visat sig nödvändigt att vid praktiskt taget samtliga flygplatser hava tillgång till heltidsanställda flygplatsvakter, tillika fungerande som värdleksobservatörer och fältarbetare, samt vid vissa större flygplatser även till biträdande flygplatsvakter. Vid vissa flygplatser, där en mera livlig flygtrafik ägde rum och hangarer m. m. funnes uppförda, hade det visat sig erforderligt att hava särskilda hangar- eller fältförmän, vilka tjänstgjorde som förmän för den övriga personalen, övervakade och kontrollerade ordningen inom expeditions- och hangarbyggnader, ombesörjde debiteringen av flygplatsavgifter samt i vissa fall utförde slätter och körslor m. m. i egenskap av traktor- och bilförare. Vid de flygplatser, som hade speciell maskinutrustning — exempelvis pumpstationer eller reservkraftanläggningar — hade anställts maskinister för driften av dessa anordningar. För att täcka avlöningskostnaderna under budgetåret 1944/45 för den allt framgent erforderliga personalen syntes det nödvändigt, att nu ifrågavarande anslagspost höjdes till 50,000 kronor.

Styrelsen erinrar vidare, att den för budgetåret 1943/44 med 110,000 kronor upptagna posten till *underhåll och komplettering av belysningsanläggningar, byggnader och flygfält*, som varit oförändrad under de tre senaste budgetåren, med Kungl. Maj:ts bemyndigande måst överskridas med 20,000 kronor under budgetåret 1942/43. De senaste budgetårens erfarenhet hade visat, att det icke funnes någon möjlighet att med anvisade medel ombesörja driften och underhållet av luftfartsanläggningarna på ett ur trafik-säkerhetssynpunkt tillfredsställande sätt. På grund av bristande medel hade styrelsen sedan flera år tillbaka sett sig nödsakad att eftersätta underhållet av anläggningarna, vilket förhållande icke kunde fortgå utan att allvarliga brister och olägenheter uppstode. Härtill komme, att styrelsen under budgetåret 1943/44 komme att få övertaga flera nybyggda flygplatser, vilket

krävde, att medel finnes tillgängliga för nödvändiga underhålls- och över-
synsarbeten. Flygfältsarealen av de under styrelsens förvaltning stående flyg-
platserna komme att öka från 900 hektar under år 1942 till 1,230 hektar
under år 1944. Vidare medförde tillkomsten av ett flertal nya radiofyrrar
höjda kostnader för drift och underhåll av fyrrarna. Med hänsyn till att
underhållskostnaderna för budgetåret 1942/43 med iakttagande av den allra
största sparsamhet uppgått till 130,000 kronor samt till det förhållandet,
att styrelsen för budgetåret 1943/44 beräknade kostnaderna till 150,000
kronor, syntes det nödvändigt, att ytterligare medel ställdes till styrelsens
förfogande för budgetåret 1944/45. Styrelsen beräknade, att för ändamålet
ifråga komme att erfordras ett belopp av 175,000 kronor.

Posten *avgifter för elektrisk ström* föreslår styrelsen skola upptagas med
samma belopp som i staten för budgetåret 1943/44 eller med 25,000 kronor.

Enligt styrelsens här angivna beräkningar skulle kostnaderna för under-
håll och drift av luftfartsleder uppgå till $(5,500 + 15,000 + 12,000 + 81,800 +$
 $+ 13,000 + 13,900 + 300 + 50,000 + 175,000 + 25,000)$ 391,500 kronor.

Över väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag till stat för luftfartsfon-
den för budgetåret 1944/45 har *statskontoret* den 27 september 1943 avgivit
utlåtande.

Statskontoret har funnit en ökning av den under utgiftsposten Underhåll
och drift av luftfartsleder upptagna delposten till resekostnads- och trakta-
mentsersättning vid tillsyn över luftfartslederna erforderlig med hänsyn till
att nya flygplatser, flygfyrrar och radiofyrrar tillkomma, vilka nödvändiggöra
ökat antal tjänsteresor för inspektion och övervakning. Under erinran att
styrelsen upplyst, att den nuvarande ordningen enligt vilken flyglederper-
sonal från Bromma flygplats tagits i anspråk för flygledning å Visby flyg-
plats drager avsevärda rese- och traktamentskostnader, finner statskontoret
höjningen av anslagsposten kunna begränsas till 13,000 kronor, om en före-
slagen flygledarbefattning i Visby inrättas.

Styrelsens förslag om utsträckande av det tidigare gällande medgivandet
att få utbetala ersättning åt den å Torslanda stationerade flygledaren för re-
sor mellan bostadsorten och flygplatsen har statskontoret icke velat mot-
sätta sig.

Statskontoret har funnit en höjning av delposten till expenser nödvändig
men har ansett ett belopp av 10,000 kronor vara tillräckligt med hänsyn till
vad som blivit upplyst om medelsbehovet för budgetåret 1943/44.

Beträffande den föreslagna flygledaren och föreståndaren för Visby flyg-
plats, som av styrelsen ansetts böra placeras i lönegraden Eo 21, ifrågasät-
ter statskontoret, om icke — därest en dylik befattning komme att inrättas
— densamma borde i lönegradshänseende likställas med föreståndarbefatt-
ningen för flygplatsen i Norrköping och således placeras i lönegraden Eo 19.
De förvaltningsgöromål, som skulle åvila föreståndaren för flygplatsen i Vis-
by, kunde enligt statskontorets mening knappast vara av sådan omfattning

eller kräva sådana kvalifikationer, att befattningen av denna anledning borde placeras två lönegrader högre än motsvarande tjänst i Norrköping.

Med hänsyn till att styrelsen under budgetåret 1943/44 komme att övertaga åtskilliga nybyggda flygplatser har statskontoret förklarat sig icke vilja motsätta sig en ökning av de under rubriken Flygplatser och flygfyrar upptagna delposterna till personal samt till underhåll och komplettering av belysningsanläggningar, byggnader och flygfält. Ämbetsverket ifrågasätter emellertid en begränsning av ökningen för personalposten till 7,000 kronor och för underhållsposten till 40,000 kronor. Delposterna skulle vid sådan begränsning komma att bestämmas till respektive 45,000 kronor och 150,000 kronor.

Allmänna lönenämnden har den 9 oktober 1943 avgivit utlåtande över väg- och vattenbyggnadsstyrelsens framställning, såvitt avser inrättandet av nya befattningar.

Lönenämnden har funnit förslaget om inrättande av en befattning såsom extra flygledare i lönegrad Ex 15 icke giva anledning till särskilt uttalande. Beträffande den föreslagna befattningen som föreståndare för Visby flygplats ifrågasätter lönenämnden, om icke den för föreståndaren för Torslanda flygplats gällande placeringen i lönegraden Eo 20 kunde vara tillfyllest.

I sitt åberopade yttrande har *statskontoret* i annat sammanhang såsom anmärkningsvärt betecknat, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i visst angivet fall, till vilket jag senare återkommer, ansett sig kunna utan Kungl. Maj:ts tillstånd disponera för underhåll av flygplatser anvisade medel till avlöningar.

I anledning härav har jag från styrelsens järnvägs- och luftfartsbyrå låtit infordra upplysning, i vilken utsträckning underhållsposter tagits i anspråk för avlöningar samt på vad sätt en omläggning av praxis härutinnan skulle påverka anslagsbehovet under de olika anslagsposterna för budgetåret 1944/45.

De inkomna upplysningarna hava givit vid handen, att det av statskontoret påtalade förfarandet förekommit i avsevärd omfattning.

I en den 16 oktober 1943 dagtecknad skrivelse har *chefen för väg- och vattenbyggnadsstyrelsens järnvägs- och luftfartsbyrå* bemött statskontorets anmärkning samt redogjort för den praxis, som utbildats beträffande bestridandet av avlöningskostnader för personal vid flygplatserna och som ansetts äga stöd i vissa i samband med anslagsbehandlingen tidigare gjorda uttalanden. I skrivelsen har vidare hävdats, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen måste hava samma frihet som kommunikationsverken att anskaffa och hålla den personal, som behövdes för lufttrafikens upprätthållande.

Genom remissbeslut den 4 november 1943 har Kungl. Maj:t anbefallt styrelsen att ånyo yttra sig i ärendet och därvid, med beaktande av vad i *en inom kommunikationsdepartementet upprättad promemoria* anförts, framlägga nytt förslag till stat för luftfartsfonden.

I promemorian anfördes i huvudsak följande.

Av i ärendet föreliggande, under hand inhämtade upplysningar om den personal, som vid viss tidpunkt fanns anställd, lär framgå, att avlönings- och underhållsmedel för närvarande i betydande utsträckning jämsides användas för ändamål, som i sak icke skilja sig från varandra.

Detta förhållande medför bland annat den olägenheten, att överblicken över medelsförbrukningen för olika ändamål samt över väg- och vattenbyggnadsstyrelsens personaldispositioner försvåras. Den handlingsfrihet, som enligt nuvarande praxis föreligger för styrelsen beträffande användningen av underhållsposter för avlöningsändamål, står knappast i god samklang med den prövning statsmakterna vid avvägningen av avlöningsposterna ägnat personalbehovet för olika där avsedda uppgifter. Den tillämpade anordningen medför exempelvis möjlighet för styrelsen att i fall, där en prövning från statsmakternas sida av medelsbehovet för visst personaländamål icke resulterat i medelsanvisning från vederbörande avlöningspost, i stället använda underhållsmedel för personalbehovets tillgodoseende. Nu förevarande åskanden om inrättande av vissa nya befattningar synas icke heller väsentligen avse att bereda möjlighet att anställa personal för nya uppgifter utan i regel allenast att överflytta avlöningen till vissa redan befintliga anställningshavare från en anslagspost till en annan.

Nuvarande anordning med en prövning i detalj från statsmakternas sida av vissa personalbehov, avsedda att tillgodoses från avlöningsposterna, parallellt med en tämligen stor rörelsefrihet för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen beträffande andra likartade personalbehov, vilka finansieras från underhållsposter, synes alltså mindre tillfredsställande. Å andra sidan är det tämligen uppenbart, att enbart den personal, som nu avlönas från avlöningsposterna, icke förslår för tillgodoseende av det permanenta personalbehovet.

I anledning härav torde avlöningsposterna böra uppräknas, så att från dem kunna bestridas avlöningar till all månadsavlönad personal. Från dessa poster torde vidare böra bestridas de arvoden, som enligt inhämtad upplysning utgå till viss tillsyningspersonal för flygfyrar samt till tillsyningspersonal vid kommunala flygfält m. m. Underhållsposterna böra i motsvarande mån nedräknas.

Under normala förhållanden lär det icke behöva bereda väg- och vattenbyggnadsstyrelsen större svårigheter än andra verk, vilkas verksamhet finansieras med anslag å riksstaten, att ett år i förväg i stort sett överblicka personalbehovet. Om särskilda svårigheter under nuvarande förhållanden förefinnas i detta hänseende eller om på grund av oförutsedda växlingar i luftfartens omfång behov jämväl framdeles skulle föreligga av ändringar under löpande budgetår, lärer Kungl. Maj:t böra lämna styrelsen erforderliga, härav betingade temporära bemyndiganden att överskrida anslagsposterna. Redan vid fastställandet av stat för luftfartsfonden torde för övrigt vissa be-
lopp kunna under avlöningsposterna beräknas för avlöande av möjligen erforderlig extra personal. För att ernå kontroll över anslagsanvändningen synes Kungl. Maj:t böra meddela vissa normerande föreskrifter rörande avlöningen till all mera fast anställd personal.

Den omräkning av vederbörande poster å luftfartsfondens stat, som erforderas för genomförande av den här ifrågasatta omläggningen i medelsdispositionen, synes böra ske under väg- och vattenbyggnadsstyrelsens medverkan. Styrelsen bör därför anbefallas att avgiva förslag till statberäkning från här angivna utgångspunkter.

I samband härmed kan ifrågasättas viss annan omläggning beträffande luftfartsfondens stat.

Anslagen till luftfarten förekomma dels å riksstatens driftbudget för tåc-

kande av underskottet å luftfartsfondens stat, dels ock i form av kapitalinvesteringsanslag, vilka emellertid omedelbart i sin helhet avskrivas. Gränsdragningen mellan kapital- och driftmedel synes lida av vissa budgettekniska olägenheter, vilka i sin mån kunna vara ägnade att försvåra kontrollen över medlens användning.

Sålunda förekomma å luftfartsfondens stat poster till underhåll och komplettering av belysningsanläggningar, byggnader och flygfält. Det kan ifrågasättas, att dessa poster begränsas att avse allenast själva underhållet, varvid åtgärder för komplettering av befintliga anläggningar i stället skulle bestridas av kapitalmedel, vilka anvisats efter i varje särskilt fall förebragt utredning om behovet av sådan komplettering. En dylik anordning utesluter icke, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen av Kungl. Maj:t erhåller generellt bemyndigande att från investeringsanslagen utan framställning i varje särskilt fall taga i anspråk högst vissa årliga belopp för smärre kompletteringsarbeten o. dyl.

Jämväl ett realiserande av vad här ifrågasatts beträffande finansieringen av kompletteringsarbeten förutsätter omräkning av vissa poster i luftfartsfondens stat. Även härutinnan torde väg- och vattenbyggnadsstyrelsens medverkan böra påkallas.

I ett med anledning av remissen avgivet utlåtande den 20 november 1943 har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* inledningsvis anfört följande.

I promemorian föreslås till en början, att personalposterna i staten uppräknas, så att från dem kunna bestridas avlöningar till all månadsavlönad personal ävensom de arvoden, som utgå till viss tillsyningspersonal för flygfylar och för vissa kommunala flygfält, samt att underhållsposterna i motsvarande mån nedräknas. Styrelsen har intet att erinra mot en omräkning under förutsättning att till avlöningar anvisas medel *dels* för den för närvarande anställda personalen, *dels* för viss personal, som det — enligt vad som redan nu kan förutses — blir nödvändigt att senare anställa för budgetåret 1944/45 och vars avlöningar enligt tidigare tillämpade principer skulle ha utgått av underhållsposterna, *dels ock* för härutöver, av skäl som styrelsen nu ej kan överblicka, erforderlig extra personal.

I promemorian ifrågasättes vidare, att delposterna till underhåll och komplettering av belysningsanläggningar, byggnader och flygfält skulle begränsas till att avse endast underhåll, medan utgifterna för komplettering såsom varande kapitalinvesteringar skulle bestridas av vederbörande anslag å kapitalbudgeten. I fråga härom får styrelsen anföra följande.

Posten till underhåll och komplettering har endast till obetydlig del använts till komplettering i egentlig mening. Många gånger är det emellertid tvcksamt om ett inköp skall betecknas såsom en driftutgift eller en komplettering. Såsom exempel kan nämnas att, när en ny del av en flygplats sättes i drift, densamma skall markeras med gränsskärmar. Därest den är försedd med belysning, utföras skärmarna av plåt med belysningsarmatur, och dessa anskaffas på kapitalbudgetens anslag till belysningsanläggningar för luftfartsleder. Är den icke försedd med nattbelysning, måste skärmarna — vilka i så fall i regel utföras av trä — inköpas av under driftposten anvisade medel till underhåll och komplettering. De utförda kompletteringarna hava för övrigt avsett anskaffandet av signalflaggor och lyktor för nödbelysning för bl. a. utmärkande av tillfälligt oanvändbara delar av flygplatserna, sjukvårds- och eldsläckningsmateriel samt verktyg och annan dylik materiel. Det gäller här att snabbt tillgodose uppkomna behov, vilkas åsidosättande även under mycket kort tid skulle kunna allvarligt äventyra flygsäkerheten. Under budgetåret 1942/43 har för bestridande av komplette-

ringskostnader använts mindre än 20 procent av de på underhållsposterna anvisade medlen. Det är därför nödvändigt, att styrelsen har möjlighet att omedelbart, utan avvaktande av bemyndiganden, taga i anspråk de för komplettering erforderliga beloppen. Då en komplettering, som här nämnts, icke avser materiel av sådant slag, att den kan anses som föremål för kapitalinvestering i egentlig mening, anser styrelsen det icke riktigt, att kostnaderna härför skola belasta anslag å kapitalbudgeten.

Den i promemorian önskade omräkningen av personal- och underhållsposterna föranleder styrelsen att göra vissa ändringar i och tillägg till sina den 31 augusti 1943 avgivna anslagsäskanden för luftfartsväsendet under budgetåret 1944/45. Vid härutinnan gjorda beräkningar har förutsatts, att styrelsens tidigare äskanden om inrättande av vissa nya befattningar vinner Kungl. Maj:ts bifall samt att omständigheter, som nu ej kunna beaktas, till exempel sättandet i drift av för närvarande icke öppnade flygplatser, icke inträffa.

Beträffande den i departementspromemorian ifrågasatta omräkningen av vissa delposter under rubriken underhåll och drift av luftfartsleder har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen härefter anført följande.

Delposten till *personal vid flygplatser och flygfyrar* avses, liksom personalposterna vid Bulltofta och Torslanda flygplatser, uteslutande för fast anställd personal. Som i promemorian föreslagits, böra normerande föreskrifter meddelas beträffande personalens anställningsvillkor. Styrelsen hemställer därför, att liksom för personalen vid Torslanda flygplats måtte för all heltidsanställd arvodespersonal i tillämpliga delar gälla bestämmelserna i 10—15 §§, 19 § och 20 § 1 mom. första stycket och 3 mom. civila icke-ordinariereglementet samt vad i 23 § samma reglemente stadgas rörande sjukvård och tjänstedräkt. För tillämpningen av dessa författningsrum torde styrelsen bemyndigas att under hänsynstagande till de löneklasser, enligt vilka arvodena utgå, och den placering extra ordinarie personal av motsvarande kategorier innehar, fastställa de lönegrader, vilka befattningshavarna skola anses tillhöra. I de fall, då arvoden undantagsvis utgå med fasta belopp, skulle styrelsen på samma sätt fastställa även de löneklasser, till vilka befattningshavarna skola vara hänförliga.

Ifrågavarande befattningshavare skola, även när de sinsemellan tillhöra samma kategorier, tjänstgöra vid flygplatser och andra luftfartsanläggningar av inbördes väsentligt olika art och omfattning. Även den tekniska utrustningen vid anläggningarna och graden av anläggningarnas utnyttjande varierar i hög grad. Styrelsen förutsätter därför, att åt styrelsen överlämnas att med beaktande av nämnda omständigheter fastställa befattningshavarnas arvoden.

Å förevarande anslagspost ha tidigare kvartalsvis uppdebiterats de ersättningar för av flygplatsvakterna gjorda meteorologiska observationer, som statens meteorologisk-hydrografiska anstalt inlevererat till styrelsen. Det sammanlagda ersättningsbeloppet, som första kvartalet detta budgetår utgjorde 1,994 kronor, kan variera från ett kvartal till ett annat, allt eftersom antalet observationspunkter ökas eller minskas, och bör fördenskull icke lämpligen längre uppföras på denna post, som numera skall avse endast fast anställd personal. Styrelsen återkommer härtill vid behandlingen av nästa anslagspost.

För att täcka kostnaderna även för den personal, som nu är anställd på den under rubriken Underhåll och drift av luftfartsleder uppförda delposten till underhåll och komplettering av belysningsanläggningar, byggnader och

flygfält, måste nu förevarande delpost till personal vid flygplatser och flygfyrar först höjas till 88,500 kronor. För den ytterligare personal, som senare oundgängligen behöver anställas för budgetåret 1944/45, torde kostnaderna komma att uppgå till 15,000 kronor. För anställning av härutöver eventuellt erforderlig extra personal bör ett belopp av 11,500 kronor reserveras. Sammanlagt skulle sålunda till personal vid flygplatser och flygfyrar erfordras (88,500 + 15,000 + 11,500) 115,000 kronor.

Delposten till *underhåll och komplettering av belysningsanläggningar, byggnader och flygfält* skulle under förutsättning av bifall till styrelsens äskanden i fråga om föregående delpost minskas till 110,000 kronor. Styrelsen måste emellertid redan nu anmäla, att det sannolikt icke finnes möjlighet att inom ramen för nämnda belopp prestera ett tillfredsställande underhåll av luftfartsledningarnas anläggningar, därest dessa i större utsträckning komma att användas för luftfart. Styrelsen anholder att vid senare tillfälle få återkomma härom.

Med hänsyn till vad som förut anförts angående ersättningarna för meteorologiska observationer och då i vissa fall timavlönad personal måste anställas för att sköta vakternas tjänst och arbeten vid flygplatserna vid tiderna för de meteorologiska observationerna, anser styrelsen det riktigast, att ersättningarna hädanefter tillgodoföras denna post, så att styrelsen ur inkomstbeloppet kan bestrida kostnader för nämnda tillfälliga personal.

Efter här föreslagna ändringar skulle kostnaderna för underhåll och drift av luftfartsleder uppgå till (5,500 + 15,000 + 12,000 + 81,800 + 13,000 + 13,900 + 300 + 115,000 + 110,000 + 25,000) 391,500 kronor.

För att möjliggöra ett bedömande av behovet av den personal, som enligt styrelsens förslag av den 20 november 1943 borde avlönas från anslagsposten till personal vid flygplatser och flygfyrar, har jag låtit från styrelsen infordra uppgifter om hur sagda post i detalj beräknats.

Enligt dessa uppgifter, vilka betecknats såsom icke definitiva, skulle från posten bestridas arvoden till följande personal.

Heltidsanställd personal.

- 1 fältmästare,
- 1 biträdande fältmästare,
- 1 maskinist,
- 14 flygplatsvakter,
- 6 biträdande flygplatsvakter.

Icke heltidsanställd personal.

- 7 flygplatschefer,
- 9 flygplatsvakter,
- 38 tillsyningsmän för flygfyrar och hinderbelysning,
- 14 tillsyningsmän för radiofyrar.

Arvudet till fältmästaren har upptagits till 7,837 kronor för år. Övriga arvoden till heltidsanställd personal hava beräknats motsvara avlöningsförmåner enligt vissa löneklasser i civila avlöningsreglementet nämligen för biträdande fältmästaren löneklass 12, maskinisten löneklass 6 samt flygplatsvakterna och biträdande flygplatsvakterna olika löneklasser från 2 till 5. Årsarvodena för den icke heltidsanställda personalen variera från 120 kronor

för en tillsyningsman till 600 kronor för en flygplatschef. För vikariats- och övertidsersättningar, tjänstedrätt, sjukvård m. m. har beräknats ett belopp av 2,000 kronor. För eventuellt erforderlig extra personal har upptagits ett belopp av 11,500 kronor.

*Departements-
chefen.*

Jag biträder statskontorets mening att avsaknaden av en klar gränsdragning mellan avlönings- och underhållsposterna icke är tillfredsställande. Den försvårar överblicken över medelsförbrukningen för vissa ändamål samt över väg- och vattenbyggnadsstyrelsens personaldispositioner. Jag kan icke dela den uppfattningen, att styrelsen beträffande anställande av erforderlig personal bör hava samma rörelsefrihet som den, vilken tillkommer de affärsdrivande verken. Mellan de egentliga trafikverken och luftfartsväsendet föreligger den skillnaden, att kostnaderna för luftfartens administration och markorganisation till övervägande del i sista hand täckas från driftbudgeten. Ehuru jag därför anser, att storleken av utgifterna för olika ändamål bör tills vidare tämligen ingående bestämmas av statsmakterna, innebär icke detta, att styrelsen ej bör erhålla en viss frihet i sina personaldispositioner. Antal och lönegradsplacering av extra ordinarie personal bör emellertid såsom hittills fastställas av Kungl. Maj:t, beträffande sådan personal i högre lönegrad än den 20:e efter beslut av riksdagen. Beträffande antal och storlek av arvoden till annan icke-ordinarie personal torde vissa normerande föreskrifter tills vidare böra meddelas av Kungl. Maj:t. Arvoden till personal med månadsavlönning böra för framtiden icke få bestridas av andra än därför avsedda poster. Dessa poster böra tillmätas så, att de förslå till avlöande av all erforderlig sådan personal. Icke månadsavlönade anställningshavare för underhållsarbeten — väsentligen arbetarpersonal med avlöning enligt kollektivavtal — böra däremot alltjämt avlönas från underhållsposter.

Mot den ändrade gränsdragning mellan avlönings- och underhållsposter, som här förordats, kan måhända riktas den invändningen, att den vållar en viss olägenhet med hänsyn till de svårigheter, som under nuvarande ovissa förhållanden möta att överblicka personalbehovet. Då, såsom erfarenheterna under kriget visat, omständigheterna kunna påkalla ett opåräknat och snabbt insättande i drift av en för regelbunden trafik förut ej öppnad flygplats, är det givetvis vanskligt att på förhand tillförlitligt beräkna personalbehovet för underhålls- och driftsuppgifter. Denna omständighet bör dock enligt min mening icke leda till att hittillsvarande förfaringssätt bibehållas. Under normala förhållanden böra svårigheterna kunna bemästras. För närvarande lär medelsbehovet för personalavlönningar böra beräknas med utgångspunkt från vad som rimligen kan förutses. Skulle sådana händelser inträffa, att personalbehovet oförutsett ökas, bör styrelsen hava att hos Kungl. Maj:t göra härav betingad framställning om rätt att överskrida vederbörande post. Redan från början bör för övrigt en viss marginal beräknas för oförutsedda och tillfälliga behov.

Det har under de senaste åren visat sig, att de medel, vilka stått till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande för underhåll och drift av luftfartsleder, varit alltför knappt tillmätta för att tillgodose de verkliga behoven. Till följd

härav har Kungl. Maj:t måst meddela beslut om överskridande, delvis i ganska betydande utsträckning, av åtskilliga delposter. Omfattningen av de anläggningar, vilka såvitt nu kan bedömas komma att drivas och underhållas under nästa budgetår, har ökats icke oväsentligt. Sålunda kommer styrelsen att under innevarande budgetår övertaga underhåll och drift av Karlstads och Sundsvall—Härnösands flygplatser, varjämte Visby flygplats kommer att draga ökade underhållskostnader. Att eftersätta underhållet av flygplatser, vilka äro eller beräknas bliva tagna i bruk för kommersiell lufttrafik, är icke förenligt vare sig med god ekonomi eller med flygsäkerhetens krav.

Med hänsyn till här anförda omständigheter har jag ansett mig böra i huvudsak biträda väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag om ökningar av de olika delposterna för nu ifrågavarande ändamål. Jag har ej heller något att erinra vare sig mot inrättande av en extra flygledarbefattning i lönegraden Ex 15 eller mot upptagande å extra ordinarie stat av en befattning såsom föreståndare för flygledningen vid Visby flygplats. Sistnämnda befattning torde i enlighet med lönenämndens förslag böra placeras i lönegraden Eo 20.

Anslagsposten till *avlönningar till icke-ordinarie personal* för flygsäkerhetstjänsten bör på grund härav beräknas till avrundat 81,400 kronor. Anslagsposterna till *rörligt tillägg* och *kristillägg* torde böra upptagas med 12,200 respektive 13,000 kronor.

Jag har icke blivit övertygad om hållbarheten av de av styrelsen förebragta skälen för att bibehålla beteckningen underhåll och *komplettering* av belysningsanläggningar m. m. Fastmer finner jag det naturligt, att en komplettering, som innebär ökning av det i anläggningarna investerade kapitalet, bestrides från vederbörande anslag under kapitalbudgeten. För materielanskaffning, som icke är av dylik beskaffenhet och som ej heller kan hänföras till underhåll i egentlig mening, torde, om så anses behöfligt, en särskild anslagspost böra upptagas. I sådant syfte bör styrelsen, innan dispositionsbeslut beträffande anslagsposterna å luftfartsfondens stat av Kungl. Maj:t meddelas, förebringa den utredning, som erfordras för eventuell uppdelning av ifrågavarande post på en post till underhåll av luftfartsleder och en till anskaffning av för driften av dessa erforderliga inventarier.

Styrelsen har föreslagit, att vissa ersättningar från statens meteorologisk-hydrografiska anstalt, som hittills tillförts avlöningsposten, i fortsättningen skola tillföras underhållsposten för att användas för anställande av sådan timavlönad personal, som skulle erfordras för att sköta vakternas arbeten vid flygplatserna under tiden för de meteorologiska observationer, för vilka ifrågavarande ersättning utgår. Enligt min mening böra ifrågavarande ersättningar, vilka torde kunna beräknas till omkring 8,000 kronor för år, uppföras å luftfartsfondens inkomstsida. Jag har emellertid intet att erinra mot att — vilket torde motsvara syftet med styrelsens förslag — posten till *underhåll av belysningsanläggningar, byggnader och flygfält* i anledning härav ökas med 8,000 kronor till 118,000 kronor.

Beträffande övriga nu icke särskilt berörda poster biträder jag styrelsens förslag.

Mitt ståndpunktstagande till här behandlade anslagsfrågor innebär, att jag

tillstyrker en väsentlig höjning av den å luftfartsfondens stat uppförda anslagsposten till underhåll och drift av luftfartsleder, nämligen från 284,900 kronor till 397,400 kronor. Jag utgår härvid från den förutsättningen, att överskridanden av de beräknade beloppen icke skola behöva förekomma i andra fall än då så påkallas av en oberäknat stark ökning i trafiken eller eljest av omständigheter, vilka icke rimligen kunnat förutses vid beräkningarnas uppgörande, och då ifrågakommande merkostnader tillika äro av den storleksordning, att de icke kunna täckas av de medel, vilka beräknats för oförutsedda och tillfälliga behov. Det må framhållas, att hänsyn vid här förevarande beräkningar icke kunnat tagas till den inverkan på belastningen av denna post liksom av i det följande behandlade underhållsposter, som ett planerat överförande av för luftfartsväsendet anskaffade maskiner till väg- och vattenbyggnadsväsendets gemensamma förrådsfond kan komma att medföra.

I avbidan på utredning om en eventuell uppdelning av den under rubriken flygplatser och flygfyrar upptagna delposten till underhåll torde förevarande anslagspost böra fördelas på följande delposter med här angivna belopp.

<i>Gemensamma utgifter.</i>		Kronor
Underhåll och drift av automobiler		5,500
Resekostnads- och traktamentsersättning vid tillsyn över luftfartslederna		15,000
Expenser		12,000

<i>Flygsäkerhetstjänsten.</i>		
Avlöningar till icke-ordinarie personal		81,400
Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>		12,200
Kristillägg, <i>förslagsvis</i>		13,000
Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>		300

<i>Flygplatser och flygfyrar.</i>		
Personal		115,000
Underhåll av belysningsanläggningar, byggnader och flygfält.....		118,000
Avgifter för elektrisk ström, <i>förslagsvis</i>		25,000

Summa kronor 397,400.

2. Förvaltningen av Bulltofta flygplats.

Beträffande användningen av det under denna post för innevarande budgetår upptagna beloppet, 129,000 kronor, har Kungl. Maj:t enligt brevet den 26 februari 1943 fastställt följande stat.

	Kronor.
Avlöningar till icke-ordinarie personal	43,300
Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	5,800
Kristillägg, <i>förslagsvis</i>	6,200
Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	200
Resekostnads- och traktamentsersättningar	2,500
Expenser, <i>förslagsvis</i>	33,000
Underhåll och komplettering av belysningsanläggningar, byggnader och flygfält	38,000

Summa kronor 129,000.

I samma brev har Kungl. Maj:t meddelat bestämmelser av följande innehåll.

Med anlitande av anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal må vid Bulltofta flygplats tills vidare från och med den 1 juli 1943 vara anställd extra ordinarie personal till det antal och i de lönelägen, som förordats i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 4 januari 1943.

Av anslagsposten till expenser må för nedan angivna ändamål tagas i anspråk följande belopp, nämligen

	Kronor
Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i>	25,000
Övriga expenser, <i>högst</i>	8,000

Från delposten för avlöningar till icke-ordinarie personal utgå avlöningar för följande extra ordinarie personal.

	Lönegrad
1 flygplatschef	Eo 25
1 hangarmästare	Eo 16
1 förste montör	Eo 12
1 fältförmän	Eo 8
1 maskinist	Eo 8
1 kanslibiträde	Eo 7
1 förste flygplatsvakt	Eo 7
3 flygplatsvakter	Eo 5

Från denna delpost bestridas vidare kostnaderna för arvoden åt en telefonist och en springpojke med respektive 2,900 och 1,300 kronor, varjämte för vikariats- och övertidsersättningar samt kostnader för tjänstedräkt m. m. inräknats ett belopp av 2,800 kronor.

I sin nu förevarande skrivelse den 31 augusti 1943 föreslår *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* till en början inrättande av en fältmästarbefattning i lönegraden Eo 16. Härom anför styrelsen.

I Bulltofta distriktsförvaltning ingå för närvarande 6 flygplatser och 15 flygfyrar. Ledningen av underhållsarbetena å dessa anläggningar utövas av flygplatschefen. På grund av att denne icke personligen kan medhinna att övervaka och leda underhållsarbetena i detalj har styrelsen måst använda sig av en platskontrollant vid styrelsens flygfältsbyggnader för att biträda vid dessa arbeten. För arbetenas rationella bedrivande och övervakning samt för uppgörelser med arrendatorer och tillsyningsmän erfordras emellertid, att förvaltningen har tillgång till en kontinuerligt anställd befattningshavare. Denne kommer att få ett i hög grad självständigt arbete. Sålunda skall han på egen hand kunna utarbota erforderliga arbetsplaner, leda arbeten i egen regi och kontrollera entreprenadarbeten, tillse att avkastningen av i luftfartsfonden ingående markområden tillvaratages och nyttiggöres för statens räkning samt utöva den närmaste uppsikten över huru flygplatsvakter och fältarbetare ombesörja underhålls- m. fl. arbeten inom distriktet. Med hänsyn härtill måste man bland annat äga en ingående erfarenhet och omfattande praktik från flygfältsbyggnader samt övriga å flygplatser förekommande arbeten samt i övrigt vara lämpad för uppgifterna. Befattningen bör benämnas fältmästare samt jämföras med hangarmästaren, vilken är placerad i lönegrad Eo 16. Vid förfall för den ene av dessa två befattningshavare skall den andre kunna vikariera.

Styrelsen föreslår vidare inrättande av en kontoristbefattning i lönegraden Eo 9. Styrelsen anför till stöd för detta förslag följande.

Vid flygplatsförvaltningen finnes sedan den 1 juli 1939 ett förråd för handhavandet av flygplatsens och de i distriktsförvaltningen ingående flygplatsernas och flygfyrarnas inventarier och materialier. Härjämte handhar förrådet inköp och tillsyn samt expediering av de persedlar, som jämlikt gällande uniformsreglemente tillhandahållas personalen icke blott vid Bulltofta utan vid samtliga av styrelsen förvaltade anläggningar vid luftfartsledningerna. För skötseln av förrådet har alltsedan dess tillkomst funnits anställd en kontorist, till vars avlöning medel utgått från vederbörande underhållsanslag. Bokföringen av inventarie- och materielförbrukningen har på grund av tillkomsten av nya anläggningar å flygplatsen samt nya objekt inom förvaltningsdistriktet blivit synnerligen omfattande. Behovet av befattningen är permanent.

Dessutom föreslås inrättande av ytterligare en flygplatsvaktbefattning i lönegraden Eo 5. Styrelsen anför härom.

För bevakningen av flygplatsen finnas för närvarande anställda en förste flygplatsvakt och tre flygplatsvakter. Bevakningsuppgifterna inom flygplatsen hava på grund av den nya stationsbyggnadens tillkomst avsevärt ökat, varför nuvarande personaltillgång icke medger effektiv bevakning av flygplatsen. Då två ingångar till flygplatsen tidvis måste hållas öppna samt bevakningen av flygplatsen pågår dygnet runt, måste tillfällig personal i viss utsträckning anlitas för bevakningen. Detta kan icke anses betryggande med hänsyn till de stora värden, som flygplatsens anläggningar, flygmaterielen och verkstäderna representera. Det är härjämte nödvändigt att kunna disponera en särskild förare för förvaltningens bilar vid olyckstillfällen och vid färder inom distriktet. Denna tjänstgöring skulle kunna förenas med befattningen såsom flygplatsvakt.

Styrelsen föreslår samtidigt höjning av det för en springpojke beräknade beloppet med 500 kronor till 1,800 kronor, enär tidvis ytterligare hjälp med budskickning m. m. anses erforderlig. Slutligen föreslås höjning av det för vikariatsersättningar m. m. beräknade beloppet med 350 kronor till 3,150 kronor.

Posten till *avlöningar till icke-ordinarie personal* skulle för budgetåret 1944/45 enligt styrelsens förslag uppgå till 54,578 kronor eller avrundat till 54,600 kronor. Delposterna *rörligt tillägg* och *kristillägg* föreslås höjda till 8,000 respektive 8,500 kronor, under det att posterna till *sjukvård m. m.* samt till *resekostnads- och traktamentsersättningar* föreslås upptagna med oförändrat 200 kronor respektive 2,500 kronor.

Jämväl det i delposten till *expenser* ingående beloppet till bränsle, lyse och vatten anses böra upptagas oförändrat eller med 25,000 kronor. Där emot föreslås höjning av beloppet för övriga expenser med 1,000 kronor till 9,000 kronor. Såsom skäl härför anföres, dels att kostnaderna för städning undergått väsentlig stegring sedan kollektivavtal under budgetåret 1942/43 slutits med civilförvaltningens personalförbund, dels ock att gällande bestämmelser om lufttrafikens framförande medfört stegrade telefonkostnader. Expensposten skulle sålunda uppgå till 34,000 kronor.

Beträffande delposten till *underhåll och komplettering av belysningsanläggningar, byggnader och flygfält* anför styrelsen.

Flygplatsförvaltningens underhållsobjekt hava avsevärt ökats under näst-föregående budgetår. Sålunda har tillkommit en ny stationsbyggnad, en aktiebolaget Aerotransport tidigare tillhörig expeditionsbyggnad, verkstadsbyggnad med garage, nya in- och utfarter samt nya vägar invid stationsbyggnaden. På grund härav synes det nödvändigt att räkna med ökat medelsbehov för ifrågavarande ändamål. Därest de av styrelsen föreslagna kontorist- och flygplatsvaktsbefattningarna komma att inrättas, vilka nu delvis avlönas från detta anslag, synes emellertid höjningen av anslagsposten kunna begränsas till 2,000 kronor och posten således upptagas med ett belopp av 40,000 kronor.

Enligt styrelsens i det föregående framlagda förslag skulle kostnaderna för förvaltningen av Bulltofta flygplats uppgå till (54,600 + 8,000 + 8,500 + 200 + 2,500 + 34,000 + 40,000) 147,800 kronor.

Statskontoret har i sitt förenämnda utlåtande beträffande nu ifrågavarande anslagspost anfört följande.

Beträffande den föreslagna fältmästartjänsten, vilken skulle placeras i lönegrad Eo 16, har statskontoret av den av styrelsen anförda motiveringen icke blivit övertygat om nödvändigheten av denna tjänst. Då vid vissa andra flygplatser, enligt vad statskontoret inhämtat, finnas arvodesplacerade fältmästare, synes i varje fall — innan ytterligare erfarenhet vunnits om det framtida behovet av befattningen — densamma icke böra lönegradsplatzas utan tjänstinnehavaren tills vidare i avlöningshänseende likställas med övriga fältmästare.

Förslaget att den kontorist, som för närvarande handhar flygplatsens förråd, skulle beredas anställning å extra ordinarie stat, anser sig statskontoret icke kunna tillstyrka, innan närmare utredning förebragts om omfattningen och beskaffenheten av de kontoristen åvilande arbetsgöromålen. Enligt vad i ärendet upplysts, har emellertid dennes avlöning hittills utgått från delposten till underhåll och komplettering av belysningsanläggningar, byggnader och flygfält. Även för andra befattningshavare vid såväl Bulltofta som Torslanda flygplatser hava avlöningarna i viss utsträckning bestritts av vederbörligt underhållsanslag. Statskontoret finner det anmärkningsvärt, att styrelsen utan Kungl. Maj:ts tillstånd ansett sig kunna disponera för underhåll av flygplatser anvisade medel till avlöningar. I de fall, där så skett, torde i fortsättningen för åstadkommande av ändring härutinnan en uppräknig av dessa avlöningsposter böra äga rum, medan vederbörliga underhållsposter i motsvarande mån nedsättas. I detta sammanhang vill ämbetsverket jämväl erinra, att i samband med uppförande av viss vid det civila luftfartsväsendet anställd personal på extra ordinarie stat vederbörande departementschef ifrågasatt, om icke ett överförande av personalens avlöningar till avlöningsanslag under driftbudgeten borde komma till stånd. Innan ytterligare utredning förebragts om lämpligheten härav, fann sig departementschefen emellertid icke beredd att taga ställning till denna fråga. Statskontoret finner för sin del avgörande skäl tala för att utgifterna för det civila luftfartsväsendet redovisas å särskilda å driftbudgeten uppförda anslag.

Med hänsyn till ökningen av de vaktpersonalen åvilande arbetsuppgifterna anser sig statskontoret icke böra göra någon erinran mot styrelsens förslag om nyanställning av en flygplatsvakt. Denne torde dock enligt ämbets-

verkets mening icke böra upptagas på extra ordinarie stat utan tills vidare placeras i lönegrad Ex 5. Någon uppräknig av arvodet till den vid flygplatsen anställde springpojken för att möjliggöra anställande av ytterligare hjälp med budskickning m. m. synes statskontoret knappast erforderlig.

Därest posten till avlöningar för kommande budgetår fastställs till sådant belopp, att den helt kan täcka avlöningskostnaderna, kommer detta att medföra en minskad belastning av underhållsposten. Med hänsyn härtill och under framhållande tillika, att underhållsposten för innevarande budgetår höjts med 12,000 kronor, får statskontoret avstyrka framställningen om ytterligare uppräknig av posten.

Allmänna lönenämnden har i sitt förenämnda utlåtande förklarat sig icke hava något i och för sig att erinra mot den av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ifrågasatta löneställningen för den ifrågavarande befattningen såsom fältmästare. Lönenämnden, som under hand inhämtat att den nuvarande kontoristen för närvarande åtnjöte ett arvode av 350 kronor i månaden, har med hänsyn till att han enligt vad lönenämnden inhämtat icke hade att svara för inköp till det ifrågavarande förrådet funnit det böra övervägas, om icke inrättande av en förrådsförmansbefattning i 7 lönegraden kunde innebära en lämplig åtgärd.

I sitt i anledning av förenämnda promemoria avgivna utlåtande har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* föreslagit uppräknig av anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal till 74,850 kronor, varav 3,600 kronor beräknats för eventuellt nödvändig extra personal. Återstoden av höjningen har angivits vara avsedd att täcka kostnaderna för den personal, som för närvarande är avlönad med medel från underhållsposten. Sistnämnda post kan enligt styrelsens mening då minskas till 19,750 kronor.

*Departements-
chefen.*

Enligt vad jag inhämtat utgjordes den vid flygplatsen i september 1943 tjänstgörande arvodespersonalen av en fältmästare med arvode av 6,366 kronor, motsvarande avlöningsförmåner enligt 15 löneklassen, en kontorist med arvode av 4,200 kronor för år, ett kontorsbiträde med arvode av 3,900 kronor för år, fem fältarbetare med arvoden av 3,100 kronor för år, en fältarbetare med arvode av 2,880 kronor för år, en telefonist med arvode av 2,900 kronor för år samt en springpojke med arvode av 1,300 kronor för år. Sistnämnda två arvoden samt kontorsbiträdets arvode utgå från avlöningsposten. Fältmästarens arvode bestrides för närvarande från den under anslagsposten Underhåll och drift av luftfartsleder upptagna delposten till personal vid flygplatser och flygfyrar. Kontoristens arvode bestrides med hälften från förvaltningens post för underhåll och komplettering av belysningsanläggningar, byggnader och flygfält samt med hälften från den i anslagsposten Underhåll och drift av luftfartsleder ingående delposten med samma benämning. Fältarbetarnas arvoden slutligen utgå från förvaltningens post för underhåll och komplettering av belysningsanläggningar, byggnader och flygfält.

I själva verket synes styrelsens förslag om inrättande av extra ordinarie befattningar för en fältmästare, en kontorist och en flygplatsvakt endast innefatta beredande av extra ordinarie befattning åt redan anställda be-

fattningshavare med huvudsakligen samma uppgifter som de, vilka styrelsen avsett för innehavarna av de föreslagna nya befattningarna. Jag anser mig icke nu böra taga ståndpunkt till detta förslag. Däremot torde såväl denna personal — vilken lär vara behövlig för flygplatsens drift — som den nyssnämnda arvodespersonal i övrigt, vilken för närvarande avlönas av underhållsmedel, för vinnande av överskådlighet i medelsredovisningen böra överflyttas till personalposten. Detta bör föranleda en uppräknig av sistnämnda post med $6,366 + 4,200 + (5 \times 3,100) + 2,880 = 28,946$ eller i runt tal 29,000 kronor. Härjämte torde i posten böra inräknas 3,700 kronor för eventuellt erforderlig extra personal m. m. Posten bör sålunda bestämmas till $(43,300 + 29,000 + 3,700)$ 76,000 kronor.

Jämväl beträffande här avsedd personal torde vissa normerande bestämmelser böra meddelas av Kungl. Maj:t, som i samband därmed lär få taga ståndpunkt till frågan om beredande av extra ordinarie anställning åt samt om lämplig löneställning för fältmästaren m. fl. nyssnämnda befattningshavare.

Posterna *rörlikt tillägg, kristillägg, sjukvård m. m. samt resekostnads- och traktamentsersättningar* torde böra beräknas till oförändrade belopp eller 5,800, 6,200, 200 respektive 2,500 kronor.

Delposten till *expenser* synes i enlighet med styrelsens förslag böra höjas till 34,000 kronor.

Beträffande ändrad rubricering samt eventuell uppdelning av delposten till underhåll och komplettering av belysningsanläggningar, byggnader och flygfält hänvisar jag till vad jag anfört beträffande motsvarande post under rubriken Underhåll och drift av luftfartsleder. Delposten torde böra beräknas till 19,300 kronor.

I enlighet med det anförda skulle utgifterna under nästa budgetår för förvaltningen av Bulltofta flygplats beräknas till $(76,000 + 5,800 + 6,200 + 200 + 2,500 + 34,000 + 19,300)$ 144,000 kronor. På Kungl. Maj:t torde få ankomma att vidtaga de jämkningar i avseende å delposternas belopp, som kunna bli erforderliga vid en eventuell uppdelning av underhållsposten eller eljest i samband med slutligt ståndpunktstagande till vissa i det föregående berörda detaljspörsmål.

3. Förvaltningen av Torslanda flygplats.

Genom förenämnda beslut den 26 februari 1943 har Kungl. Maj:t fastställt följande stat för förvaltningen av Torslanda flygplats.

	Kronor.
Personal	32,400
Resekostnads- och traktamentsersättningar	4,200
Expenser, <i>förslagsvis</i>	23,400
Underhåll och komplettering av belysningsanläggningar, byggnader och flygfält	20,000
Summa kronor	80,000

I samma brev har Kungl. Maj:t meddelat bestämmelser av följande innehåll.

Av posten till personal må i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 4 januari 1943 angivna grunder för arvoden till personal vid flygplatsen användas ett belopp av högst 30,600 kronor. För personalen i fråga skola i tillämpliga delar gälla föreskrifterna i 10—15 §§, 19 §, 20 § 1 mom. första stycket och 3 mom. civila icke-ordinariereglementet samt vad i 23 § samma reglemente stadgas rörande sjukvård och tjänstedräkt, därvid väg- och vattenbyggnadsstyrelsen skall äga att, med hänsyn tagen till storleken av utgående arvodesbelopp, fastställa de lönegrader och löneklasser, till vilka befattningshavarna skola för här avsedda ändamål anses hänförliga.

Från den till personal avsedda posten må intill ett belopp av högst 1,800 kronor bestridas följande kostnader, nämligen:

1) På statsverket med tillämpning av vad nyss stadgats belöpande kostnader för tjänstedräkt och dylikt, i vad avser personalen å Torslanda flygplats.

2) Vikariats- och övertidsersättningar ävensom arvoden under tjänstledighet för värnpliktstjänstgöring.

Av anslagsposten till resekostnads- och traktamentsersättningar må användas ett belopp av högst 1,700 kronor för att bereda vid flygplatsen anställda flygplatschef, kontorist och flygplatsvakt, så länge enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens beprövande möjlighet för dem ej förefinnes att er-hålla lämpliga bostäder vid eller i närheten av flygplatsen, ersättning från och med den 1 juli 1943 tills vidare under tid de av sådan anledning äro bosatta i Göteborg för resor enligt billigaste anordning mellan bostadsorten och flygplatsen, därest och i den mån styrelsen med hänsyn till avståndet mellan nämnda platser prövar sådant skäligt.

Av anslagsposten till expenser må för nedan angivna ändamål tagas i anspråk följande belopp, nämligen:

	Kronor.
Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i>	18,300
Övriga expenser, <i>högst</i>	5,100

Från anslagsposten till personal hava arvoden beräknats skola utgå till följande befattningshavare.

Befattning.	Arvode kronor.
Flygplatschef	10,500
Hangarmästare	5,900
Montör	5,000
Kontorist	3,900
Flygplatsvakt	3,400
Telefonist	1,800

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen erinrar i sin skrivelse av den 31 augusti 1943 till en början, att Torslanda flygplats numera öppnats för trafik i full utsträckning dygnet runt. En ökning av personalen vore enligt styrelsens mening därför erforderlig.

Under delposten till *personal* föreslår styrelsen till en början inrättande av en befattning såsom förste reparatör med ett årsarvode av

4,950 kronor, motsvarande lön enligt 9 löneklassen jämte rörligt tillägg och kristillägg. Styrelsen framhåller, att flygplatsens elektriska anordningar — flygplatsbelysning med elektrisk central, reservkraftstation och elektriskt pumpmaskineri — vore av sådan art och för flygplatsens säkra drift så nödvändiga, att ständig passning måste anordnas. Styrelsen upplyser i detta sammanhang, att styrelsen sett sig nödsakad att anställa en reparatör, som närmast under montören biträder med skötseln av de elektriska anordningarna. Denne reparatör åtnjöte arvode av samma storlek, som nu beräknades för den till inrättande föreslagna befattningen. Arvodet bestredes av medel, som anvisats till anordnande av belysningsanläggningar å flygplatsen.

Styrelsen föreslår vidare inrättande av tre nya flygplatsvaktsbefattningar utöver en nu befintlig befattning av detta slag. Härom anför styrelsen.

För upprätthållande av vakthållningen å flygplatsen finnes för närvarande anställd en flygplatsvakt. Sedan flygplatsen numera öppnats för trafik, är det nödvändigt att anordna en tillförlitlig övervakning av flygplatsen dygnet runt. Såväl flygplatsen som befintliga byggnader och flygplan måste övervakas, varjämte personal måste finnas i beredskap för oförutsedda landningar nattetid. I detta sammanhang får styrelsen framhålla, att enligt inkommen anmälan från tvenne flygplanägare under år 1942 åverkan skall hava ägt rum å flygplan, som varit uppställda i hangaren å flygplatsen. Verkställd polisutredning har icke bestyrkt, att sabotage eller annan avsiktlig åverkan ägt rum, men då nattvakt vid denna tidpunkt saknades på flygplatsen, hade flygplanen icke stått under en sådan kontroll, som är nödvändig på en flygplats av Torslandas storleksordning. Då avgifter upptagas för hangarens begagnande, torde det jämväl ankomma på flygplatsförvaltningen att i möjligaste mån tillse att obehöriga icke bereda sig tillträde till hangaren. Med hänsyn härtill har styrelsen ansett det nödvändigt, att vaktpersonalen utökas. För erforderlig vakthållning dygnet runt erfordras en personal av fyra vakter, varav en bör tjänstgöra såsom förste flygplatsvakt. Förutom för vakttjänstgöring är denne avsedd att tjänstgöra såsom motorbåtsförare å den vid sjöflygplatsen stationerade motorbåten, vilken användes för lämnande av hjälp vid sjöflygplanens angörande av slipen samt för livräddningsberedskap. Behovet av vakter har, som nyss framhållits, redan nu visat sig ofrånkomligt, varför styrelsen sett sig nödsakad att anställa dessa vakter redan innevarande budgetår. Till avlöning åt de nya tre flygplatsvakterna beräknar styrelsen erforderligt för förste flygplatsvakten 4,000 kronor, ungefär motsvarande lön enligt 7 löneklassen, samt för vardera av de båda andra vakterna 3,400 kronor, motsvarande den nuvarande vaktens avlöningsförmåner.

I personalposten äro för närvarande inräknade 1,800 kronor för tillfälligt anställande av en telefonist. Styrelsen, som funnit trafikens öppnande kräva ständig passning av telefonväxeln, föreslår att utöver nämnda belopp, som behöver stå till förfogande även i fortsättningen, beräknas ett årsarvode av 2,800 kronor för en telefonist med heltidstjänstgöring.

Vidare föreslår styrelsen inräknande i personalposten av ett belopp om 1,500 kronor för avlöning åt en springpojke avsedd för budskickning mellan flygplatsens spridda lokaler samt såsom kontorsvakt vid flygförvaltningens expedition.

Beloppet till vikariatsersättningar m. m. föreslås höjt med 1,200 kronor till 3,000 kronor.

Kostnaderna för personalen vid Torslanda flygplats skulle sålunda uppgå till (30,600 + 4,950 + 4,000 + 3,400 + 3,400 + 2,800 + 1,500 + 3,000) 53,650 kronor eller i runt tal 53,700 kronor.

Delposten till *resekostnads- och traktamentsersättningar* föreslås av styrelsen höjd med 800 kronor till 5,000 kronor för att kunna bereda dem av den föreslagna nya personalen, som beräknas icke kunna erhålla bostad i närheten av flygplatsen, ersättning för resekostnad enligt billigaste anordning mellan bostadsorten och flygplatsen på sätt nu gäller i fråga om flygplatschef, kontorist och flygplatsvakt.

Det i delposten till *expenser* ingående beloppet till bränsle, lyse och vatten föreslås skola upptagas oförändrat till 18,300 kronor, varemot beloppet till övriga expenser föreslås höjt med 2,900 kronor till 8,000 kronor på grund av ökade abonnemangs- och andra kostnader för telefon. Styrelsen erinrar om att Kungl. Maj:t medgivit överskridande av sistnämnda delpost för budgetåret 1942/43 med 2,000 kronor. Sammanlagt beräknar styrelsen alltså ett belopp av 26,300 kronor erforderligt för expenser.

Styrelsen har slutligen funnit en ökning av delposten till *underhåll och komplettering av belysningsanläggningar, byggnader och flygfält* erforderlig för att flygplatsen skall kunna möta den ökade trafiken. Därest de föreslagna personalökningarna bifölles, kunde ökningen begränsas till 8,000 kronor eller från 20,000 till 28,000 kronor.

Enligt styrelsens förslag skulle kostnaderna för förvaltningen av Torslanda flygplats uppgå till (53,700 + 5,000 + 26,300 + 28,000) 113,000 kronor.

Statskontoret har i sitt förenämnda utlåtande förklarat sig icke vilja motsätta sig, att i delposten för personal för budgetåret 1944/45 inräknas arvodet till den reparatör, som nu avlönas med underhållsmedel. Den föreslagna benämningen förste reparatör borde dock enligt statskontorets mening ersättas med den riktigare beteckningen reparatör.

Vad angår förslaget om anställande av en springpojke för budskickning och som kontorsvakt har statskontoret funnit sig icke kunna tillstyrka, att arvodet till denne fastställes högre än till 1,300 kronor för år eller till samma belopp, som för närvarande utgår till springpojke vid Bulltofta flygplats. Mot förslaget att höja delposten till resekostnads- och traktamentsersättningar till 5,000 kronor har statskontoret förklarat sig icke hava något att erinra. Beträffande delposten till underhåll och komplettering av belysningsanläggningar, byggnader och flygfält har statskontoret framhållit att, därest enligt ämbetsverkets förslag kostnaderna för personalens avlöning i fortsättningen kunde bestridas av avlöningsmedel, en minskning av medelsbehovet å underhållsposten komme att uppstå. Samma resultat syntes den föreslagna ökningen av vaktpersonalen komma att medföra, enär flygplatsvakterna i viss omfattning borde kunna utföra underhållsarbeten. Det syntes därför statskontoret tveksamt, om någon ökning av underhållsposten överhuvud taget borde äga

rum. Med hänsyn till den ökade trafiken å flygplatsen ville statskontoret dock icke motsätta sig en höjning av posten med 5,000 kronor till 25,000 kronor.

I sitt förenämnda utlåtande den 20 november 1943 har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* anfört, att delposten till personal borde ökas till 63,700 kronor för att därmed skulle kunna bestridas kostnaderna för såväl den nu anställda som den av styrelsen föreslagna nya personalen. Vid bifall härtill kunde delposten till underhåll och komplettering av belysningsanläggningar, byggnader och flygfält minskas till 18,000 kronor, varför det sammanlagda medelsbehovet uppginge till det av styrelsen i petitaskrivelsen äskade beloppet 113,000 kronor.

Enligt infordrade uppgifter har den av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i utlåtandet den 20 november 1943 beräknade personalposten å i runt tal 63,700 kronor kalkylerats på följande sätt.

Befattning.	Arvode kronor.
1 flygplatschef	10,500
1 hangarmästare	5,900
1 förste montör	5,000
1 reparatör	4,950
1 förste flygplatsvakt	4,000
1 kontorist	3,900
3 flygplatsvakter à 3,400	10,200
3 fältarbetare à 3,240	9,720
1 telefonist	2,800
Extra telefonhjälp	1,800
Springpojke	1,500
Vikariats- och övertidsersättningar, tjänstedräkt m. m.	3,400
Summa kronor 63,670.	

Beträffande innebörden av styrelsens förslag hava inhämtade upplysningar visat följande. All den ifrågavarande personalen utom telefonisten och springpojken var i september månad 1943 anställd. Kostnaden för avlönande av nyssnämnda två befattningshavare har styrelsen beräknat till (2,800 + 1,500) 4,300 kronor. Kostnaden för den återstående personalen under budgetåret 1943/44 beräknades den 1 september 1943 till 49,670 kronor. Härav avsågos 31,760 kronor skola bestridas av anslagsposten till personal, 12,960 kronor av underhållsmedel och 4,950 kronor av kapitalanslaget till belysningsanläggningar. Skillnaden mellan å ena sidan 63,700 kronor och å den andra (4,300 + 49,670) 53,970 kronor hänför sig huvudsakligen till ökning av vissa arvoden, som styrelsen avsett att bereda personalen, delvis i samband med ändrade tjänstgöringsförhållanden. I beloppet 31,760 kronor för personal hade styrelsen inräknat 2,160 kronor till arvode för en förrådsman, som icke förutsetts vid beräkning av personalposten för budgetåret 1943/44. Sty-

relsens avsikt synes hava varit att från och med budgetåret 1944/45 bereda nämnde förrådsman arvode med 3,240 kronor såsom fältarbetare.

Departements-
chefen.

Vad i ärendet förekommit ger enligt min mening en belysning av det otillfredsställande i den nuvarande oklara gränsdragningen mellan å ena sidan för personalutgifter och å andra sidan för sakliga kostnader avsedda delposter å luftfartsfondens stat. Då Torslandafältets öppnande och bemanning för kommersiell trafik nödvändiggjort en ökning av den fast anställda personalen såväl för vakttjänst som i övrigt och anslagsposten för personal icke lämnat tillgång till härav betingade utgifter, hade erforderlig ökning lämpligen bort ske av medelsanvisningen för personaländamål. I stället hava kostnaderna för erforderlig personalförstärkning fördelats dels på avlöningsposten och dels på poster, som avsetts för andra ändamål än personalavlöningar men beträffande vilka Kungl. Maj:t på framställning av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen medgivit överskridande. Sålunda har underhållsposten i avsevärd utsträckning belastats med utgifter, för vilka den icke lämpligen bör användas.

I och för sig torde emellertid den personal, som styrelsen beräknat för budgetåret 1944/45, numera vara erforderlig för flygplatsens behöriga skötsel. Då de föreslagna arvoden under föreliggande omständigheter synas i huvudsak vara skäligen, lär för personal böra beräknas det av styrelsen slutligen angivna beloppet 63,700 kronor. Vidare torde även för Torslandaförvaltningen av försiktighetsskäl böra beräknas ett visst belopp för tillgodoseende av eventuellt uppstående behov av extra eller tillfällig personal. För detta ändamål torde böra avses förslagsvis 2,300 kronor. Personalposten bör sålunda upptagas till 66,000 kronor. Jag förutsätter emellertid, att Kungl. Maj:t, innan dispositionsbeslut meddelas, skall efter närmare utredning och förslag meddela normerande bestämmelser rörande arvodenas storlek och antal m. m.

Jämväl i fråga om övriga delposter i staten för Torslandaförvaltningen torde höjningar vara erforderliga. Det må nämnas, att Kungl. Maj:t med hänsyn till flygplatsens öppnande för regelbunden trafik funnit påkallat att för innevarande budgetår medgiva icke oväsentliga överskridanden av vissa poster. Jag har intet att erinra mot att anslagsposten till resekostnads- och traktamentsersättningar höjes till 5,000 kronor. Delposten till expenser torde icke behöva sättas högre än till 25,000 kronor. Trots att kostnaderna för viss personal enligt mitt förslag skulle överflyttas till avlöningsposten, torde posten till underhåll av belysningsanläggningar, byggnader och flygfält böra upptagas med ett belopp av 18,000 kronor eller endast 2,000 kronor mindre än för budgetåret 1943/44.

Beträffande eventuell uppdelning av underhållsposten åberopar jag vad jag förut anfört beträffande motsvarande delposter i staterna för underhåll och drift av luftfartsleder samt för förvaltningen av Bulltofta flygplats. Jämväl i fråga om nu förevarande post torde smärre jämkningar i avseende å delposternas storlek inom ramen för det beräknade totalbeloppet kunna bli påkallade i samband med fastställande av stat.

Anslagsbehovet för förvaltningen av Torslanda flygplats skulle i enlighet med det anförda för budgetåret 1944/45 uppgå till (66,000 + 5,000 + 25,000 + 18,000) 114,000 kronor.

4. Hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och områden.

Denna anslagspost, som i staten för budgetåret 1943/44 upptagits med ett belopp av 10,000 kronor, bör enligt *väg- och vattenbyggnadsstyrelsens* förslag för budgetåret 1944/45 upptagas med oförändrat belopp.

Styrelsens förslag på denna punkt har ej föranlett erinran från *statskontorets* sida.

Då väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag i denna del icke givit mig *Departements-* anledning till erinran, tillstyrker jag, att förevarande post i staten upptages *chefen.* med ett belopp av 10,000 kronor.

5. Ersättning till telegrafverket för radiotjänst åt luftfarten.

Med förmälan att de på statsverket för budgetåret 1944/45 ankommande kostnaderna för tillhandahållande av radiotjänst åt luftfarten av telegrafstyrelsen i skrivelse den 31 augusti 1943 beräknats uppgå till 540,000 kronor men att undersökningar angående möjligheten att begränsa kostnaderna påginge, hemställer väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i sin skrivelse den 31 augusti 1943 att till ersättning åt telegrafverket för radiotjänst åt luftfarten måtte för budgetåret 1944/45 beräknas ett belopp av 540,000 kronor.

Av *telegrafstyrelsens* skrivelse framgår, att kostnaderna för radiotjänst åt luftfarten under budgetåret 1944/45 i oförändrad omfattning kunde beräknas till 458,000 kronor, fördelade med 180,000 kronor å trafik kostnader, 30,000 kronor å underhållskostnader, 100,000 kronor å trådförbindelser, 45,000 kronor å administration, 67,000 kronor å avsättning till förnyelsefond, beräknad efter 10 procent av den 1 januari 1944 disponerat kapital, samt 36,000 kronor för ränta efter 4 procent å i medeltal under budgetåret 1944/45 disponerat kapital. Härjämte har telegrafstyrelsen för nästkommande budgetår beräknat ett ytterligare medelsbehov av 82,000 kronor, fördelat med 14,000 kronor på trafik kostnader för Göteborgs markradiostation, 34,000 kronor för två kortvågsspejlstationer, 7,500 kronor för morseförbindelse mellan Jönköping och Göteborg samt 26,500 kronor för oförutsedda kostnader.

I sin nyssnämnda skrivelse har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* beträffande de av personalökning vid Göteborgs markradiostation betingade ökade trafik kostnaderna för denna station framhållit, att dessa torde vara nödvändiga för att möjliggöra mellanlandning å Torslanda flygplats för trafiken

å linjen Sverige—Skottland. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen kunde ännu icke bedöma, huruvida personalen för de båda kortvågspejlstationerna behövde utökas i den omfattning telegrafstyrelsen angivit, men enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens mening syntes medel för ändamålet böra beräknas för att kunna möta ett eventuellt sådant behov.

I anledning av den föreslagna morseförbindelsen mellan Jönköping och Göteborg (Torslanda) ville väg- och vattenbyggnadsstyrelsen erinra om att sådan förbindelse funnes anordnad mellan Bromma, Norrköpings, Jönköpings och Bulltofta flygplatser och användes för överbringande av flygsäkerhetsmeddelanden av synnerlig vikt, som krävde omedelbar befordringsrätt. Såsom exempel kunde nämnas, att vid pejling i luften av ett flygplan två pejlingsstationer samverkade medelst morseförbindelsen, som även vore reserv för överbringande av start- och landningsmeddelanden m. m. Pågående flygning västerut hade aktualiserat upprättandet av den föreslagna nya förbindelsen för att få tillräckligt snabb samverkan mellan Jönköpings och Göteborgs radiostationer vid inpejling av flygplan inom främst Göteborgs flygsäkerhetsdistrikt.

Statskontoret har i sitt förenämnda utlåtande med hänsyn till att anbefalld undersökning om möjligheten av att nedbringa kostnaderna för radiotjänst åt luftfarten ännu ej slutförts ifrågasatt, om icke nu ifrågavarande anslagspost borde bestämmas till 458,000 kronor eller det belopp, som av telegrafstyrelsen beräknats erforderligt för lufttrafik av nuvarande omfattning.

*Departements-
chefen.*

Kostnaderna för radiotjänst åt luftfarten uppgingo under budgetåret 1941/42 till 355,000 kronor. För budgetåret 1942/43 anvisades av riksdagen för ändamålet 360,000 kronor, vilket anslag efter beslut av Kungl. Maj:t fått överskridas med drygt 36,000 kronor. För budgetåret 1943/44 har för radiotjänsten anvisats ett belopp av 400,000 kronor. Ett betydande överskridande av detta belopp torde enligt vad nu är känt vara att förvänta.

Stegringen av anslagskraven har föranlett Kungl. Maj:t att anbefalla utredning om möjligheterna att nedbringa kostnaderna. Resultatet av utredningen föreligger ännu icke. Anslagsbehovet för budgetåret 1944/45 har preliminärt beräknats till 540,000 kronor, varav 458,000 kronor hänföra sig till kostnaderna vid en lufttrafik av ungefär samma omfattning som under budgetåret 1942/43 och återstoden till vissa utvidgningar av radiotjänsten, vilka ansetts erforderliga för mötande av de behov av flygsäkerhetsmeddelanden, av vilka bland annat trafiken mellan Sverige och England är i behov.

Jag anser mig icke kunna avstyrka vidtagande av någon av de åtgärder för att trygga trafiksäkerheten genom effektiv radiotjänst, som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och telegrafstyrelsen funnit erforderliga. Med hänsyn till att utredningen om möjligheterna att nedbringa kostnaderna för radiotjänsten ännu ej slutförts finner jag dock anslagsposten för ändamålet böra tills vidare något begränsas. Till utgångspunkt för beräkningen torde böra tagas det belopp av 458,000 kronor, vartill kostnaderna uppskattats vid en trafikomfattning motsvarande förhållandena under det senast förflutna budget-

året. Detta belopp synes böra ökas med 14,000 kronor för trafikkostnader vid Göteborgs markradiostation, vilken redan utrustats med personal för ökad trafik, varjämte ett belopp av förslagsvis 13,000 kronor torde böra beräknas för oförutsedda utgifter. Till anordnande av morseförbindelse mellan Göteborg och Jönköping har Kungl. Maj:t redan anvisat medel. Posten skulle alltså upptagas med 485,000 kronor.

6. Understöd av regelbunden luftfart.

Sedan 1935 års riksdag med bifall till Kungl. Maj:ts proposition, nr 162, bland annat bemyndigat Kungl. Maj:t att med aktiebolaget Aerotransport träffa avtal om regelbunden luftfart efter utgången av år 1936 i huvudsaklig överensstämmelse med ett av chefen för kommunikationsdepartementet förordat, vid sagda proposition såsom bilaga 3 fogat förslag, träffades sådant avtal den 3, juli 1935. Avtalet gäller till utgången av år 1942 med de regler i fråga om förlängning, som i det följande angivas. Såsom understöd åt bolaget skall statsverket enligt § 2 i avtalet, därest bolaget utför trafikprestationer enligt visst i avtalet angivet minimiprogram, utbetala högst följande belopp, nämligen år 1937 1,050,000 kronor, år 1938 975,000 kronor, år 1939 900,000 kronor, år 1940 825,000 kronor, år 1941 750,000 kronor samt år 1942 675,000 kronor. Om avtalet icke uppsäges senast två kalenderår före dess utgång, skall detsamma gälla tills vidare med två kalenderårs ömsesidig uppsägningstid, och i dylikt fall skall statsunderstödet utgå med ett för varje år med 75,000 kronor minskat belopp. Inskränkning av förenämnda trafikprogram må ej ske utan medgivande av Kungl. Maj:t, som äger bestämma, om och i vad mån nedsättning i understödet i anledning därav bör ske. Bolaget för varje kalenderår enligt § 2 tillkommande statsunderstöd, minskat med ett belopp av 125,000 kronor, skall i avbidan på slutavräkning för året enligt § 8 utbetalas med en tolfte del av beloppet den sista i varje kalendermånad. Nämnda belopp av 125,000 kronor utbetalas till bolaget vid utgången av december månad men får av bolaget icke utan Kungl. Maj:ts i varje särskilt fall givna tillstånd användas för annat ändamål än till utdelning å aktierna enligt vad i samma paragraf sägs.

I enlighet med bestämmelserna i avtalet har för innevarande budgetår till understöd av regelbunden luftfart i staten för luftfartsfonden upptagits ett belopp av 562,500 kronor, motsvarande summan av de på andra halvåret 1943 och första halvåret 1944 belöpande understöden av 362,500 kronor respektive 200,000 kronor.

I förenämnda brev den 26 februari 1943 har Kungl. Maj:t anbefallt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att å posten för understöd av regelbunden luftfart avföra de medel, som styrelsen jämlikt föreskrift i Kungl. Maj:ts brev den 24 april 1936 utanordnar till aktiebolaget Aerotransport enligt gällande avtal mellan Kungl. Maj:t och kronan samt bolaget ävensom vad som åtgår för arvode till den av Kungl. Maj:t utsedde tekniske rådgivaren och gransk-

ningsmannen hos nämnda bolag i enlighet med Kungl. Maj:ts brev den 2 juli 1937.

Enligt avtalet är aktiebolaget Aerotransport berättigat att för utförande av sitt trafikprogram för andra halvåret 1944 erhålla ett belopp av $\frac{1}{2}$ (525,000 — 125,000) + 125,000 = 325,000 kronor och för första halvåret 1945 ett belopp av $\frac{1}{2}$ (450,000 — 125,000) 162,500 kronor. Sammanlagt erfordras således under budgetåret 1944/45 för nu ifrågakvarande ändamål ett belopp av 487,500 kronor.

I *väg- och vattenbyggnadsstyrelsens* förenämnda skrivelse den 31 augusti 1943 anföres rörande nu ifrågakvarande anslagspost följande.

Enligt gällande avtal med staten skall aktiebolaget Aerotransport utföra ett visst trafikprogram innebärande trafik bland annat på Amsterdam, Hamburg, Paris, London, Helsingfors, Berlin, Köpenhamn och Oslo ävensom trafik på en inrikeslinje mellan Stockholm och Malmö. På grund av krigsförhållandena hava väsentliga inskränkningar i trafiken måst vidtagas, men bolaget upprätthåller fortfarande flygförbindelser med Finland, Danmark, Tyskland och England. Resultatet av bolagets ekonomiska verksamhet har även, trots att statsunderstödet varje år avtalsenligt minskats med 75,000 kronor, under krigsåren varit tillfredsställande, vilket huvudsakligen berott på hög utnyttjning av passagerarplatserna i flygplanen. Överskottet har till väsentlig del använts till avskrivningar å flygmateriel och byggnader, varjämte aktiekapitalet varje år förräntats genom utdelning av 4 %. Då flygmaterielen på grund av den snabba tekniska utvecklingen inom några få år är omodern och måste utbytas, synas de tillämpade avskrivningsprinciperna vara lämpliga. Det torde jämväl vara angeläget, att bolaget konsoliderar sin ställning så att det är berett att möta den omfattande trafik, som är att förvänta efter kriget.

Under innevarande år har bildats ett nytt lufttrafikföretag benämnt Svensk Interkontinental Lufttrafik aktiebolag (SILA). Mellan SILA och aktiebolaget Aerotransport har med regeringens godkännande träffats ett avtal, enligt vilket trafikområdena uppdelas mellan företagen och aktiebolaget Aerotransport mot ersättning ställer sina erfarenheter och sin trafikapparat till SILA:s förfogande. Aktiebolaget Aerotransport skall fortsättningsvis i princip bedriva europeisk lufttrafik, under det att SILA skall driva interkontinental lufttrafik. Å europeiska delsträckor ingående i SILA:s interkontinentala flyglinjer får företaget icke annat än efter särskilt medgivande av aktiebolaget Aerotransport befordra passagerare, post och gods. Aktiebolaget Aerotransport skall för SILA:s räkning omhändervärd den interkontinentala trafik detta bolag önskar bedriva. Det förutsättes sålunda i avtalet, att det nya företaget skall kunna bedriva sin verksamhet väsentligen med anlitande av aktiebolaget Aerotransports administrativa och tekniska organisation. SILA skall ersätta aktiebolaget Aerotransport alla detta bolags verkliga kostnader i samband med trafikens bedrivande samt viss andel av aktiebolaget Aerotransports fasta organisationskostnader. Avtalet gäller under tiden den 1 april 1943—den 31 mars 1948.

Organisatoriska förberedelser hava således gjorts för att, när förhållandena kunna anses skapa betingelser härför, söka upptaga svensk interkontinental lufttrafik. Styrelsen kan icke underlåta att även fästa uppmärksamheten på att förberedelser jämväl böra träffas, så att aktiebolaget Aerotransport efter ett fredsslut snabbt skall kunna sätta igång inrikes lufttrafik på sådana sträckor, som hava förutsättningar härför.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hemställer, att till understöd av regelbunden luftfart för budgetåret 1944/45 ett belopp av 487,500 kronor upptages å luftfartsfondens stat.

Statskontoret har lämnat väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag i denna del utan erinran.

Jag har intet att erinra mot väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag att till understöd av regelbunden luftfart för budgetåret 1944/45 å luftfartsfondens stat upptages ett belopp av 487,500 kronor. Departements-
chefen.

Luftfartsfondens inkomstsida.

Såsom första post är i nu gällande stat för fonden upptagen *hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och områden* med ett belopp av 15,000 kronor. De verkliga inkomsterna under denna post hava under budgetåret 1942/43 uppgått till omkring 18,600 kronor. Med hänsyn härtill och på grund av tillkomsten av nya markupplåtelser anser *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* posten kunna för budgetåret 1944/45 beräknas till 25,000 kronor.

Posten *diverse inkomster*, å vilken under budgetåret 1942/43 influtit omkring 21,000 kronor, anser styrelsen kunna för budgetåret 1944/45 upptagas till 25,000 kronor eller 15,000 kronor mer än för budgetåret 1943/44.

Posten *inkomster av Bulltofta flygplats*, som under budgetåret 1942/43 influtit med 103,000 kronor, är i staten för budgetåret 1943/44 upptagen med ett belopp av 132,000 kronor. Styrelsen beräknar inkomsterna från flygplatsen under budgetåret 1944/45 till 150,000 kronor.

I samband med statens övertagande av Torslanda flygplats beviljade Göteborgs stad ett engångsbidrag om 75,000 kronor till driften av flygplatsen. Å posten *inkomster av Torslanda flygplats*, som i staten för budgetåret 1942/43 upptagits med 93,800 kronor, inflöto enligt vad styrelsen meddelar omkring 83,000 kronor. För budgetåret 1943/44, då något motsvarande bidrag från staden icke utgår, har posten upptagits med ett belopp av 25,000 kronor. Styrelsen finner en beräkning av inkomsterna från Torslanda flygplats för budgetåret 1944/45 synnerligen vanskelig men har uppskattat beloppet till 50,000 kronor.

Posten *utdelning å aktier i aktiebolaget Aerotransport* borde, uttalar styrelsen, med hänsyn till att någon förändring av statens aktieinnehav icke skett, upptagas med 114,100 kronor.

För budgetåret 1943/44 har posten utdelning å aktier i aktiebolaget Aero-transport upptagits med 228,200 kronor, vilket motsvarar normal utdelning för två år. Förhållandet sammanhänger med att utdelningsbeloppen för åren 1940 och 1941, som innehållits i avvaktan på utvecklingen, ansågos då kunna utdelas, enär bolagets rörelse under krigsåren kunnat upprätthållas bättre än vad man tidigare räknat med. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har nu föreslagit, att inkomstposten i staten för budgetåret 1944/45 skall upptagas med Departements-
chefen.

Luftfartsfonden.

114,100 kronor, motsvarande normal utdelning för ett år. Då rörelsen emellertid lämnat ett tillfredsställande resultat för 1942 och så sannolikt blir fallet även under år 1943, synes mig utdelning för båda dessa år kunna utgå till aktieägarna och utdelning tillföras luftfartsfonden för både år 1942 och år 1943. Jag föreslår därför, att inkomstposten utdelning å aktier i aktiebolaget Aero-transport jämväl i staten för budgetåret 1944/45 upptages med ett belopp av 228,200 kronor.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens beräkningar rörande luftfartsfondens verkliga inkomster under budgetåret 1944/45 hava i övrigt icke givit mig anledning till erinran.

Såsom en ny post å luftfartsfondens inkomstsida torde i anslutning till vad jag förut ifrågasatt böra uppföras ersättningar för väderleksobservationer med 8,000 kronor.

Vid godtagande av vad jag sålunda förordat skulle de verkliga inkomsterna å luftfartsfonden sluta å ett sammanlagt belopp av (25,000 + 25,000 + 150,000 + 50,000 + 228,200 + 8,000) 486,200 kronor. Då statens utgiftsida enligt vad jag i det föregående föreslagit upptager utgifter å sammanlagt (397,400 + 144,000 + 114,000 + 10,000 + 485,000 + 487,500) 1,637,900 kronor, torde slutligen å inkomstsidan få uppföras ett belopp av (1,637,900 — 486,200) 1,151,700 kronor såsom underskott att avföras å riksstaten.

Staten för luftfartsfonden för budgetåret 1944/45 skulle i anslutning till det anförda erhålla följande utseende:

Stat					
för luftfartsfonden för budgetåret 1944/45.					
<i>Inkomster:</i>			<i>Utgifter:</i>		
	Kronor.			Kronor.	
1. Hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och områden	25,000	1. Underhåll och drift av luftfartsleder, <i>förslagsvis</i>	397,400		
2. Diverse inkomster	25,000	2. Förvaltningen av Bulltofta flygplats, <i>förslagsvis</i>	144,000		
3. Inkomster av Bulltofta flygplats	150,000	3. Förvaltningen av Torslanda flygplats, <i>förslagsvis</i>	114,000		
4. Inkomster av Torslanda flygplats	50,000	4. Hyres- och arrendeavgifter m. m. för förhyrda lokaler och områden, <i>förslagsvis</i>	10,000		
5. Utdelning å aktier i aktiebolaget Aerotransport	228,200	5. Ersättning till telegrafverket för radiotjänst åt luftfarten, <i>förslagsvis</i> ..	485,000		
6. Ersättningar för väderleksobservationer	8,000	6. Understöd av regelbunden luftfart	487,500		
Underskott att avföras å riksstaten	1,151,700				
Summa kronor 1,637,900.		Summa kronor 1,637,900.			

Jag hemställer under åberopande av det anförda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna av mig framlagt förslag till stat för luftfartsfonden för budgetåret 1944/45;

dels ock för *Luftfartsfonden* å riksstaten för budgetåret 1944/45 upptaga ett underskott av kronor 1,151,700.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Sigurd Lang.

Bilaga till
1944 års statsverksproposition.

Riksgäldsfonden.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 ja-
nuari 1944.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler fråga om stat för riksgäldsfonden för budgetåret 1944/45 m. m. samt anför därvid följande.

Med skrivelse den 2 december 1943 har riksgäldskontoret överlämnat förslag till stat för riksgäldsfonden för budgetåret 1944/45. Å utgiftssidan upptagas i detta förslag räntor till belopp av 309,501,100 kronor samt kapitalrabatter m. m. om tillhoppa 1,080,100 kronor. Då inkomsterna beräknats till 1,581,200 kronor, utvisar förslaget till stat ett underskott att avföras å riksstaten å 309,000,000 kronor. Å driftbudgeten för löpande budgetår har för fonden upptagits ett underskott av 263,000,000 kronor; här föreligger sålunda en ökning med 46,000,000 kronor.

Den betydande höjningen förklaras av den redan inträdda ökningen av statsskulden och den ytterligare stegring av densamma, som beräknas komma att ske under innevarande och nästa budgetår. Framhållas må, att underskottet å riksgäldsfonden för innevarande budgetår, såvitt nu kan bedömas, kommer att bli drygt 5 miljoner kronor större än det beräknade.

Samtidigt med den i annat sammanhang denna dag förordade omläggningen av kapitalbudgeten skola de till förnyelsefond, pensionsfond samt värdeminskningsskonto avsatta medel, vilka affärsverkens och de fastighetsfonds-förvaltande myndigheterna mot räntegottgörelse insatt hos riksgäldskontoret, salderas mot verkens i riksgäldskontorets böcker redovisade kapital. Härige-

Riksgäldsfonden.

nom uppkommer i staten för riksgäldsfonden en utgiftsminskning under rubriken Ränta å lån hos statsinstitutioner och fonder m. m. å i runt tal 14 miljoner kronor. Ifrågavarande post, vilken i riksgäldskontorets statförslag är upptagen till 23.8 miljoner kronor, bör därför sänkas till 9.8 miljoner kronor. Underskottet för riksgäldsfonden, vilket av riksgäldskontoret beräknas till 309 miljoner kronor, torde med hänsyn till vad här anförts bära i staten för nästa budgetår uppföras med 295 miljoner kronor.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna bilagda förslag till stat för riksgäldsfonden för budgetåret 1944/45 (bihang);

dels ock för Riksgäldsfonden å driftbudgeten för budgetåret 1944/45 upptaga ett underskott av kronor 295,000,000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Rolf Arfwedson.

Bihang.

Förslag till stat för riksgäldsfonden för budgetåret 1944/45.

		Kronor
Utgifter.		
A. Räntor å den fonderade statsskulden:		
Av staten upptagna obligationslån m. m.:		
1. Ränta å 1933 års 4 % amorteringslån	1,387,880	
2. » » 1933 » 3 ¹ / ₂ % lån	6,054,755	
3. » » 1934 » 3 ¹ / ₂ % amorteringslån	2,450,000	
4. » » 1934 » 3 % lån, <i>förslagsvis</i>	4,634,685	
5. » » 1935 » 2 ¹ / ₂ % »	1,250,000	
6. Vinster » 1936 » premieobligationslån	3,620,000	
7. Ränta » 1937 » 3 % amorteringslån av den ¹ / ₂	3,616,208	
8. » » 1937 » 3 % » » ¹ / ₃	3,013,502	
9. » » 1939 » 2 ³ / ₄ % lån	3,249,997	
10. Vinster » 1940 » premieobligationslån	5,570,000	
11. Ränta » 1940 » 4 ¹ / ₂ % amorteringslån	4,500,000	
12. » » 1940 » 4 % lån	29,139,236	
13. » » 1940, 1941, 1942 och 1943 års 3 % lån (för inlösen av enskilda järnvägar)	681,898	
14. » » 1941 års 4 % lån	18,647,866	
15. » » 1941 » 3 % » med vinstutlottning..	4,000,000	
16. » » 1941 » 3 ¹ / ₂ % »	11,487,207	
17. » » 1941 » 3 % » av den ¹⁵ / ₁₂	9,699,111	
18. » » 1942 » 3 ¹ / ₂ % »	15,158,283	
19. » » 1942 » 3 % »	19,943,505	
20. » » 1942 » premieobligationslån	9,872,000	
21. » » 1943 » 3 ¹ / ₂ % lån av den ¹⁵ / ₃ , <i>förslagsvis</i>	8,144,966	
22. » » 1943 » 3 ¹ / ₂ % » » ¹⁵ / ₄ , <i>förslagsvis</i>	12,710,408	
23. » » 1943 » 3 % » , <i>förslagsvis</i>	7,597,650	
24. Vinster » 1943 » premieobligationslån	5,253,000	
25. Ränta » 1943 » 3 ¹ / ₂ % lån av den ¹ / ₁₁ , <i>förslagsvis</i>	14,000,000	205,682,157
Sparobligationer m. m.:		
26. Ränta å sparobligationer, <i>förslagsvis</i>	3,400,000	
27. » » rikskonton, <i>förslagsvis</i>	60,000	
28. » » inlåning från sparbanker, <i>förslagsvis</i>	1,625,000	5,085,000
Statsskuldförbindelser:		
29. Ränta å statsskuldförbindelser, <i>förslagsvis</i>		11,400,000
Lån hos statsinstitutioner och fonder m. m.:		
30. Ränta å lån hos statsinstitutioner och fonder m. m., <i>förslagsvis</i>		9,800,000

		Kronor
Av staten övertagna lån:		
31. Ränta å Hälsingborg—Landskrona—Eslövs järnvägs- aktiebolags lån den $\frac{6}{8}$ 1935 hos sparbanken i Häl- singborg	1,600	
32. Ränta å Kalmar nya järnvägsaktiebolags lån den $\frac{24}{11}$ 1934 hos Kalmar stads sparbank	13,780	
33. Ränta å Kalmar—Torsås järnvägsaktiebolags 3.4 % lån av år 1935 hos Enskilda järnvägarnas pen- sionskassa	8,708	
34. Ränta å Carlskrona—Wexiö järnvägsaktiebolags 5 % lån av den $\frac{15}{1}$ 1928 hos Enskilda järnvägarnas pensionskassa	47,722	
35. Ränta å Malmö—Ystads järnvägsaktiebolags $3\frac{1}{4}$ % lån av den $\frac{25}{10}$ 1938 hos Kooperativa förbundet.	52,439	
36. Ränta å Ystad—Eslövs järnvägsaktiebolags 4 % lån av den $\frac{25}{6}$ 1934 hos Brand- och Lifförsäkrings- aktiebolaget Skåne	12,880	
37. Ränta å A.B. Blekinge kustbanors 3 % obligationslån av år 1938	87,420	
38. Ränta å lån hos systrarna Z. R. J. Sjöbergs väl- görenhetsfond av den $\frac{1}{4}$ 1939 (Fastigheten nr 17 i kv. Skansen)	6,500	
39. Ränta å Malmö järnvägars aktiebolags $3\frac{1}{2}$ % obliga- tionslån av år 1935	69,370	
40. Ränta å lån hos Brand- och Lifförsäkrings-Aktie- bolaget Svea (Fastigheterna nr 8 och 10 i kv. Björnen)	26,500	
41. Ränta å lån hos Stockholms stadshypoteksförening (Fastigheterna nr 7 och 8 i kv. Jericho samt nr 8 i kv. Lychaon), <i>förslagsvis</i>	1,600	
42. Ränta å lån hos Inteckningsbanken AB. (Fastig- heten nr 8 i kv. Jericho), <i>förslagsvis</i>	600	
43. Ränta å övertagna vägdistriktslån, <i>förslagsvis</i>	1,200,000	1,529,119
Övrig fonderad statsskuld:		
44. Årsanslaget till Hans Maj:t Konungen	300,000	
45. Ränta å köpeskillingen för fastigheten nr 1 i kvar- teret Lejonet i Stockholm	90,000	
46. Ränta å konung Carl XIII:s hemgiftskapital	7,500	
47. » » Göta kanals reparationsfond	7,045	
48. » » Bergsjö bredspårsfond	12,797	
49. » » innehållna felräkningspenningar, <i>förslagsvis</i>	100	417,442
		233,913,718
B. Ränzor å den tillfälliga statsskulden:		
1. Ränta å 1942 års 2 % lån	7,500,000	
2. » » skattkamarväxlar, <i>förslagsvis</i>	13,000,000	
3. » » vissa till riksgäldskontorets förvaltning överlämnade medel, <i>förslagsvis</i>	8,000,000	28,500,000

		Kronor
C. Räkna d beräknad ny upplåning:		
1. Räkna å beräknad ny upplåning, förslagsvis		33,087,382
D. Kapitalrabatter m. m.:		
1. Kapitalrabatter, förslagsvis	1,000,000	
2. Inlösningsprovisioner m. m., förslagsvis	80,000	
3. Kursförluster, förslagsvis	100	1,080,100
	Summa	296,581,200
Inkomster.		
A. Räntor:		
1. Räkna å uppköpta statsobligationer	165,000	
2. » » utlånade medel m. m.	1,070,000	1,235,000
B. Uppgäld och kursvinster:		
1. Uppgäld	100	
2. Kursvinster	226,000	226,100
C. Diverse inkomster:		
1. Preskriberade obligationer och kuponger m. m.	20,000	
2. Depositionsavgifter för premieobligationslånen	100,000	
3. Övriga diverse inkomster	100	120,100
Underskott att avföras å riksstaten		295,000,000
	Summa	296,581,200

Bilaga till
1944 års statsverksproposition.

Avskrivning av nya kapital- investeringar.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 ja-
nuari 1944.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler frågan om anslag till *avskrivning av nya kapitalinvesteringar* samt anför därvid följande.

Under huvudtiteln Avskrivning av nya kapitalinvesteringar uppföras nu anslag för täckning av den investeringsförlust, som uppstår i samband med genomförandet av helt eller delvis oräntabla nya kapitalinvesteringar. Dessa anslag ha hittills ställts till riksgäldskontorets förfogande för att belastas, i den mån investeringsanslagen uttagas, och till den del, som motsvarar den beräknade investeringsförlusten. Samtidigt ha motsvarande avskrivningar verkställts i vederbörande kapitalfonders räkenskaper. Investeringens beskaffenhet har fått avgöra, huruvida avskrivningen skolat ske direkt eller genom det avskrivna beloppets uppförande på ett värdeminskningskonto.

Vid anmälan i annat sammanhang denna dag av den i årets statsverksproposition genomförda omläggningen av kapitalbudgeten förordar jag, att här förevarande huvudtitel även efter omläggningen bibehålles i princip oförändrad. Ett särskilt avskrivningsanslag skall därför även i fortsättningen äskas för varje icke helt räntabelt civilt investeringsändamål. Med anledning av att redovisningsskyldigheten mot statsbudgeten för investeringsanslagen

i framtiden skall åvila de fondförvaltande myndigheterna, böra dock från och med nästa budgetår även avskrivningsanslagen ställas till dessa myndigheters förfogande, att belastas i den mån investeringsanslaget utnyttjas.

Föreliggande statsbudgetsförslag innefattar åtskilliga anslag å kapitalbudgeten beträffande vilka en investeringsförlust måste beräknas. Jag torde nu få i korthet redogöra för de fall, där så är förhållandet. Hemställan göres i anslutning till denna översikt om att erforderliga avskrivningsanslag skola äskas eller ock upptagas med beräknade belopp i riksstatsförslaget.

Statens affärsverksfonder: Statens järnvägar. Till fortsatt anläggning av dubbelspår äskas å kapitalbudgeten ett anslag av 10 miljoner kronor. För samma ändamål ha tidigare anvisats en serie anslag, för vilka avskrivningsbehovet bedömts ur något olika synpunkter. Under budgetåren 1938/39—1940/41 anvisade investeringsanslag om tillhoppa 5.75 miljoner kronor ha såsom till en del motiverade ur sysselsättningssynpunkt avskrivits med sammanlagt 3 miljoner kronor. Däremot ha tre för budgetåren 1941/42—1943/44 anvisade anslag om tillhoppa 19.5 miljoner kronor ävensom ett B-anslag för budgetåret 1940/41 å 5.5 miljoner kronor ansetts icke till någon del böra för det dåvarande avskrivas med hänsyn till den ökade betydelse ur trafiksynpunkt, som dubbelspårsanläggningarna på de starkt trafikerade huvudlinjerna fått under senare tid. Frågan om reglering av nyanläggningarnas bokföringsvärde har i stället förutsatts skola upptagas till prövning, när det ekonomiska resultatet bättre kunde överblickas. På samma sätt torde avskrivningsfrågan böra bedömas i fråga om det för nästa budgetår äskade anslaget, som helt motiverats av trafikekonomiska skäl. Efter samråd med chefen för kommunikationsdepartementet förordar jag alltså, att någon avskrivning icke för närvarande göres för ifrågavarande investering.

För avskrivning av det beräknade anslaget å 3,105,000 kronor till Försvarsberedskap vid statens järnvägar torde i avbidan på det definitiva förslaget böra beräknas ett anslag å samma belopp. Anslaget till anordningar för lastning och lossning av sockerbeter vid statens järnvägar torde liksom tidigare anslag för samma ändamål böra avskrivas till 50 procent eller med 207,500 kronor.

Luftfartsfonden. I enlighet med de för luftfartsfonden gällande avskrivningsreglerna böra samtliga under denna fond äskade anslag i sin helhet avskrivas bortsett från ett för markförvärv äskat anslag av 350,000 kronor, för vilket icke bör räknas någon avskrivning.

Statens allmänna fastighetsfond. Enligt de av riksdagen godkända reglerna för avskrivning av investeringar i allmänna fastighetsfonden skall grundavskrivningen utgöra vid nybyggnader för ämbetsverk 25 procent av anläggningskostnaden och vid nybyggnader för sjukhus, forskningsinstitut och skolor 50 procent. Kostnader för ändrings- och reparationsarbeten, vilka

icke öka fastighetsvärdet, skola avskrivas helt. För lotsverkets byggnader skall grundavskrivningen utgöra 50 procent, dock att hamn- och fyranläggningar skola avskrivas i sin helhet omedelbart. Kostnader för markförvärv avskrivas icke.

Med tillämpning av dessa grunder böra avskrivningsanslag i riksstatsförslaget uppföras på sätt framgår av följande sammanställning.

Anslag	Investering kronor	Avskrivning kronor
Justitiedepartementet:		
Sanitära anläggningar i bostadshus m. m. vid centralfängelset å Långholmen	23,500	23,500
Ny tvättanläggning vid centralfängelset å Härlanda..	20,000	10,000
Ökning av pannanläggningen vid vårdanstalten å Hall	40,000	20,000
Socialdepartementet:		
Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus ..	500,000	250,000
Uppförande av vaktmästarbostad vid statens institut för folkhälsan	27,500	13,800
Kommunikationsdepartementet:		
Om- och tillbyggnad av landsstatshuset i Luleå	380,000	95,000
Ecklesiastikdepartementet:		
Ändringsarbeten inom institutionen för systematisk botanik vid Uppsala universitet	55,000	27,500
Utvidgning av värmecentralen vid akademiska sjukhuset i Uppsala	130,000	65,000
Nybyggnad för karolinska mediko-kirurgiska institutet	2,200,000	1,100,000
Ändringsarbeten i laboratoriet för järnets metallurgi vid tekniska högskolan i Stockholm	19,000	9,500
Inredningsarbeten för institutionen för vattenbyggnad vid tekniska högskolan i Stockholm	11,000	5,500
Uppförande av byggnad för fackavdelningen för skeppsbyggeri m. m. vid Chalmers tekniska högskola	25,000	12,500
Om- och tillbyggnadsarbeten vid småskoleseminariet i Lycksele	408,000	200,000
Nybyggnader för nomadskolorna	750,000	—
Inköp av nomadskolanläggningen i Änge	230,000	—
Om- och nybyggnadsarbeten vid dövstumskolorna..	115,000	57,500
Nybyggnad för gymnastiska centralinstitutet	195,000	97,500
Handelsdepartementet:		
Magasinsbyggnad m. m. vid flygtekniska försöksanstalten	31,500	15,800
Nybyggnad för svenska träforskningsinstitutet	947,000	473,500
Uppförande av byggnader för järn- och metallforskning	700,000	350,000
Uppförande av byggnad för textilforskning	400,000	200,000
Säkerhetsanstalter för sjöfarten	300,000	216,800

Vissa av investeringsanslagen ha i riksstatsförslaget upptagits med allenast beräknade belopp, nämligen anslagen till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus, nybyggnad för karolinska mediko-kirurgiska institutet och om- och tillbyggnadsarbeten vid småskoleseminariet i Lycksele. Motsvarande avskrivningsanslag böra jämväl upptagas med allenast beräknade belopp.

Jag vill framhålla, att för investeringar om sammanlagt i runt tal 1 miljon kronor för nomadskolorna något avskrivningsanslag icke bör äskas. Detta sammanhänger med att medel för ifrågavarande ändamål tidigare anvisats å riksstaten och att sålunda de hittillsvarande byggnadskostnaderna å sammanlagt 1,700,000 kronor blivit i sin helhet avskrivna. Det totala utbyggnadsprogrammet för nomadskolorna har beräknats draga en kostnad å i runt tal 3 miljoner kronor. Då nu avsikten är att invärdera de redan färdigställda skolbyggnaderna på statens allmänna fastighetsfond, skola erforderliga ytterligare byggnadsmedel anvisas på kapitalbudgeten. Dylika investeringar böra enligt vedertagna principer avskrivas med 50 procent, men då redan över hälften av kostnaderna för det totala byggnadsbehovet anvisats på riksstaten, är någon avskrivning icke erforderlig för återstoden.

Försvarsväsendets fastighetsfond. För nu löpande budgetår beräknas avskrivningsbehovet för investeringar i försvarsväsendets fastighetsfond schablonmässigt till 50 procent av den totala investeringen i vederbörande delfond, med undantag för kostnader dels för markförvärv, vilka icke underkastas någon avskrivning, dels ock för byggnader å Järvafältet, för ammunitionsfabriken och för Göta pansarlivgardes förläggning, vilka avskrivas med anlåtande av medel utom budgeten. För investeringar inom ramen av 1942 års försvarsbeslut, beträffande vilka anslagen från och med budgetåret 1943/44 årligen uppföras med jämna kvotdelar av den återstående anslagssumman sedan från det för hela uppbyggnadsperioden beräknade anslagsbehovet avdragits för budgetåret 1942/43 anvisade investeringsanslag, ha från och med budgetåret 1943/44 jämväl avskrivningsanslagen kvoterats. För avskrivningsändamål anvisas sålunda under varje delfond ett kvotanslag under rubriken Vissa byggnadsarbeten m. m. samt ett anslag för avskrivning av övriga investeringar under rubriken Övriga arbeten.

Med tillämpning av dessa principer böra för avskrivning av investeringar inom ramen av 1942 års försvarsbeslut anvisas anslag till Vissa byggnadsarbeten m. m. till följande belopp, nämligen för arméförvaltningens delfond 10,900,000 kronor, för marinförvaltningens delfond 4,000,000 kronor samt för flygförvaltningens delfond 13,000,000 kronor. Detta innebär i jämförelse med gällande riksstat en uppräknings för arméförvaltningens delfond med 0.3 miljon kronor och för flygförvaltningens delfond med 1.1 miljoner kronor. Ökningen för arméförvaltningens delfond betingas av den av chefen för försvarsdepartementet i annat sammanhang anmälda förskjutningen i medelsbehovet inom ramen för 1942 års försvarsbeslut. En större del av det totala investeringsbeloppet på kapitalbudgeten än vad som tidigare ansetts erforderlig beräknas nämligen nu komma att falla på byggnadsarbeten, vilka

kräva avskrivningar. Höjningen av kvotanslaget för flygförvaltningens delfond betingas av den av chefen för försvarsdepartementet i annat sammanhang förordade uppräknigen av kostnadsramen för flygvapnets byggnadsarbeten under budgetåren 1943/47 med hänsyn till viss verkstadsanläggning för flygindustrien. Under rubriken övriga arbeten bör under flygförvaltningens delfond anvisas ett avskrivningsanslag å 21,000 kronor.

Statens utlåningsfonder. Enligt 1943 års riksdags beslut har en normalränta, vilken bestämmes i anslutning till räntekostnaden för statens långfristiga upplåning, fastställts för flertalet utlåningsfonder (prop. nr 343, riksdagens skrivelse nr 478). Normalräntan avses giva full förräntning av de investerade statsmedlen. Då denna räntereglering endast innebär en anpassning till gällande räntesatser, saknas anledning att göra ändring i hittills tillämpade avskrivningsprocenter. Anslag till avskrivning av i statsbudgetförslaget äskade eller med beräknade belopp upptagna investeringar i statens utlåningsfonder böra därför beräknas på sätt framgår av följande tablå.

L å n e f o n d	Investering kronor	Av- skrivnings- procent	Av- skrivnings- anslag kronor
Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer	30,000,000	27.8	8,340,000
Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden	2,700,000	21.5	580,500
Statens bosättningslånefond	5,500,000	—	—
Luftfartslånefonden	5,000,000	—	—
Statens lånefond för universitetsstudier	420,000	100	420,000
Lånefonden för inköp av ädla avelsston	150,000	100	150,000
Lånefonden för inköp av avelshingstar av ardenner-ras	175,000	100	175,000
Statens kalkbrukslånefond	100,000	—	—
Frukt- och potatislagerhusfonden	500,000	18	90,000
Spannmålslagerhusfonden	500,000	14.5	72,500
Egnahemslånefonden	2,000,000	10	200,000

Då investeringsanslaget till statens lånefond för universitetsstudier upptagits med allenast beräknat belopp i förslaget till statsbudget bör även motsvarande avskrivningsanslag nu endast beräknas.

Fonden för låneunderstöd. I enlighet med hittills tillämpade principer torde avskrivning under denna fond böra ske med 29 procent å anslaget för tillägglån för viss bostadsbyggnadsverksamhet eller 12,180,000 kronor, samt med 27 procent å anslagen till lån till uppförande och förbättring av lantarbetarbostäder och till lån för bostadsförbättringsverksamhet eller respektive 135,000 och 729,000 kronor.

Sammanfattning och hemställan. Tillhopa uppgå de föreslagna anslagen till avskrivningar till 61.1 miljoner kronor. En översikt över huru anslagen fördela sig på olika fonder och departement lämnas i efterföljande tablå:

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

	Statens affärs- verks- fonder	Luft- farts- fonden	Statens allmänna fastig- hets- fond	Försvars- väsendets fastig- hetsfond	Statens utlå- nings- fonder	Fonden för låne- under- stöd	Summa
II. Justitiedeparte- mentet	—	—	53,500	—	—	—	53,500
IV. Försvarsdepar- tementet...	—	—	—	27,921,000	—	—	27,921,000
V. Socialdepar- tementet	—	—	263,800	—	8,920,500	13,044,000	22,228,300
VI. Kommunika- tionsdepar- tementet...	3,105,000	3,575,000	95,000	—	—	—	6,775,000
VIII. Ecklesiastikde- partementet	—	—	1,575,000	—	420,000	—	1,995,000
IX. Jordbruksde- partementet	207,500	—	—	—	687,500	—	895,000
X. Handelsdepar- tementet...	—	—	1,256,100	—	—	—	1,256,100
Summa	3,312,500	3,575,000	3,243,400	27,921,000	10,028,000	13,044,000	61,123,900

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels, under förutsättning att motsvarande investeringsan-
slag beviljas, anvisa följande *reservationsanslag* till avskriv-
ning av nya kapitalinvesteringar för budgetåret 1944/45 i här-
efter angivna fonder, nämligen:

Statens järnvägars fond:

Jordbruksdepartementet:

*Anordningar för lastning och lossning
av sockerbeter vid statens järnvägar* kronor 207,500

Luftfartsfonden:

Kommunikationsdepartemen-
tet:

*Belysningsanläggningar för luftfarts-
leder* kronor 775,000
Radiofyrrar för luftfarten » 100,000
Byggande och förbättring av flygplatser » 2,500,000
*Ersättningsanskaffning och ersättnings-
arbeten* » 200,000

Statens allmänna fastighetsfond:

Justitiedepartementet:

<i>Sanitära anläggningar i bostadshus m. m. vid centralfängelset å Långholmen</i>	kronor	23,500
<i>Ny tvättanläggning vid centralfängelset å Härlanda</i>	»	10,000
<i>Utökning av pannanläggningen vid vårdanstalten å Hall</i>	»	20,000

Socialdepartementet:

<i>Uppförande av vaktmästarbostad vid statens institut för folkhälsan</i>	»	13,800
--	---	--------

Kommunikationsdepartementet:

<i>Om- och tillbyggnad av landsstatshuset i Luleå</i>	»	95,000
---	---	--------

Ecklesiastikdepartementet:

<i>Ändringsarbeten inom institutionen för systematisk botanik vid Uppsala universitet</i>	»	27,500
<i>Utvidgning av värmecentralen vid akademiska sjukhuset i Uppsala</i>	»	65,000
<i>Ändringsarbeten i laboratoriet för järnets metallurgi vid tekniska högskolan i Stockholm</i>	»	9,500
<i>Inredningsarbeten för institutionen för vattenbyggnad vid tekniska högskolan i Stockholm</i>	»	5,500
<i>Uppförande av byggnad för fackavdelningen för skeppsbyggeri m. m. vid Chalmers tekniska högskola</i>	»	12,500
<i>Om- och nybyggnadsarbeten vid dövsstumskolorna</i>	»	57,500
<i>Nybyggnad för gymnastiska centralinstitutet</i>	»	97,500

Handelsdepartementet:

<i>Magasinsbyggnad m. m. vid flygtekniska försöksanstalten</i>	»	15,800
--	---	--------

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

<i>Nybyggnad för svenska träforsknings-</i> <i>institutet</i>	kronor	473,500
<i>Uppförande av byggnader för järn- och</i> <i>metallforskning</i>	»	350,000
<i>Uppförande av byggnad för textilforsk-</i> <i>ning</i>	»	200,000
<i>Säkerhetsanstalter för sjöfarten</i>	»	216,800

Försvarsväsendets fastighetsfond:**Försvarsdepartementet:***Arméförvaltningens delfond:*

Vissa byggnadsarbeten m. m. kronor 10,900,000

Marinförvaltningens delfond:

Vissa byggnadsarbeten m. m. » 4,000,000

Flygförvaltningens delfond:

Vissa byggnadsarbeten m. m. » 13,000,000

Övriga arbeten » 21,000

Statens utlåningsfonder:**Socialdepartementet:**

Lånefonden för bostadsförsörjning för
mindre bemedlade, barnrika familjer kronor

8,340,000

Lånefonden för främjande av bostads-
byggande på landsbygden »

580,500

Jordbruksdepartementet:

Lånefonden för inköp av ädla avels-
ston »

150,000

Lånefonden för inköp av avelshingstar
av ardenerrras »

175,000

Frukt- och potatislagerhusfonden »

90,000

Spannmålslagerhusfonden »

72,500

Egnahemslånefonden »

200,000

Fonden för låneunderstöd:**Socialdepartementet:**

Tillägglån till viss bostadsbyggnads-
verksamhet kronor

12,180,000

Lån för uppförande och förbättring av
lantarbetarbostäder »

135,000

Lån för bostadsförbättringsverksamhet »

729,000;

dels, i avbidan på särskild proposition, beräkna följande reservationsanslag till avskrivning av nya kapitalinvesteringar för budgetåret 1944/45 i härefter angivna fonder, nämligen:

Statens järnvägars fond:

Kommunikationsdepartementet:

Försvarsberedskap vid statens järnvägar kronor 3,105,000

Statens allmänna fastighetsfond:

Socialdepartementet:

Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus kronor 250,000

Ecklesiastikdepartementet:

Nybyggnad för karolinska medikokirurgiska institutet » 1,100,000

Om- och tillbyggnadsarbeten vid småskoleseminariet i Lycksele » 200,000

Statens utlåningsfonder:

Ecklesiastikdepartementet:

Statens lånefond för universitetsstudier kronor 420,000;

dels ock medgiva, att de under de olika delfonderna av försvarsväsendets fastighetsfond äskade anslagen till Vissa byggnadsarbeten m. m. må överskridas enligt för motsvarande investeringsanslag gällande regler.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Rolf Arfwedson.

1944 års statsverksproposition.

Avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1944.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler de frågor som röra anslag till *avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster* samt anför därvid följande.

I anslutning till 1938 års budgetreform upprättades per den 30 juni 1938 en fond för oreglerade kapitalmedelsförluster för redovisning av förluster, som uppkommit å statens kapitalfonder och överförts till fonden i den ordning Kungl. Maj:t för varje särskilt fall bestämt. Å fonden, som står under riksgäldskontorets förvaltning, skola icke redovisas följande förluster å statens kapitalfonder, nämligen förluster för riksbanksfonden, sådana förluster för statens affärsverksfonder, statens pensionsfonder och riksgäldsfonden, som äro av den mindre omfattning, att de normalt bära täckas av löpande inkomster, samt förluster, för vilka täckning kan beredas av inom vederbörande fond verkställda avsättningar till förnyelsefond eller värdeminskningsskonto. Innan jag ingår på de frågor om avskrivning av å fonden redovisade förluster, som nu bära anmälas för riksdagen, torde jag på sedvanligt sätt få anmäla spörsmålet om redovisning av vissa ackordsuppgörelser.

Ackordsuppgörelser angående lån från statens utlåningsfonder m. m. Med bifall till propositionen nr 281 har 1940 års lagtima riksdag (skr. nr 373) bemyndigat Kungl. Maj:t att i fråga om vissa statliga lån, i den mån

ej annat föränledes av särskilda föreskrifter för viss låneverksamhet, efter prövning av omständigheterna i varje föreliggande fall biträda ackord i eller utom gäldenärs eller löftesmans konkurs, ävensom att eljest vid gäldenärs eller löftesmans obestånd helt eller delvis eftergiva långivarens rätt, så ock att, där särskilt vägande skäl därtill föränleda, medge betalningsanstånd även i fall, då sådant anstånd ej påkallas av gäldenärs eller löftesmans iråkade obestånd.

Bemyndigandet gäller i fråga om lån från statens utlåningsfonder med undantag av lånefonden för anskaffning av motorvagnar m. m. åt enskilda järnvägar; lånefordringar under fonden för låneunderstöd, vilka hänföra sig till anslag för viss lånerörelse, med undantag av lån från allmänna järnväglånefonden, bibanelånefonden och allmänna byggnadslånefonden; lån från jämtländska lappväsendets fond, Västerbottens och Norrbottens lappfonder; samt lån från folkpensioneringsfonden för ändamål, som avses i § 4 mom. 1 punkt 8 i reglementet angående förvaltningen av nämnda fond.

Riksdagen medgav tillika, att befogenheten finge av Kungl. Maj:t delegeras åt underordnad myndighet, respektive riksbanken och riksgäldskontoret.

Vid lämnandet av detta bemyndigande uttalade riksdagen emellertid önskemålet, att redovisning i någon lämplig form årligen skulle lämnas riksdagen för beslut rörande ackordsuppgörelser och andra efterskänkanden, som fattats på grund av bemyndigandet.

Den äskade redovisningen torde på sätt tidigare skett få lämnas riksdagen i den formen, att avskrifter av de under föregående kalenderår fattade besluten angående biträdande av ackord ävensom andra efterskänkanden av statens rätt, som innefatta mera än ett medgivande av betalningsanstånd, tillställas riksdagens vederbörande utskott jämte en sammanfattande förteckning.

I enahanda ordning torde redovisning få lämnas för de fall, i vilka Kungl. Maj:t under föregående kalenderår tagit i anspråk det av 1942 års riksdag (prop. nr 241; skr. nr 388) lämnade bemyndigandet att tills vidare efter prövning av omständigheterna i varje särskilt fall biträda ackord i fråga om kronans fordringar för försäld fast egendom.

Avskrivning av smärre oreglerade kapitalmedelsförluster. Enligt av 1939 års lagtima riksdag godkända principer skall under denna rubrik årligen äskas ett anslag till belopp, som kan antagas *genomsnittligt* bereda täckning för de förluster som för varje år bruka uppkomma. I riksstaterna för budgetåren 1939/40—1943/44 har ifrågavarande anslag upptagits till ett avrundat belopp av 1.5 miljoner kronor.

Med skrivelse den 31 augusti 1943 har statskontoret överlämnat en promemoria angående de kapitalmedelsförluster, som i räkenskaperna för budgetåret 1942/43 redovisas å av statskontoret förvaltrade statliga kapitalfonder och som äro av natur att böra överföras till fonden för oreglerade kapital-

medelsförluster. Dessa förluster uppgå sammanlagt till 322,610 kronor 53 öre och falla på statens utlåningsfonder med 29,008 kronor 44 öre och i övrigt, eller med 293,602 kronor 9 öre, på fonden för låneunderstöd, statskontorets delfond. Förlusterna på utlåningsfonderna fördela sig på ett flertal smärre poster och avse lån från lånefonden för inköp av gasgeneratorer för motordrift samt statens hantverkslånefond. Förlusterna på statskontorets delfond av fonden för låneunderstöd falla på lån till främjande av enskild företagsamhet med 65,083 kronor 59 öre, lån till främjande av beredning och avsättning av fisk med 175,000 kronor, lån till vissa åtgärder på skogshushållningens område med 48,666 kronor samt värnpliktslån med 4,852 kronor 50 öre.

I skrivelse den 10 september 1943 har riksbanken såsom sådan förlust å statens kapitalfonder, som bör överföras till fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster, anmält ett belopp av 36,606 kronor 50 öre, vilket belopp upptagits såsom avskrivet i det för statens bosättningslånefond för budgetåret 1942/43 upprättade bokslutet.

Med skrivelse den 16 september 1943 ha fullmäktige i riksgäldskontoret överlämnat redogörelse för under budgetåret 1942/43 bokförda förluster å av riksgäldskontoret förvaltade kapitalfonder. Enligt skrivelsen ha samtliga i riksgäldskontoret under budgetåret bokförda kapitalmedelsförluster blivit täckta. Genom överförande till fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster har därvid endast täckts en förlust av 2,500 kronor å lån för anordnande av skyddsrum, bokförda under fonden för låneunderstöd, riksgäldskontorets delfond.

I anslutning till de för ifrågavarande avskrivningsreglering gällande grunderna torde för budgetåret 1944/45 böra å riksstaten uppföras ett anslag till avskrivning av smärre oreglerade kapitalmedelsförluster. Detta torde även denna gång böra sättas till 1.5 miljoner kronor, även om riskerna vid vissa under senare år beslutade investeringar måhända kunde anföras som skäl för ett större anslagsbelopp.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Avskrivning av smärre oreglerade kapitalmedelsförluster* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 1,500,000.

Avskrivning å anläggningsskapital för nya sulfitsprittfabriker. 1939 och 1940 års urtima riksdagar ha under fonden för förlag till statsverket anvisat vardera ett reservationsanslag å 5 miljoner kronor, att utlämnas som lån för anläggning av nya sulfitsprittfabriker eller för utvidgning av äldre sådana företag, varjämte 1941 års riksdag för samma ändamål anvisat ytterligare 8 miljoner kronor. Av skäl, som jag vid äskandet av avskrivningsanslag för ändamålet i 1940 års statsverksproposition angivit, böra ifrågavarande kapitalinvesteringar regleras genom anvisande under en 10-årsperiod av årliga

avskrivningsanslag. Till påbörjande av avskrivningen ha å tilläggsstat I för budgetåret 1939/40 samt å tilläggsstaterna I och II för budgetåret 1940/41 under huvudtiteln för avskrivning av nya kapitalinvesteringar anvisats reservationsanslag å respektive 500,000, 500,000 och 800,000 kronor. Därjämte ha från och med budgetåret 1940/41 medel anvisats för sådant ändamål å riksstaten under huvudtiteln för avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster. Sammanlagt har för ifrågavarande avskrivningsändamål hittills anvisats 6.9 miljoner kronor.

För den fortsatta avskrivningen bör, i enlighet med principerna för regleringen av ifrågavarande investeringar och i likhet med vad som förut skett, upptagas anslag under huvudtiteln för avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster. Tillhoppa erfordras för sådan avskrivning å de tre investeringsanslagen ett belopp av 1.8 miljoner kronor.

I enlighet härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Avskrivning å anläggningskapital för nya sulfitspritfabriker* för budgetåret 1944/45 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 1,800,000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Rolf Arfwedson.

Bilaga till

1944 års statsverksproposition.

Statens allmänna fastighetsfond.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 janu-
ari 1944.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler förslag till stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1944/45 och anför därvid följande.

Översikt av fastighetsfondens ställning m. m.

Statens allmänna fastighetsfond omfattar numera nio delfonder, vilka stå under förvaltning av fångvårdsstyrelsen, utrikesdepartementet, medicinalstyrelsen, byggnadsstyrelsen, generaltullstyrelsen, Uppsala universitet, Lunds universitet, direktionen för karolinska sjukhuset och lotsstyrelsen. Fastighetsfonden är anordnad såsom en kapitalfond, vilket innebär, att — förutom kapitalbehållningen — fondens inkomster och utgifter redovisas i rikshuvudboken. Inkomst- och utgiftsstat för fonden fastställs årligen av Kungl. Maj:t och riksdagen. Å utgiftssidan i denna stat upptagas anslagsposter för bestridande från fonden av reparations- och underhållskostnader m. m. samt för avsättning till värdeminskningskonto. Från fondens stat bestridas vidare hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden. Å statens inkomstsida beräknas, förutom hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och markområden samt diverse inkomster, en post för varje delfond, benämnd ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler; över denna post redovisas de belopp som för nämnda ändamål anvisas under de olika huvudtitlarna på riksstaten.

Fastighetsfondens kapitalbehållning uppgick den 1 juli 1942 till 203.60 miljoner kronor. Under budgetåret 1942/43 ha kapitalinvesteringarna i fon-

den enligt budgetredovisningen uppgått till 15.17 miljoner kronor medan utgifterna å motsvarande avskrivningsanslag utgjort 6.39 miljoner kronor. Fondens kapitalbehållning har under samma tid ökat 0.06 miljon kronor genom invärderingar och 0.08 miljon kronor genom överföring till riksgäldskontoret av vissa på fondens skuldsida reserverade avskrivningsmedel. Slutligen har till riksgäldsfonden återbetalats kapitalmedel om 0.15 miljon kronor. Fastighetsfondens utgående behållning den 30 juni 1943 uppgick sålunda till 212.37 miljoner kronor.

Den för budgetåret 1942/43 fastställda staten för fastighetsfonden balanse-
rade på 20.80 miljoner kronor. Inkomsterna beräknades till detta belopp, medan utgifterna och överskottet upptogs till respektive 9.80 och 11.00 miljoner kronor. Utfallet av staten framgår av en i budgetredovisningen (sid. 140 o. f.) intagen sammanställning. Enligt denna har fondens överskott uppgått till 11.19 miljoner kronor, vilket belopp alltså tillförts statsregleringen. Till reparations- och underhållskostnader m. m. ha åtgått 3.91 miljoner kronor. Behållningen av reserverade reparationsmedel har under budgetåret ökat med 0.06 miljon kronor till 1.59 miljoner kronor, varav dock 0.46 miljon kronor disponeras först efter Kungl. Maj:ts medgivande. Posten för hyresutgifter å byggnadsstyrelsens delfond har under budgetåret överskridits med 0.24 miljon kronor.

Den för innevarande budgetår gällande staten för fastighetsfonden är fastställd genom brev den 9 april 1943 (proposition nr 71, riksdagens skrivelse nr 120).

I propositionen med förslag till stat för allmänna fastighetsfonden för innevarande budgetår förordades en omläggning av arbetsåret för reparationsverksamheten i syfte att detta skulle lösgöras från sin nuvarande bundenhet vid budgetåret. En framflyttning av arbetsårets början till månaderna mars—april skulle möjliggöra förläggandet av reparationsverksamheten till vår- och försommarmånaderna, varigenom reparationsverksamheten icke som tidigare skulle sammanfalla med byggnadsindustriens högsäsong i slutet av sommaren och början av hösten. En förutsättning härför var, att fastighetsfondens stat fastställdes av riksdagen under dess tidigare skede, helst i februari månad. Vederbörande fondförvaltande myndigheter skulle härigenom sättas i tillfälle att redan i mars fastställa generalplaner för reparationsarbetena. Genom förhandenvarande möjligheter till reservation av medel från tidigare till efterföljande arbetsår skulle denna omläggning kunna genomföras utan extra medelstillskott.

I anledning av dessa överväganden framlades propositionen angående stat för fastighetsfonden redan i februari 1943. Den behandlades därefter så snabbt av riksdagen, att Kungl. Maj:ts beslut i frågan förelåg redan den 9 april 1943. I syfte att helt genomföra arbetsårets omläggning framlägges i år förslaget till stat för fastighetsfonden i statsverkspropositionen. Härigenom ha skapats förutsättningar för att ett riksdagsbeslut angående staten skall kunna föreligga redan i februari månad, varigenom de fondförvaltande myndigheterna efter Kungl. Maj:ts beslut i frågan kunna sättas i tillfälle att re-

dan i mars månad fastställa generalplaner för reparationsverksamheten under arbetsåret.

Det förslag till stat för allmänna fastighetsfonden, som framlägges i det följande (*bilaga A*), slutar på ett belopp av 22,130,000 kronor, vilket innebär en ökning av omslutningssumman med drygt 800,000 kronor. Reparations- och underhållskostnaderna ha i jämförelse med staten för löpande budgetår ökat med cirka 700,000 kronor, varav 300,000 kronor på byggnadsstyrelsens delfond, och hyresutgifterna med nära 600,000 kronor, varav 500,000 kronor på nämnda delfond. Genom kapitalbudgetens omläggning minskas diverse inkomster i förhållande till löpande budgetår med sammanlagt nära 800,000 kronor, vilken inkomst under budgetåret 1943/44 erhålles såsom ränta å i riksgäldskontoret i samband med avsättningen till värdeminskningsskonto deponerade likvida medel. Detta inkomstbortfall motsvaras av en lika stor utgiftsminskning å riksgäldsfonden. Genom att de hos riksgäldskontoret insatta medlen i samband med kapitalbudgetens omläggning salderas mot delfondernas kapital kommer fastighetsfondens kapital att nedgå med sammanlagt 26 miljoner kronor, och de till 4 procent på kapitalet beräknade överskotten för alla delfonder utom byggnadsstyrelsens minskas därvid med tillhopa 665,000 kronor. Överskottet för byggnadsstyrelsens delfond kommer genom bortfall av den till omkring 350,000 kronor beräknade ränteinkomsten av de avsatta medlen att minskas med samma belopp. Då vidare avsättningen till värdeminskningsskonto ökat med nära 100,000 kronor, betingar balansen i staten en uppräknings med 1.5 miljoner kronor av ersättningsanslagen till fastighetsfonden.

Till grund för förslaget till stat för fastighetsfonden ha lagts av vederbörande förvaltningsmyndigheter avgivna statförslag för respektive delfonder. I den mån uppgifter därom icke lämnas i det följande torde få hänvisas till handlingarna i ärendet. Ifrågakarande statförslag ha i samband med höstens budgetarbete inom finansdepartementet underkastats en preliminär granskning såvitt rör reparations- och underhållskostnaderna. Resultatet av denna granskning har sammanfattats i en den 1 november 1943 dagtecknad promemoria, vilken för kännedom överlämnats till t. f. generaldirektören och chefen för riksräkenskapsverket.

Riksräkenskapsverket har efter remiss avgivit förslag till stat för fastighetsfonden för nästa budgetår. Detta förslag ansluter sig nära till förvaltningsmyndigheternas beräkningar. Vad rör reparations- och underhållskostnaderna har verket till grund för beräkningarna lagt de i departementspromemorian förordade beloppen. I det av riksräkenskapsverket framlagda förslaget ha i det följande — bortsett från en mindre avrundning av ersättningsanslaget till byggnadsstyrelsens delfond — jämkningar förordats endast beträffande dels posterna under diverse inkomster, dels överskottsposterna, dels — till följd därav — posterna till ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler och överskottsposten å byggnadsstyrelsens delfond; i enlighet med fondens tekniska uppläggning ha nämligen sistnämnda poster karaktären av saldoposter.

Reparations- och underhållskostnader m. m.

I enlighet med vad Kungl. Maj:t föreskrivit ha de fondförvaltande myndigheterna avgivit redogörelser för användningen under budgetåret 1942/43 av medel som under här ifrågavarande anslagsposter ställts till förfogande. Beträffande redogörelsernas innehåll torde få hänvisas till handlingarna i ärendet.

I detta sammanhang må erinras, att vid fjolårets riksdagsbehandling av förslaget till stat för fastighetsfonden ställning togs till frågan om principerna för beräkningen av medelsbehovet för reparationsändamål. De av Kungl. Maj:t i nämnda sammanhang godkända beräkningsgrunderna, mot vilka riksdagen icke riktat erinran, innebära huvudsakligen följande.

Beloppet av erforderliga reparationsmedel erhålles genom multiplicering av byggnadsbeståndets bokförda värde med en viss procentsats, underhållsprocenten. I byggnadsbeståndets bokförda värde ingå icke de byggnader, som färdigställas under det budgetår, som närmast föregår det budgetår statförslaget avser. Underhållsprocenten anpassas efter byggnadernas ålder. Sålunda fastställas ett visst procenttal för gamla byggnader och ett annat för nya byggnader. Under de första åtta åren halveras vidare underhållsprocenten för de nya byggnaderna. Underhållsprocenten eller det erhållna reparationsmedelsbehovet omräknas slutligen med hänsyn till inträffade förändringar i prisläget på byggnadsmarknaden, vilka förändringar framgå av byggnadsstyrelsens byggnadskostnadsindex.

Det sålunda beräknade beloppet av erforderliga medel för reparationer och underhåll utgör en ram för medelstildelningen, vilken sedan med hänsyn till läget på arbetsmarknaden, materielltillgången, den statsfinansiella situationen m. m. av statsmakterna underkastas eventuellt erforderliga justeringar.

I fråga om prisförhållandena på byggnadsmarknaden har *byggnadsstyrelsen* anmält, att byggnadskostnadsindex för år 1943 beräknats till 146 mot 145 för år 1942.

Fångvårdsstyrelsens delfond. Till reparations- och underhållskostnader m. m. för denna delfond ha varit anslagna följande belopp, med vilka sammanställts de faktiska utgifterna under respektive budgetår:

Budgetår	Enligt stat kronor	Enligt räkenskaperna kronor
1941/42	300,000	318,411
1942/43	250,000	285,310
1943/44	275,000	.

Med stöd av riksdagens bemyndigande (skrivelse 1943: 120) har Kungl. Maj:t genom beslut den 9 april 1943 medgivit fångvårdsstyrelsen rätt att

överskrida den i staten för budgetåret 1942/43 upptagna anslagsposten å 250,000 kronor med högst 50,000 kronor.

I särskild skrivelse den 9 november 1943 har fångvårdsstyrelsen upplyst, att nämnda medgivande icke kunnat utnyttjas till mer än omkring 15,000 kronor. Medgivandet hade nämligen lämnats så sent, att de reparationsarbeten för sammanlagt 50,000 kronor, som med stöd därav beslutats och igångsatts, till den övervägande delen icke hunnit utföras och likvideras före budgetårets utgång. Likvid för dessa reparationsarbeten till ett sammanlagt belopp av omkring 35,000 kronor hade därför måst erläggas genom anlitande av reparationsposten för budgetåret 1943/44. Fångvårdsstyrelsen hade på grund härav måst ur den för löpande budgetårs reparationer fastställda generalplanen stryka arbeten till sammanlagt nämnda belopp, varigenom i och för sig nödvändiga arbeten kommit att eftersättas. Fångvårdsstyrelsen har därför hemställt om medgivande att överskrida den i staten för innevarande budgetår uppförda anslagsposten till reparations- och underhållskostnader m. m. med återstoden av beloppet, 35,000 kronor.

För nästa budgetår har fångvårdsstyrelsen föreslagit, att posten skulle höjas med 75,000 kronor till 350,000 kronor. Såsom stöd härför har styrelsen anfört, att det bokförda värdet av byggnadsbeståndet på delfonden sedan 1935 stigit från 15 till 20 miljoner kronor, medan reparationsmedlen, som under budgetåret 1935/36 uppgått till 285,000, under löpande budgetår upptagits till 275,000, att den höga åldern hos ett stort antal av fängelsebyggnaderna nödvändiggjorde kostsamma moderniserings- och underhållsåtgärder, samt att den höga beläggningen — fångantalet hade stigit från 1,600 den 1 augusti 1939 till c:a 3,300 den 1 november 1943 — medförde krav på iståndsättande av varje tillgängligt utrymme.

Utrikesdepartementets delfond. Den för denna delfond under förevarande rubrik uppförda anslagsposten är sedan budgetåret 1940/41 uppdelad på en delpost till reparations- och underhållskostnader för delfondens fastigheter och en förslagsvis beräknad delpost till uppvärmning och belysning av tjänstebostäder i statens fastigheter för vissa tjänstemän vid utrikesförvaltningen. För nämnda ändamål ha beräknats respektive utgått följande belopp:

Budgetår	Reparations- och underhållskostnader i allmänhet		Bränsle och lyse för vissa tjänstebostäder	
	Enligt stat	Enligt räkenskaperna	Enligt stat	Enligt räkenskaperna
	kronor	kronor	kronor	kronor
1941/42	220,000	149,846	93,000	130,112
1942/43	220,000	195,407	100,000	109,755
1943/44	5,000	.	124,000	.

Den för innevarande budgetår vidtagna nedsättningen av reparationsmedlen motiverades av den stora behållning av reserverade medel, som uppstått å posten.

I en inom byggnadsstyrelsen upprättad, av utrikesdepartementet åberopad promemoria beräknas kostnaden för reparationer och underhåll av delfondens

fastigheter komma att för budgetåret 1944/45 belöpa till 75,000 kronor. För onera m. fl. löpande utgifter beräknas ett belopp av 60,000 kronor och för annuitet å beskickningsfastigheten i Ankara 27,000 kronor. I överensstämmelse härmed har delposten till reparations- och underhållskostnader i allmänhet m. m. i utrikesdepartementets statförslag uppförts med $(75,000 + 60,000 + 27,000 =)$ 162,000 kronor.

Kostnaderna för uppvärmning och belysning av tjänstebostäder under budgetåret 1944/45 beräknas av utrikesdepartementet på grundval av medelsåtgången under budgetåret 1942/43 till 130,000 kronor.

I en den 29 november 1943 dagtecknad, inom utrikesdepartementet upprättad promemoria har anförts, att någon ändring av reparationsposten med hänsyn till förstörelsen av beskickningsfastigheterna i Berlin icke borde vidtagas innan ytterligare underrättelser rörande fastigheternas tillstånd inkommit från Berlin.

Medicinalstyrelsens delfond. Till reparations- och underhållskostnader m. m. ha för denna delfond anslagits och utgått följande belopp:

Budgetår	Enligt stat kronor	Enligt räkenskaperna kronor
1941/42	1,015,000	926,565
1942/43	900,000	1,008,472
1943/44	800,000	.

Av det för budgetåret 1941/42 anvisade beloppet å 1,015,000 kronor ställdes endast 800,000 kronor till medicinalstyrelsens förfogande för bestridande under samma budgetår av kostnaderna för reparationer och underhåll. Av den innehållna delen, 215,000 kronor, har Kungl. Maj:t genom beslut den 30 april 1943 medgivit styrelsen rätt att disponera ett belopp av 50,000 kronor. Den för innevarande budgetår vidtagna minskningen motiverades med hänvisning till den förefintliga behållningen av reserverade medel samt till svårigheterna att erhålla byggnadsmaterial och arbetskraft.

För nästa budgetår har styrelsen föreslagit, att anslagsposten skall upptagas till 900,000 kronor.

Byggnadsstyrelsens delfond. Under denna delfond ha till reparations- och underhållskostnader m. m. anvisats respektive utbetalts följande belopp:

Budgetår	Enligt stat kronor	Enligt räkenskaperna kronor
1941/42	1,800,000	1,741,469
1942/43	1,500,000	1,357,307
1943/44	1,500,000	.

Av det för budgetåret 1941/42 anvisade beloppet å 1,800,000 kronor ställdes endast 1,500,000 kronor till byggnadsstyrelsens förfogande under ifråga-

varande budgetår, medan återstående del av anslagsposten, 300,000 kronor, fick disponeras först efter särskilt beslut av Kungl. Maj:t. Genom olika beslut den 13 mars 1942, den 9 april, den 6 augusti och den 5 november 1943 har Kungl. Maj:t medgivit byggnadsstyrelsen att av dessa medel taga i anspråk tillhopa 77,500 kronor.

I förslaget till stat för byggnadsstyrelsens delfond för budgetåret 1944/45 har styrelsen upptagit anslagsposten för reparations- och underhållskostnader till 1,800,000 kronor. Till grund för uppskattningen av medelsbehovet har lagts följande sammanställning av underhållsprocenter vid 1935 års priser och värden för å fonden redovisade fastigheter.

	Byggnads- värde	Underhålls- procent	Reparations- medel
Äldre byggnader	90,929,946: 40	1.5	1,363,949: —
Nya byggnader, över 8 år	6,835,728: 63	1.0	68,357: —
Nya byggnader, ej över 8 år...	20,420,371: 81	0.5	102,101: —
Kronor	118,186,046: 84	—	1,534,407: —

Indextalet för år 1943 utgör, såsom tidigare nämnts, 146, varför anslagsposten borde upptagas till i runt tal 2,240,000. Därutöver beräknar styrelsen att vissa medel komma att erfordras å denna post för vissa särskilda ändamål. Så uppskattas kostnaderna för underhåll av vissa skyddsrumsanläggningar till 35,000 kronor samt av vissa på fonden ännu icke invärderade men styrelsens förvaltning underställda fastigheter till 40,000 kronor. Det totala medelsbehovet skulle således uppgå till $(2,240,000 + 35,000 + 40,000 =)$ 2,315,000 kronor. Med hänsyn till bristen på byggnadsmaterial och arbetskraft har dock beloppet av byggnadsstyrelsen föreslagits nedsatt till 1,600,000 kronor.

Emellertid har byggnadsstyrelsen ansett erforderligt, att ytterligare 200,000 kronor anvisades för underhåll av ett avsevärt antal byggnader, som förväntades inom en nära framtid komma att upptagas till redovisning på styrelsens delfond. Detta belopp skulle emellertid ställas till styrelsens förfogande först i samband med Kungl. Maj:ts beslut om redovisning av ytterligare byggnader på styrelsens delfond. Härom har styrelsen anfört följande.

Sedan å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 såsom kapitalinvestering anvisats ett anslag å 4,700,000 kronor till anordnande av vissa barackläger, har Kungl. Maj:t genom brev den 12 februari 1943, bland annat, uppdragit åt byggnadsstyrelsen att vidtaga förberedande åtgärder för anordnande av dessa läger, vilka, sedan de uppförts, skulle redovisas å styrelsens delfond av allmänna fastighetsfonden. Medel för byggnadernas underhåll erfordras och då dessa äro av provisorisk art, torde underhållet komma att ställa sig förhållandevis dyrt.

Vidare har Kungl. Maj:t genom brev den 30 juni 1943 angående vissa anslag för budgetåret 1943/44 till dövstumskolorna m. m. anbefallt byggnadsstyrelsen att inkomma med yttrande beträffande frågan, vilka byggnader vid egendomen Mogård, som borde upptagas till redovisning å styrelsens delfond av fastighetsfonden. Då denna utredning ännu icke är slutförd och

slutgiltiga värden på byggnaderna därför icke kunna angivas, kan styrelsen icke nu beräkna erforderligt underhållsanslag.

Genom remiss den 10 juli 1943 har byggnadsstyrelsen anbefallts avgiva utlåtande rörande redovisning å fastighetsfonden av för vissa speciella uppgifter disponerade kronoegendomar. Det av domänstyrelsen framlagda förslaget, vilket tillstyrkts av riksräkenskapsverket, avser redovisning å fastighetsfonden av anstalts- och institutionsbyggnader, under det att byggnader för jordbruket och skogsbrukets behov liksom marken skulle bokföras å domänfonden. Det är ett omfattande fastighetsbestånd, som, vid bifall till domänstyrelsens förslag, skulle komma att bokföras å byggnadsstyrelsens delfond, nämligen 11 skyddshem, 2 stuterier, 5 anstalter och ett flertal jordbruksförsöksgårdar.

Slutligen har genom beslut den 9 april 1943 angående upptagande av statens nomadskolbyggnader till redovisning å fastighetsfonden föreskrivits, att framställningar rörande medelsbehovet för budgetåret 1944/45 skulle grundas på förutsättningen, att de i nybyggnadsprogrammet ingående nomadskolbyggnaderna upptagas till redovisning å fastighetsfonden. I framställningarna borde tillika lämnas uppgifter om de konsekvenser för anslagsberäkningen, som en överflyttning av jämväl övriga statliga nomadskolbyggnader skulle medföra. Till åttlydnad härav får byggnadsstyrelsen angiva nu färdigställda byggnader och beräknade byggnadskostnader:

	Kronor
Jukkasjärvi	425,000
Gällivare	500,000
Jokkmokk	325,000
Jämsmässholmen	175,000

Under budgetåret 1944/45 torde komma att färdigställas:

Lannavaara	375,000
Tärna kyrkby	350,000
Karesuando	350,000
Arjeplog	350,000
Storvallen	150,000

Kronor 3,000,000

Med hänsyn till klimatförhållandena måste emellertid underhållsanslaget för dessa byggnader, trots att de äro nya, beräknas till högre belopp än normalt.

I särskild skrivelse den 20 juli 1943 har byggnadsstyrelsen hemställt om medgivande att av den del av anslaget för budgetåret 1941/42, som icke ställts till styrelsens förfogande få disponera 53,000 kronor för ombyggnad av hissarna i fastigheten Röda Bodarna i Stockholm. Härom har styrelsen anfört följande.

I samband med att fastigheten Röda Bodarna i Stockholm överförts till byggnadsstyrelsens förvaltning fr. o. m. den 1 juli 1943 har genom styrelsens försorg undersökts möjligheterna att nedbringa kostnaderna bland annat för skötseln av de inom fastigheten befintliga hissarna. För närvarande finnas två större personhissar, avsedda för sex personer vardera. Hissarna manövreras av två hissförare med en ersättning av 3,000 kronor per år jämte dyrtidstillägg m. m. Härutöver finnas anställda extra hissförare vid de tillfällen, då nattvaktstjänst förekommer. Ovannämnda kostnader för hissarnas drift skulle kunna undgås, därest hissarna omändrades för manövrering med

tryckknappar. Härtill kommer att den ena hissen, som är utförd år 1897, är mycket försliten och väsentligt överdimensionerad och till följd härav erfordrar en betydande strömåtgång, varför en ombyggnad av hissarna även ur denna synpunkt skulle vara ekonomiskt fördelaktig.

Inom byggnadsstyrelsen har verkställts en undersökning rörande lämpligheten att vid sagda omändring enbart ombygga nuvarande hissar eller att installera helt nytt hissmaskineri och nya hisskorgar. Därvid har befunnits lämpligast och mest ekonomiskt att ombygga den ena hissen för 8—10 personer, vilken hiss skulle framföras med en hastighet av 1 meter per sekund. I stället för den andra hissen bör inmonteras två mindre hissar, vardera avsedda för 5 personer, och skulle den ena av de mindre hissarna erhålla en hastighet av 1 meter per sekund och den andra en hastighet av 0.6 meter per sekund. Den långsamgående mindre hissen, som är mer strömbesparande än de övriga skulle ensam användas under de tider av dygnet, då trafiken är ringa.

Kostnaderna för här avsedda installationer hava beräknats till 44,800 kronor, vartill kommer 6,200 kronor för anordnande av ställningar och utförande av vissa byggnadsarbeten m. m. ävensom 2,000 kronor till arvoden och oförutsedda utgifter eller således tillhopa $(44,800 + 6,200 + 2,000)$ 53,000 kronor.

I särskild skrivelse den 28 september 1943 har byggnadsstyrelsen hemställt att av de medel, som av Kungl. Maj:t innehållits å reparationsposten för budgetåret 1941/42, få disponera ett belopp av 13,600 kronor för vidtagande av erforderliga åtgärder mot fuktbildning inom skyddsrummet i landsarkivet i Göteborg.

Ifrågavarande skyddsrum hade färdigställts i juni 1940 för en sammanlagd kostnad av 20,170 kronor, varav 4,370 kronor för hyllinredning. Med åberopande av de upplysningar, som lämnats i en skrivelse i frågan från landsarkivarien i Göteborg, har byggnadsstyrelsen anfört följande.

Sedan ifrågavarande skyddsrum färdigställts har det visat sig att detsamma icke är användbart för sitt ändamål på grund av den starka fuktbildningen därstädes. För att om möjligt råda bot härpå insattes i juli 1940 en elektrisk värmekamin med fläkt. Något bestående resultat nåddes emellertid icke därigenom lika litet som genom det partiella borttagandet av isoleringen å värmeledningens huvudledningar, som passera genom skyddsrumskorridoren. Sedermera förbättrades genom byggnadsstyrelsens försorg evakueringen från skyddsrummet genom uppdragande av eternittrummor, som anslötos till befintliga evakueringskanaler från bottenvåningen, men något tillfredsställande resultat nåddes icke heller genom denna anordning. Sedan landsarkivarien hänvänt sig till vederbörande länsarkitekt uppdrog denne åt Hugo Theorells ingenjörbyrå att verkställa undersökningar och framlägga förslag till åtgärder för att skyddsrummet måtte kunna försättas i brukbart skick. I utlåtande den 12 mars 1943 och promemoria den 12 april 1943 har ingenjörbyrån redogjort för sina undersökningar samt framlagt förslag till sådan uppvärmning och ventilation av arkivskyddsrummet att fuktighetshalten kunde hållas vid omkring 60 procent hela året. Enligt av statens provningsanstalt inhämtat utlåtande angående fuktighetens inverkan på papper vid förvaring lång tid bör nämligen luftens relativa fuktighet i arkivlokaler hållas åtminstone under 60 procent.

Byggnadsstyrelsen, som vitsordar de av landsarkivarien lämnade uppgifterna, har genom länsarkitekten infordrat fullständigt förslag rörande erfor-

derliga åtgärder, vilket kostnadsberäknats till 13,600 kronor enligt följande sammanställning.

Värme- och ventilationstekniska arbeten.....	kronor	8,970
Byggnads- och målningsarbeten.....	»	1,165
Elektriska arbeten	»	1,356
Arvoden och kontroll	»	870
Oförutsedda kostnader	»	1,239

Summa kronor 13,600.

Generaltullstyrelsens delfond. Till reparations- och underhållskostnader m. m. för denna delfond ha anslagits och utgått följande belopp:

Budgetår	Enligt stat kronor	Enligt räkenskaperna kronor
1941/42	40,000	14,166
1942/43	40,000	23,558
1943/44	1,000	.

Den för innevarande budgetår vidtagna sänkningen av posten motiverades av att behållningen av reparationsmedel den 30 juni 1942 uppgick till nära 47,000 kronor. Den 30 juni 1943 utgjorde denna behållning drygt 63,000 kronor.

I sin skrivelse med förslag till stat för nästa budgetår har generaltullstyrelsen upplyst, att för innevarande budgetår för reparationsändamål beräknades åtgå 35,000 kronor varefter vid ingången av nästa budgetår skulle finnas disponibelt $(63,000 + 1,000 - 35,000 =)$ 29,000 kronor. Då reparationsbehovet för budgetåret 1944/45 uppskattades till 57,000 kronor, har styrelsen föreslagit, att posten skulle i staten för nästa budgetår upptagas med 30,000 kronor.

Uppsala universitets delfond. Under denna delfond ha till reparations- och underhållskostnader m. m. för dels akademiska sjukhuset, dels övriga fastigheter anvisats följande belopp, jämte vilka angivits de faktiska utgifterna från anslagsposterna.

Budgetår	Akademiska sjukhuset		Övriga fastigheter	
	Enligt stat kronor	Enligt räkenskaperna kronor	Enligt stat kronor	Enligt räkenskaperna kronor
1941/42	144,000	138,366	250,000	256,442
1942/43	144,000	149,947	250,000	248,980
1943/44	144,000	.	250,000	.

För budgetåret 1944/45 har drätselnämnden föreslagit, att ifrågavarande anslagsposter skola upptagas till sammanlagt 468,800 kronor, varav 183,100 kronor för akademiska sjukhuset samt 285,700 kronor för övriga fastigheter.

Den föreslagna uppräknigen av reparationsposten för akademiska sjuk-

huset har drätselnämnden motiverat med att den nya kvinnokliniken nu vore färdig och att posten därför borde ökas med 1.7 procent av byggnadsvärdet, 2,300,000 kronor, eller med 39,100 kronor.

Såsom skäl för höjning av den i staten för innevarande budgetår med 250,000 kronor uppförda delposten till övriga fastigheter åberopar drätsel-nämnden — under hänvisning till att enahanda framställning gjorts i förslaget till stat för innevarande budgetår — att sedan delposten bestämdes till förenämnda belopp delfondens fastighetsförvaltning utökats genom olika byggnadsarbeten, varför med en underhållsprocent av 1.7 en höjning av reparationsmedlen med sammanlagt 33,626 kronor vore påkallad. Härtill komme ett belopp av omkring 2,000 kronor för underhåll av en skyddsrumsanläggning, vilka kostnader jämlikt bemyndigande föregående år finge bestridas från reparationsposten, utan att posten uppräknats med härför erforderligt belopp. Sammanfattningsvis har drätselnämnden anfört följande.

Såsom av det föregående framgår, borde Uppsala universitets reparations- och underhållsanslag enligt de av statsmakterna godkända principerna för detta anslags beräknande redan tidigare hava erhållit en väsentlig höjning på grund av det ökade antal byggnader, som därmed skola underhållas. På grund av det statsfinansiella läget under de senaste åren har det hittills icke ansetts möjligt att höja anslaget. Drätselnämnden kan dock icke underlåta att framhålla, att det nuvarande anslaget, dels på grund av det ökade antal byggnader, som skola underhållas med det till sin storlek oförändrade anslaget, och dels på grund av de avsevärt höjda underhållskostnaderna numera är absolut otillräckligt för att på ett tillfredsställande sätt underhålla institutionsbyggnaderna. Anslaget måste därför snarast höjas, därest icke byggnadernas bestånd skall äventyras.

Lunds universitets delfond. För denna delfond ha tidigare till reparations- och underhållskostnader m. m. anslagits respektive utgått följande belopp:

Budgetår	Enligt stat kronor	Enligt räkenskaperna kronor
1941/42	150,000	103,948
1942/43	150,000	113,132
1943/44	135,000	.

Bristen på byggnadsmaterial och arbetskraft samt den ökade behållningen av reserverade medel ansågs föregående år böra föranleda en nedsättning av reparationsposten.

I statförslaget för budgetåret 1944/45 har under anslagsposten äskats ett belopp av 150,000 eller samma belopp, som under budgetåren 1941/43 upptagits i staten.

Med eget yttrande den 15 oktober 1943 har kanslern för rikets universitet överlämnat en framställning från Lunds universitets drätselnämnd, vari nämnden hemställt om medgivande att höja det från förevarande post utgående arvudet åt den vid universitetet anställde byggnadskonduktören från 2,000 till 4,000 kronor. Arvudet utgår med nuvarande belopp från och med budgetåret 1942/43. Rörande de med sysslan som byggnadskonduktör förenade

åliggandena torde få hänvisas till den redogörelse, som lämnats vid anmälan av förslag till stat för fastighetsfonden för budgetåret 1942/43 (prop. 1942: 166. sid. 9—10). Drätselnämnden har som stöd för sin hemställan anfört, att av arvudet 835 kronor beräknades åtgå till kostnader för lokal m. m., varför blott 1,165 kronor återstode för egentlig avlöning, vilket belopp med hänsyn till det med arbetet förenade ansvaret icke kunde anses skäligt. Dessutom tenderade arbetet att öka i omfattning, icke minst på grund av de svårigheter, som f. n. vore förknippade med materielanskaffning o. dyl. Enligt uppgifter från byggnadskonduktören hade arbetstiden, som tidigare utgjort omkring 700 timmar för år, under kalenderåret 1942 uppgått till 1,030 timmar.

Karolinska sjukhusets delfond. Rubriken för reparations- och underhållskostnader m. m. är för denna delfond i staten uppdelad på två anslagsposter, avseende den ena karolinska sjukhuset och den andra serafimerlasarettet. Under dessa rubriker ha anslagits respektive utgått följande belopp:

Budgetår	Karolinska sjukhuset		Serafimerlasarettet	
	Enligt stat kronor	Enligt räkenskaperna kronor	Enligt stat kronor	Enligt räkenskaperna kronor
1941/42	100,000	101,112	50,000	83,197
1942/43	100,000	100,386	50,000	36,416
1943/44	90,000	.	60,000	.

För nästa budgetår har direktionen för karolinska sjukhuset föreslagit, att posten till serafimerlasarettet skall utgå med oförändrat belopp, 60,000 kronor, medan posten för karolinska sjukhuset föreslagits höjd med 10,000 kronor till förut utgående belopp, 100,000 kronor.

Lotsstyrelsens delfond. Till reparations- och underhållskostnader för denna delfond ha varit anslagna, respektive utbetalts följande belopp:

Budgetår	Enligt stat	
	kronor	Enligt räkenskaperna kronor
1941/42	240,000	270,660
1942/43	240,000	277,973
1943/44	215,000	.

Genom brev den 9 april 1943 har Kungl. Maj:t ställt de för budgetåret 1943/44 anvisade medlen till lotsstyrelsens förfogande och därvid föreskrivit, att anslagsposten skulle fördelas på följande sätt:

a) Byggnader utom fyrbyggnader	kronor	170,000
b) Fyrbyggnader	»	15,000
c) Hamnanläggningar	»	30,000.

Den under de senaste åren inträdda ökningen av behållningen av reserverade reparationsmedel ansågs för innevarande budgetår böra föranleda en nedsättning av postens belopp med 15,000 kronor.

I sitt statförslag för nästa budgetår har styrelsen upptagit posten till 240,000 kronor, fördelad med 205,000 kronor på byggnader utom fyrbyggnader, 5,000

kronor på fyrbyggnader och 30,000 kronor på hamnanläggningar. Såsom skäl för denna höjning har styrelsen anfört, att reparationsverksamheten, som efter krigsutbrottet genom det forcerade fyrbyggandet minskats under normal omfattning, åter borde ökas, då numera personal stode till förfogande för arbetenas utförande.

I *departementspromemorian* har framhållits, att reparationsmedlen å fastighetsfondens stat, som för budgetåret 1939/40 uppgingo till 4.31 miljoner kronor, senare reducerats och för budgetåret 1943/44 utgöra 3.60 miljoner kronor. Ett belopp å 0.52 miljon kronor av de för budgetåret 1941/42 av riksdagen anvisade medlen hade icke ställts till myndigheternas förfogande. Den för innevarande budgetår vidtagna sänkningen hade föranletts dels av den rådande bristen på byggnadsmateriel och arbetskraft dels ock av de förefintliga reservationerna, vari inbegreps det belopp som alltjämt stod till Kungl. Maj:ts förfogande.

I promemorian har vidare konstaterats, att under den tid reparationsmedlen sålunda nedskurits med 16.5 procent byggnadskostnadsindex enligt byggnadsstyrelsens beräkningar stigit med 27 procent och fastighetsfondens totala byggnadsvärde ökat med 14 procent. Reparationsverksamhetens omfattning kunde därför sägas ha minskat med $\left(1 - \frac{0.835}{1.27 \cdot 1.14} = \right)$ 42.3 procent eller nedskurits till närmare halva förkrigsnivån.

Samtidigt har framhållits, att byggnadsstyrelsen — såsom tidigare nämnts — beräknat det erforderliga beloppet för normalt underhåll av de på styrelsens delfond redovisade byggnaderna till 2.32 miljoner kronor men på grund av bristen på material och arbetskraft funnit beloppet kunna ned sättas till 1.6 miljoner kronor. Byggnadsstyrelsen har sålunda ansett en begränsning av reparationsverksamheten med 31 procent i förhållande till förkrigsnivån vara berättigad med hänsyn till det aktuella försörjningsläget.

Med stöd av dessa övervägande föreslås i promemorian en höjning av reparationsmedlen på fastighetsfondens stat för nästa budgetår till 4.31 miljoner kronor eller samma belopp som före kriget. Begränsningen av verksamheten skulle därigenom inskränkas till att motsvara ökningen av byggnadsbeståndet, 14 procent, och prisstegringen, 27 procent. Härigenom skulle minskningen av verksamhetens omfattning begränsas till $\left(1 - \frac{1}{1.14 \cdot 1.27} = \right)$ 31 procent, varvid full anslutning till byggnadsstyrelsens beräkningar skulle erhållas.

Såsom i *departementspromemorian* framhållits ha de vidtagna nedskärningarna av medelsanvisningen för reparationsändamål i förening med inträdd prisstegring och utvidgning av fastighetsfondens byggnadsbestånd medfört en minskning till närmare hälften av reparationsverksamheten. På en så låg nivå torde fastighetsunderhållet icke utan tvingande skäl böra bibehållas.

Den för innevarande budgetår vidtagna ytterligare minskningen av reparationsmedlen föranleddes till stor del av en under krigsåren inträdd ökning

*Departements-
chefen.*

av behållningen av reservationerna av dessa medel. Denna minskning var till sin natur tillfällig och en återgång bör nu ske till tidigare utgående belopp. Av detta skäl tillstyrker jag de föreslagna höjningarna för *utrikesdepartementets delfond* till 292,000 kronor, varav 130,000 kronor avse bränsle och lyse för vissa tjänstebostäder, för *medicinalstyrelsens delfond* till 900,000 kronor, för *generaltullstyrelsens delfond* till 30,000 kronor, för *Lunds universitets delfond* till 150,000 kronor, för *karolinska sjukhusets delfond* till 160,000 kronor samt för *lotsstyrelsens delfond* till 240,000 kronor, sistnämnda poster med den uppdelning å olika ändamål som av myndigheterna föreslagits.

För *fångvårdsstyrelsens delfond* synes, på de skäl fångvårdsstyrelsen anfört, en uppräknig av reparationsposten vara erforderlig. Med hänsyn till de ogynnsamma produktionsförhållandena på byggnadsmarknaden torde dock en höjning av posten till 1939/40 års nivå vara tillfyllest, varför posten bör bestämmas till 325,000 kronor. Det med stöd av riksdagens bemyndigande lämnade medgivandet för styrelsen att under föregående budgetår överskrida reparationsposten hann icke av styrelsen utnyttjas i full utsträckning på grund av att räkningarna icke i tid inkommit till styrelsen. Återstående belopp, i runt tal 35,000 kronor, torde därför böra få uttagas under inrevarande budgetår, vid sidan av eljest disponibla medel.

För *byggnadsstyrelsens delfond* begäres 1,600,000 kronor för det ordinära underhållet av delfondens fastigheter samt därutöver ett belopp å 200,000 kronor för mötande av den merbelastning å posten, som kan förväntas följa av genomförandet av de i byggnadsstyrelsens skrivelse omförmälda invärderingsförslagen; sistnämnda belopp torde tillsvidare böra innehållas av Kungl. Maj:t såsom medelsreserv. Mot styrelsens förslag har jag intet att erinra. Den av styrelsen föreslagna ombyggnaden av hissarna i fastigheten Röda Bodarna i Stockholm synes komma att medföra minskade driftkostnader och torde därför böra genomföras. De föreslagna åtgärderna mot fuktbildning inom skyddsrummet i landsarkivet i Göteborg synas vara nödvändiga för att skyddsrummet skall kunna utnyttjas för avsett ändamål och torde därför böra vidtagas.

Reparationsposten för *Uppsala universitets delfond* har föreslagits höjd med 74,800 kronor, varav 39,100 kronor för akademiska sjukhuset och 35,700 kronor för övriga fastigheter. Ökningen motiveras med en hänvisning till den nya kvinnokliniken vid sjukhuset och till att fondens byggnadsbestånd ökas genom nybyggnader. Med utgångspunkt från den av byggnadsstyrelsen tillämpade underhållsprocenten för nya byggnader och med hänsyn till de ogynnsamma produktionsförhållandena på byggnadsmarknaden torde höjningarna kunna begränsas till 10,000 kronor för akademiska sjukhuset och 5,000 kronor för övriga byggnader. Reparationsposten bör därför i staten för nästa budgetår uppföras med 409,000 kronor.

Det nu utgående arvodet till byggnadskonduktören vid Lunds universitet fastställdes till sitt nuvarande belopp för att motsvara en arbetsbörda av omkring 700 timmar för år. Då arbetet genom de inträdda svårigheterna

att erhålla materiel m. m. ökat i sådan grad att det tager i anspråk över 1,000 timmar för år, synes en uppräknig av arvodet till 3,000 kronor för år böra ske.

I enlighet med vad jag sålunda tillstyrkt skulle till reparations- och underhållskostnader m. m. för å fastighetsfonden redovisade byggnader för nästa budgetår upptagas ett sammanlagt belopp av 4,306,000 kronor med den fördelning på de olika posterna, som framgår av bilaga A. Detta innebär en ökning i förhållande till innevarande budgetår med 707,000 kronor. Summan av reparationsmedlen har därmed återförts till 1939/40 års nivå.

Avsättning till värdeminskningsskonto.

För avskrivning av de å statens allmänna fastighetsfond bokförda tillgångarna tillämpas vissa allmänna, av riksdagen godkända grunder, vilka i huvudsak innebära, att avskrivningen å fondens byggnadsvärden avpassas så, att avskrivningstiden skall utgöra 60 år i normalfall men 40 år för byggnader, beträffande vilka ett extraordinärt avskrivningsbehov anses föreligga (fängelser, sjukhus och forskningsinstitutioner). Grundavskrivning skall ske i det förra fallet med 25 procent, i det senare med 50 procent; avskrivningen skall i båda fallen fullföljas genom en årlig avsättning till värdeminskningsskonto, beräknad till 1.25 procent. För grundavskrivningen anvisas erforderliga anslag å riksstatens driftbudget under huvudtiteln avskrivning av nya kapitalinvesteringar. Medel till den årliga avsättningen till värdeminskningsskonto anslås å fastighetsfondens stat under förevarande rubrik.

Vid uppgörande av statförslaget för nästa budgetår har riksräkenskapsverket beräknat avsättningarna till värdeminskningsskonto enligt den förklarade metod, som förordats i fjolårets proposition angående stat för fastighetsfonden. Enligt dessa grunder påbörjas den årliga avsättningen först under andra budgetåret efter det, under vilket en byggnad färdigställts. Härigenom vinnes den fördelen, att statberäkningen bygger på kända förhållanden samt följaktligen den i staten beräknade avsättningen även blir den definitiva.

Av en vid riksbokslutet för budgetåret 1942/43 upprättad sammanställning över bland annat allmänna fastighetsfondens fastighets- och värdeminskningsskonton framgår beloppet av den årsavskrivning som skall ske för budgetåret 1943/44, sammanlagt 3,494,787 kronor. Genom att omläggningen sålunda medfört, att avsättningens påbörjande uppskjutits ett år, kommer avsättning för nästa budgetår att beräknas för samma byggnader som för innevarande budgetår, dock med undantag för sådana, vilka med utgången av löpande budgetår helt avskrivits. Riksräkenskapsverket har under iakttagande härav beräknat avsättningsbehovet för budgetåret 1944/45 till 3,453,000 kronor, vilket belopp enligt nyssnämnda principer är summan av de slutliga avsättningarna, bortsett dock från konsekvenser av eventuella invärderingar. Fördelningen av detta belopp på de olika delfonderna framgår av bilaga A.

Hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden.

Fångvårdsstyrelsens delfond. Denna post, som för innevarande budgetår är uppförd med 12,000 kronor, föreslås för nästa budgetår höjd till 26,000 kronor. Av höjningen, 14,000 kronor, avses ett belopp av 8,000 kronor till arrende för egendomen Ödevata i Vissefjärda socken samt ett belopp å 675 kronor till arrende för allmänna kyrkohemmanet $\frac{1}{2}$ mantal Leverstad nr 1 i Leksbergs socken, vilka egendomar med stöd av Kungl. Maj:ts beslut den 30 april och den 21 maj 1943 förhyrts för fångvårdsändamål. Därjämte hade Hallands läns landsting påfordrat höjning av arrendet för egendomen Mäs-hult till 4,500 kronor, vilket medförde en uppräknig av posten med i runt tal 3,000 kronor. Slutligen erfordrades ett med omkring 2,300 kronor förhöjt belopp för bestridande av kostnaderna för onera och nödvändiga reparationer för de förhyrda egendomarna.

Utrikesdepartementets delfond. Med ledning av utgifterna under budgetåret 1942/43 ha förhyrningskostnaderna i utrikesdepartementets statförslag för delfonden för nästa budgetår uppskattats till 220,000 kronor. I den inom utrikesdepartementet upprättade promemorian har framhållits, att sedan beskickningsfastigheterna i Berlin blivit förstörda, ett belopp å 50,000 kronor under nästa budgetår erfordrades för förhyrning av tjänstebostad åt sändebudet och erforderliga lokaler för beskickningskansliet samt beskickningens pass-, handels- och militäravdelningar. Posten föreslås i anledning härav uppräknad till 270,000 kronor.

Byggnadsstyrelsens delfond. I sitt statförslag har byggnadsstyrelsen på grundval av gällande hyreskontrakt och med ledning av vunnit erfarenhet av förhyrningsbehovet beräknat medelsbehovet under posten till 2,800,000 kronor. Samtidigt har styrelsen dock framhållit, att genomförande av den föreslagna utökningen av taxeringsorganisationen skulle öka medelsbehovet med i runt tal 100,000 kronor.

Byggnadsstyrelsen har vidare föreslagit, att i delfondens stat skall för nästa budgetår uppföras en ny post till diverse utgifter, vilken upptagits till 3,000 kronor. Från denna post avser styrelsen att bestrida kostnader för provisioner åt uthyrningsbyråer, ersättningar för särskilda utredningar som på styrelsens uppdrag verkställas av länsarkitekterna, annonseringskostnader, utgifter för delgivning i uppsägnings-, lagsöknings- och avhysningsmål samt slutligen även eventuella arvoden till opartisk sekreterare vid vissa besiktningar.

I sitt utlåtande har *riksräkenskapsverket* — under hänvisning till att samtliga kostnader för de fondförvaltande myndigheternas verksamhet vid fastighetsfondens inrättande förutsattes skola bestridas från anslag för vederbörande myndigheter — avstyrkt förslaget om upptagande av en särskild post till diverse utgifter. Verket har därvid erinrat, att genom särskilt Kungl. Maj:ts beslut medgivits, att uppkommande oundgängliga kostnader för provisioner

för hyresförmedling vid av byggnadsstyrelsen för fastighetsfondens räkning verkställda förhyrningar finge bestridas från förevarande post. I anslutning härtill förutsätter verket, att motsvarande kostnader vid uthyrning av lokaler efter särskilt Kungl. Maj:ts beslut skola kunna bestridas från inkomstposten till hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och markområden. — För nästa budgetår har posten föreslagits upptagen till 2,900,000 kronor.

Lunds universitets delfond. I staten för innevarande budgetår är posten upptagen med 10,000 kronor, vilka medel avsetts såsom ersättning åt kyrkofonden för vissa upplåtna markområden. Sedan numera dessa områden överförts till Lunds universitets delfond av allmänna fastighetsfonden (prop. 275/43, riksdagens skrivelse 442/43) bortfaller utgiften.

I enlighet med riksräkenskapsverkets förslag bör någon särskild post till diverse utgifter icke upptagas i staten för byggnadsstyrelsens delfond. I den mån de av byggnadsstyrelsen angivna kostnaderna undantagsvis skulle uppgå till sådana belopp, att de icke kunna täckas med anlitan- *Departements-
chefen.* de av de för styrelsens verksamhet anvisade anslagen, torde de efter särskilt beslut av Kungl. Maj:t få bestridas genom överskridande av nämnda anslag. Beslutet angående bestridandet av provisionskostnaderna vid förhyrningar, vilket betingats av nu rådande förhållanden, bör äga giltighet så länge den nuvarande extraordinära ansvällningen av förhyrningsverksamheten består.

Vad beträffar beräkningen av de olika delfondernas poster till hyres- och arrendeutgifter ansluter jag mig till de fondförvaltande myndigheternas av riksräkenskapsverket tillstyrkta förslag. Hyresutgifterna för fastighetsfonden böra således upptagas med sammanlagt 3,381,00 kronor (se bilaga A), vilket innebär en ökning i förhållande till innevarande budgetår med 579,000 kronor.

Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler.

Den fastighetsfonden tillkommande ersättningen för till statsmyndigheter upplåtna lokaler bestämmes för samtliga delfonder utom byggnadsstyrelsens delfond så, att full förräntning erhålles å det av respektive delfonder disponerade statskapitalet. Den räntefot, vid vilken full förräntning skall anses vara för handen, har satts till 4 procent.

Kapitalbehållningarna den 1 juli 1944 för de olika delfonderna utom byggnadsstyrelsens delfond framgå av följande sammanställning, vilken — i överensstämmelse med vad som tidigare tillämpats — beräknats med utgångspunkt från att vid ingången av budgetåret 1943/44 för investering i ifrågavarande delfonder disponibla medel i sin helhet lyfts före nämnda budgetårs utgång. Även om de på grundval av dessa kapitalbehållningar beräknade överskotten till följd av uppskjutandet av vissa byggnadsföretag skulle komma att överstiga de faktiska, påverkas statsregleringen likväl icke härav, eftersom ersättningsanslagen upptagas i anslutning till de beräknade överskotten och sedermera belastas i anslutning till de faktiska överskotten.

Kapitalbehållningarna för fastighetsfondens nämnda delfonder den 1 juli 1944 ha sålunda beräknats till följande belopp i runda tal, nämligen:

för fångvårdsstyrelsens delfond	kronor	8,628,000
för utrikesdepartementets delfond	»	6,049,000
för medicinalstyrelsens delfond	»	44,592,000
för generaltullstyrelsens delfond	»	798,000
för Uppsala universitets delfond	»	4,237,000
för Lunds universitets delfond	»	3,738,000
för karolinska sjukhusets delfond	»	8,122,000
för lotsstyrelsens delfond	»	877,000

Vid beräkningen av dessa kapitalbehållningar har hänsyn tagits till den minskning, som genomförandet av den föreslagna omläggningen av kapitalbudgeten kommer att medföra. Från de uppskattade kapitalbehållningarna per den 1 juli 1944 har sålunda dragits beloppet av hos riksgäldskontoret för envar delfond insatta värdeminskningssmedel, vilka ju enligt förslaget om kapitalbudgetens omläggning skola salderas mot delfondernas kapital. Kapitalbehållningarna för här ifrågavarande åtta delfonder ha därigenom minskats med sammanlagt 16.6 miljoner kronor. För byggnadsstyrelsens delfond utgör minskningen 9.5 miljoner kronor. Den vid kapitalbudgetens omläggning uppkommande totala nedräkningen av fastighetsfondens kapital utgör således 26.1 miljoner kronor.

I nästföljande tabell ha för här ifrågavarande åtta delfonder sammanförts *dels* de till 4 procent å förenämnda kapitalbehållningar beräknade överskotten, *dels* de utgifter vilka jag tillstyrkt skola täckas å staten för nästa budgetår, *dels* ock de av mig i det följande beräknade inkomsterna. Av dessa uppgifter framräknas så de erforderliga ersättningsanslagen.

D e l f o n d	Överskott kronor	Utgifter kronor	Summa kronor	Andra inkomster än ersättningsanslag kronor	Ersättningsanslag kronor
Fångvårdsstyrelsens delfond	345,000	458,000	803,000	201,000	602,000
Utrikesdepartementets »	240,000	636,000	876,000	35,000	841,000
Medicinalstyrelsens »	1,785,000	2,093,000	3,878,000	780,000	3,098,000
Generaltullstyrelsens »	30,000	85,000	115,000	45,000	70,000
Uppsala universitets »	170,000	871,000	1,041,000	329,000	712,000
Lunds universitets »	150,000	242,000	392,000	75,000	317,000
Karolinska sjukhusets »	325,000	714,000	1,039,000	238,000	801,000
Lotsstyrelsens »	35,000	303,000	338,000	61,000	277,000

För byggnadsstyrelsens delfond skall ersättningen till fastighetsfonden beräknas med stöd av de kalkylerade hyresvärdena för de olika i delfonden ingående fastigheterna och de förhyrda lokalerna, dock att hyresutgifterna för bank- och fondinspektionen, sparbanksinspektionen och försäkringsinspektionen samt från och med den 1 oktober 1944 även statens pensionsanstalt skola ersättas från inspektionernas specialbudgeter respektive från anstaltens stat. Byggnadsstyrelsen har i statförslaget verkställt beräkningar rörande

ifrågavarande hyresvärden med uppdelning på olika anslag efter hyresvärdet (hyresutgiften) för lokaler åt de till respektive huvudtitlar hörande statsmyndigheterna. I de sålunda verkställda beräkningarna, beträffande vilkas detaljer torde få hänvisas till handlingarna i ärendet, finner jag icke anledning föreslå någon annan saklig ändring än den, som betingas av den av taxeringsorganisationens utbyggnad motiverade uppräknigen av hyresutgifterna med 100,000 kronor. För vinnande av avrundning torde dock ersättningsanslaget böra uppräknas med 102,000 kronor.

Med godtagande av byggnadsstyrelsens beräkning med nyss angivna jämkningar förordar jag, att de särskilda anslagen upptagas med de belopp, som angivas i följande sammanställning.

H u v u d t i t e l	Ersättningsanslag		
	till byggnadsstyrelsens delfond	till annan delfond	Summa
Andra huvudtiteln	332,000	¹ 602,000	934,000
Tredje »	221,000	² 841,000	1,062,000
Fjärde »	587,000	—	587,000
Femte »	2,678,000	³ 3,098,000	5,776,000
Sjätte »	586,000	—	586,000
Sjunde »	527,000	⁴ 70,000	597,000
Ättonde »	4,706,000	⁵ 1,830,000	6,536,000
Nionde »	1,295,000	—	1,295,000
Tionde »	707,000	⁶ 277,000	984,000
Elfte »	1,051,000	—	1,051,000
Fjortonde »	110,000	—	110,000
Summa	12,800,000	6,718,000	19,518,000

De sålunda beräknade ersättningsanslagen äskas i annat sammanhang denna dag under vederbörande huvudtitlar.

Hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och markområden.

Utrikesdepartementets delfond. I statförslaget för nästa budgetår har förevarande post upptagits till 53,300 kronor. Såsom i den tidigare omnämnda, inom utrikesdepartementet upprättade promemorian framhållits, bör ifrågavarande post nedräknas med sammanlagt 18,800 kronor, vilket belopp tidigare influtit såsom hyror för vissa utrymmen i beskickningsfastigheterna i Berlin, och således uppföras med i avrundat tal 35,000 kronor.

Lunds universitets delfond. Såsom följd av det tidigare omnämda markavtalet mellan kyrkofonden och kronan rörande vissa områden i Lund kommer en avgäld å 13,600 kronor, som tidigare av Malmöhus läns landsting erlagts till kyrkofonden, att nu inflyta till fastighetsfonden. Beloppet bör upp-

¹ Fångvårdsstyrelsens delfond. — ² Utrikesdepartementets delfond. — ³ Medicinalstyrelsens delfond. — ⁴ Generaltullstyrelsens delfond. — ⁵ Därav till Uppsala universitets delfond 712,000 kronor, till Lunds universitets delfond 317,000 kronor och till karolinska sjukhusets delfond 501,000 kronor. — ⁶ Lotsstyrelsens delfond.

tagas under förevarande post, vilken på grund därav i staten för nästa budgetår bör uppföras med $(10,000 + 13,600 = \text{avrundat})$ 24,000 kronor.

För nästa budgetår böra fastighetsfondens hyresinkomster uppföras med av riksräkenskapsverket föreslagna belopp, eller sammanlagt 2,196,000 kronor (se bilaga A).

Diverse inkomster.

Utrikesdepartementets delfond. I staten för innevarande budgetår upptages under denna post ett belopp å 2,800 kronor för hyresersättning från lantbruksattachén vid beskickningen i Berlin. Då fastigheten ifråga numera förstörts, bör, såsom i den tidigare omförmälda inom utrikesdepartementet upprättade promemorian framhållits, beloppet utgå ur staten.

Uppsala universitets delfond. I sitt statförslag har drätselnämnden uppfört delposten Bidrag från Uppsala läns landsting med 73,500 kronor under förutsättning att reparationsmedlen för akademiska sjukhuset höjdes till av nämnden förordat belopp, 183,100 kronor. Då dessa reparationsmedel föreslagits uppförda med 154,000 kronor, bör posten, såsom riksräkenskapsverket med stöd av inom Uppsala universitets räntekammare utförda beräkningar föreslagit, sänkas till 62,000 kronor.

Under denna rubrik har tidigare beräknats ränta å i riksgäldskontoret placerade likvida medel, som uppkommit i samband med avsättning till värdeminskningsskonto. För nästa budgetår ha dessa inkomster, som i staten för löpande budgetår upptagits till sammanlagt nära 800,000 kronor av riksräkenskapsverket beräknats till 914,000 kronor. Övriga diverse inkomster har verket efter särskild undersökning uppskattat till 416,000 kronor. Såsom en följd av den i statsregleringsförslaget för innevarande budgetår genomförda omläggningen av kapitalbudgeten komma avsättningarna av likvida medel vid bifall till förslaget att upphöra och de hittills gjorde avsättningarna att salderas mot respektive fonders i riksgäldskontorets böcker redovisade kapital. Ränteinkomsterna för fastighetsfonden komma därigenom att försvinna, varför under denna post bör upptagas endast 416,000 kronor med den fördelning på olika delfonder, som framgår av bilaga A.

Överskott.

I det föregående ha överskotten för allmänna fastighetsfondens delfonder — utom byggnadsstyrelsens delfond — beräknats till belopp motsvarande 4 procent å delfondernas uppskattade kapitalbehållningar. Beträffande byggnadsstyrelsens delfond åter framkommer ett överskott å 7,910,000 kronor, utgörande skillnaden mellan de för delfonden beräknade inkomsterna å 13,648,000 kronor och utgifterna å 5,738,000 kronor.

Överskotten för fastighetsfondens delfonder redovisas enligt statsverkspropositionen å riksstatens inkomstsida på särskilda titlar. De ifrågavarande inkomstitlarna böra upptagas med följande belopp, nämligen:

Fångvårdsstyrelsens delfond	kronor	345,000
Utrikesdepartementets delfond	»	240,000
Medicinalstyrelsens delfond	»	1,785,000
Byggnadsstyrelsens delfond	»	7,910,000
Generaltullstyrelsens delfond	»	30,000
Uppsala universitets delfond	»	170,000
Lunds universitets delfond	»	150,000
Karolinska sjukhusets delfond	»	325,000
Lotsstyrelsens delfond	»	35,000

Det sammanlagda överskottet för allmänna fastighetsfonden beräknas sålunda till 10,990,000 kronor.

Hemställan.

Under åberopande av vad här anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna bilagda förslag till stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1944/45 (*Bilaga A*);

dels ock medgiva, att den å fångvårdsstyrelsens delfond för budgetåret 1943/44 upptagna anslagsposten till reparations- och underhållskostnader m. m. må överskridas med högst 35,000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt, behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Rolf Arfwedson.

Bilaga A.

**Förslag till stat för statens allmänna fastighetsfond
för budgetåret 1944/1945.**

		Kronor
Inkomster.		
A. Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler:		
1. Fångvårdsstyrelsens delfond	602,000	
2. Utrikesdepartementets »	841,000	
3. Medicinalstyrelsens »	3,098,000	
4. Byggnadsstyrelsens »	12,800,000	
5. Generaltullstyrelsens »	70,000	
6. Uppsala universitets »	712,000	
7. Lunds universitets »	317,000	
8. Karolinska sjukhusets »	801,000	
9. Lotsstyrelsens »	277,000	19,518,000
B. Hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och markområden:		
1. Fångvårdsstyrelsens delfond	200,000	
2. Utrikesdepartementets »	35,000	
3. Medicinalstyrelsens »	780,000	
4. Byggnadsstyrelsens »	800,000	
5. Generaltullstyrelsens »	45,000	
6. Uppsala universitets »	17,000	
7. Lunds universitets »	24,000	
8. Karolinska sjukhusets »	237,000	
9. Lotsstyrelsens »	58,000	2,196,000
C. Diverse inkomster:		
1. Fångvårdsstyrelsens delfond	1,000	
4. Byggnadsstyrelsens »	48,000	
6. Uppsala universitets delfond:		
a. Bidrag från universitetets egendoms- och skogsförvaltning	250,000	
b. Bidrag från Uppsala läns landsting.	62,000	312,000
7. Lunds universitets delfond	51,000	
8. Karolinska sjukhusets »	1,000	
9. Lotsstyrelsens »	3,000	416,000
Summa		22,130,000

			Kronor
Utgifter.			
A. Reparations- och underhållskostnader m. m.:			
1. Fångvårdsstyrelsens delfond	325,000		
2. Utrikesdepartementets delfond:			
a. Reparations- och underhållskostnader i allmänhet m. m.	162,000		
b. Bränsle och lyse för vissa tjänstebostäder, förslagsvis	130,000	292,000	
3. Medicinalstyrelsens delfond	900,000		
4. Byggnadsstyrelsens »	1,800,000		
5. Generaltullstyrelsens »	30,000		
6. Uppsala universitets delfond:			
a. Akademiska sjukhuset	154,000		
b. Övriga fastigheter	255,000	409,000	
7. Lunds universitets delfond	150,000		
8. Karolinska sjukhusets delfond:			
a. Karolinska sjukhuset	100,000		
b. Serafimerlasarettet	60,000	160,000	
9. Lotsstyrelsens delfond	240,000		4,306,000
B. Avsättning till värdeminskningsskonto:			
1. Fångvårdsstyrelsens delfond, förslagsvis	107,000		
2. Utrikesdepartementets » , förslagsvis	74,000		
3. Medicinalstyrelsens » , förslagsvis	1,168,000		
4. Byggnadsstyrelsens » , förslagsvis	1,038,000		
5. Generaltullstyrelsens » , förslagsvis	12,000		
6. Uppsala universitets delfond:			
a. Akademiska sjukhuset, förslagsvis	176,000		
b. Övriga fastigheter, förslagsvis	277,000	453,000	
7. Lunds universitets delfond, förslagsvis	92,000		
8. Karolinska sjukhusets » , förslagsvis	479,000		
9. Lotsstyrelsens » , förslagsvis	30,000		3,453,000
C. Hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden:			
1. Fångvårdsstyrelsens delfond, förslagsvis	26,000		
2. Utrikesdepartementets » , förslagsvis	270,000		
3. Medicinalstyrelsens » , förslagsvis	25,000		
4. Byggnadsstyrelsens » , förslagsvis	2,900,000		
5. Generaltullstyrelsens » , förslagsvis	43,000		
6. Uppsala universitets » , förslagsvis	9,000		
8. Karolinska sjukhusets » , förslagsvis	75,000		
9. Lotsstyrelsens » , förslagsvis	33,000		3,381,000
Överskott att tillföras riksstaten:			
1. Fångvårdsstyrelsens delfond	345,000		
2. Utrikesdepartementets »	240,000		
3. Medicinalstyrelsens »	1,785,000		
4. Byggnadsstyrelsens »	7,910,000		
5. Generaltullstyrelsens »	30,000		
6. Uppsala universitets »	170,000		
7. Lunds universitets »	150,000		
8. Karolinska sjukhusets »	325,000		
9. Lotsstyrelsens »	35,000		10,990,000
Summa			22,180,000

Bilaga till

1944 års statsverksproposition.

Kapitalbudgeten.

Investeringsplan.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 ja-
nuari 1944.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anför efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter följande.

Tidigare förslag till omläggning av kapitalbudgeten. Genom 1937 års budgetreform erhöll kapitalbudgeten sin nuvarande utformning såsom en från den egentliga riksstaten helt skild plan för ny kapitalinvestering i statens kapitalfonder. Anslagen å kapitalbudgeten anvisas enligt gällande ordning att till hela sitt belopp utgå av kapitalmedel och täckas budgettekniskt genom uppförande på kapitalbudgetens inkomstsida av en mot den sammanlagda utgiftssumman svarande formell balanspost.

Enligt budgetsakkunnigas förslag, vilket låg till grund för budgetreformen, skulle sistnämnda balanspost i normala fall fördelas på tre titlar, nämligen avskrivningsmedel, äldre kapitalmedel samt lånemedel. Kapitalbudgetens inkomstsida skulle härigenom erhålla karaktären närmast av en specifikation av de finansoperationer, som måste vidtagas för de beslutade investeringarnas genomförande. Med hänsyn främst till svårigheterna att uppskatta beloppet av återflytande kapitalmedel samt till lånebehovets beroende av andra faktorer än de å riksstaten redovisade, ansågs den av budgetsakkunniga föreslagna uppdelningen kunna verka vilseledande, när det gällde att bedöma de för investeringarna erforderliga finansoperationerna, vilka det dock vore dess enda uppgift att belysa.

I proposition nr 199 till 1938 års riksdag behandlades ett av riksräkenskapsverket framlagt förslag om ändrade former för medelsanvisningen på kapitalbudgeten. Grundtanken i förslaget var, att det erforderliga kapitaltillskottet till respektive fonder skulle ske över ett enda anslag för varje fond, utmätt så, att det täckte skillnaden mellan å ena sidan de sammanlagda utgifterna för investeringarna under fonden — om vilka beslut skulle av riksdagen fattas på grundval av en till kapitalökningsanslaget fogad investeringsspecifikation — och å andra sidan å fonden disponibla likvida medel. Alternativt ifrågasattes i propositionen, att likvida medel å de olika fonderna alltid skulle disponeras för återbetalning till riksgäldskontoret. Kapitalökningsanslagen skulle i så fall komma att motsvara summan av de för respektive fonder beslutade nyinvesteringarna. I propositionen förordades i princip att en lösning skulle försökas efter den senare linjen. Riksdagen uttalade i skrivelse nr 284 sin anslutning till en lösning efter de i propositionen förordade riktlinjerna.

Innan slutligt förslag i ämnet framlades, ansågs det nödvändigt att underkasta bland annat frågan om förnyelsefondsmedlens behandling viss ytterligare utredning. Omläggningen hann icke genomföras vid uppläggningsen av statsregleringsförslaget för budgetåret 1939/40, och efter krigsutbrottet har den extra ordinära arbetsbelastningen för de berörda myndigheterna medfört att nyssnämnda utredning icke kunnat verkställas, varför frågan fått vila. I överensstämmelse med vad som förordades i 1943 års statsverksproposition har Kungl. Maj:t genom beslut den 29 januari 1943 anbefallt riksräkenskapsverket att verkställa utredning angående den budgettekniska utformningen av medelsanvisningar för investeringsändamål. Med skrivelse den 12 juni 1943 har verket överlämnat den anbefallda utredningen. Över denna ha sedermera yttranden inhämtats från generalpoststyrelsen, telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, byggnadsstyrelsen, statskontoret och fullmäktige i riksgäldskontoret. Riksräkenskapsverket har därefter avgivit förnyat utlåtande i ämnet. En närmare redogörelse för den sålunda verkställda utredningen lämnas i Bihang E till Inkomster å riksstaten.

Riksräkenskapsverkets förslag till omläggning av kapitalbudgeten. Riksräkenskapsverkets utredning utmynnar i förslag om att kapitalbudgeten skall omläggas till en investeringsplan, utformad i huvudsaklig anslutning till verkets förslag av år 1938. Såsom underlag för den föreslagna omläggningen förordas en förändring av grunderna för dispositionen m. m. av affärsverkens förnyelsefonder.

I vad rör förnyelsefonderna framhåller riksräkenskapsverket i huvudsak följande.

Genom att förnyelsefonden från löpande driftsinkomster erhåller årliga avsättningar, vilka anpassas efter realkapitaltillgångarnas successiva värdeminskning, möjliggöres att det i den ifrågavarande verksamheten investerade kapitalet bibehålles oförändrat, nämnda värdeminskning till trots. Målet för

förnyelsefondsavsättningen är sålunda att, när en tillgång nått gränsen för sitt ekonomiska utnyttjande, densamma skall kunna utrangeras och avföras ur räkenskaperna utan att företagets kapitalbehållning därigenom undergår minskning. Detta mål nås tydligen genom att ett mot värdeminskningen svarande belopp i stället för att redovisas som vinst upptages som driftkostnad samt tillföres företagets tillgångar, antingen såsom likvida medel eller genom förvärv av annan tillgång för rörelsens behov. Det är ur nu angivna synpunkt ligkiltigt om den förvärvade tillgången avser att ersätta utrange-rade kapitalobjekt eller tillgodoseende av helt nya ändamål.

I motsats till vad som är det vanliga inom affärslivet har i statsbokfö-ringens hittills hävdats grundsatsen, att förnyelsefondsavsättningarna skola kombineras med ett avskiljande av *likvida* medel avsedda att disponeras för egentlig ersättningsanskaffning; detta har ofta skett genom insättning på särskild räkning i riksgäldskontoret, varigenom medlen kommit att fram-stå som en motfordran mot detta verks fordran gentemot affärsverket för till detta utbetalade kapitalmedel. Förnyelsefonderna ha härigenom kommit att i viss mån identifieras med de genom avsättningarna vunna likvida till-gångarna och ha till följd därav kommit att betraktas såsom verkliga fon-der, varmed följt att en klar gräns icke uppehållits mellan nedskrivning av förnyelsefonden i samband med utrangering av förslitna kapitalobjekt och investering av genom förnyelsefondsavsättning uppkomna likvida tillgångar. Detta har medfört, att förnyelsefonderna kommit att belastas med kostna-der för ersättning av tillgångar, vilka icke varit helt avskrivna, samt även ersättningskostnader, vilka överstigit de till ersättning avsedda tillgångarnas ursprungliga värden. Slutligen ha förnyelsefonderna i viss utsträckning belastats i samband med att inom affärsverken samlade likvida medel disponerats för helt fristående nyinvestering. Affärsverkens förnyelse-fondsboekföring och tillgångsredovisningen i verkens balansräkningar ha härigenom blivit direkt missvisande. En annan konsekvens har blivit, att förnyelsefonderna kommit att redovisas med oriktiga belopp. Då avskriv-ningen skett på grundval av felaktiga tillgångsvärden, har denna och där-igenom också de redovisade vinstresultaten blivit felaktiga. I syfte att vinna materiellt riktiga resultat av den bokföringsmässiga avskrivningen har man gång efter annan vidtagit justering av avskrivningsprocenten, varigenom överblicken över förnyelsefondsredovisningen ytterligare försvårats.

Dessa med nuvarande system förknippade olägenheter ha föranlett riks-räkenskapsverket att föreslå, att de affärsdrivande verkens förnyelsefonder ombildas till värdeminskningsskonton, vilka sammanslås med de speciella vär-deminskningsskonton som tillkommit i samband med den år 1938 genom-förda kapitalregleringen. Samtidigt skulle redovisningen saneras därigenom att verkens tillgångar höjdes till sådana belopp, att bokföringen utvisade det tillgångsvärde, varå avskrivning rätteligen skall ske, varvid värde-minskningsskontona skulle ökas med samma belopp. De nya värdeminsk-ningskontonas karaktär av verkliga värderegleringskonton skulle framhåvas och för framtiden garanteras genom meddelande av föreskrift, att värde-

minskningskontona utan särskilt bemyndigande endast finge intill beloppet av verkställd avsättning belastas för avskrivning av slopade och kasserade tillgångar eller för nedskrivning av värdet å sådana tillgångar, som istånd-satts eller ersatts medelst anlitande av investeringsanslag. I samband med omläggningen skulle givetvis vederbörande affärsverk i samråd med riksräkenskapsverket verkställa erforderliga utredningar i syfte att möjliggöra en rättvisande omräkning av tillgångsvärdena.

Med denna omläggning av förnyelsefondsredovisningen skulle det nu felaktigt upprätthållna, principiella sambandet mellan förnyelsefonderna och vid fondavsättningen erhållna likvida medel hävas. Det överskott av likvida medel, som kunde uppstå i rörelsen, utöver vad som erfordrades för inleverering av vinstmedel till statsverket, skulle betraktas som vanliga kapitalmedel. För investering i rörelsen ej behövligen likvida tillgångar skulle disponeras för återbetalning till riksgäldskontoret. Denna princip borde enligt förslaget få retroaktiv tillämpning.

Huvudfrågan i riksräkenskapsverkets utredning avser omläggning av redovisningen för kapitalbudgeten. Enligt hittills tillämpade principer ha som regel nyanskaffningar finansierats med anslag å kapitalbudgeten, medan ersättningsanskaffningar finansierats med belastning av förnyelsefonderna och disposition av däremot svarande likvida medel. I vissa fall ha dock — som tidigare antytts — även nyanskaffningar bestritts på sistnämnda sätt. Till skillnad mot kapitalbudgetanslagen ha anvisningar av förnyelsefondsmedel i regel icke varit föremål för riksdagsbehandling. Kapitalbudgetens redovisning av den statliga investeringsverksamheten och riksdagens kontroll över denna har härigenom blivit ofullständig.

Riksräkenskapsverkets förslag innebär, att riksdagen skall besluta om all investering, såväl nyanskaffning som ersättningsanskaffning. Då en rationell skötsel av de affärsdrivande verken förutsätter, att Kungl. Maj:t har relativt fria händer vid disposition av medel för ersättningsanskaffningar, förordar riksräkenskapsverket, att de för nyssnämnda ersättningsanskaffningar beslutade investeringsbemyndigandena fastställas med en förhållandevis vid marginal inom vilken Kungl. Maj:t äger handla fritt.

Besluten om de olika investeringarna skola enligt förslaget för varje kapitalfond utformas såsom *investeringsbemyndiganden* sammanfattade å en *investeringsstat* för fonden. Det kapitaltillskott, som erfordras för genomförande av den genom de olika investeringsbemyndigandena godkända investeringen, skall ske över ett enda *investeringsanslag* för varje fond. Storleken av detta investeringsanslag framräknas å staten för fonden såsom skillnaden mellan å ena sidan summan av de å staten för fonden uppförda investeringsbemyndigandena samt å andra sidan summan av å fonden för investering disponibla likvida medel och å driftbudgeten för investeringarna anvisade avskrivningsanslag. Det så beräknade investeringsanslaget utbetalas och redovisas av riksgäldskontoret. De fondförvaltande myndigheterna skola samti-

digt åläggas att till riksräkenskapsverket månatligen i anslutning till staten redovisa det faktiska utnyttjandet av investeringsbemyndigandena.

De olika, på angivet sätt bestämda investeringsanslagen skola enligt verkets förslag sammanföras å en *investeringsplan*, vilken ersätter den nuvarande kapitalbudgeten och bör utbrytas ur riksstaten. Riksstaten kommer därefter alltså endast att omfatta den nuvarande driftbudgeten.

I anslutning till förslaget till omläggning av kapitalbudgeten har riksräkenskapsverket ingått på ett antal specialfrågor, vilka bliva aktuella vid omläggningens genomförande. Verket har därvid i första hand uppmärksammat frågan om affärsverkens rörelsemedel. De nuvarande kapitalbudgetsanslagen ha nämligen av affärsverken utnyttjats för att reglera tillgången på rörelsemedel och alltså behandlats såsom ett förlagskapital för respektive fond utan att fördelningen av anslagen på olika ändamål vid dispositionen av medlen strängt iakttagits. Då efter omläggningen de disponibla likvida medlen å respektive fonder i första hand skola tagas i anspråk för finansieringen av beslutade investeringar och nya kapitalmedel tillskjutas blott till det lägre belopp som i så fall erfordras, kan omläggningen i vissa fall få menliga konsekvenser för affärsverkens likviditet. Den större bundenhet vid användningen av rekvirerade investeringsmedel, som av riksräkenskapsverket förutsatts skola följa med den månatliga redovisningsskyldigheten, kan förväntas verka i samma riktning. Riksräkenskapsverket föreslår därför, att affärsverken i den mån så erfordras hos riksgäldskontoret erhålla en rörlig kredit för tillgodoseende av behovet av rörelsemedel.

För vinnande av överensstämmelse med investeringsanslagen skola enligt riksräkenskapsverkets förslag även *avskrivningsmedlen* å driftbudgeten anvisas i form av ett enda anslag för varje fond eller delfond, medan erforderlig specifikation av dessa klumpanslag skulle lämnas i de till investeringsplanen anslutna investeringsstaterna.

Därjämte föreslår riksräkenskapsverket, att Kungl. Maj:t skall äga disponera över investeringsanslagen och investeringsbemyndigandena, därest de därmed avsedda arbetena eller anskaffningarna *påbörjats* inom tredje budgetåret efter det budgetår för vilket de blivit av riksdagen beslutade.

Affärsverkens pensionsfonder ha hittills, i den mån de icke investerats i vederbörande verks rörelse eller i fastigheter, i regel insatts i riksgäldskontoret. De vid övergången till det nya systemet befintliga behållningarna av avsatta pensionsfondsmedel, vilka bokförts såsom fordringar på riksgäldskontoret, skola enligt riksräkenskapsverkets förslag i samband med den förordade omläggningen av kapitalbudgeten salderas mot verkens i riksgäldskontorets bokslut redovisade kapital. Ämbetsverket förordar samtidigt, att avsättningen av inkomster till pensionsfonder helt inställes.

Slutligen har riksräkenskapsverket förordat, att *fonden för förslag till statsverket* skall till vinnande av större överskådlighet uppdelas på delfonder, en för varje departement.

I de över utredningen avgivna yttrandena har riksräkenskapsverkets förslag beträffande förnyelsefondernas omvandling till värdeminskningskonton oreserverat tillstyrkts av järnvägsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, statskontoret och riksgäldsfullmäktige. Telegrafstyrelsen har, utan att acceptera riksräkenskapsverkets kritik av den hittillsvarande ordningen, icke motsatt sig riksräkenskapsverkets förslag, under förutsättning att vid tillämpning av det nya systemet vederbörlig hänsyn tages till vid telegrafverket rådande speciella förhållanden. Generalpoststyrelsen har däremot uttalat sig för ett bibehållande av nuvarande förnyelsefondsbestämmelser, dock med den reservationen att, om en omläggning av kapitalbudgeten anses böra komma till stånd, verket icke vill motsätta sig ett genomförande av det framlagda förslaget till ändring av förnyelsefondsbestämmelserna.

Riksräkenskapsverkets förslag om dispositionen av förnyelse- och pensionsfondsmedel har tillstyrkts av telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, statskontoret och riksgäldsfullmäktige, medan generalpoststyrelsen framfört vissa erinringar, huvudsakligen grundade därpå, att postverket genom dubbelföringarnas avskaffande skulle gå miste om inkomster på i runt tal 2 miljoner kronor, vilka nu såsom utgift belasta riksgäldsfonden. Järnvägsstyrelsen har i detta sammanhang förordat, att den faktiska pensionsskulden skall redovisas till sitt matematiskt riktiga värde. Generalpoststyrelsen och telegrafstyrelsen samt fullmäktige i riksgäldskontoret ha uttalat sig för att verken skola äga att hos riksgäldskontoret mot ränta deponera tillfälliga överskott av likvida medel.

Vad riksräkenskapsverket föreslagit beträffande behovet av rörelsemedel har i stort sett icke föranlett erinran från myndigheternas sida.

Därutöver ha myndigheterna i sina yttranden berört vissa andra frågor. Generalpoststyrelsen har sålunda såsom önskvärt framhållit, att ränta å statens i affärsverken investerade kapital icke skall redovisas såsom överskott utan utbetalas till riksgäldskontoret och såsom driftkostnad belasta verkens rörelse. Denna fråga har jämväl berörts av fullmäktige i riksgäldskontoret. Vattenfallsstyrelsen har ifrågasatt, att vattenfallsverkens fonder skulle sammanslås till en fond omfattande de tre rörelsegrenarna, varefter endast en investeringsstat skulle upprättas för vattenfallsverken.

Vad beträffar riksräkenskapsverkets förslag till omläggning av kapitalbudgeten har detsamma lämnats utan erinran av affärsverken.

Statskontoret har framhållit olägenheterna av de många partiella budgetreformerna, vilka försvårade jämförelserna mellan olika budgetår, och vidare uttalat, att kapitalbudgetens frigörande från den egentliga riksstaten vore ägnat att ingiva vissa betänkligheter. Genom de ändrade beteckningssätten skulle enligt statskontorets mening lätt skapas ytterligare oklarhet ifråga om kapitalbudgetens karaktär och betydelse, med risk för att hithörande anslagsfrågor kunde komma att behandlas efter annan måttstock än anslagsfrågor avseende driftbudgeten. Till riksräkenskapsverkets förslag att även beträffande statens utlåningsfonder årligen skola fastställas investeringsbemyndiganden, avseende hela den avsedda nya utlåningen, har statskontoret ställt sig tveksamt.

Fullmäktige i riksgäldskontoret ha framhållit, att kapitalbudgeten redan i sin nuvarande utformning i viss mån hade karaktär av en investeringsplan. För att ernå en bättre redovisning kunde man enligt fullmäktiges mening antingen ombilda kapitalbudgeten till en verklig investeringsplan eller till en verklig budget. Till jämförelse med riksräkenskapsverkets förslag, som framhåvt kapitalbudgetens karaktär av investeringsplan, hade inom riksgäldskontoret på grundval av budgetsakkunnigas utredning utarbetats ett ändringsförslag, som avsåge att framhäva kapitalbudgetens karaktär av budget. Enligt sistnämnda förslag skulle kapitalbudgetens inkomstsida utbyggas och den nu där upptagna formella posten kapitalmedel ersättas med kapitalinkomster redovisade under tre inkomstgrupper, nämligen avskrivningsmedel, å kapitalfonderna för reinvestering disponibla likvida medel samt övriga kapitalmedel. Kapitalbudgetens utgiftssida skulle omfatta såväl nyinvesteringar som ersättningsanskaffningar, dock med undantag för utlåningsfonderna, där anslagen borde beräknas netto. Ifrågavarande ändringsförslag syntes enligt fullmäktiges mening sakna större aktualitet med hänsyn till den utveckling frågan om kapitalbudgetens utformning undergått under senare år.

Ville man däremot i anslutning till den ståndpunkt som intogs 1938 framhäva kapitalbudgetens karaktär av investeringsplan, föreslå fullmäktige slopande av hela inkomstsidan under bibehållande av en fullständig utgiftssida. Kapitalfondernas likvida medel, som enligt budgetalternativet skulle redovisas på inkomstsidan, skulle enligt detta bruttoredovisningssystem vid sidan av kapitalbudgeten inlevereras till riksgäldskontoret och redovisas såsom kapitalminskning å respektive fonder. Alla medel på kapitalbudgeten skulle sålunda passera riksgäldskontoret.

Vid jämförelse mellan riksräkenskapsverkets förslag och det av fullmäktige skisserade bruttoredovisningssystemet ha fullmäktige uttalat sin tveksamhet rörande vilket av förslagen som skulle innebära den bästa lösningen av frågan om kapitalbudgetens utformning. Slutlig ståndpunkt därtill syntes enligt fullmäktiges mening böra tagas först sedan även fullmäktiges förslag närmare prövats.

I sitt förnyade utlåtande i ärendet har riksräkenskapsverket bemött den kritik, som under remissbehandlingen framförts mot verkets förslag, och därvid med hänsyn till framställda synpunkter vidhållit den lösning i sak som verket tidigare förordat. Riksräkenskapsverket har därvid fäst särskilt avseende vid att den av riksgäldsfullmäktige föreslagna utformningen av en investeringsplan blott skulle ge ett mått på investeringarnas bruttoomfattning men däremot icke på det mot denna svarande behovet av nytillskott av kapitalmedel. Enligt verkets förslag skulle däremot såväl bruttoinvesteringens som nettoinvesteringens omfattning kunna direkt utläsas ur investeringsplanen med därtill knutna stater. I formellt hänseende har emellertid verket med tillmötesgående i viss utsträckning av riksgäldsfullmäktiges önskemål föreslagit, att i investeringsstaterna skola upptagas blott *summan* av de beslutade anvisningarna för olika investeringsändamål vilka alltså skulle på samma sätt som nu specificeras i särskilda tabellbilagor. Kapitalbudgeten skulle

enligt detta modifierade förslag komma att omfatta dels investeringsplanen med därtill knutna stater, dels en fullständig specifikation av de i dessa stater blott med totalbelopp uppförda investeringarna under de olika fonderna.

*Departements-
chefen.*

Den budgetomläggning, vartill första steget togs genom den år 1937 beslutade budgetreformen, åsyftade att göra budgeten mera överskådlig och att genom en klar gränsdragnings mellan å ena sidan inkomster och utgifter, hänförliga till den löpande statsverksamheten, å andra sidan kapitaltransaktioner närma budgeten till en affärsmässig bokföring, ur vilken kunde utläsas, hur den förda finanspolitiken inverkar på statens förmögenhetsställning. Samtidigt eftersträvades en budgetuppställning som skänkte ökat utrymme för en anpassning av budgetpolitiken efter det ekonomiska lägets växlingar. Det vid statsregleringen för budgetåret 1938/39 genomförda, nya budgetsystelet har sedermera utbyggts med beredskapsstaterna. Däremot har en redan från början åsyftad rationalisering av den statliga kapitalbokföringen och av redovisningen av investeringsverksamheten över budgeten fått anstå i avvaktan på att tillfälle skulle erhållas att genomföra de utredningar som borde föregå denna komplettering av 1937 års reform. Sedan dessa utredningar numera slutförts, synes mig den avsedda rationaliseringen av kapitalbudgeten böra genomföras. Partiella budgetreformer äro givetvis alltid förbundna med vissa olägenheter, men de svagheter som för närvarande vidlåda redovisningen av den statliga investeringsverksamheten synas så betydande, att den ifrågasatta omläggningen likväl bör komma till stånd. Det bör understrykas, att reformen ur budgetteknisk synpunkt är att betrakta som en komplettering av det nu tillämpade redovisningssystemet, vilken eljest lämnar detta i huvudsak orubbade.

Såsom framgått av den förut lämnade redogörelsen visa sig den nuvarande kapitalbudgeteringens brister huvudsakligen i följande hänseenden. Kapitalbudgeten är ofullständig, såtillvida som ersättningsanskaffningarna icke redovisas över riksstaten och även åtskilliga andra investeringar finansieras vid sidan av budgeten genom användning av de olika fondernas likvida medel. Utlåningsfondernas anslag avse nettotillskott av nytt kapital, medan affärsverksfondernas m. fl. anslag i huvudsak avse bruttoinvesteringen. Det är tydligen under angivna omständigheter icke möjligt att ur budgeten utläsa den statliga investeringsverksamhetens bruttoomslutning. Möjlighet saknas även att med stöd av budgeten angiva den statliga nettoinvesteringens storlek eller m. a. o. det tillskott av medel som erfordras för genomförandet av de beslutade investeringarna. En komplettering av den nu tillämpade tekniken vid uppgörandet av kapitalbudgeten, genom vilken denna kommer att ge ett såvitt möjligt fullständigt mått på den statliga investeringsverksamhetens bruttovolym och nettovolym, synes önskvärd i syfte att ge Kungl. Maj:t och riksdagen ökade möjligheter att kontrollera den statliga kapitalutvecklingen och att bedöma dennas ekonomiska konsekvenser. Vid kompletteringen bör även eftersträvas att erhålla en sådan lösning av frågan om affärsverkens medelsdisposition, att direkta uppgifter kunna erhållas ur budgetredovisningen på de belopp som faktiskt nedlagts på olika investeringar.

Samtliga myndigheter som yttrat sig i ämnet ha i princip uttalat sig för att redovisningen av kapitalutgifterna över budgeten skall omfatta även ersättningsanskaffningarna samt övriga nu vid sidan av budgeten finansierade investeringar. Till denna lösning ger även jag min anslutning. Jag förutsätter dock därvid att undantag av praktiska skäl — och trots den ofullständighet som till följd därav alltjämt kommer att på en punkt vidlåda redovisningen — göres för utlåningsfonderna, för vilkas del sålunda reinvesteringen av återbetalda kapitalmedel icke bör redovisas över budgeten.

Delade meningar ha framträtt i fråga om lämpligheten att därjämte komplettera redovisningen med uppgifter som utvisa det nytillskott av medel som erfordras för genomförande av de beslutade investeringarna. Fullmäktige i riksgäldskontoret ha sålunda närmast föreslagit, att kapitalbudgeten endast skulle omfatta en på nyss angivet sätt utformad utgiftssida. Enligt detta förslag skulle för investeringsverksamheten behövliga medel tillhandahållas av riksgäldskontoret, till vilket samtliga för investering disponibla medel skulle inbetalas vid sidan av budgeten. Med det av riksgäldsfullmäktige förordade systemet med redovisning endast av samtliga investeringar erhöles tydligen inlett direkt uttryck för nettoinvesteringens storlek i budgetuppställningen.

Enligt det av riksräkenskapsverket i dess senaste utlåtande föreslagna systemet skulle en särskild *investeringsstat* upprättas för varje kapitalfond. På denna stat skulle redovisas å ena sidan ett belopp, utvisande den s a m m a n l a g d a bruttoinvesteringen i fonden enligt av riksdagen fattade beslut, och å andra sidan tillgängliga avskrivningsmedel samt övriga å fonden disponibla likvida medel. Saldot mellan dessa poster skulle utvisa det nettotillskott av kapitalmedel, som erfordras för de beslutade investeringarnas genomförande. De i staterna framräknade nettotillskotten skulle sammanföras i en *investeringsplan*, vars slutsumma således skulle angiva den nettoinvestering av kapitalmedel, som kräves för genomförandet av den av riksdagen beslutade bruttoinvesteringen. Investeringsplanen med därå uppförda saldobelopp skulle enligt riksräkenskapsverkets förslag träda i stället för den nuvarande kapitalbudgeten, och riksstaten begränsas till att avse driftbudgeten. De till planen knutna staterna skulle innefatta en fullständig inkomstspecifikation. Specifikationen av de utgifter för investeringsändamål, vilkas totalbelopp för varje fond uppföres å den för fonden upprättade statens utgiftssida, förutsättes utformad och uppställd på samma sätt som den nuvarande anslagsspecifikationen å kapitalbudgeten, vilken alltså icke i denna del skulle ändras annat än genom införandet av anslag till de arbeten som nu finansieras vid sidan av budgeten. Den föreslagna anordningen erbjuder i redovisningshänseende praktiska fördelar och ansluter sig nära till nuvarande praxis i fråga om dispositionen över affärsverkens likvida medel. Den stämmer också väl överens med det förfarande som är regel för driftbudgetens del. Samtidigt möjliggör den att i den löpande budgetredovisningen lämna en korrekt bild av investeringsverksamhetens fortgång.

Till sistnämnda förslag kan jag i princip ansluta mig, enär dess genomförande skulle i allt väsentligt råda bot för de inledningsvis angivna olägen-

heterna utan att likväl behöva medföra någon förändring i formerna för behandlingen av anslag å kapitalbudgeten. Det nya förslaget torde i huvudsak tillgodose även de av riksgäldsfullmäktige framförda synpunkterna. Om den förordade omläggningen genomföres, bör i överensstämmelse med riksräkenskapsverkets förslag redovisningen mot budgeten av de för olika investeringsändamål förbrukade kapitalmedlen — vilken redovisning för närvarande generellt ombesörjes av riksgäldskontoret — åläggas de fondförvaltande myndigheterna.

Enligt riksräkenskapsverkets förslag skulle de å investeringsplanen uppförda nettoinvesteringsbeloppen betecknas såsom investeringsanslag. Med hänsyn därtill har verket förordat, att de nuvarande investeringsanslagen i stället skulle betecknas såsom investeringsbemyndiganden. De å investeringsplanen uppförda tillskotten av kapitalmedel komma visserligen att av riksgäldskontoret behandlas såsom anslag, på vilka de lyftade beloppen i vanlig ordning avföras. De äro dock till sin natur närmast att betrakta såsom av riksdagen till förfogande ställda lånemedelsanvisningar, avsedda att tagas i anspråk blott i den mån övriga medel icke förslå för de beslutade investeringsarnas genomförande, och böra i enlighet därmed uppföras såsom saldoposter med förslagsvis angivna belopp. Om någon särskild beteckning för dessa posters vidkommande anses erforderlig, synes den under dessa förhållanden lämpligen kunna bli *investeringsbemyndigande*. Anledning saknas under dessa omständigheter att frånga den gängse terminologien med avseende å de direkta medelsanvisningarna för olika investeringsändamål, vilka alltså böra bibehålla beteckningen *investeringsanslag*. Såsom sammanfattande benämning på investeringsplanen, investeringsstaterna och specifikationen av investeringsanslagen torde även efter den föreslagna omläggningen kunna användas termen *kapitalbudgeten*. Den till driftbudgeten begränsade riksstaten samt kapitalbudgeten torde tillsammans böra betecknas *statsbudgeten*.

Investeringsanslagen böra tydligen vid tillämpning av det förordade systemet jämväl i fortsättningen äskas av cheferna för fackdepartementen. På finansdepartementets föredragning skall ankomma att i stället för inkomstberäkningen å kapitalbudgeten anmäla investeringsplan och investeringsstater.

En förutsättning för den här förordade omläggningen av kapitalbudgeten är, att frågan om förnyelsefondsredovisningen vinner sin lösning. På denna punkt har riksräkenskapsverket framlagt ett förslag, till vilket myndigheterna i stort sett anslutit sig. Förslaget innebär, att förnyelsefonderna ombildas till egentliga värdeminskningskonton, varjämte samtidigt en reglering av det bokförda tillgångsvärdet och värdeminskningskontots belopp skall vidtagas i syfte att undanröja de felaktigheter, som framkommit vid tillämpningen av hitillsvarande system. Då förslaget innebär en ändamålsenlig anpassning av den statliga förnyelsefondsredovisningen till moderna affärsmässiga bokföringsprinciper och då vidare dess genomförande kommer att medföra en ökad tillförlitlighet vid redovisningen av statens kapitaltillgångar och affärsverkens

vinstberäkningar, ansluter jag mig till de av riksräkenskapsverket förordade åtgärderna. Det nu bestående sambandet mellan förnyelsefondsavsättningarna och de fondförvaltande myndigheternas rörelsekapital synes ha starkt bidragit till de konstaterade bristerna i affärsverkens redovisning och bör därför hävas. Till vinnande av enhetlighet torde vid omläggningens genomförande nu förefintliga behållningar av likvida medel, som i samband med förnyelsefondsavsättningen insatts hos riksgäldskontoret, böra salderas mot fondernas bokförda kapital. Särskilt avsatta pensionsmedel böra underkastas samma regler som förnyelsefondsmedel. Konsekvenserna av de nu förordade åtgärderna synas mig aktualisera frågan om postverkets ställning i budgetärt hänseende, som därför torde böra upptagas till närmare utredning. Jag är icke beredd att i detta sammanhang taga ställning till förslaget, att nuvarande medelsdisposition för avsättning till pensionsfonderna vid affärsverken skulle försvinna.

Det av generalpoststyrelsen framlagda förslaget om införande av skyldighet för affärsverken att till riksgäldskontoret erlagga ränta å investerat kapital synes ägnat att i statsbokföringen införa en ny dubbling av den art, man genom omläggningen av förnyelsefondernas behandling velat avskaffa. Affärsverkens inlevererade överskott synas därför även framdeles böra inkludera ränta på i verket arbetande statskapital. Vattenfallsstyrelsens förslag att sammanslå verkets fonder till en torde däremot innebära en rationellare anordning av verkets kapitalredovisning och synes därför böra genomföras.

Vid genomförande av den förordade omläggningen av kapitalbudgeten böra i enlighet med riksräkenskapsverkets förslag rörelsekrediter öppnas för vissa av de statliga affärsverken. Förslag härom torde senare, efter anmälan av chefen för kommunikationsdepartementet, få framläggas i särskild proposition.

Av riksräkenskapsverket har föreslagits, att erforderliga avskrivningsmedel å driftbudgeten skola anvisas såsom ett gemensamt anslag för varje kapitalfond; genom ett sådant förfarande skulle full överensstämmelse vinnas med redovisningstekniken på kapitalbudgeten. Förslaget torde böra bli föremål för ytterligare övervägande innan det genomföres. I riksstatsförslaget ha avskrivningsanslagen i enlighet härmed äskats specificerade på samma sätt som hittills.

Då den ändrade redovisningen på kapitalbudgeten enligt förslaget skall kombineras med en strängare redovisningsskyldighet för myndigheterna beträffande användningen av kapitalmedlen än som nu tillämpas i praxis, torde dispositionsrätten över investerings- och avskrivningsanslag böra utsträckas på sätt riksräkenskapsverket föreslagit. Kungl. Maj:t bör sålunda äga befogenhet att disponera över nämnda anslag, under förutsättning att den beslutade investeringen påbörjats inom tredje budgetåret efter det budgetår, för vilket investeringsanslaget anvisats. Förslag härom framlägges vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor.

Riksräkenskapsverket har framhållit, att det hittills ansetts tveksamt om

de regler, som gällt angående den tid under vilken reservationsanslag må disponeras, varit tillämpliga med avseende å lyftade, icke förbrukade medel. I vart fall ha de icke tillämpats med avseende å sådana medel. Följaktligen torde vid övergången till nu förordade redovisningsregler hos vissa affärsverk förefinnas behållningar å lyftade anslag som, därest de kvarstått å anslagen, icke utan riksdagens särskilda medgivande kunnat vidare disponeras. Dessa behållningar, vilka endast kunna avse mindre belopp, bli nu åter föremål för anslagsmässig redovisning. Av praktiska skäl synes det lämpligt, att Kungl. Maj:t kan utan riksdagens hörande i varje särskilt fall meddela beslut angående dispositionsrätten till dylika anslagsbehållningar. Detta står även i överensstämmelse med de nu föreslagna nya reglerna för dispositionsrätten till investeringsanslag.

Behållningar komma vid övergångstillfället även att kvarstå å medel, som av Kungl. Maj:t anvisats att utgå ur vederbörande förnyelsefonder. Dessa behållningar böra vid nästa budgetårsskifte få behandlas på samma sätt som reservationer å äldre investeringsanslag och följaktligen såsom sådana överföras till motsvarande för budgetåret 1944/45 anvisade anslag.

Den omläggning av redovisningen på kapitalbudgeten som betingas av vad nu förordats har vidtagits i årets statsverksproposition. För den händelse riksdagen skulle finna anledning till modifikationer i det framlagda förslaget, låta sig dessa genomföra utan ändring i sättet för riksdagens behandling av de framlagda anslagsäskandena. Prövningen av investeringsplanen och därtill fogade stater torde lämpligen kunna ske i samband med att memorialet angående statsregleringen utformas. Det synes dock önskvärt att beslut i principfrågan fattas redan dessförinnan, så att tid föreligger till de ändringar i riksgäldskontorets reglemente till vilka beslutet kan föranleda.

Enligt bifogade utdrag av statsrådsprotokollet har Kungl. Maj:t denna dag fattat beslut om avlåtande till riksdagen av framställningar om investeringsanslag under olika kapitalfonder med följande totala belopp.

I. Statens affärsverksfonder:		
Postverkets fond	10,216,000	
Telegrafverkets fond	54,115,000	
Statens järnvägars fond	94,050,000	
Statens vattenfallsverks fond.....	39,200,000	197,581,000
II. Luftfartsfonden		3,925,000
III. Statens allmänna fastighetsfond		7,507,500
IV. Försvarsväsendets fastighetsfond		66,722,000
V. Statens utlåningsfonder		47,045,000
VI. Fonden för låneunderstöd		125,350,000
VII. Fonden för förlag till statsverket.....		100,075,000
VIII. Diverse kapitalfonder		56,000
	Summa	548,261,500

De belopp i avskrivningsmedel och övriga likvida medel som enligt i annat sammanhang framlagda anslagsäskanden för avskrivningsändamål och verkställda preliminära beräkningar skulle stå till förfogande för investeringsarnas genomförande framgå av följande sammanställning.

I. Statens affärsverksfonder:			
	Postverkets fond	3,965,000	
	Telegrafverkets fond	23,000,000	
	Statens järnvägars fond	42,812,500	
	Statens vattenfallsverks fond	15,700,000	85,477,500
II.	Luftfartsfonden		3,575,000
III.	Statens allmänna fastighetsfond		6,696,400
IV.	Försvarsväsendets fastighetsfond		36,320,000
V.	Statens utlåningsfonder		10,028,000
VI.	Fonden för låneunderstöd		13,044,000
VIII.	Diverse kapitalfonder		55,900
		Summa	155,196,800

Med ledning av dessa uppgifter kunna investeringsbemyndigandena preliminärt beräknas till de belopp som framgå av följande

Förslag till investeringsplan för budgetåret 1944/45.

I. Statens affärsverksfonder:			
	Postverkets fond	6,251,000	
	Telegrafverkets fond	31,115,000	
	Statens järnvägars fond	51,237,500	
	Statens vattenfallsverks fond	23,500,000	112,103,500
II.	Luftfartsfonden		350,000
III.	Statens allmänna fastighetsfond		811,100
IV.	Försvarsväsendets fastighetsfond		30,402,000
V.	Statens utlåningsfonder		37,017,000
VI.	Fonden för låneunderstöd		112,306,000
VII.	Fonden för förslag till statsverket		100,075,000
VIII.	Diverse kapitalfonder		100
		Summa	393,064,700

Slutlig beräkning av investeringsplanen bör anstå i avvaktan på en närmare prövning av de löpande avskrivningsbehoven inom respektive fonder samt de ytterligare äskanden av investeringsanslag som kunna komma att framläggas under riksdagens lopp.

Stater innefattande specifikation till de sålunda angivna bemyndigandena torde få bifogas statsrådsprotokollet i detta ärende såsom *bihang*.

Med åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, med godkännande av den föreslagna utformningen av kapitalbudgeten, bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela de föreskrifter i förut berörda frågor som må finnas erforderliga i samband med dess genomförande.

Vidare hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avvaktan på särskild proposition i ämnet beräkna investeringsplanen för budgetåret 1944/45 jämte därvid fogade stater i enlighet med här framlagda preliminära förslag.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Rolf Arfwedson.

Bihang.

**Förslag till investeringsstater
med specifikation till investeringsplanen för budgetåret 1944/45.**

I. Statens affärsverksfonder.

Postverkets fond.

Avskrivningsmedel inom fon-		Summa investeringsanslag .	10,216,000
den	1,965,000		
Övriga kapitalmedel	2,000,000		
Investeringsbemyndigande..	6,251,000		
	10,216,000		10,216,000

Telegrafverkets fond.

Avskrivningsmedel inom fon-		Summa investeringsanslag .	54,115,000
den	19,000,000		
Övriga kapitalmedel	4,000,000		
Investeringsbemyndigande..	31,115,000		
	54,115,000		54,115,000

Statens järnvägars fond.

Avskrivningsmedel från riks-		Summa investeringsanslag .	94,050,000
staten	3,312,500		
Avskrivningsmedel inom fon-			
den	34,200,000		
Övriga kapitalmedel	5,300,000		
Investeringsbemyndigande..	51,237,500		
	94,050,000		94,050,000

Statens vattenfallsverks fond.

Avskrivningsmedel inom fon-		Summa investeringsanslag .	39,200,000
den	14,740,000		
Övriga kapitalmedel	960,000		
Investeringsbemyndigande..	23,500,000		
	39,200,000		39,200,000

II. Luftfartsfonden.

Avskrivningsmedel från riks-		Summa investeringsanslag .	3,925,000
staten	3,575,000		
Investeringsbemyndigande..	350,000		
	3,925,000		3,925,000

III. Statens allmänna fastighetsfond.

Avskrivningsmedel från riksstaten	3,243,400	Summa investeringsanslag..	7,507,500
Avskrivningsmedel inom fonden	3,453,000		
Investeringsbemyndigande..	811,100		
	<u>7,507,500</u>		<u>7,507,500</u>

IV. Försvarsväsendets fastighetsfond.

Avskrivningsmedel från riksstaten	27,921,000	Summa investeringsanslag..	66,722,000
Avskrivningsmedel inom fonden	2,719,000		
Bidrag från diversemedelsfond	5,680,000		
Investeringsbemyndigande..	30,402,000		
	<u>66,722,000</u>		<u>66,722,000</u>

V. Statens utlåningsfonder.**Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer.**

Avskrivningsmedel från riksstaten	8,340,000	Investeringsanslag	30,000,000
Investeringsbemyndigande..	21,660,000		
	<u>30,000,000</u>		<u>30,000,000</u>

Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden.

Avskrivningsmedel från riksstaten	580,500	Investeringsanslag	2,700,000
Investeringsbemyndigande..	2,119,500		
	<u>2,700,000</u>		<u>2,700,000</u>

Statens bosättningslånefond.

Investeringsbemyndigande..	5,500,000	Investeringsanslag	5,500,000
----------------------------	-----------	--------------------------	-----------

Luftfartslånefonden.

Investeringsbemyndigande..	5,000,000	Investeringsanslag	5,000,000
----------------------------	-----------	--------------------------	-----------

Statens lånefond för universitetsstudier.

Avskrivningsmedel från riksstaten	420,000	Investeringsanslag	420,000
---	---------	--------------------------	---------

Lånefonden för inköp av ädla avelsston.

Avskrivningsmedel från riksstaten	150,000	Investeringsanslag	150,000
---	---------	--------------------------	---------

Lånefonden för inköp av avelshingstar av ardenerras.

Avskrivningsmedel från riksstaten	175,000	Investeringsanslag	175,000
---	---------	--------------------------	---------

Kapitalbudgeten:

17

Statens kalkbrukslånefond.

Investeringsbemyndigande..	100,000	Investeringsanslag	100,000
----------------------------	---------	--------------------------	---------

Frukt- och potatislagerhusfonden.

Avskrivningsmedel från riks- staten	90,000	Investeringsanslag	500,000
Investeringsbemyndigande..	410,000		
	<u>500,000</u>		<u>500,000</u>

Spannmålslagerhusfonden.

Avskrivningsmedel från riks- staten	72,500	Investeringsanslag	500,000
Investeringsbemyndigande..	427,500		
	<u>500,000</u>		<u>500,000</u>

Egnahemslånefonden.

Avskrivningsmedel från riks- staten	200,000	Investeringsanslag	2,000,000
Investeringsbemyndigande..	1,800,000		
	<u>2,000,000</u>		<u>2,000,000</u>

Summa investeringsbemyndigande för statens utlåningsfonder	37,017,000
--	------------

VI. Fonden för låneunderstöd.

Avskrivningsmedel från riks- staten	13,044,000	Summa investeringsanslag..	125,350,000
Investeringsbemyndigande..	112,306,000		
	<u>125,350,000</u>		<u>125,350,000</u>

VII. Fonden för förslag till statsverket.

Investeringsbemyndigande..	100,075,000	Summa investeringsanslag..	100,075,000
----------------------------	-------------	----------------------------	-------------

VIII. Diverse kapitalfonder.**Statens reproduktionsanstalts fond.**

Avskrivningsmedel inom fon- den	39,000	Summa investeringsanslag..	56,000
Övriga kapitalmedel	16,900		
Investeringsbemyndigande..	100		
	<u>56,000</u>		<u>56,000</u>

*Bilaga 1.***Kapitalinvesteringar.*****Justitiedepartementet.***

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1944.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Bergquist, anmäler härefter under justitiedepartementets handläggning hörande ärenden angående kapitalinvesteringar att föreläggas 1944 års riksdag, och yttrar därvid följande.

Statens allmänna fastighetsfond.

I särskilda skrivelser den 23 och den 25 augusti samt den 9 november 1943 har fångvårdsstyrelsen hemställt om anvisande av ett flertal anslag för nya byggnadsändamål. Till *nya bostadshus vid vårdanstalten å Hall* begäres sålunda 170,000 kronor, till *sanitära anläggningar i bostadshus m. m. vid centralfängelset å Långholmen* 23,500 kronor, till *ny tvättanläggning vid centralfängelset å Härlanda* 20,000 kronor, till *utökning av pannanläggningen vid vårdanstalten å Hall* 40,000 kronor, till *nytt växthus vid kronohäktet i Ystad* 3,300 kronor, till *installation av värmeledning m. m. vid kronohäktet i Sundsvall* 72,000 kronor samt till *utökning av sinnessjukavdelningen vid centralfängelset i Härnösand* 31,000 kronor. På grund av nödvändigheten att för närvarande begränsa medelsanvisningen för byggnadsändamål anser jag mig kunna här upptaga allenast de anslagsfrågor som avse sanitära anläggningar i bostadshus m. m. vid centralfängelset å Långholmen, ny tvättanläggning vid centralfängelset å Härlanda samt utökning av pannanläggningen vid vårdanstalten å Hall. Tillstånd till dessa arbeten få sedermera, om den nuvarande regleringen bibehålles, sökas i vederbörlig

ordning. Av övriga föreslagna arbeten torde vissa vara av den beskaffenhet att anslag för ifrågavarande ändamål böra upptagas å allmän beredskapsstat för nästa budgetår.

[1.] **Sanitära anläggningar i bostadshus m. m. vid centralfängelset å Långholmen.** I skrivelse den 25 augusti 1943 har *fångvårdsstyrelsen* begärt anslag för införande av W. C. i två bostadshus, benämnda Södra bostadshuset och Riddarhuset, samt två verkstadsbyggnader vid centralfängelset å Långholmen. Styrelsen anför:

Framställningar om inledande av W. C. i bostadshusen ha vid upprepade tillfällen gjorts hos fångvårdsstyrelsen av ifrågavarande tjänstebostäders innehavare. Styrelsen har ställt sig tveksam till dessa framställningar, då det ansetts ovisst huru länge bostadshusen kunna användas som tjänstebostäder. Byggnaderna skulle nämligen kunna ingå i den nya verkstadsbyggnad vid centralfängelset, vilkens uppförande länge framstått som ett starkt önskemål. Sedan numera såväl hälsovårdsnämnden som byggnadsstyrelsen uttalat sig för att W. C. anordnas i Södra bostadshuset och Riddarhuset och då uppförande av ny verkstadsbyggnad uppenbarligen måste skjutas på framtiden, har styrelsen ansett sig icke böra vänta längre. De sanitära olägenheterna äro nämligen så betydande, att de måste avhjälpas. I samband med W. C.-anläggning i Södra bostadshuset och Riddarhuset har det befunnits lämpligt att införa vattenklosetter i de därinvid belägna östra och västra verkstadsbyggnaderna, där behovet av mera hygieniska anordningar visat sig mycket stort.

Kostnadsberäkning å arbetena har utarbetats av styrelsens arkitekt G. Birch-Lindgren, som därvid anmärkt, att byggnadsstyrelsen — liksom hälsovårdsnämnden — avstyrkt ett förslag till förenklad installation i bostadshusen, som gjorts upp i syfte att något minska kostnaderna. Beräkningen visar följande.

Södra bostadshuset.

Rörledningar (enligt anbud)	kronor 9,600	
Byggnadsarbeten (med fångarbetskraft)....	» 3,960	kronor 13,560

Riddarhuset.

Rörledningar (enligt anbud)	kronor 4,300	
Byggnadsarbeten (med fångarbetskraft)....	» 1,750	» 6,050

Verkstäderna.

Rörledningar (enligt anbud)	kronor 2,500	
Byggnadsarbeten (med fångarbetskraft)....	» 1,200	» 3,700

Summa kronor 23,310.

På grund av vad sålunda anförts har fångvårdsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för ifrågavarande ändamål bevilja ett investeringsanslag av 23,500 kronor.

Byggnadsstyrelsen har ansett ofrånkomligt av hygieniska skäl att den föreslagna installationen kommer till stånd. Mot de för densamma beräknade kostnaderna har styrelsen icke haft något att erinra.

Enär såväl hälsovårdsnämnden som byggnadsstyrelsen funnit de ifrågasatta anläggningarna erforderliga, synas de böra komma till utförande. Enligt vad fångvårdsstyrelsen under hand meddelat inrymma de båda bostadshusen sammanlagt 24 lägenheter.

*Departements-
chefen.*

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Sanitära anläggningar i bostadshus m. m. vid centralfängelset å Långholmen* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 23,500.

[2.] **Ny tvättanläggning vid centralfängelset å Härlanda.** I sin under föregående punkt omförmälda skrivelse har *fångvårdsstyrelsen* hemställt om medel jämväl till ny tvättanläggning vid centralfängelset å Härlanda. Enligt vad styrelsen upplyser befinner sig den nuvarande tvättanläggningen därstädes i ett mycket otillfredsställande skick och någon modernisering av densamma anser styrelsen icke vara möjlig. Då det skulle medföra avsevärda kostnader, om fängelset nödgades anlita annan tvättinrättning för att få sin tvätt utförd, vore det ekonomiskt förmånligt att få till stånd ny tvättanläggning vid fängelset.

Enligt en i skrivelsen intagen uppställning har arkitekten Birch-Lindgren beräknat kostnaderna för anläggningen till 42,000 kronor, därav 4,045 kronor för byggnadsarbeten, 3,000 kronor för vatten och avlopp, 7,000 kronor för värme och ventilation, 20,000 kronor för tvättmaskiner, 4,000 kronor för elektriska installationer samt 3,955 kronor för oförutsedda utgifter, ritningar och kontroll. Därest fångarbetskraft anlitas, skulle kostnaderna kunna nedbringas med 2,000 kronor. Då vidare kostnaden för tvättmaskiner kunde bestridas av fångvårdens arbetsdrift, kunde anslagsbehovet under angivna förutsättningar nedbringas till 20,000 kronor.

I enlighet härmed har styrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till ny tvättanläggning vid centralfängelset å Härlanda bevilja ett investeringsanslag av 20,000 kronor.

Byggnadsstyrelsen har icke haft något att erinra mot de föreslagna arbetena eller de därför beräknade kostnaderna.

I en till justitiedepartementet överlämnad promemoria har *direktören vid centralfängelset å Härlanda* lämnat, bland annat, följande uppgifter rörande den nuvarande tvättanläggningen.

Vattenledningarna äro igenrostade och ångledningarna utslitna, varför dessa behöva förnyas. Trävirket i trappa, fönsterkarmar och bågar är uppruttet. Tvätthoarna, som äro av trä, äro även uppruttna och därför otäta. Putsen å väggar och tak är nedfallen. Torkhästarna äro förslitna. Kokningen av tvättgodset sker i träkar och ingen ventilation finns för att suga ut ångan. De

lokala förhållandena måste sålunda betraktas såsom hälsovådliga. Tvättningen försiggår med gammalmodiga material och med skrubbnings, vilket gör att kläderna förslitas på onormalt kort tid.

Departements-
chefen.

På grund av den nuvarande tvättanläggningens bristfälliga skick har fångvårdsstyrelsen, enligt vad jag inhämtat, numera medgivit att tvättinrättning utom fängelset må tills vidare anlitas för fängelsets tvätt. Detta är givetvis för statsverket oekonomiskt. Om den nya anläggningen kommer till stånd, är avsikten att med fångarbetskraft utföra tvättning även för andra statsinstitutioner. Härigenom skulle fängelset tillföras en beräknad nettoinkomst av omkring 20,000 kronor årligen. Starka skäl tala sålunda för att den föreslagna anläggningen kommer till stånd.

Med biträdande av fångvårdsstyrelsens förslag hemställer jag därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ny tvättanläggning vid centralfängelset å Härlanda* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av kronor 20,000.

[3.] **Utökning av pannanläggningen vid vårdanstalten å Hall.** I sin förut omförmälda skrivelse den 25 augusti 1943 har *fångvårdsstyrelsen* hemställt om anslag till utökning av pannanläggningen vid vårdanstalten å Hall. Utökningen avser att komplettera den nuvarande pannanläggningen, vilken består av endast en panna, med en panna i reserv. Styrelsen anför:

Sedan pannan i gamla maskincentralen numera såsom obrukbar nedskrotats, består vårdanstaltens pannanläggning av endast *en* ångpanna, nämligen en högtrycksångpanna i nya maskincentralen. Med denna alstras ånga till kök och tvätt ävensom allt varmvatten. När pannan rengöres, vilket måste ske minst två gånger om året, om pannan ej skall taga skada, måste tvätt och bad stoppa, varmvattenberedningen upphöra och matlagningen i köket skötas med en enda elektrisk gryta, allt under en tid av omkring tre veckor varje gång. De olägenheter som äro förbundna härmed äro uppenbara. Härjämte är att märka, att, om ett fel skulle uppstå på pannan, den kan bliva avstängd för lång tid till mycket stort avbräck icke blott för anstalten utan även för centralfängelset å Långholmen, som sänder all sin tvätt till anstalten. Skulle detta inträffa under den kalla årstiden, då ångpannan även utnyttjas för uppvärmning av anstalten, vållas ytterligare svårigheter. Vid teknisk inspektion av pannanläggningen har påpekats, att ytterligare en ångpanna bör anskaffas. Att uppskjuta detta är enligt styrelsens mening icke försvarligt.

Enligt beräkningar av arkitekten Birch-Lindgren skulle kostnaderna för utökningen belöpa sig till 40,000 kronor, därav 34,000 kronor för ny panna inklusive inmurning, 1,000 kronor för komplettering av horisontala rökkanaler, 2,500 kronor för bilning, håltagning, efterlagning och målning samt 2,500 kronor för oförutsedda utgifter.

Fångvårdsstyrelsen hemställer i enlighet härmed, att förslag måtte föreläggas riksdagen att till utökning av pannanläggningen vid vårdanstalten å Hall anvisa ett investeringsanslag å 40,000 kronor.

Byggnadsstyrelsen har icke haft något att erinra mot det föreslagna arbetet eller mot de därför beräknade kostnaderna.

Den i ärendet förebragta utredningen ger vid handen, att stora olägenheter kunna uppstå genom att reservångpanna saknas vid Hallanstalten. Särskilt med hänsyn till den stordrift, som äger rum vid anstaltens tvättanläggning — såsom fångvårdsstyrelsen framhållit utföres därstädes tvättning både för Hallanstalten och centralfängelset å Långholmen — kan ett fel å den befintliga pannan få betydande ekonomiska konsekvenser. Byggnadsstyrelsens värmetekniska avdelning har vid företagna inspektioner funnit behovet av reservpanna böra tillgodoses utan uppskov.

På grund av det anförda finner jag mig böra biträda fångvårdsstyrelsens framställning.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utökning av pannanläggningen vid
vårdanstalten å Hall* för budgetåret 1944/45
anvisa ett investeringsanslag av kronor 40,000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med
instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt
behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Bertil Crona.

Bilaga 2.

Kapitalinvesteringar.

Försvarsdepartementet.

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms
slott den 4 januari 1944.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWEELÖF, RUBBESTAD.

Chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler de under försvarsdepartementets handläggning hörande ärendena angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1944/45 och yttrar därvid följande.

Anslagstekniska principer m. m.

De under försvarsdepartementets handläggning hörande kapitalinvesteringarna kunna i huvudsak hänföras till tre grupper:

- investeringar inom ramen för 1942 års försvarsbeslut,
- investeringar i anledning av Stockholms garnisons utflyttning till Järfältet m. m. samt
- övriga investeringar.

Beträffande de för de särskilda grupperna gällande anslagstekniska principerna torde här böra anföras följande.

1. Investeringar inom ramen för 1942 års försvarsbeslut.

I samband med 1942 års försvarsbeslut beräknades kostnaderna för försvarets byggnadsarbeten under femårsperioden 1942/47 till ett belopp av 333 miljoner kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Av detta belopp avsågos för arméns, marinens och flygvapnets behov respektive 140 miljoner kronor, 48 miljoner kronor och 145 miljoner kronor. Inom ramen för det för arméns byggnadsbehov beräknade beloppet skulle bestridas kostnader jämväl för byggnadsändamål av beskaffenhet att icke direkt kunna hänföras till någon av försvarsgrenarna. Nu nämnda belopp innefattade icke kostnader för Stockholms garnisons utflyttning till Järfältet eller beräknade kostnader för ammunitionsfabriken, beträffande vilka, såsom i det följande anføres, avskrivningsanslag icke skola beräknas.

Intill utgången av budgetåret 1942/43 tillgodosågs anslagsbehovet för de byggnadsarbeten, för vilka kostnaderna skulle bestridas inom den i försvars-

beslutet fastställda kostnadsramen, på vanligt sätt genom att riksdagen för de olika byggnadsändamålen anvisade reservationsanslag å kapitalbudgeten. Från och med innevarande budgetår har emellertid övergång skett till en anslagsteknisk anordning, som redan från och med budgetåret 1942/43 tillämpats för de större materielanskaffningsanslagen å fjärde huvudtiteln och som för byggnadsanslagens del, enligt de vid 1943 års riksdag fastställda grunderna, innebär i huvudsak följande (se 1943 års statsverksproposition, kapitalbudgeten, bilaga 2, och riksdagens skrivelse 1943: 156 samt propositionen 1943: 222 och riksdagens skrivelse 1943: 335). För vart och ett av budgetåren 1943/47 anvisas för envar av försvarsgrenarna ett investeringsanslag, till beloppet motsvarande ungefär fjärdedelen av det belopp, som för nämnda budgetår återstår att anvisa av de medel, som i försvarsbeslutet beräknats för försvarsgrenens byggnadsarbeten. Dessa anslag — kvotanslag — beräknas i allmänhet på grundval av prisnivån den 1 juli 1941 och få överskridas, förutom med belopp till mötande av prisstegringar, inom ramen för de belopp, som inom den fastställda kostnadsramen återstår att anvisa. Anslagen få som regel tagas i anspråk endast för investeringar, som av riksdagen godkänts. Kungl. Maj:t äger dock att i undantagsfall, då så prövas oundgängligen erforderligt, taga anslagen i anspråk *dels* för byggnadsföretag, beträffande vilka tvekan kan föreligga huruvida kostnaderna böra bestridas över förskottsstat men vilka det oaktat ur beredskaps- eller andra synpunkter äro av så angelägen art, att de utan att avvakta riksdagens prövning anses böra komma till utförande, *dels ock* för påbörjande av erforderliga byggnadsarbeten i sådana fall, då byggnadsbehovet visserligen blivit för riksdagen anmält men ställning därtill icke kunnat tagas i samband med riksdagsbehandlingen på den grund, att slutlig utredning i frågan ännu icke förelegat. Riksdagens beslut böra givas formen av medgivanden att för utförande av avsedda byggnadsarbeten m. m. taga anslagen i anspråk. Merkostnader till följd av prisstegring efter den 1 juli 1941 avses skola falla utanför den av riksdagen i samband med försvarsbeslutet fastställda kostnadsramen, i den mån icke utrymme härför kan inom ramen beredas genom besparingar. I enlighet härmed har riksdagen medgivit, att anslag för försvarsväsendet till byggnadsarbeten och markförvärv må — om och i den mån anslagen, beräknade på grundval av 1941 års prisnivå, falla inom den med 1942 års försvarsbeslut avsedda kostnadsramen — enligt Kungl. Maj:ts bestämmande överskridas med belopp, som erfordras för bestridande av merkostnader på grund av prisstegringar. Kostnadsökningar till följd av prisstegringar ha förutsatts skola bli föremål för senare reglering.

De anslagstekniska principer, som sålunda fastställts vid 1943 års riksdag, torde böra äga tillämpning jämväl under budgetåret 1944/45. I enlighet härmed bör för envar av försvarsgrenarna anvisas ett investeringsanslag av samma storlek som för innevarande budgetår, dock att för flygvapnets del, av skäl vartill jag återkommer vid den närmare behandlingen av flygvapnets anslag, en viss höjning av anslaget bör äga rum. De av riksdagen för innevarande budgetår meddelade bemyndigandena att överskrida ifrågavarande anslag — förutom på sätt nyss angivits med belopp som betingas av prissteg-

ringar — inom ramen av de i försvarsbeslutet för de olika försvarsgrenarnas byggnadsarbeten angivna beloppen med avdrag för vad som anvisats intill utgången av budgetåret 1942/43 torde böra äga tillämpning jämväl å anslagen för nästa budgetår, dock att jämväl härutinnan viss jämkning för flygvapnets del bör äga rum. Jag utgår vidare från att Kungl. Maj:t under samma förutsättningar, som gällt under innevarande budgetår, skall äga att i undantagsfall taga anslagen i anspråk för investeringar, som icke blivit av riksdagen godkända.

2. Investeringar i anledning av Stockholms garnisons utflyttning till Järvafältet m. m.

Till denna anslagsgrupp höra de byggnadsföretag, vilkas avskrivningsbehov skall täckas med nettoinkomsterna från den av djurgårdskommissionen bedrivna exploateringen av Ladugårdsgårde, Johanneshov—Kvarnängen samt försvarets andel i Marieberg—Konradsbergsområdet. För dessa byggnadsföretag, vilka alltså icke ingå i den i samband med försvarsbeslutet fastställda kostnadsramen, upptagas i vanlig ordning medel å kapitalbudgeten såsom individualiserade anslag. För nästa budgetår torde böra anvisas vissa sådana anslag för fullföljande av redan beslutade byggnadsföretag.

3. Övriga investeringar.

Till investeringar av denna art äro att hänföra *dels* investeringar till följd av beslut före tillkomsten av 1942 års försvarsbeslut, *dels* nya investeringar, som icke förutsetts i detta beslut och som icke skola inrymmas inom den i 1942 års försvarsbeslut angivna kostnadsramen, *dels* ock kostnader för markförvärv, vilka icke särskilt medtagits vid beräkningen av förutnämnda kvotanslag. I fråga om anvisande av medel för dessa investeringar gäller detsamma som anförts beträffande investeringar i anledning av Stockholms garnisons utflyttning till Järvafältet m. m. Jämväl för investeringar av denna art torde anslag behöva anvisas för nästa budgetår.

Enligt beslut av 1943 års riksdag (proposition nr 180; skrivelse nr 319) skola de till försvarets fabriksverk anslutna fabrikernas tillgångar och skulder från och med budgetåret 1944/45 upptagas till redovisning å en särskild i rikshuvudboken uppförd kapitalfond, betecknad försvarets fabriksfond. Till frågan om anvisande av anslag för investeringar i denna fond torde jag få återkomma i annat sammanhang.

Tidigare utredningar rörande de i försvarsbeslutets kostnadsram ingående byggnadsarbetena.

1942 års riksdag anförde i sin skrivelse nr 374, i anledning av försvarspropositionen, nr 210, vid behandlingen av de förslag till byggnadsarbeten, som framlagts i nämnda proposition, att riksdagen med avseende på byggnadsfrågorna mindre än måhända i andra föreliggande frågor kunnat taga en bestämd ställning. Emellertid förutsatte riksdagen, att största möjliga sparsamhet iakttoges vid byggnadsprogrammets förverkligande och att i sådant syfte vissa

av riksdagen anförda synpunkter beaktades samt att endast de byggnadsåtgärder, som vore ur militär synpunkt oundgängligen nödvändiga, komme till utförande under femårsperioden.

I sin skrivelse nr 376, i anledning av propositionen nr 270, framhöll riksdagen, att icke heller det i sistnämnda proposition framlagda materialet med därtill hörande, i särskild ordning överlämnade handlingar hade gjort det möjligt för riksdagen att underkasta de olika byggnadsprojekten någon ingående granskning. Såsom i propositionen framhållits, föreläge nämligen i allmänhet icke detaljerade program för de olika byggnadsföretagen, och riksdagen hade alltså vid prövningen av de föreliggande förslagen saknat säkra hållpunkter såväl med hänsyn till byggnadsföretagens omfattning som beträffande de framlagda kostnadsberäkningarna. Emellertid förutsatte riksdagen, att Kungl. Maj:t vid framläggandet av anslagsäskanden för byggnadsarbeten för budgetåret 1943/44 skulle vara i stånd att förebringa mera fullständiga utredningar rörande de olika byggnadsföretagen.

Vid anmälan av statsverkspropositionen till 1943 års riksdag (kapitalbudgeten, bilaga 2) anförde jag, att det dittills icke varit för myndigheterna möjligt att i alla fall, till efterkommande av 1942 års riksdags önskemål, förebringa närmare utredning rörande de olika byggnadsföretagen för försvaret. Enär möjlighet emellertid föreläge att för arméns och marinens del inom den närmaste tiden förebringa mera definitiva beräkningar rörande kostnaderna för flertalet av de byggnadsföretag, som vore under förberedelse, ansåg jag mig i nämnda sammanhang böra taga ställning till allenast ett fåtal för armén aktuella byggnadsföretag, beträffande vilka jag ansåg tillräcklig utredning föreligga, varemot jag beträffande arméns byggnadsbehov i övrigt ävensom marinens byggnadsbehov avsåg att återkomma senare under riksdagen. I fråga om flygvapnet hade man, anförde jag, för att icke de mest angelägna byggnadsarbetena skulle onödigtvis fördröjas, funnit sig böra organisera planlägningsarbetet på sådant sätt, att kostnadsberäkningar kunde framläggas endast i den mån de olika byggnadsföretagen jämlikt fastställd plan skulle bringas till verkställighet. Då detta arbete, med risk för försening av flygvapnets planmässiga utbyggnad, skulle förryckas, om kostnadskalkyler i ett sammanhang skulle verkställas, hade jag ansett mig böra lägga flygförvaltningens föreliggande äskanden till grund. Jag framhöll vidare, att de för flygvapnet aktuella byggnadsarbetena i allmänhet vore av den art, att de icke utan att äventyra flygvapnets utbyggande kunde uppskjutas.

I sin skrivelse den 14 april 1943, nr 156, i anledning av de i statsverkspropositionen gjorda framställningarna angående anslag å kapitalbudgeten, framhöll riksdagen, att den vid sin granskning av de framlagda byggnadsförslagen nödgats konstatera, att trots 1942 års riksdags därom framställda önskemål närmare utredning rörande de olika byggnadsföretagen icke förebragts vare sig ur behovs- eller kostnadssynpunkt. Då riksdagen det oaktat funnit sig böra anvisa medel för ändamålet, hade detta skett med hänsynstagande till att planlägningsarbetet på ifrågavarande område otvivelaktigt varit både omfattande och tidskrävande och att särskilda svårigheter måst föreligga att exakt

angiva utrymmesbehoven. Riksdagen hade emellertid velat uttala sin förväntan, att det skulle bli möjligt för Kungl. Maj:t att för 1944 års riksdag framlägga en detaljerad redogörelse rörande byggnadsbehovet, så att riksdagen vid bedömandet av dessa frågor ägde säkrare hållpunkter än hittills såväl med avseende å byggnadsföretagens omfattning som beträffande kostnadsberäkningarna. I detta sammanhang hade riksdagen velat framhålla angelägenheten av att största möjliga sparsamhet iakttoges vid byggnadsprogrammets förverkligande och att endast de byggnadsåtgärder, som vore ur militär synpunkt oundgängligen nödvändiga, komme till utförande under femårsperioden.

Såsom förutsatts i 1943 års statsverksproposition blev det möjligt att redan för 1943 års riksdag framlägga på mera detaljerade byggnadsprogram och kostnadsberäkningar grundade förslag rörande ett flertal byggnadsföretag för armén och marinen. I samband därmed vanns jämväl bättre överblick över möjligheterna att inom de i 1942 års försvarsbeslut för arméns och marinens byggnadsarbeten fastställda kostnadsramarna tillgodose samtliga de byggnadsbehov, som av myndigheterna anmälts. Den sålunda på säkrare grunder verkställda granskningen av de för armén och marinen aktuella byggnadsfrågorna gav vid handen, att en sträng återhållsamhet i fråga om de anmälda byggnadsbehovens tillgodoseende måste iakttagas för att försvarsbeslutets kostnadsram icke skulle sprängas. Vid anmälan av propositionen 1943: 222 anförde jag i denna fråga, att jag funnit mig i stort sett kunna ansluta mig till de förslag rörande begränsningar av byggnadsprogrammen för armén och marinen, som av armé- respektive marinförvaltningarna i skrivelser den 10 februari 1943 framlagts. Emellertid ansåg jag ytterligare åtgärder till vinande av begränsning av byggnadsprogrammen erforderliga, varvid jag beträffande arméns byggnadsprogram bland annat framhöll, att det av arméförvaltningen framlagda byggnadsprogrammet icke kunde betraktas såsom till alla delar definitivt. Av särskild betydelse vore därvid, anförde jag, att man vid det inom arméstaben verkställda fortsatta utredningsarbetet rörande de med försvarsbeslutet sammanhängande organisationsfrågorna ännu icke kommit så långt, att definitiva uppgifter kunnat lämnas rörande de personalstyrkor, för vilka förlägningsutrymme borde beräknas i infanteriregementenas och trängkårernas kasernetablissemang. Omöjligt vore alltså ej, att behov framdeles kunde finnas föreligga av ytterligare förlägningsutrymme, speciellt vid infanteriregementena, för vilka i regel icke förutsatts några tillbyggnader. I detta sammanhang framhöll jag, att det icke vore uteslutet, att jämkningar i det framlagda byggnadsprogrammet kunde visa sig erforderliga på grund av ändrade uppgifter från arméstaben rörande utrymmesbehoven. Vidkommande marinens byggnadsprogram anförde jag — med beaktande bland annat av att fullständig utredning icke förebragts rörande de för Syd-kustens marindistrikt erforderliga byggnadsarbetena — liknande synpunkter.

Med hänsyn till den begränsning av byggnadsprogrammen, som sålunda måste ske, ansåg jag lämpligt att i försvarsplanen ingående byggnadsarbeten, för vilka 1942 års riksdag redan anvisat anslag men som hittills icke kunnat

påbörjas, underkastades förnyad prövning ur angelägenhetssynpunkt. Tänkbart vore nämligen, att med vissa av de redan beslutade företagen därvid befunnas kunna tills vidare anstå. Med hänsyn till de förutsättningar, under vilka 1942 års riksdagsbeslut rörande anvisande av medel till försvarets byggnadsföretag tillkommit, utgick jag därvid från att de av riksdagen anvisade anslagsbelopp, som vid en sådan förnyad prövning befunnas kunna frigöras, skulle kunna användas för utförande av andra byggnadsarbeten under femårsperioden, som ansåges mera angelägna. Detsamma borde gälla, därest enligt dåmera föreliggande kostnadsberäkningar besparingar kunde förväntas uppkomma å redan beräknade belopp, liksom ock i de fall, då ställning icke kunde tagas till byggnadsbehov, för vilka anslagsmedel redan beräknats.

Riksdagen (skrivelse 1943: 335) biträdde vad sålunda anförts, varvid emellertid förutsattes, att sålunda frigjorda belopp eller besparingar av angiven art icke toges i anspråk för andra ändamål än sådana, till vilka riksdagen beretts tillfälle taga ställning. Riksdagen framhöll vidare, att en dylik ändrad disposition finge ske endast därest Kungl. Maj:t därtill lämnat medgivande.

Nu föreliggande utredningar.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår ha armé-, marin- och flygförvaltningarna inkommit med äskanden om ytterligare anslag för byggnadsarbeten och därvid, till efterkommande av riksdagens önskemål, förebragt närmare utredning rörande de byggnadsföretag, för vilka medel äskats. I särskilda vid skrivelserna fogade tablåer ha uppgifter lämnats rörande jämväl de inom försvarsbeslutets kostnadsram fallande byggnadsföretag, som icke avses skola komma till utförande under nästa budgetår. Därigenom har vunnits möjlighet att för samtliga försvarsgrenar vinna en överblick över de sammanlagda byggnadskostnaderna under femårsperioden 1942/47 vid bifall till myndigheternas förslag.

De sålunda meddelade uppgifterna rörande totalkostnaderna för byggnadsarbeten under femårsperioden framgå av följande sammanställning (kostnaderna, i miljoner kronor, beräknade enligt prisläget den 1 juli 1941).

	I försvarsbeslutet beräknat belopp	Av myndigheterna beräknad totalkostnad	Reserv för oförutsedda behov
Armén	140.000	136.967	3.033
Marinen	48.000	47.574	0.426
Flygvapnet	¹ 152.945	152.023	0.922
Summa	340.945	336.564	4.381

Av dessa uppgifter framgår — såsom redan vid 1943 års riksdag kunde förutses beträffande armén och marinen — att svårigheter möta att begränsa kostnaderna för försvarets byggnadsarbeten under femårsperioden så att den för dessa arbeten beräknade kostnadsramen icke överskrides. Det torde näm-

¹ Efter viss av 1943 års riksdag beslutad jämkning.

ligen med fog kunna befaras, att det för oförutsedda behov beräknade beloppet, drygt 4 miljoner kronor, skall visa sig otillräckligt. Det må anmärkas, att redan nu kunna förutses utgifter, som torde böra tillgodoses med anlitan- de av ifråga- varande reserv, såsom kostnader för fortsatt centralisering av reparations- tjänsten beträffande intendenturmateriel. Uppenbart är alltså, att den största återhållsamhet måste iakttagas vid prövningen av de anmälda medelsbehoven.

Vid anmälan av 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2) framhöll jag, att jag ansett mig böra strängt pröva behovet av föreslagna bygg- nadsföretag mot bakgrunden av då föreliggande förhållanden, vilket medfört, att jag — ehuru jag vore medveten om att därigenom svårigheter av olika slag komme att uppstå — funne mig böra beräkna medel för endast en del av de byggnadsföretag, som av myndigheterna förordats, och i dessa fall ibland i reducerad omfattning. Sålunda måste jag, enligt vad jag vidare anförde, före- slå, att medel som regel icke beräknades för påbörjande av nya gymnastik- byggnader och badanläggningar och ej heller för utförande av nya idrotts- platser.

Vad sålunda anförts torde böra äga giltighet jämväl för budgetåret 1944/45, varvid jag förutsätter, att icke heller musikbyggnader skola komma till utfö- rande. I likhet med vad som gällt för innevarande budgetår utgår jag emeller- tid från att — därest de förhållanden, som lägga hinder i vägen för dessa anläggningars utförande, skulle undergå sådana ändringar, att anläggningarna prövas kunna komma till stånd — Kungl. Maj:t skall äga att med anlitan- de till förfogande stående byggnadsanslagen medgiva arbetenas igångsättande.

I de av förvaltningsmyndigheterna angivna totalkostnadsbeloppen ingå kostnader för ett flertal byggnadsföretag, som ännu icke äro i det utredda skick, att de kunna föreläggas riksdagen. Vissa av dessa byggnadsföretag torde vara av den angelägna art, att förslag därom, i den mån pågående utred- ningar hinna bliva avslutade, böra föreläggas innevarande års riksdag. Jag räknar därför med att i en proposition senare under riksdagen få upptaga till be- handling vissa byggnadsföretag, som icke för närvarande äro tillräckligt utredda. Då det torde vara för riksdagen önskvärt att i ett sammanhang vinna en över- blick över belastningen av försvarsbeslutets kostnadsram i anledning av för- svarets byggnadsarbeten, avser jag att först vid anmälan av sistnämnda pro- position framlägga tablåer till belysning härav.

Bland de frågor, som jag icke för närvarande anser mig kunna upptaga till behandling, må särskilt framhållas frågor om uppförande av bostäder för för- svarets personal. I enlighet med ett i propositionen 1943: 70 framlagt förslag har år 1943 inrättats ett särskilt organ, försvarets bostadsanskaffningsnämnd, med uppgift bland annat att uppföra bostäder för försvarets personal samt att för statens räkning förvalta såväl genom nämndens försorg uppförda bygg- nader som av egnahemsstyrelsen uppförda bostadshus i Sätenäs och Karls- borg. Vid anmälan av propositionen 1943: 287 angående uppförande av bo- städer för försvarets personal m. m. anförde jag, att det för vinnande av en klarare överblick över försvarets bostadsbestånd och avkastningen därav må-

hända kunde befinnas lämpligt, att de av bostadsanskaffningsnämnden förvaltrade byggnaderna överfördes till en särskild delfond av försvarsväsendets fastighetsfond. Riksdagen underströk i sin skrivelse nr 411 det sålunda gjorda uttalandet. Enligt beslut den 17 december 1943 har Kungl. Maj:t uppdragit åt riksräkenskapsverket att i samråd med av saken berörda myndigheter företaga utredning i fråga om redovisningen av försvarsväsendets personalbostäder. I avvaktan på resultatet av denna utredning anser jag mig icke böra framlägga förslag om uppförande av andra bostäder än sådana, som uppenbarligen böra åtminstone tills vidare förvaltas av respektive militära förvaltningsmyndigheter.

Bland övriga frågor, som torde få upptagas till behandling senare under riksdagen, må nämnas, för armén frågor rörande markförvärv samt vissa sjukhus- och förlägningsfrågor, för marinen förslag rörande byggnadsarbeten för Gustavsviks örlogsdepå och Sydkustens marindistrikt ävensom vissa verkstadsfrågor samt för flygvapnet frågan om förläggningen av flygvapnets underofficers-, signal- och tekniska skolor.

Såsom i propositionen 1943: 222 förutsågs, ha vissa jämkningar i de för 1943 års riksdag framlagda byggnadsprogrammen sedermera visat sig erforderliga på grund av ändrade uppgifter rörande utrymmesbehov eller av andra liknande anledningar. I vissa fall har det befunnits möjligt att icke oväsentligt begränsa de framlagda byggnadsprogrammen, medan i andra fall framkommit ökade byggnadsbehov. I vilken mån begränsningar i byggnadsprogrammen kunnat åvägabringas kommer att framgå av de tablåer, som enligt vad i det föregående anförts böra fogas såsom bilagor till en senare proposition, och någon ytterligare redogörelse därför torde som regel icke behöva lämnas till detta protokoll. Däremot kommer i det följande att för riksdagen anmälas de fall, då kostnadsstegringar av annan anledning än prisstegring beräknas inträda. Det må anmärkas, att de kostnadsstegringar å de av riksdagen tidigare godkända byggnadsföretag, som sålunda i det följande anmälas, äro relativt obetydliga i jämförelse med de besparingar, som kunnat uppnås i fråga om andra sådana arbeten.

Såsom i det föregående anförts skola kostnadsstegringar på grund av prisstegring efter den 1 juli 1941 principiellt icke inräknas i försvarsbeslutets kostnadsram. Med hänsyn härtill ha myndigheterna anmodats att i sina medelsframställningar angiva — förutom kostnaderna enligt det aktuella prisläget — de enligt 1941 års prisläge beräknade kostnaderna. I de 1943 års riksdag underställda förslagen angavos i allmänhet jämväl merkostnaderna på grund av prisstegringar intill den 1 juli 1942. Vad angår de för 1942 års riksdag framlagda förslagen gällde i fråga om vissa särskilt individualiserade anslag för byggnadsändamål inom försvarsbeslutets kostnadsram, att anslagen beräknades på grundval av senare prisläge än den 1 juli 1941. Den gångna prisutvecklingen har i viss utsträckning medfört en ytterligare kostnadsstegring, och de belopp, som i enlighet med 1943 års riksdags förenämnda bemyndigande ställts till myndigheternas förfogande för mötande av prisstegringar, ha därför i allmänhet överstigit de belopp, som för ändamålet beräknats i de för riksdagen

framlagda förslagen. I detta sammanhang må anmärkas, att de belopp, som utgått för mötande av prisstegringar, för vinnande av bättre överblick över de olika anslagen i regel ställts till förfogande från de för innevarande budgetår anvisade investeringsanslagen till vissa byggnadsarbeten m. m., även om medelsanvisningen ursprungligen individualiserats. Då kostnaderna enligt prisläget den 1 juli 1941 äro avgörande för belastningen å försvarsbeslutets kostnadsram, kommer jag i det följande att utgå från berörda prisläge, varvid jag förutsätter, att Kungl. Maj:t skall vid blivande dispositionsbeslut utöver de enligt detta prisläge angivna beloppen ställa erforderliga medel för mötande av prisstegringar till förfogande. En successiv reglering av dessa kostnader torde böra ske genom anvisande av anslag å tilläggsstat, i den mån underlag för äskanden i sådant hänseende erhållas.

Vidare må, i anledning av vad i 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2, sid. 9) anförts om prövning genom särskild expertis rörande skäligheten av äskade tilläggsbelopp för mötande av prisstegringar, anmärkas, att enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 21 april 1943 tillkallats tre sakkunniga att inom försvarsdepartementet biträda vid sådan prövning ävensom öva tillsyn över byggnadsföretagens överensstämmelse med fastställda ritningar och byggnadsnormer.

Det bör givetvis ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag från vederbörande myndigheter fastställa definitiva program för de olika byggnadsföretagen, varvid jämväl, på sätt gällt för budgetåren 1942/43 och 1943/44, jämkningar mellan de olika byggnadsföretagen skola kunna äga rum på det sätt, att besparingar i fråga om ett byggnadsföretag skola kunna tagas i anspråk för ofrånkomliga merutgifter å ett annat. Självfallet ankommer det jämväl på Kungl. Maj:t att — med beaktande av de förhållanden i fråga om tillgång på arbetskraft och materiel, som föreligga vid den tidpunkt, då arbetena kunna igångsättas — bedöma huruvida arbetena böra i avsedd omfattning komma till utförande.

Jag övergår nu till behandlingen av de särskilda anslag, som böra anvisas för nästa budgetår.

Försvarsväsendets fastighetsfond.

Arméförvaltningens delfond.

[1.] Vissa byggnadsarbeten m. m.

I enlighet med de inledningsvis berörda budgettekniska principerna har riksdagen på Kungl. Maj:ts i 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2) framlagda förslag enligt skrivelse nr 335 *dels* till Vissa byggnadsarbeten m. m. å kapitalbudgeten under försvarsväsendets fastighetsfond, arméförvaltningens delfond, för budgetåret 1943/44 anvisat ett investeringsanslag av 24,000,000 kronor, *dels ock* medgivit, att ifrågavarande anslag må överstridas — förutom med belopp, som erfordras för bestridande av merkostnader på grund av prisstegring i förhållande till prisnivån den 1 juli 1941 —

inom ramen av ett för budgetåren 1943/47 för byggnadsföretag m. m. under arméförvaltningens delfond beräknat belopp av 93,988,000 kronor, i den mån så erfordras för tillgodoseende av medelsbehovet för de byggnadsföretag m. m., som enligt riksdagens beslut i anledning av vad i statsverkspropositionen eller i särskild proposition anföres skola komma till utförande med anlitande av berörda anslag.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår har *arméförvaltningen* beträffande medelsbehovet under kapitalbudgeten inledningsvis anfört i huvudsak följande.

I skrivelse den 10 februari 1943 hade arméförvaltningen framlagt efter samråd med vederbörande militära myndigheter utarbetade byggnadsprogram jämte på grundval av prisläget den 1 juli 1941 uppgjorda kostnadsberäkningar rörande, bland annat, samtliga de inom försvarsbeslutets kostnadsram fallande byggnadsföretag, vilka dittills kunnat förutses, i samband varmed verkställt en gradering ur angelägenhetssynpunkt av de olika byggnadsföretagen, innebärande att endast oundgängligen nödvändiga arbeten beräknades skola komma till utförande under femårsperioden 1942/47. På grund av sedermera såväl från arméstaben erhållna ändrade styrkeuppgifter som i vissa fall ändrade förutsättningar hade emellertid vissa justeringar av de i nämnda skrivelse angivna byggnadsprogrammen och kostnaderna därefter måst vidtagas.

Inom ämbetsverkets fortifikationsstyrelse hade sedermera verkställt en sammanfattning av kostnaderna för samtliga hittills förutsedda byggnadsföretag av natur att falla inom försvarsbeslutets kostnadsram, oavsett om medel för desamma utförande redan helt eller delvis av riksdagen anvisats eller beräknats, varvid dock femårsplanens kostnadsram ansetts böra belastas endast med kostnaderna enligt prisläget den 1 juli 1941 för dels sådana arbeten, som enligt arméförvaltningens förenämnda skrivelse den 10 februari 1943 och Kungl. Maj:ts i anslutning därtill avgivna propositioner ansetts böra komma till utförande under femårsperioden, dels ock vissa ytterligare arbeten, vilka efter närmare utredning befunnits oundgängligen nödvändiga. Kostnaderna hade sammanställts i en vid skrivelsen fogad tabell, och hade därvid liksom i det följande samtliga kostnader, där annat icke särskilt angivits, beräknats på grundval av prisläget den 1 juli 1941. Den sedan nämnda tidpunkt intill den 1 juli 1943 inträffade prisstegringen hade beräknats till omkring 15 procent.

Till närmare behandling hade arméförvaltningen endast upptagit byggnadsföretag, rörande vilka definitiva kostnadsberäkningar icke tidigare förelagts Kungl. Maj:t. Med hänsyn till vissa ännu icke avslutade utredningar hade det emellertid icke varit möjligt, att i detta sammanhang framlägga definitiva förslag rörande samtliga sådana byggnadsföretag. Arméförvaltningens fortifikationsstyrelse avsåge emellertid att så snart utredningarna föreläge till Kungl. Maj:t inkomma med därav föranledda förslag. De frågor, som sålunda fortfarande vore föremål för utredning, vore bland andra, ingenjörtruppernas omorganisation, förläggningssort för infanteriets och kavalleriets samt artilleriets officersaspirantskolor, infanteriskjutskolan och gymnastik- och idrottsskolan samt inverkan av kavalleriets omorganisation på nybyggnadsbehovet vid ridskolan, vilka frågor vore under utredning inom arméstaben, samt frågan om förrådsbehovet vid arméns truppförband, varom utredning påginge genom en av chefen för armén tillsatt förrådskommitté. Kostnaderna för i samband med sålunda outredda frågor stående byggnadsföretag hade i arméförvaltningens skrivelse den 10 februari 1943 beräknats till i runt tal 14,500,000 kronor. Icke heller frågan om möjligheterna att vid de helt

motoriserade truppförbanden slopa ridhästarna syntes hittills vara slutligt utredd, och hade arméförvaltningen vid ifrågavarande förband fortfarande räknat med de stallbyggnader, som enligt tidigare beräkningar ansetts erforderliga. För dessa liksom för övriga stallbyggnader vore inom 1940 års militära byggnadsutredning standardritningar under utarbetande.

Till grund för beräklandet av kasernbyggnader vid nya etablissemang och erforderlig tillbyggnad av kaserner vid äldre etablissemang hade legat från arméstaben erhållna uppgifter om personalstyrkorna vid de olika förbanden och hade därvid enkelförläggning i kasern endast beräknats för den helårstjänstgörande personalstyrkan, medan under repetitionsövningar och för efterutbildning dels dubbelförläggning, dels ock barack- eller annan provisorisk förläggning avsetts att tillgripas.

För beräklandet av erforderliga garageutrymmen hade likaledes från arméstaben lämnade uppgifter legat till grund och hade i enlighet med i propositionen 1943: 222 gjort uttalande varmgarage planerats allenast för sådana motorfordon, vilka erfordrades för under fredstid bedrivna övningar samt för vissa specialfordon, medan för övriga motorfordon avsetts kallgarage.

I skrivelse den 6 maj 1943 till 1942 års militära bostadsutredning hade chefen för armén angivit de befattningshavare, för vilka på grund av deras tjänstgöringsförhållanden tjänstebostäder med bostadstvång i princip borde beräknas. I enlighet härmed hade arméförvaltningen i sin skrivelse upptagit tjänstebostäder för dessa befattningshavare — eller för väbel, maskinister, eldare och husmödrar — medan bostadsfrågan för övriga kategorier befattningshavare syntes få lösas genom bostadstillgången i allmänna marknaden eller genom av försvarets bostadsanskaffningsnämnd vidtagna byggnadsåtgärder.

Av arméförvaltningens skrivelse framgår, att ämbetsverket beräknat kostnaderna för de byggnadsföretag, som avsetts skola utföras under nästa budgetår, till sammanlagt 18,424,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Därutöver ha anmälts medelsbehov för vissa markförvärv, av vilka flertalet emellertid ännu icke äro fullt utredda.

Såsom inledningsvis anförts, torde jämväl för nästa budgetår ett investeringsanslag av 24,000,000 kronor böra anvisas till vissa byggnadsarbeten m. m. för armén. Under förevarande punkt avser jag att anmäla frågor om medelsanvisning för de byggnadsföretag, till vilka jag redan nu kan taga ställning och vilka böra utföras med anlitande av ifrågavarande anslag.

*Departements-
chefen.*

Beträffande de grunder, enligt vilka prövningen av de olika byggnadsföretagen bör ske, kan jag i huvudsak hänvisa till vad inledningsvis anförts. Här må blott beröras några för armén speciella frågor.

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 4 juni 1943 har jag tillkallat en utredningsman att inom försvarsdepartementet biträda med utredning rörande begränsning av antalet ridhästar inom armén. Utredningsmannen väntas inom den närmaste tiden avgiva förslag i ämnet. I avvaktan härpå kan slutlig ställning icke tagas till av arméförvaltningen beräknade kostnader för uppförande av stallbyggnader och dylikt. Emellertid anser jag mig i det följande böra utgå från arméförvaltningens kostnadsberäkningar i detta hänseende, varvid jag förutsätter att Kungl. Maj:t vid meddelande av dispositionsbeslut beaktar resultatet av förenämnda utredning.

Såsom av arméförvaltningens skrivelse framgår har ämbetsverket i enlighet med vissa av arméchefen angivna riktlinjer beräknat tjänstebostäder för följande befattningshavare vid arméns truppförband, nämligen väbel, maskinister, eldare och husmödrar, medan bostadsfrågan för övriga personalkategorier ansetts böra lösas genom förhyrning i allmänna marknaden eller genom av försvarets bostadsanskaffningsnämnd vidtagna byggnadsåtgärder. De sålunda angivna riktlinjerna för prövning av frågan om anordnande av tjänstebostäder, vilka ansluta sig till de av 1943 års riksdag godkända grunderna, kan jag i princip förorda. Behovet av tjänstebostäder bör dock underkastas närmare prövning för varje särskilt fall.

Vad arméförvaltningen i övrigt inledningsvis anfört har icke givit mig anledning till erinran.

Jag övergår nu till behandlingen av de särskilda byggnadsföretagen, varvid jag anser mig böra i huvudsak följa den vid 1942 och 1943 års riksdagar tillämpade dispositionen.

NYA ETABLISSEMENT M. M.

Wendes artilleriregementes förläggning vid Norra Åsum. I propositionen 1943: 302 (sid. 19) beräknades kostnaderna för Wendes artilleriregementes nya etablissement i Norra Åsum, fränsett kostnader för markförvärv, för femårsperioden 1942/47 till i runt tal 8,600,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Vid anmälan av nyssnämnda proposition anförde jag till statsrådsprotokollet, bland annat, att jag fann det vara tveksamt, huruvida vid närmare undersökning ett av arméförvaltningen föreslaget belopp av 119,000 kronor för uppförande av underofficersbostäder kunde visa sig erforderligt. Vidare förutsatte jag, att regementets nuvarande officersmäss i Kristianstad skulle tills vidare bibehållas såsom garnisonsmäss, varvid lokalerna för officerare vid förläggningen i Norra Åsum skulle kunna inskränkas till smärre utrymmen för lunchservering och dylikt. Genom att sammankoppla dessa utrymmen med underofficersmässens kök borde en avsevärd kostnadsbesparing kunna vinnas. Vad slutligen frågorna rörande garage och stallbyggnader beträffade hänvisade jag till i propositionen 1943: 222 framlagda allmänna principer i ämnet, för vilka redogörelse lämnats i det föregående.

För tiden intill utgången av budgetåret 1943/44 har av riksdagen (skrivelse nr 412) för Wendes artilleriregementes förläggning vid Norra Åsum efter förslag i förenämnda proposition 1943: 302 beräknats ett belopp av 7,000,000 kronor, motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1941 omkring 6,475,000 kronor.

I sin skrivelse den 26 augusti 1943 angående lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1944/45 har *arméförvaltningen* anfört, att ämbetsverkets fortifikationsstyrelse numera verkställt förnyad kostnadsberäkning för förevarande etablissement, varvid från arméstaben erhållna styrkeuppgifter legat till grund för beräkningarna, varjämte beträffande bostäderna samråd ägt rum med försvarets bostadsanskaffningsnämnd. Kostnaderna för under femårsperioden erforderliga arbeten hade därvid beräknats till 7,900,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Av en arméförvaltningens skrivelse bifogad tablå framgår bland annat, att inga kostnader upptagits för underofficersbostäder och att kostnaderna för officersmäss inräknats i de för underofficersmäss beräknade kostnaderna, vilka tidigare upptagits till 43,700 kronor men nu höjts till 88,000 kronor. Den intill den 1 juli 1943 inträffade prisstegringen har uppgivits till 1,185,000 kronor, varför det totala anslagsbehovet enligt sistnämnda prisläge utgjorde $(7,900,000 + 1,185,000 =) 9,085,000$ kronor. För nästa budgetår borde enligt arméförvaltningens förslag återstoden av det för ifrågavarande byggnadsarbeten erforderliga beloppet ställas till förfogande.

Den icke obetydliga reducering av kostnaderna för Wendes artilleriregementes etablissement, som arméförvaltningen enligt sina senaste kalkyler ansett sig kunna föreslå, har åstadkommits — förutom genom mindre nedskärningar av ett flertal poster — genom viss begränsning av byggnadsprogrammet i sin helhet. Sålunda har — i enlighet med mitt i propositionen 1943: 302 framlagda förslag — särskild mässbyggnad för officerare icke upptagits i programmet, varjämte efter samråd med försvarets bostadsanskaffningsnämnd den tidigare upptagna posten å 119,000 kronor för bostäder för underofficerare utgått. Å andra sidan ha vissa poster befunnits vara för lågt beräknade, varjämte posten för underofficersmäss höjts med hänsyn till att byggnaden i fråga jämväl kommer att inrymma vissa för officerare avsedda lokaler. Då jag icke funnit anledning till erinran mot fortifikationsstyrelsens nu framlagda kostnadskalkyler, beräknar jag i likhet med ämbetsverket det återstående medelsbehovet enligt prisläget den 1 juli 1941 till 1,425,000 kronor, vilket belopp torde böra stå till förfogande under nästa budgetår. Medel för uppförande av vinterstallar — kostnadsberäknade till 38,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 — böra dock icke ställas till förfogande förrän klarhet vunnits rörande det antal hästar som bör finnas vid regementet.

*Departements-
chefen.*

Bergslagens artilleriregemente (Kristinehamn). I propositionen 1943: 222 (sid. 17) beräknades kostnaderna för ifrågavarande etablissement för femårsperioden 1942/47 till ett belopp av 10,050,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Vid anmälan av nyssnämnda proposition anförde jag till statsrådsprotokollet, bland annat, att arméförvaltningens fortifikationsstyrelse för bostäder beräknat ett belopp av 155,000 kronor, varav enligt uppgift 61,000 kronor avsetts för ombyggnad av två befintliga byggnader samt återstoden för en nybyggnad, innehållande bostäder för väbel, maskinist, två eldare, en husmor och två biträdande husmödrar. Jag fann det tveksamt, huruvida ett så stort belopp kunde bli erforderligt för ändamålet, och förutsatte, att frågan skulle underkastas närmare undersökning genom försvarets bostadsanskaffningsnämnd. Därvid borde prövas, om den föreslagna ombyggnaden över huvud taget borde under rådande förhållanden genomföras och om icke de befintliga byggnaderna kunde utan väsentliga ändringsarbeten uthyras till personal vid förbandet.

För påbörjande av byggnadsarbetena beräknade 1942 års riksdag (skrivelse nr 376) på i propositionen 1942: 270 framlagt förslag för budgetåret 1942/43

ett belopp av 2,000,000 kronor. Sedermera har 1943 års riksdag (skrivelse nr 335) i enlighet med i propositionen 1943: 222 framlagt förslag för byggnadsarbeten vid Bergslagens artilleriregemente beräknat 5,000,000 kronor. För byggnadsarbeten vid ifrågavarande förband intill utgången av budgetåret 1943/44 ha sålunda beräknats tillhopa 7,000,000 kronor, varav 6,475,000 kronor ansetts motsvara prisläget den 1 juli 1941.

I sin skrivelse angående lantförsvarets medelsbehov för nästkommande budgetår har *arméförvaltningen* anmält, att ämbetsverkets fortifikationsstyrelse uppgjort förnyad kostnadsberäkning rörande erforderliga byggnadsåtgärder för förevarande etablissemang, varvid i propositionen 1943: 222 anförda synpunkter beaktats. Med anledning av vad i propositionen anförts angående möjligheterna att reducera det för bostäder åt underofficerare m. fl. beräknade beloppet, 155,000 kronor, har arméförvaltningen anmält, att samråd ägt rum med försvarets bostadsanskaffningsnämnd, varvid nämnden funnit sig kunna tillstyrka de föreslagna åtgärderna. I enlighet därmed har beloppet i sin helhet upptagits i de nya beräkningarna. Prisstegringen för förevarande arbeten har uppgivits till omkring 1,508,000 kronor, varför det totala anslagsbehovet utgjorde $(10,050,000 + 1,508,000 =)$ 11,558,000 kronor. För nästa budgetår borde återstoden av det för ifrågavarande byggnadsarbeten erforderliga beloppet ställas till förfogande.

Departements-
chefen.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, har arméförvaltningen i sina medelsäskanden för nästa budgetår ånyo upptagit ett belopp av 155,000 kronor för bostäder. Emellertid har denna fråga sedermera kommit i ett annat läge. I skrivelse den 22 juli 1943 hemställde arméförvaltningens fortifikationsstyrelse bland annat, att ett belopp av 73,000 kronor — motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1941 61,000 kronor — måtte ställas till styrelsens förfogande för ombyggnad av två intill Bergslagens artilleriregementes kasernområde belägna bostadsbyggnader, avsedda att uthyras till officerare och underofficerare vid regementet. Sedan försvarets bostadsanskaffningsnämnd, efter viss beredning av ärendet inom försvarsdepartementet och fortifikationsstyrelsen, i remissyttrande den 18 oktober 1943 — under framhållande, att bostäderna oaktat höga ombyggnadskostnader komme att uppvisa allvarliga brister samt att av Kristinehamns stad planerad bostadsproduktion av lägenheter av den storlek varom här vore fråga syntes kunna åtminstone till större delen fylla behovet — avstyrkt att ombyggnaden komme till stånd, fann Kungl. Maj:t genom beslut den 29 oktober 1943 framställningen icke föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd. Med hänsyn till vad sålunda förekommit torde kostnaderna för byggnadsprogrammet böra minskas med 61,000 kronor jämte därå belöpande administrationskostnader till i runt tal 9,985,000 kronor. Då arméförvaltningens beräkningar i övrigt icke givit anledning till erinran, får jag tillstyrka, att för nästkommande budgetår ett enligt prisläget den 1 juli 1941 beräknat belopp av $(9,985,000 - 6,475,000 =)$ 3,510,000 kronor upptages för byggnadsarbeten vid Bergslagens artilleriregemente. Medel till uppförande av vinterstallar — kostnadsberäknade till 102,600 kronor enligt pris-

läget den 1 juli 1941 — böra dock självfallet icke ställas till förfogande, innan klarhet vunnits rörande det antal hästar, som bör finnas vid regementet.

Göteborgs luftvärnsskär (Bua). I propositionen 1943: 222 (sid. 19 och 20) beräknades kostnaderna för luftvärnsskårens förläggning för femårsperioden 1942/47 till ett belopp av högst 4,970,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Detta belopp, som framkommit först efter betydande nedskärningar av arméförvaltningens förslag i ämnet, innefattade, bland annat, en post för väg- och planeringsarbeten och stängsel samt en post för utvändiga rörtekniska arbeten. Vid anmälan av förenämnda proposition anförde jag till statsrådsprotokollet, att den begränsning av byggnadsprogrammet som jag ansett mig kunna förorda givetvis borde föranleda en icke oväsentlig minskning av kostnaderna för såväl ytterledningar som väg- och planeringsarbeten. Å andra sidan syntes av vissa skäl en avsevärd kostnadsökning vara att förutse beträffande utvändiga rörtekniska arbeten. Mot de i propositionen framlagda beräkningarna har riksdagen (skrivelse 1943: 335) icke haft något att erinra.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för budgetåret 1944/45 har *arméförvaltningen* anmält, att ämbetsverkets fortifikationsstyrelse, med stöd av vad i ämnet anförts i förenämnda proposition, verkställt en omarbetning av kostnadsberäkningarna för luftvärnsskåren. Därvid hade kostnaderna för under femårsperioden erforderliga arbeten, med tillämpande av numera använda beräkningsgrunder rörande behovet av kasernförläggningsutrymme, bostäder, garage och stallar, beräknats till sammanlagt 4,935,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941, innebärande en kostnadsminskning i jämförelse med propositionen 1943: 222 av 35,000 kronor.

Den av arméförvaltningens fortifikationsstyrelse verkställda överarbetningen av kostnadsberäkningarna för förevarande etablissement har medfört, att ett flertal delposter ansetts kunna sänkas under vad som förutsatts i propositionen 1943: 222. Endast två poster ha föreslagits höjda, för bostäder och för utvändiga rörtekniska arbeten. I fråga om den sistnämnda posten, 451,900 kronor mot av fortifikationsstyrelsen tidigare beräknade 301,900 kronor, torde någon erinran icke böra göras. Beträffande åter posten till bostäder sammanhänger, enligt vad jag under hand inhämtat, det ökade medelsbehovet — 51,500 kronor — med de inledningsvis berörda, av chefen för armén angivna beräkningsgrunderna för anordnande av tjänstebostäder. Såsom inledningsvis anförts finner jag ifrågavarande beräkningsgrunder i princip godtagbara. Det synes dock tveksamt, om samtliga bostäder böra uppföras under det närmaste budgetåret. Vidkommande slutligen posterna för väg- och planeringsarbeten samt utvändiga elektriska arbeten har arméförvaltningen i sina nya beräkningar trots begränsningen av byggnadsprogrammet upptagit samma belopp som föregående år. Huruvida hela dessa belopp kunna bli nödvändiga torde på nuvarande stadium svårligen kunna bedömas men lär komma att av Kungl. Maj:t vid blivande dispositionsbeslut uppmärksammas.

*Departements-
chefen.*

I enlighet med det anförda beräknar jag således medelsbehovet enligt prisläget den 1 juli 1941 för byggnadsprogrammet vid Göteborgs luftvärnsskår till 4,935,000 kronor. Sålunda beräknad besparing, 35,000 kronor, bör utnyttjas för andra byggnadsändamål under femårsperioden 1942/47. I fråga om uppförande av stallbyggnader hänvisas till vad som anförts vid behandlingen av byggnadsprogrammet för Wendes artilleriregemente.

Luleå luftvärnsskår (Luleå). Beträffande denna skår beräknades byggnadskostnaderna för femårsperioden 1942/47 i propositionen 1943: 222 (sid. 21) till 5,400,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Dessa beräkningar ha av riksdagen godkänts.

I sin skrivelse angående lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1944/45 har *arméförvaltningen* anmält, att den i förenämnda proposition framlagda kostnadsberäkningen gjorts till föremål för överarbetning inom ämbetsverkets fortifikationsstyrelse. Med tillämpande av samma beräkningsgrunder som i fråga om Göteborgs luftvärnsskår hade styrelsen beräknat kostnaderna till 5,450,000 kronor, innebärande en kostnadsökning i jämförelse med nyssnämnda proposition av 50,000 kronor. Detta belopp syntes böra ställas till förfogande för budgetåret 1944/45.

Departements-
chefen.

Den höjning av anslaget, som arméförvaltningens nu framlagda förslag innebär, sammanhänger med en föreslagen ökning av posten till bostäder för viss personal vid regementet. Under hänvisning till vad under nästföregående punkt i ämnet anförts får jag tillstyrka bifall till arméförvaltningens förslag. För byggnadsarbeten vid Luleå luftvärnsskår bör således beräknas ett belopp av 5,450,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941, varför medelsbehovet för nästa budgetår uppgår till 50,000 kronor. I fråga om stallbyggnader hänvisas till vad som anförts vid behandlingen av byggnadsprogrammet för Wendes artilleriregemente.

Luftvärnsmobiliseringscentral. För förevarande ändamål beräknades i propositionen 1943: 222 (sid. 22) 168,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för budgetåret 1944/45 har *arméförvaltningen* i denna fråga anfört, att de styrkeuppgifter, som tjänat till ledning vid uppgörandet av det i arméförvaltningens skrivelse i ämnet den 10 februari 1943 angivna byggnadsprogrammet, enligt numera från arméstaben lämnade upplysningar ändrats, varför byggnadsprogrammet måst i viss mån omarbetas och utökas med ett antal kallgarageplatser. I samband därmed hade även behovet av en tidigare föreslagen underofficersbostad varit föremål för särskild utredning, varvid framkommit, att densamma, med hänsyn bland annat till mobiliseringscentralens relativt isolerade belägenhet, befunnits oundgängligen nödvändig. Erforderliga garage hade samtliga planerats såsom kallgarage och för förråden hade avsetts tillämpning av samma typer och principer, som av Kungl. Maj:t tidigare fastställts att gälla för de territoriella luftvärnsförråden.

Det sålunda reviderade byggnadsprogrammet hade beräknats draga en kostnad av 200,000 kronor, motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1943 $(200,000 + 30,000 =)$ 230,000 kronor.

Den föreslagna underofficersbostaden synes på av arméförvaltningen anført skäl böra utföras. Med utökningen av antalet garageplatser lærer dock tills vidare böra anstå, vadan för luftvärnsmobiliseringscentralen alltjämt torde böra beräknas ett belopp av 168,000 kronor. Departements-
chefen.

Göta trängkårs kompani i Nora. För Göta trängkårs kompani i Nora beräknades i propositionen 1943:222 (sid. 24 och 25) för femårsperioden 1942/47 ett belopp av högst 1,555,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. I beloppet ingick bland annat en summa av 96,600 kronor för bostäder för underofficerare och förvaltningspersonal, varav 90,000 kronor avsågos för uppförande av tvenne nya bostadshus, innehållande, det ena tre lägenheter om vardera 3 rum och kök för en beräknad kostnad av 72,200 kronor och det andra en lägenhet om 2 rum och kök för en beräknad kostnad av 17,800 kronor. Vid anmälan av förenämnda proposition förklarade jag mig vara i hög grad tveksam om en så omfattande tjänstebostadsbebyggelse borde äga rum och förutsatte, att denna fråga komme att närmare prövas av försvarets bostadsanskaffningsnämnd.

I sin skrivelse angående lantförsvarets medelsbehov för nästkommande budgetår har *arméförvaltningen* anmält, att ämbetsverkets fortifikationsstyrelse i anledning av vad som i ämnet anförts i förenämnda proposition samrätt med bostadsanskaffningsnämnden och därvid konstaterat, att behov föreläge av bostäder för tvenne husmödrar och en eldare. Erforderliga åtgärder för tillgodoseende av detta behov hade därvid befunnits vara, att bostäder för husmödrarna anordnades i anslutning till sjukhuset, där redan bostad för sjuksköterska vore planerad, samt att för eldaren uppfördes ett bostadshus inrymmande en lägenhet om 2 rum och kök. Sistnämnda hus hade i enlighet med det tidigare framlagda förslaget kostnadsberäknats till 17,800 kronor. För sjukhuset beräknades kostnaderna numera till 82,600 kronor i stället för tidigare 67,000 kronor. Sedan numera definitiva uppgifter rörande motorfordonsbeståndet vid kompaniet föreläge, hade det tidigare beräknade garageutrymmet befunnits icke vara tillräckligt. Sålunda erfordrades ytterligare kallgarageutrymme motsvarande 42 normalfordonsplatser samt varmgarageutrymme motsvarande 11 normalfordonsplatser. Kostnaderna för etablissemnet komme således att stiga utöver vad för ändamålet beräknats och beräknades enligt prisläget den 1 juli 1941 uppgå till 1,590,000 kronor, innebärande en ökning i jämförelse med för budgetåret 1943/44 beräknat belopp av $(1,590,000 - 1,555,000 =)$ 35,000 kronor. För budgetåret 1944/45 syntens alltså för förevarande ändamål böra beräknas ett ytterligare belopp av 35,000 kronor. Prisstegringen intill den 1 juli 1943 beräknades uppgå till 238,000 kronor å det totala kostnadsbeloppet.

Departements-
chefen.

Gentemot de nu framlagda kostnadsberäkningarna i fråga om byggnadsprogrammet vid Göta trängkårs kompani i Nora och de i samband därmed föreslagna dispositionerna för lösandet av tjänstebostadsfrågan finner jag icke anledning till erinran. De föreslagna avsevärda utökningarna av garageutrymmet sammanhånga, enligt vad jag under hand inhämtat, med förbandets uppgifter vid mobilisering. Med hänsyn därtill anser jag mig böra tillstyrka, att utöver det för ändamålet i propositionen 1943: 222 upptagna beloppet nu i enlighet med arméförvaltningens förslag beräknas ett belopp av 35,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Mobiliseringscentraler för trängkåren. För mobiliseringscentraler för trängkåren beräknades i propositionen 1943: 222 (sid. 25 och 26) tillhopa 2,464,000 kronor, i vilket belopp bland annat inräknats kostnader för varmgarage för två lastbilar ävensom för anordnande av underofficersbostäder vid varje central. Vid anmälan av förenämnda proposition anförde jag emellertid, att det syntes kunna ifrågasättas, om transporter för mobiliseringscentralerna i fredstid vore av den omfattning, att särskilda bilar borde avses därför. Möjligen kunde med större ekonomisk fördel privata lastbilar utnyttjas för ändamålet. Särskild utredning syntes böra förebringas i denna fråga, innan dispositionsbeslut meddelades rörande uppförande av garagen. Vidare ställde jag mig tveksam till förslaget att för samtliga mobiliseringscentraler uppföra underofficersbostäder och förutsatte närmare utredning, innan medel ställdes till förfogande.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för nästkommande budgetår har *arméförvaltningen* anfört, bland annat, följande.

På grund av från arméstaben erhållna ändrade styrkeuppgifter hade en omarbetning av de tidigare angivna byggnadsprogrammen måst företagas, i det att antalet kallgarageplatser måste utökas. I samband därmed hade jämväl frågorna om bostäder och varmgarage särskilt beaktats. Därvid hade framkommit, att de planerade underofficersbostäderna visat sig oundgängligen erforderliga med hänsyn till nödvändigheten av att tillsynspersonal funnes vid varje anläggning och till svårigheterna att å respektive orter erhålla lämpliga bostäder. Däremot hade de planerade varmgaragen visat sig kunna uteslutas ur byggnadsprogrammen.

Kostnaderna för sålunda reviderade byggnadsprogram för förevarande mobiliseringscentraler hade beräknats till sammanlagt 2,544,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941, innebärande en kostnadsökning i jämförelse med för budgetåret 1943/44 beräknat medelsbehov av (2,544,000 — 2,464,000 =) 80,000 kronor. Prisstegringen intill den 1 juli 1943 beräknades till sammanlagt 383,000 kronor.

Departements-
chefen.

En närmare redogörelse för de olika mobiliseringscentralernas läge torde icke böra här inflyta. Såvitt nu kan bedömas bör emellertid bostadsfrågan kunna lösas utan att bostäder uppföras å samtliga ifrågavarande platser. Då det därjämte synes tveksamt, om antalet kallgarageplatser skall behöva ut-

ökas i den omfattning arméförvaltningen nu föreslagit, finner jag mig tills vidare böra räkna med samma belopp som tidigare eller 2,464,000 kronor för mobiliseringscentraler vid trängkårerna.

Förrådsbyggnader för territoriella förband. För ifrågavarande ändamål beräknades i propositionen 1943: 222 (sid. 28 och 29) ett belopp av 9,785,000 kronor. I samband därmed framhölls, att ytterligare omkring 2,500,000 kronor kunde komma att erfordras för vissa ammunitionsförråd, angående vilka tillfredsställande utredning icke förelåg vid tiden för propositionens avgivande.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för nästkommande budgetår har *arméförvaltningen* i detta avseende anført, att utredningen i fråga som ännu icke vore helt slutförd utvisat, att behovet av ammunitionsförråd vore av betydande omfattning. Liknande behov hade visat sig föreligga jämväl för marinens och flygvapnets del, varför samråd skett med marin- och flygförvaltningarna i avsikt att i möjligaste mån nedbringa kostnaderna. Det ytterligare medelsbehovet för arméns del för uppförande av sålunda erforderliga förrådsbyggnader, av vilka flertalet — i enlighet med av överbefälhavaren angivna principer för anordnande av ammunitionsförråd — planerats såsom bergförråd, medan ett mindre antal planerats utförda i betong, syntes kunna uppskattas till omkring 2,000,000 kronor, vilket belopp sålunda erfordrades utöver tidigare beräknade medel. Därest samtliga ammunitionsförråd utfördes i betong, syntes kostnaderna kunna icke oväsentligt nedbringas. Beloppet 2,000,000 kronor syntes böra fördelas på två budgetår, varför medelsbehovet för budgetåret 1944/45 utgjorde 1,000,000 kronor, motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1943 1,150,000 kronor. Efter hand som utredning i ämnet bleve slutförd avsåge arméförvaltningens fortifikationsstyrelse att till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag, som av utredningen kunde föranledas.

Arméförvaltningens framställning avser anvisande under femårsperioden av icke mindre än 2,000,000 kronor för ammunitionsförråd utöver vad som tidigare upptagits för förrådsbyggnader för territoriella förband, 9,785,000 kronor. Det är givetvis omöjligt att före slutförandet av den av arméförvaltningen berörda utredningen — som jämväl bör omfatta beräkningar av kostnaderna för utförande av flertalet förråd såsom betongbyggnader — bedöma, i vilken omfattning försvarsplanens kostnadsram kan komma att belastas med kostnader för detta ändamål. Uppenbart är, att den största sparsamhet måste eftersträvas vid byggnadsprogrammets fortsatta utformning. Därest vid utredningen skulle befinnas, att för de territoriella förråden redan anvisade medel icke förslå jämväl för anordnande av ammunitionsförråd samt att ytterligare anslagsmedel oundgängligen erfordras redan under nästa budgetår, förutsätter jag under hänvisning till vad inledningsvis yttrats, att Kungl. Maj:t skall äga att för ändamålet taga förevarande anslag i anspråk. För närvarande räknar jag emellertid icke med något anslagsbehov för ändamålet under budgetåret 1944/45.

*Departements-
chefen.*

TILLBYGGNAD AV KASERNER.

Norrlands artilleriregemente (Östersund) och Bodens artilleriregemente (Boden). 1941 års försvarsutredning upptog icke Norrlands och Bodens artilleriregementen bland de förband, för vilka om- eller tillbyggnad av etablissemangen ansågs oundgängligen erforderlig under femårsperioden 1942/47. Till följd därav ha medel för sådant ändamål icke beräknats enligt 1942 års försvarsbeslut. I sin skrivelse angående medelsbehoven för budgetåret 1944/45 har emellertid *arméförvaltningen* framhållit, att ämbetsverkets fortifikationsstyrelse med stöd av från arméstaben inhämtade uppgifter rörande de personalstyrkor, för vilka förlägningsutrymme borde beräknas, verkställt en utredning i ämnet, vilken givit vid handen, att en avsevärd brist i fråga om förlägningsutrymme föreläge vid här ifrågavarande regementen.

Beträffande Norrlands artilleriregemente har arméförvaltningen sålunda anført, att i därstädes befintliga kaserner kunde beredas förlägningsutrymme för 688 man och 21 furirer. Då den helårstjänstgörande personalstyrkan vid regementet enligt den nya organisationen uppginge till 785 man och 60 furirer, erfordrades således förlägningsutrymme för ytterligare 97 man och 39 furirer. För täckande av sålunda föreliggande behov syntes böra uppföras en kasernbyggnad för 96 man och 4 furirer enligt militära byggnadsutredningens standardritning nr 2. Medel för furirbostäder hade upptagits under särskild rubrik. Kostnaderna inklusive yttre rör- och elektriska ledningar för erforderlig kasernbyggnad hade av fortifikationsstyrelsen beräknats till 360,000 kronor, motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1943 ($360,000 + 54,000 =$) 414,000 kronor. Ytterligare en dylik kasernbyggnad bleve erforderlig, därest artilleriets officersaspirantskola, såsom för närvarande vore fallet, jämväl i framtiden komme att vara förlagd till regementet. Beträffande denna fråga påginge för närvarande utredning.

Vid Bodens artilleriregemente vore behovet av ökade förlägningsutrymmen ännu större. Vid nämnda regemente kunde i befintliga kaserner förlägningsutrymme beredas för 462 man och 28 furirer men då den helårstjänstgörande personalstyrkan vid regementet enligt den nya organisationen uppginge till 675 man och 56 furirer erfordrades sålunda förlägningsutrymme för ytterligare 213 man och 28 furirer. För täckande av sålunda föreliggande behov syntes tvenne kaserner, vardera för 96 man och 4 furirer, enligt militära byggnadsutredningens standardritning nr 2 böra uppföras. Medel för furirbostäder hade upptagits under särskild rubrik. Kostnaderna, inklusive yttre rör- och elektriska ledningar, för erforderliga kasernbyggnader hade av fortifikationsstyrelsen beräknats till 720,000 kronor, motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1943 ($720,000 + 108,000 =$) 828,000 kronor.

Departements-
chefen.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår har försvarsutredningen icke beräknat några medel för nu ifrågavarande ändamål, och de kostnader om tillhoppa 1,080,000 kronor, som arméförvaltningen nu anmält, ha således — ehuru de äro betingade av försvarsorganisationens utbyggnad — icke förutsetts i försvarsbeslutet. Den utredning rörande tillgängligt förlägningsutrymme och eventuellt erforderliga tillbyggnader, som av arméförvaltningens

fortifikationsstyrelse verkställt, har enligt vad jag under hand inhämtat omfattat samtliga förband inom armén, och det torde sålunda kunna förväntas, att ytterligare anspråk på tillbyggnader vid de befintliga kasernetablissemanten — utöver dem som anmälts i propositionen 1943: 222 — icke komma att resas. Enligt från fortifikationsstyrelsen inhämtade uppgifter har förläggningstrymmet beräknats med hjälp av tillgängliga uppgifter om byggnadsvolymen samt med utgångspunkt från att vid normal förläggning varje man bör disponera en luftkub av 13½ kubikmeter. Ehuru i princip någon invändning mot den sålunda företagna beräkningen, vilken skett enligt vedertagna grunder, icke synes kunna göras, torde densamma dock giva utrymme för vissa jämkningar. Med hänsyn därtill och med tanke på de betydande barackutrymmen, som för närvarande och under de närmaste åren torde kunna disponeras för förläggningsändamål, samt med beaktande av att byggnadsbehovet icke förutsetts vare sig i försvarsbeslutet eller i arméförvaltningens förenämnda skrivelse den 10 februari 1943 finner jag mig icke kunna för närvarande tillstyrka, att medel för de av arméförvaltningen föreslagna byggnadsåtgärderna anvisas.

Skånska luftvärnskåren (Malmö) och Sundsvalls luftvärnskår (Sundsvall). Kostnaderna under femårsperioden 1942/47 för utbyggnad av Skånska luftvärnskårens etablissemant i Malmö beräknades i propositionen 1943: 222 (sid. 45 och 46) enligt prisläget den 1 juli 1941 till 600,000 kronor exklusive kostnaderna för uppförande av en verkstad för förbandet, för vilket ändamål Kungl. Maj:t i 1943 års statsverksproposition beräknat ett belopp av 160,000 kronor. För Sundsvalls luftvärnskår uppskattades motsvarande kostnader enligt prisläget den 1 juli 1941 enligt nyssnämnda proposition till 700,000 kronor. Dessa beräkningar ha av riksdagen godtagits.

I sin skrivelse angående lantförsvarets medelsbehov för nästkommande budgetår har *arméförvaltningen* beträffande dessa förband anfört bland annat följande.

Definitiva uppgifter rörande behovet av förråd vid kårerna hade vid tidpunkten för de beräkningar som legat till grund för medelsäskandet enligt förenämnda proposition 1943: 222 icke förelegat. Med ledning av numera erhållna uppgifter kunde emellertid förrådsbehovet fastställas. Kostnaderna härutinnan uppginge för Skånska luftvärnskårens vidkommande till 354,000 kronor och för Sundsvalls luftvärnskår till 387,000 kronor, allt enligt prisläget den 1 juli 1941. Dessa belopp överstege med 90,000 kronor respektive 101,000 kronor de tidigare för ändamålet beräknade beloppen. Vidare borde byggnadsprogrammen för kårerna utökas med tjänstebostäder för väbel, två husmödrar samt maskinist och eldare. Med uppförandet av två av arméchefen föreslagna musikpaviljonger, kostnadsberäknade till 140,000 kronor respektive 147,000 kronor, kunde dock enligt arméförvaltningens uppfattning anstå till efter femårsperioden 1942/47.

Enligt arméförvaltningens skrivelse bilagda kostnadsberäkningar ha kostnaderna för uppförande av tjänstebostäder beräknats till 102,200 kronor vid Skånska luftvärnskåren och 114,100 kronor vid Sundsvalls luftvärnskår, medan motsvarande belopp i propositionen 1943: 222 angivits till 53,600 kronor respektive 59,800 kronor.

Totalkostnaderna enligt prisläget den 1 juli 1941 för etablissemmentens uppförande ha av fortifikationsstyrelsen i enlighet med det anförda och med hänsyn till vissa mindre jämkningar i kostnadskalkylerna i övrigt beräknats till, för Skånska luftvärnsskåren 905,000 kronor och för Sundsvalls luftvärnsskår 861,000 kronor, varjämte för prisstegring intill den 1 juli 1943 beräknats tillhopa 265,000 kronor. Jämfört med beräkningarna enligt propositionen 1943: 222 innebär således det nu framlagda förslaget en kostnadsökning för Skånska luftvärnsskåren av 145,000 kronor och för Sundsvalls luftvärnsskår av 161,000 kronor.

Departements-
chefen.

I enlighet med 1942 års försvarsbeslut ha luftvärnsartilleriets beredskapsdivisioner i Malmö och Sundsvall omorganiserats till luftvärnsskåder (Skånska luftvärnsskåren respektive Sundsvalls luftvärnsskår). Vid tidpunkten för beslutet angående denna omorganisation voro beredskapsdivisionernas etablissemment endast i viss utsträckning färdigställda. För den ytterligare utökning av byggnadsprogrammen, som nödvändiggjordes av den ändrade organisationen, beräknades medel i propositionen 1943: 222 på sätt i det föregående anförts. Definitiva uppgifter rörande förrådsbehovet för skåderna förelägo icke, då beräkningarna gjordes, varför särskilda medel härför icke då upptogos. Sedan numera förrådsbehovet fastställts, har det visat sig, att kostnaderna bliva avsevärt större än man tidigare räknat med. Med tanke på den dyrbara och svårersättliga materiel, som omhänderhas av luftvärnet, torde några inskränkningar av de planerade förråden icke böra göras, varför kostnadsberäkningarna torde böra godtagas. Jag förutsätter, att vid förrådsbyggnadernas planläggning luftskyddssynpunkterna vinna behörigt beaktande.

Såsom i det föregående anförts hänför sig kostnadsökningen i övrigt vid här ifrågavarande skåder till posten för tjänstebostäder för ekonomipersonal. Vid båda skåderna föreligga för närvarande stora svårigheter för denna personal att anskaffa bostäder i närheten av etablissemmenten och man torde sakna anledning att räkna med någon mera påtaglig förbättring härutinnan inom de närmaste åren. Ehuru med viss tvekan finner jag mig sålunda böra tillstyrka, att medel ställas till förfogande jämväl för detta ändamål. Jag beräknar således för nästa budgetår ett ytterligare medelsbehov för Skånska luftvärnsskåren å 145,000 kronor och för Sundsvalls luftvärnsskår å 161,000 kronor, allt enligt prisläget den 1 juli 1941.

Svea, Göta och Norrlands trängskåder. Vid anmälan av propositionerna 1943: 222 (sid. 50—52) och 1943: 302 (sid. 21 och 22) lämnade jag en redogörelse för av arméförvaltningen i skrivelsen den 10 februari 1943 framlagda beräkningar i fråga om under femårsperioden 1942/47 erforderliga byggnadsarbeten vid trängskåder. Därav framgår, att ämbetsverket uppskattat de sammanlagda kostnaderna för ordnandet av förlägningsfrågorna vid Svea, Göta och Norrlands trängskåder, med utgångspunkt från prisläget den 1 juli 1941, till (400,000 + 480,000 + 360,000 + 76,000 för administration m. m. =) 1,316,000 kronor, varjämte ämbetsverket upptagit ett belopp av 400,000 kronor — enligt nyssnämnda prisläge — för tillbyggnad av kasern vid Skånska träng-

kåren. Då på sätt av redogörelsen i propositionen nr 222 närmare framgår (418,000 + 82,000 =) 500,000 kronor av i övrigt tillgängliga medel beräknats stå till förfogande för här ifrågavarande ändamål, hade medelsbehovet för de tre förstnämnda kårerna av arméförvaltningen allenast upptagits till 816,000 kronor.

Med hänsyn till att för det dåvarande definitiva uppgifter angående erforderliga förläggningsutrymmen icke kunde lämnas fann jag mig icke kunna taga slutlig ställning till det av arméförvaltningen framlagda byggnadsprogrammet. Då det vore angeläget, att de mest trängande byggnadsarbetena skulle kunna påbörjas så snart utredningen rörande förläggningsutrymmena avslutats, borde emellertid Kungl. Maj:t äga att av investeringsanslaget till Vissa byggnadsarbeten m. m. för budgetåret 1943/44 ställa erforderliga medel till förfogande för tillgodoseende av de byggnadsbehov, som efter slutförd utredning kunde finnas mest angelägna. Därvid förutsattes, att förutnämnda besparingar av tidigare anvisade medel i första hand skulle tagas i anspråk.

Häremot har riksdagen (skrivelse 1943: 335) icke haft något att erinra.

I sin skrivelse angående lantförsvarets medelsbehov för nästkommande budgetår har *arméförvaltningen* anfört att, sedan numera personalstyrkorna vid trängkårerna fastställts, förnyad utredning verkställes genom fortifikationsstyrelsens försorg rörande det föreliggande nybyggnadsbehovet av kasernförläggningsutrymme vid kårerna. Därvid hade beträffande Svea, Göta och Norrlands trängkårer framkommit följande.

Svea trängkår. Befintliga kaserner vid kåren rymde 774 man och 28 furirer, och då den helärstjänstgörande personalstyrkan uppginge till 865 man och 63 furirer föreläge för förevarande kår en brist på förläggningsutrymme för 91 man och 35 furirer. Denna brist avsåges att täckas genom uppförande av en kasernbyggnad för 96 man och 6 furirer i överensstämmelse med för trängkårerna tidigare fastställd kaserntyp. Medel för furirbostäder hade upptagits under särskild rubrik. I samband med uppförandet av kasernbyggnaden bleve flyttning av ett å den avsedda byggnadsplatsen beläget förråd erforderlig. Kostnaderna för erforderliga arbeten hade av fortifikationsstyrelsen beräknats sålunda:

kasernbyggnad för 96 man	kronor	252,000
flyttning av befintligt förråd	»	38,000
vatten och avlopp	»	4,400
planeringsarbeten m. m.	»	10,000
administrationskostnader och oförutsedda utgifter, cirka 6		
procent å förestående beräknade kostnader	»	18,600

Summa kronor 323,000

motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1943 372,000 kronor.

Göta trängkår. Befintliga kaserner vid kåren rymde 474 man och 13 furirer och då den helärstjänstgörande personalstyrkan vid kåren uppginge till 686 man och 57 furirer föreläge för förevarande kår en brist på förläggningsutrymme för 212 man och 44 furirer. Denna brist avsåges att täckas genom uppförande av två kaserner, den ena för 96 man och 6 furirer, den andra för 120 man och 6 furirer, i överensstämmelse med för trängkårerna tidigare fastställda kaserntyper. Medel för furirbostäder hade upptagits under

särskild rubrik. Kostnaderna för erforderliga arbeten hade av fortifikationsstyrelsen beräknats sålunda:

kasernbyggnad för 96 man	kronor 243,000
» » 120 »	» 280,000
panncentral	» 18,000
vatten och avlopp	» 7,000
planeringsarbeten m. m.	» 10,000
administrationskostnader och oförutsedda utgifter, cirka 6 procent å förestående beräknade kostnader	» 34,000

Summa kronor 592,000

motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1943 681,000 kronor.

Norrlands trängkår. Befintliga kaserner vid kåren rymde 596 man och 18 furirer och då den helårstjänstgörande personalstyrkan uppginge till 815 man och 63 furirer föreläge för förevarande kår en brist på förlägningsutrymme för 219 man och 45 furirer. För täckande av sålunda föreliggande brist syntes tvenne kaserner av samma storlek som de för Göta trängkår planerade böra uppföras. Medel för furirbostäder hade upptagits under särskild rubrik. Kostnaderna för erforderliga åtgärder hade beräknats sålunda:

kasern för 96 man	kronor 278,000
» » 120 »	» 320,000
vatten och avlopp	» 19,000
planeringsarbeten m. m.	» 9,000
administrationskostnader och oförutsedda utgifter, cirka 6 procent å förestående beräknade kostnader	» 38,000

Summa kronor 664,000

motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1943 764,000 kronor.

För Skånska trängkåren har arméförvaltningen föreslagit uppförande av två kasernbyggnader för 96 man och 6 furirer i överensstämmelse med för trängkårerna tidigare fastställda kaserntyper och för en beräknad kostnad, enligt prisläget den 1 juli 1941, av 539,000 kronor.

De sammanlagda kostnaderna för erforderliga nya kaserner vid trängkårerna ha sålunda uppskattats till (323,000 + 592,000 + 664,000 + 539,000 =) 2,118,000 kronor, av vilket belopp emellertid kostnader till ett belopp av 418,000 kronor kunna täckas av medel, som ännu kvarstå odisponerade av de av 1939 och 1941 års riksdagar för motsvarande ändamål anvisade anslagen. Det ytterligare anslagsbehovet har sålunda angivits till (2,118,000 — 418,000 =) 1,700,000 kronor, jämte 318,000 kronor för intill den 1 juli 1943 inträffad prisstegring.

Med stöd av det anförda har arméförvaltningen hemställt, att för budgetåret 1944/45 ett belopp av 1,700,000 kronor jämte erforderligt belopp för prisstegringar måtte beräknas för kasernbyggnader vid trängkårerna.

Departements-
chefen.

Övervägandet av organisationsfrågorna i anledning av 1942 års försvarsbeslut har nu fortskridit så långt, att definitiva uppgifter kunnat lämnas rörande de personalstyrkor vid trängförbanden, för vilka förlägningsutrymmen böra beräknas. Efter verkställd utredning rörande tillgängliga förlägningsutrymmen — vilken utredning bedrivits efter principer, som av mig berörts vid behandlingen i det föregående av byggnadsfrågorna för Norrlands och Bodens artilleriregementen — har arméförvaltningens fortifikations-

styrelse framlagt ett förslag rörande erforderliga nybyggnader vid trängkärerna. Såsom av redogörelsen i det föregående framgår, erfordras enligt de framlagda beräkningarna för lösande av förläggningsfrågorna följande nybyggnader:

vid Svea trängkår	en kasernbyggnad för		96 man,
» Göta »	» » »		96 man och
	» » »		120 man,
» Norrlands trängkår	» » »		96 man och
»	» » »		120 man samt
» Skånska trängkåren	två kasernbyggnader, vardera för		96 man.

Utöver de sålunda föreslagna nybyggnaderna har arméförvaltningen utan framläggande av specificerat program räknat med uppförande av furirbostäder vid trängkärerna.

Ett bedömande av behovet av förläggningsutrymme vid trängförbanden är förenat med särskilt stora svårigheter med hänsyn till att så många olika personalkategorier skola erhålla sin utbildning vid dessa förband. Sålunda skola vid trängkärerna utbildas värnpliktiga läkare och värnpliktiga sjukbärare, trosschefer och kockar för trängen och infanteriet, trosschefer och bilförare för trängen och de motoriserade trupperna o. s. v. I den mån personalen endast fullgör kortare tjänstgöringsomgångar föreligger icke något oavvisligt krav på förläggning i kasern, utan barackförläggning kan i många fall vara tillfyllest. Fortifikationsstyrelsens nu föreliggande utredning utvisar emellertid, att styrelsen med beaktande av dessa synpunkter endast föreslagit förläggning i kasern av personal, som fullgör längre sammanhängande tjänstgöring. Emellertid torde, om det visar sig nödvändigt, en proportionellt sett större del av personalen utan alltför stora olägenheter kunna förläggas i barack, varför det angivna utrymmesbehovet icke kan sägas vara ofrånkomligt. Härtill medverkar även, att principerna för uppskattning av tillgängligt förläggningsutrymme — såsom jag tidigare framhållit — medgiva vissa jämkningar åt ena eller andra hållet.

Om man således till en början kan fastslå, att behov av ytterligare förläggningsutrymmen föreligger, ehuru omfattningen icke kan exakt angivas, återstår att konstatera, om behovet i någon mån kan tillgodoses genom anlita av befintliga ehuru ej för förläggning utnyttjade lokaler. Vid ärendets beredning inom försvarsdepartementet, därvid denna synpunkt beaktats, har det visat sig, att några dylika lokaler icke torde stå till buds i fråga om Svea, Norrlands och Skånska trängkärerna, medan beträffande Göta trängkår en tänkbar lösning vore att för förläggning anlita det gamla garnisons-sjukhuset i Skövde, vilket beräknas bliva utrymt under första hälften av innevarande år i samband med att det nya garnisonssjukhuset tages i bruk. En närmare utredning i denna fråga har dock givit vid handen, att Göta trängkårs nuvarande truppförbandssjukhus — med endast 19 sängplatser — är för litet för kårens behov, varför förslag föreligger om utnyttjande av den gamla garnisonssjukhusbyggnaden för trängkårens räkning, i första hand såsom truppförbandssjukhus men dessutom i mån av utrymme för erforderliga bostäder och

förråd. Jag är icke för närvarande beredd taga ställning till frågan för vilket ändamål byggnaden bäst lämpar sig. Ur förläggningssynpunkt torde man tills vidare kunna räkna med sjukhusbyggnaden som en värdefull reservtillgång.

Sammanfattningsvis vill jag framhålla, att såsom en följd av den nya organisationen en utvidgning av förläggningsutrymmena vid trängkårearna synes oundviklig. Med hänsyn dels till nuvarande finansiella läge och vanskligheterna på byggnadsmarknaden, dels ock till svårigheten att med hänsyn till tillgången på barackutrymmen exakt angiva behovet av kasernutrymme anser jag mig endast kunna tillstyrka ett i förhållande till arméförvaltningens förslag i viss mån reviderat byggnadsprogram. Jag föreslår således, att med uppförande av nybyggnad vid Svea trängkår, där behovet av ytterligare förläggningsutrymme enligt utredningen är minst, tills vidare får anstå, att vid vardera av Göta trängkår och Norrlands trängkår uppföres en kasern för 120 man samt att vid Skånska trängkåren uppföres en kasern för 96 man. Kostnaderna för kasernbyggnaderna jämte därmed sammanhängande arbeten vid Göta och Norrlands trängkårer torde med utgångspunkt från arméförvaltningens förslag kunna beräknas till cirka (330,000 + 358,000 =) 688,000 kronor. Vad angår byggnadsarbetena vid Skånska trängkåren har i en under hand från arméförvaltningens fortifikationsstyrelse överlämnad promemoria anförts att, för undvikande av kostnader för provisoriska värmeanläggningar, medel i detta sammanhang jämväl borde ställas till förfogande för en omläggning av värmesystemet vid etablissementet. En av mig föranstaltad utredning rörande det ur driftsekonomisk synpunkt lämpligaste sättet för värmeförsörjningens ordnande pågår för närvarande, och innan denna utredning avslutats torde medelsbehovet för kasernbyggnader vid Skånska trängkåren icke kunna fixeras. Med hänsyn därtill och då ett belopp av 418,000 kronor, enligt vad i det föregående anförts, finnes tillgängligt för kasernbyggnader vid trängkårearna, synes ett ytterligare belopp av i runt tal 270,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 böra beräknas för ifrågasvarande byggnadsarbeten vid Göta och Norrlands trängkårer för budgetåret 1944/45.

Jag torde i annat sammanhang få återkomma till byggnadsfrågan vid Skånska trängkåren.

FURIRBOSTÄDER.

I propositionen 1943: 222 (sid. 57) upptogs frågan om furirbostäder till behandling men beräknades icke några medel för ändamålet för femårsperioden 1942/47.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för nästkommande budgetår har *arméförvaltningen* i ämnet anført i huvudsak följande.

Försvarets bostadsanskaffningsnämnd hade efter inhämtande av uppgifter från de olika förbanden och i samråd med arméstaben och fortifikationsstyrelsen genomfört en beräkning av erforderligt tillskott av furirrum för täckande av behovet därav vid fullt uppsatta förband. Därvid hade räknats med vardera tre furirer i nuvarande rum och två furirer i de rum, som avsåges bliva nybyggda. Det sålunda konstaterade behovet av furirrum uppginge till 593 stycken, och uppskattade bostadsanskaffningsnämnden kostnaderna för

nämnda antal rum till 4,150,000 kronor enligt nuvarande prisläge, motsvarande i runt tal 3,610,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Ehuru furirernas bostadsfråga enligt arméförvaltningens åsikt snarast möjligt borde lösas, icke minst med hänsyn till den betydelse ur rekryteringssynpunkt, frågan otvetydigt hade, syntes det i nuvarande läge av ekonomiska skäl icke vara möjligt att i sin helhet tillgodose föreliggande behov. Då vid ett stort antal förband förläggingsutrymme för furirer funnes eller vid förutsatt tillbyggnad av kaserner bleve tillgängligt i logement, syntes jämväl med viss del av det av bostadsanskaffningsnämnden angivna byggnadsprogrammet kunna anstå till tidpunkt efter utgången av budgetåret 1946/47 trots de olägenheter, som därmed vore förenade. Vid vissa förband däremot syntes en brist på förläggingsutrymme för furirer föreligga och vid dessa syntes uppförande av särskilda furirbostäder bliva ofrånkomligt. Ämbetsverket uppskattade det under femårsperioden 1942/47 för ändamålet erforderliga beloppet till 1,000,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 — motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1943 1,150,000 kronor — vilket belopp i sin helhet syntes böra stå till förfogande under budgetåret 1944/45.

Arméförvaltningens fortifikationsstyrelse avsåg att efter hand inkomma till Kungl. Maj:t med förslag rörande dispositionen av förevarande belopp.

I skrivelse den 10 februari 1943 beräknade arméförvaltningen kostnaderna för uppförande av furirbostäder vid arméns truppförband till 5,000,000 kronor, eller samma belopp som för ändamålet upptagits i försvarsbeslutets kostnadsberäkningar. I avvaktan på resultatet av den då pågående utredningen rörande möjligheterna att genom egnahemsbebyggelse tillgodose det inom de olika försvarsgrenarna föreliggande behovet av tjänstebostäder och med hänsyn till att möjligheter syntes finnas att omändra därigenom ledigblivande underofficers- och andra tjänstebostäder till furirbostäder fann ämbetsverket sig emellertid böra tills vidare upptaga ett belopp av allenast 2,000,000 kronor för femårsperioden för tillgodoseende av behovet av furirbostäder. Vid anmälan av propositionen 1943: 222 anförde jag i denna fråga, att jag på den då föreliggande utredningen fann det vara omöjligt bedöma, i vilken omfattning furirbostäder borde uppföras vid arméns truppförband. Jag framhöll emellertid, att i den mån en närmare utredning gäve vid handen, att behov av furirbostäder föreläge, medel syntes böra utgå under femårsperioden, om och i den utsträckning utrymme därför kunde beredas inom den i försvarsbeslutet för arméns byggnader beräknade kostnadsramen. Vad sålunda anförts föranledde icke erinran från riksdagens sida.

Den utredning, som nu framlagts av arméförvaltningen efter samråd med försvarets bostadsanskaffningsnämnd — vilken övertagit den i arméförvaltningens skrivelse den 10 februari 1943 berörda utredningen — klarlägger behovet i stort av furirbostäder under vissa givna förutsättningar. Frågan om vid vilka förband dylika bostäder erfordras lämnas tills vidare öppen liksom även frågan om de särskilda byggnadernas utformning m. m. Vid sådant förhållande finner jag mig för närvarande icke kunna beräkna medel för detta ändamål.

SÄRSKILDA BYGGNADSBEHOV.

Artilleriskjutskolan och skjutplats för Bergslagens artilleriregemente. Sedan Kungl. Maj:t i propositionen 1943: 250 föreslagit riksdagen att till skjutfält

*Departements-
chefen.*

för Bergslagens artilleriregemente m. m. för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av 1,160,000 kronor, varav 900,000 kronor avsågos för ersättningar i samband med ianspråktagande av vissa markområden vid Villingsberg i Kilsbergen såsom skjutfält för regementet, förordade jag vid anmälan av propositionen 1943:302, att artilleriskjutskolan skulle förflyttas från Skillingaryd till nyssnämnda artilleriskjutfält vid Villingsberg. Enligt ett i propositionen framlagt förslag skulle därstädes ordnas en för regementet och skjutskolan gemensam förläggning för en kostnad av 2,600,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941, varav för budgetåret 1943/44 ett belopp av 1,390,000 kronor beräknades vara erforderligt. Riksdagen, som genom skrivelse nr 452 till skjutfält för Bergslagens artilleriregemente m. m. anvisade det äskade anslaget av 1,160,000 kronor, medgav enligt skrivelse nr 412, att ifrågavarande byggnadsarbeten finge utföras med anlitande av det för budgetåret 1943/44 anvisade investeringsanslaget till vissa byggnadsarbeten m. m.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för nästkommande budgetår har *arméförvaltningen* hemställt, att återstoden av det för förläggningen beräknade beloppet, eller — enligt prisläget den 1 juli 1941 — 1,210,000 kronor, måtte ställas till förfogande under budgetåret 1944/45.

Departements-
chefen.

Mot arméförvaltningens sålunda framlagda förslag finner jag icke anledning till erinran och föreslår således, att 1,210,000 kronor — enligt prisnivån den 1 juli 1941 — beräknas för här ifrågavarande ändamål för nästkommande budgetår.

ORDNANDE AV FÖRLÄGGNINGAR FÖR STABER, TRUPPFÖRBAND M. M.

Försvarsområdesstaben i Kiruna. Enligt 1942 års försvarsbeslut skall i fredstid i Kiruna finnas en för Kiruna och Jokkmokks försvarsområden gemensam försvarsområdesbefälhavare jämte stab. I fredstid skall i staben finnas en stabschef (kapten eller ryttmästare) för vartdera försvarsområdet.

I sina anslagsäskanden för budgetåret 1943/44 framhöll arméförvaltningen, att det med hänsyn till bostadsbristen i Kiruna syntes nödvändigt att, förutom expeditionslokaler för staben, jämväl uppföra en byggnad, som innehölle bostadslägenheter för försvarsområdesbefälhavaren och stabscheferna. Kostnaderna för uppförande av bostadshus, inrymmande tre lägenheter, en om 6 rum och kök samt två om vardera 4 rum och kök, samt stabsbyggnad, rymmande expeditionslokaler, matsal, mäss och kök samt manskapsrum, hade arméförvaltningens fortifikationsstyrelse beräknat till 275,000 kronor, vartill komme vissa kostnader för markförvärv.

Vid anmälan av propositionen 1943:222 framhöll jag, att försvarsområdesstaben i Kiruna för närvarande vore inrymd i en Luossavaara-Kirunavaara Aktiebolag tillhörig byggnad, vilken förhyrdes för 3,000 kronor per år, vartill komme värmekostnader. Enligt inhämtade uppgifter föreläge från bolagets sida intet hinder för staten att få behålla dispositionsrätten till ifrågavarande lokaler till åtminstone den 1 juli 1945. Med hänsyn därtill syntes tills vidare kunna anstå med uppförande av expeditionsbyggnad för staben. Från forti-

fikationsstyrelsen hade upplysts, att den ifrågasatta byggnaden enligt numera föreliggande förslag avsåges skola förläggas å staten tillhörig mark på allenast ett par hundra meters avstånd från Norrbottens regementes jägarbataljons föreslagna förläggning. Under sådana förhållanden syntes utrymme icke böra beräknas i expeditionsbyggnaden för matsals- och mässlokaler samt kök, varför det föreliggande byggnadsprogrammet syntes kunna något begränsas. Vid den omarbetning av byggnadsprogrammet, som sålunda syntes erforderlig, borde jämväl närmare undersökas det lämpligaste sättet att tillgodose försvarsområdesbefälhavarens och stabschefernas bostadsbehov. Tänkbart vore att ifrågavarande bostäder, eller en del av dem, lämpligen borde uppföras i anslutning till den ytterligare bostadsbebyggelse i Kiruna, som efter prövning av 1942 års militära bostadsutrednings förslag kunde finnas erforderlig.

I sin skrivelse angående medelsbehovet för nästkommande budgetår har *arméförvaltningen* i ämnet anført, bland annat, följande.

På grund av vad i ärendet förekommit hade genom fortifikationsstyrelsens försorg förnyad kostnadsberäkning för erforderliga byggnadsåtgärder verkställt, därvid samråd med försvarets bostadsanskaffningsnämnd skett rörande föreslagna bostadslägenheter. Därvid hade det ur ekonomisk synpunkt lämpligaste sättet för tillgodoseende av försvarsområdesbefälhavarens och stabschefernas bostadsbehov befunnits vara, att bostadslägenheterna inreddes i samma byggnad som stabens expeditionslokaler.

Kostnaden för en dylik byggnad uppginge enligt prisläget den 1 juli 1941 till 255,000 kronor, i vilket belopp jämväl vissa tidigare icke beräknade kostnader för tillfartsväg till byggnaden inräknats. Då medel för nu ifrågavarande byggnadsarbeten syntes böra stå till förfogande under budgetåret 1944/45, borde för nämnda budgetår beräknas nyssnämnda belopp, motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1943 293,000 kronor.

Arméförvaltningens förslag innebär uppförande å kronan tillhörig mark av en nybyggnad, inrymmande såväl expeditionslokaler för staben som bostadslägenheter för försvarsområdesbefälhavaren och stabscheferna. Luossavaara-Kirunavaara Aktiebolag har på förfrågan upplyst, att bolaget icke är villigt att upplåta de av staben för närvarande nyttjade lokalerna för tid efter den 1 juli 1945. Med hänsyn härtill synes det vara erforderligt, att åtgärder snarast vidtagas för uppförande av en stabsbyggnad i Kiruna. Däremot anser jag det ur flera synpunkter mindre lämpligt att inreda tjänstebostäder i samma byggnad som expeditionslokalerna. För statsverket kan denna anordning medföra onödiga kostnader och för den enskilde kan det knappast vara en fördel att vid en kommendering av här ifrågavarande slag vara bunden att välja en bostad, som måhända icke lämpar sig med hänsyn till vederbörandes personliga förhållanden. Åt försvarets bostadsanskaffningsnämnd har jag under hand uppdragit att utan dröjsmål med beaktande av vad jag här anført verkställa förnyad utredning rörande frågan om tillgodoseende av bostadsbehovet för försvarets personal i Kiruna. Vad kostnaderna för enbart expeditionsbyggnad

*Departements-
chefen.*

beträffar, torde enligt från arméförvaltningens fortifikationsstyrelse inhämtade uppgifter en dylik byggnad kunna utföras för omkring 136,000 kronor. Åberopande det anförda får jag hemställa, att för nästa budgetår ett belopp av 136,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 beräknas för uppförande av expeditiönsbyggnad för försvarsområdesstaben i Kiruna.

VERKSTÄDER M. M.

I en såsom bilaga till propositionen 1943: 222 fogad sammanställning av byggnadsprogrammet för armén för femårsperioden 1942/47 upptogs för verkstäder under rubriken Ännu ej prövade kostnader, i anslutning till ett av arméförvaltningen i skrivelse den 10 februari 1943 avgivet förslag, ett belopp av 10,000,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. På förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1943: 302 (sid. 36—47) har sedermera riksdagen (skrivelse nr 412) för budgetåret 1943/44 beräknat tillhopa 4,870,000 kronor — enligt prisläget den 1 juli 1941 — för tygverkstäder m. m. för armén.

Beloppet fördelar sig på följande sätt.

	Kronor	Kronor
1. Tygverkstad för Norrlands trängkår och Västernorrlands regemente	601,800	
2. Serviceverkstad för Västernorrlands regemente	37,000	
3. Serviceverkstad för Svea trängkår	89,000	
4. Tygverkstad för Norrlands artilleriregemente och Jämtlands fältjägarregemente m. m.	543,800	
5. Tygverkstad för Göta ingenjörkår och Jönköpings-Kalmar regemente	205,000	
6. Vågar, planering och stängsel, vatten, avlopp, elektriska ledningar, administration och oförutsett för nämnda verkstäder	468,400	1,945,000
7. Tygverkstad för Wendes artilleriregemente och Norra skånska infanteriregementet i Norra Åsum		1,028,000
8. Tygverkstad för Skånska pansarregementet och Skånska trängkåren invid Hässleholm		1,690,000
9. Serviceverkstad för Skånska trängkåren i Hässleholm		207,000
	Summa	4,870,000

Det i nämnda proposition framlagda byggnadsprogrammet grundades på ett av arméförvaltningens tygdepartement och fortifikationsstyrelse i skrivelse den 14 maj 1943 avgivet förslag, vilket utformats i anslutning till vissa av arméförvaltningen i skrivelse den 9 januari 1942 samt av ämbetsverkets tygdepartement och fortifikationsstyrelse i skrivelse den 23 december 1942 angivna riktlinjer. Vid anmälan av förenämnda proposition anförde jag i berörda fråga, att jag i princip biträdde tygdepartementets och fortifikationsstyrelsens förslag, innebärande, att på en garnisonsort med flera truppförband i allmänhet endast borde finnas en tygverkstad men att varje truppförband borde äga tillgång till utrymmen för egentligt servicearbete. Ett genomförande av detta förslag syntes möj-

liggöra en ändamålsenlig och ekonomiskt gynnsam drift av verkstäderna. Jag framhöll vidare, att arméförvaltningen vid beräkningen av det för verkstäder vid armén under femårsperioden 1942/47 angivna beloppet icke tagit hänsyn till kostnaderna för verkstad för Skånska pansarregementet, varför det för verkstäder m. m. i propositionen 1943: 222 beräknade beloppet borde höjas från 10,000,000 till 11,070,000 kronor.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår har *arméförvaltningen* till närmare behandling upptagit de verkstadsfrågor, rörande vilka utredningarna nu slutförts eller beräknades bli slutförda inom tid, som möjliggjorde framläggande av förslag till 1944 års riksdag. I anslutning härtill har arméförvaltningen för budgetåret 1944/45 upptagit följande medelsbehov.

	Kronor
Optiska verkstäder för armén	375,000
Central tygverkstad vid Göteborgs luftvärnsskår	1,470,000
Tygverkstad vid Bodens ingenjörkår	338,000
Tygverkstäder på Gotland	1,153,000
Förråd för reservackumulatorer	108,000
Centrala signalverkstäder jämte signalförrådsverkstäder vid trupp- förbanden	173,000
Översyn av tygstationer och truppförbandens tygverkstäder	450,000
	Summa 4,067,000

I det följande komma de olika medelsbehoven att upptagas till behandling under här angivna rubriker.

Optiska verkstäder. Härom har *arméförvaltningen* i sin skrivelse angående medelsbehoven för nästkommande budgetår anfört i huvudsak följande.

Den optiska reparationstjänsten inom armén är för närvarande otillfredsstäl- lande och bedrives delvis i förhyrda lokaler. Den stora ökning av den optiska materielen, som de senaste åren skett och alltjämt pågår har medfört att reparationsbehovet avsevärt stegrats. I sin skrivelse den 23 december 1942 ha arméförvaltningens tygdepartement och fortifikationsstyrelse även anmält behovet av nya optiska verkstäder inom armén. Till grund för denna anmälan låg en plan för ordnande av den optiska reparationstjänsten för såväl armén som marinen, vilken utarbetats av en av marinförvaltningen och generalfälttyg- mästaren tillsatt kommitté för de fasta optiska verkstäderna.

Av de i nämnda skrivelse upptagna verkstäderna för armén ha verkstäderna vid Wendes och Norrlands artilleriregementen och Sundsvalls luftvärnsskår och på Gotland ansetts böra komma till utförande under budgetåret 1944/45. Rörande ordnandet av den optiska reparationstjänsten i Stockholm pågår för närvarande utredning inom kommittén.

Föreslagna verkstäder vid Wendes och Norrlands artilleriregementen äro avsedda att komma till utförande i samband med uppförandet av de tygverk- städer vid dessa regementen, för vilka 1943 års riksdag beräknat erforderliga medel, och förläggas till lokal i källarvåningen till respektive verkstadsbygg- nad. Kostnaderna, exklusive erforderlig maskinell utrustning, för dessa op- tiska verkstäder, vilka planerats med en golvyta av 70 kvadratmeter, beräknas för vardera verkstaden till 20,000 kronor eller tillhopa 40,000 kronor.

Föreslagen optisk verkstad vid Sundsvalls luftvärnsskår, avsedd att till- godose såväl arméns som flottans och kustartilleriets behov i Nedre Norrland, synes böra förläggas i berg.

Kostnaderna för densamma, exklusive erforderlig maskinell utrustning, ha beräknats till 230,000 kronor.

Jämväl föreslagen optisk verkstad på Gotland är avsedd att tillgodose såväl arméns som flottans och kustartilleriets behov och ha kostnaderna för densamma, som torde böra förläggas i berg, beräknats till 105,000 kronor, exklusive erforderlig maskinell utrustning.

De sammanlagda kostnaderna för nu föreslagna optiska verkstäder uppgå sålunda till $(20,000 + 20,000 + 230,000 + 105,000 =)$ 375,000 kronor, motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1943 432,000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Med hänsyn till den omfattande optiska materiel, som särskilt under de senaste åren tillförts försvarsväsendet och som tarvar noggrann vård och översyn, finner jag det nödvändigt att på sätt arméförvaltningen föreslagit särskilda optiska verkstäder inrättas. I enlighet med de principer, som i det föregående berörts, torde i möjligaste mån en centralisering böra äga rum även i avseende å denna gren av verkstadstjänsten. Verkstäderna böra sålunda göras gemensamma för försvarsgrenarna då så utan olägenhet kan ske. För flygvapnets vidkommande torde den optiska utrustningen för markpersonalen kunna repareras vid de centrala optiska verkstäderna, medan däremot den för flygvapnet mera speciella optiska utrustningen som regel torde böra behandlas vid någon av flygvapnets centrala verkstäder. För armén och marinen däremot torde i allmänhet hinder icke möta mot ett gemensamt utnyttjande av optiska verkstäder. Såsom av arméförvaltningens skrivelse i ämnet framgår, ha planerna för den optiska reparationstjänstens bedrivande utarbetats av en av generalfälttygmästaren och marinförvaltningen gemensamt tillsatt kommitté, varför båda försvarsgrenarnas intressen torde ha blivit tillvaratagna. Marinförvaltningen har i sin skrivelse angående medelsbehoven under kapitalbudgeten för nästkommande budgetår upptagit medel för en optisk verkstad i Göteborg, som emellertid avsetts att komma till utförande tidigast under budgetåret 1946/47. I samband därmed har marinförvaltningen anmält, att ytterligare förefintligt behov av optiska verkstäder alltjämt vore under utredning samt att enligt vad nu kunde bedömas dylika verkstäder syntes bliva erforderliga jämväl i Stockholm och Karlskrona.

Av de nu av arméförvaltningen föreslagna optiska verkstäderna äro anläggningarna vid Wendes artilleriregemente i Kristianstad och vid Norrlands artilleriregemente i Östersund avsedda endast för vederbörande garnisoners behov. Kostnaderna äro beräknade till 20,000 kronor för vardera verkstaden. Både den planerade optiska verkstaden för Sundsvalls luftvärnskår och verkstaden på Gotland äro däremot avsedda att tillgodose behov från såväl armén som flottan och kustartilleriet. De jämförelsevis höga kostnaderna för dessa verkstäder, enligt beräkningarna 230,000 kronor respektive 105,000 kronor, äro beroende på — förutom avsevärt större kapacitet än verkstäderna i Kristianstad och Östersund — att med hänsyn till den i krigstid oersättliga materiel, som avses att förvaras och repareras därstädes, verkstäderna ansetts böra förläggas i berg. Anmärkas må, att fråga uppkommit om en ur strategisk synpunkt lämpligare placering av verkstaden för Sundsvalls luft-

värnsskär än som i arméförvaltningens förslag förutsatts, varvid emellertid viss merkostnad kan förutses.

För egen del finner jag mig kunna biträda de av arméförvaltningen nu framlagda förslagen rörande anläggande av optiska verkstäder, dock utan att därigenom taga definitiv ställning till den fortsatta utformningen av riktlinjerna för den optiska reparationstjänsten eller till placeringen av den för Sundsvalls luftvärnsskär planerade verkstaden. Då arméförvaltningens kostnadskalkyler synas godtagbara, torde ett belopp av 375,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 böra beräknas för ändamålet, dock med reservation för de merkostnader, som kunna uppkomma med hänsyn till sistnämnda verkstads placering.

Central tygverkstad vid Göteborgs luftvärnsskär. I gemensam skrivelse den 21 april 1943 framlade arméförvaltningens tygdepartement och fortifikationsstyrelse samt marinförvaltningen förslag till centralisering av reparations-tjänsten för arméns och marinens förband i Göteborg. Därvid föreslogs en centralisering av reparationer å optisk materiel och signalmateriel till antingen Nya Varvet eller Älvsborgs kustartilleriregemente, av reparationer å motorfordon och luftvärnsmateriel till Göteborgs luftvärnsskär samt av sadelmakeri- och snickerireparationer, utom beträffande fartyg, till Göta artilleriregemente.

Vid anmälan av propositionen 1943:222 framhöll jag i denna fråga, att ytterligare utredning borde införskaffas, huruvida icke i anslutning till förenämnda principer centraliseringen borde drivas längre än av myndigheterna föreslagits. Utan att binda mig för en viss ståndpunkt i denna fråga fann jag det böra ytterligare övervägas, om icke allt verkstadsarbete för försvarets räkning i Göteborg med undantag för servicearbete och möjligen för signal-, optisk och minmateriel borde centraliseras till en gemensam verkstad. Jag fann icke anledning att, innan fullständig utredning förelåg, beräkna medel för verkstadsanläggningar i Göteborg.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för nästa budgetår har *arméförvaltningen* anført, att med anledning av uttalandet i propositionen 1943:222 arméförvaltningens tygdepartement och fortifikationsstyrelse samt marinförvaltningen verkställt förnyad utredning och därvid funnit, att reparations-tjänsten i Göteborg borde kunna ytterligare centraliseras. Härom har arméförvaltningen närmare anført följande.

Denna ytterligare centralisering går i huvudsak ut på, att de angivna verkstadsanläggningarna vid Göta artilleriregemente och Göteborgs luftvärnsskär sammanslås till en gemensam centralverkstad i anslutning till sistnämnda förband, varvid vid artilleriregementet behålles så mycket av nuvarande verkstäder, som kan anses oundgängligen erforderligt för servicearbetet på regementets egen materiel. Enligt denna senare utredning skulle till Nya Varvet eller Älvsborgs kustartilleriregemente förläggas återstående verkstäder, för vilka erforderliga medel torde komma att upptagas i marinförvaltningens medelsäskanden för budgetåret 1944/45.

Kostnaderna för den föreslagna sammanslagna tygverkstaden vid Göteborgs luftvärnsskär ha beräknats till 1,470,000 kronor, motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1943 1,690,000 kronor.

Departements-
chefen.

Med den nu föreslagna organisationen av reparationstjänsten inom Göteborgsgarnisonen torde de av mig tidigare anlagda synpunkterna på rationalisering och driftsekonomi bliva väl tillgodosedda. Kostnaderna för den centrala tygverkstaden beräknar jag, i enlighet med arméförvaltningens förslag, till sammanlagt 1,470,000 kronor, vartill komma prisstegringar för tiden intill den 1 juli 1943 med cirka 220,000 kronor. Jag förutsätter, att för den mindre serviceverkstad, som föreslås skola bibehållas vid Göta artilleriregemente och där enligt uppgift från tygdepartementets verkstadsavdelning omkring 12 civilanställda avses skola sysselsättas, några ytterligare kostnader icke skola bliva erforderliga.

I detta sammanhang torde böra omnämnas, att marinförvaltningen i sin skrivelse angående medelsbehoven för nästkommande budgetår under rubriken Verkstadsbyggnader m. m. inom Västkustens marindistrikt till behandling upptagit vissa frågor rörande erforderliga service- och verkstadslokaler inom de marina etablissemangen i Göteborg. Då i syfte att nedbringa kostnaderna vissa av dessa frågor av mig hänskjutits till förnyad utredning inom marinförvaltningen, anser jag mig för närvarande icke kunna taga slutlig ställning till något av de av marinförvaltningen sålunda framlagda förslagen. Vid bedömandet av behovet av den av mig tillstyrkta centrala tygverkstaden i Göteborg har emellertid hänsyn jämväl tagits till marinförvaltningens ifrågavarande framställning.

Tygverkstad vid Bodens ingenjörkår m. m. I förenämnda skrivelse den 23 december 1942 upptogo arméförvaltningens tygdepartement och fortifikationsstyrelse behovet av modernisering av tygverkstäderna vid Bodens ingenjörkår till behandling, varefter ämbetsverket i sin skrivelse den 10 februari 1943 uppskattade kostnaderna härför, i avvaktan på slutförandet av en då pågående utredning i ämnet, till 306,000 kronor.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för nästkommande budgetår har *arméförvaltningen* i ämnet anført, att ämbetsverket med stöd av den numera slutförda utredningen kunnat fastslå, att vid Bodens ingenjörkår behov föreläge dels av en ny tygverkstadsbyggnad, inrymmande maskinverkstad, smedja med reparationshall, snickeriverkstad och sprutmålningsbox, dels ock av ny tygexpeditionsbyggnad. Kostnaderna härför ha beräknats till sammanlagt 333,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Departements-
chefen.

Beträffande behovet av tygverkstaden har under hand från tygdepartementets verkstadsavdelning inhämtats, att reparationsmöjligheterna vid Bodens ingenjörkår för närvarande äro ytterst begränsade. Reparationer (svetsning, målning m. m.) av pontondelar, som i stor utsträckning användas i utbildningstjänst, måste sålunda äga rum under bar himmel. Enligt verkstadsavdelningens åsikt är det ofrånkomligt, att reparationsmöjligheter beredas förbandet med avseende å pontoner samt bro- och tryckluftmateriel. Denna materiel fordrar vissa speciella anordningar, som för närvarande icke finnas vare sig vid Bodens tygstation eller vid ingenjörkåren. Tygstationens kapacitet har uppgivits redan vara utnyttjad och dess lokaler sägas vara olämpliga

för den tyngre skrymmande materiel, varom här är fråga. Den nya anläggningen erfordras jämväl för fordonsservice.

Med tanke på ingenjörtruppernas uppgifter i krig torde det vara av särskilt stor betydelse för en ingenjörkår att ha tillgång till egen verkstad, där personalen kan bibringas en noggrann kännedom om den tekniska materiel som ingår i ingenjörtruppernas utrustning. På grund härav och med hänsyn till de skäl, som tygdepartementets verkstadsavdelning anført, kan jag biträda framställningen om uppförandet av tygverkstad vid Bodens ingenjörkår.

I fråga om den föreslagna byggnaden för tygexpedition har från tygdepartementet upplysts, att tygexpeditionen tidigare disponerat vissa lokaler i kårens kanslihus. Sedan dessa måst tagas i anspråk för andra ändamål, har expeditionen inrymts i en provisorisk barackbyggnad som i första hand med hänsyn till brandrisken men även på grund av sitt läge uppgivits vara olämplig för detta ändamål.

Då ej heller i framtiden lokaler för tygexpedition ansetts kunna påräknas i kanslihuset eller i annan av kårens byggnader, synes en särskild tygexpeditionsbyggnad böra uppföras, och jag tillstyrker därför arméförvaltningens förslag härutinnan. Kostnaden härför har beräknats till 35,400 kronor, varjämte tillkomma 8,000 kronor för ett förrådsskjul, i främsta rummet avsett för förvaring av skrymmande materiel av olika slag.

I enlighet med arméförvaltningens kostnadsberäkningar uppskattar jag sålunda medelsbehovet till sammanlagt 338,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Prisstegringen intill den 1 juli 1943 torde kunna beräknas till cirka 51,000 kronor.

Tygverkstäder på Gotland. I sin förenämnda skrivelse den 23 december 1942 anmälde arméförvaltningens tygdepartement och fortifikationsstyrelse, att tygverkstäderna på Gotland redan vore otillräckliga och bleve det i ännu högre grad i den mån tygmaterielen till följd av garnisonens utökning med ett stridsvagnskompani och ett luftvärnsbatteri ökades med stridsvagnar och luftvärnsmateriel. Tygverkstädernas arbete bedreves för närvarande dels vid den förutvarande tyganstalten vid Gotlands artillerikår och vid Gotlands infanteriregemente, dels ock i avsevärd omfattning vid ett antal förhyrda privata verkstäder. Dessa verkstäder motsvarade på intet sätt de krav man ur driftsynpunkt måste ställa på försvarets verkstäder på Gotland, och verkstäderna vid Gotlands infanteriregemente och Gotlands artillerikår hade dessutom varit föremål för i vissa fall grava anmärkningar från yrkesinspektionens sida. Verkstäderna vid infanteriregementet hade även utdömts av riksdagens militieombudsman.

Sedan genom försorg av arméförvaltningens tygdepartement och fortifikationsstyrelse utredningar i ärendet numera slutförts, har *arméförvaltningen* i sin skrivelse angående medelsbehoven för nästkommande budgetår anført i huvudsak följande.

Militärbefälhavaren för VII militärområdet har i skrivelse den 2 november 1942 till tygdepartementet, bland annat, anført

att det ur många synpunkter vore lämpligt att Gotlands artillerikår finge disponera huvuddelen av inom dess etablissemang belägna för Gotlands tygstation avsedda lokaler, varför huvuddelen av tygstationens verkstadsbyggnad borde överföras till Gotlands artillerikår,

att för Gotlands infanteriregemente borde upprättas erforderliga serviceverkstäder, då regementet för närvarande saknade dylika,

att vid Gotlands kustartillerikår förekommande reparationer av motormateriel och signalmateriel och dylikt lämpligen borde utföras vid tygverkstäderna i Visby,

att kapaciteten av de nya tygverkstäderna principiellt borde avpassas så, att de väl täckte fredsbehovet, och att krigsbehovet borde tillgodoses genom att befintliga civila verkstäder toges i anspråk samt

att de nya tygverkstäderna på Gotland borde förläggas i närheten av Visby och givas en sådan storlek samt förses med maskiner, inventarier m. m. i en sådan omfattning, att reparationsbehovet vid Gotlands artillerikår, Gotlands infanteriregemente och Gotlands kustartillerikår, Göta pansarlivgardes till Gotland förlagda kompani och Stockholms luftvärnsregementes till Gotland förlagda batteri bleve fullt tillgodosett.

Enligt nu föreliggande inom tygdepartementet uppgjort förslag ha verkstädernas lokaler till sin omfattning projekterats med hänsyn till den materiel, som enligt 1942 års försvarsbeslut kommer att för utbildningsändamål vara i bruk vid de olika förbanden. Förslaget innebär, att tygverkstadsbyggnad för Gotlands tygstation nyuppföres å plats, som angivits av militärbefälhavaren i samråd med vederbörande förbandschefer. Enligt förslaget kommer verkstaden att omfatta motorverkstad, stridsvagnsverkstad, pjäsverkstad, handvapenverkstad, smedja, maskinverkstad, motorrenoveringsverkstad, instrumentverkstad, elverkstad, snickeriwerkstad, målarverkstad, gummiwerkstad, lokaler för sadelmakeri och ackumulatorladdning jämte nödvändiga förrådsutrymmen och godsmottagning samt värmecentral och transformatoranläggning.

Nuvarande tygverkstad vid Gotlands artillerikårs etablissemang skulle enligt förslaget komma att inrymma central signalverkstad med kabelverkstad samt servicelokal för motorfordon och pjäser täckande Gotlands artillerikårs behov, varefter överblivande lokaler avses skola disponeras av Gotlands tygstation såsom förrådslokaler.

Förslaget innefattar vidare, att vid Gotlands infanteriregemente uppföres en serviceverkstad av den typ, som tidigare tilldelats infanteriförbanden.

Kostnaderna för erforderliga åtgärder ha beräknats sålunda:

<i>Tygverkstad för Gotlands tyganstalt.</i>	Kronor	Kronor
Byggnadsarbete	521,000	
Värme-, pann-, trycklufts-, ventilations- och sanitär anläggning	200,000	
Elektrisk anläggning inklusive transformatorstation	75,000	
Yttre rörarbeten	35,000	
Vägar, planering och stängsel	132,000	
Administration och oförutsett	95,000	1,058,000

*Serviceverkstad samt signal- och kabelverkstad
för Gotlands artillerikår.*

Byggnadsarbete samt komplettering av värme, sanitet och ventilation, samt elektrisk installation	30,000	
Administration och oförutsett	3,000	33,000

<i>Serviceverkstad för Gotlands infanteriregemente.</i>	Kronor
Byggnadskostnad inklusive värme, ventilation och sanitet samt utvändig planering	62.000
	Summa 1,153,000
motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1943 (1,153,000 + 173,000 =)	1,326,000 kronor.

Det av arméförvaltningen nu framlagda förslaget rörande anordnande av militära verkstadsanläggningar på Gotland, vilket framkommit efter av tygdepartementet och fortifikationsstyrelsen företagen noggrann utredning, synes väl ansluta sig till de synpunkter beträffande centralisering och rationalisering som jag, enligt vad i det föregående anförts, ansett böra anläggas på här ifrågavarande spörsmål. Den nya centrala tygverkstaden, vilken avsetts skola förläggas till Visby å kronan tillhörig mark, har sålunda föreslagits skola givas sådan kapacitet, att samtliga till Gotland förlagda förband ur såväl armén som marinen beräknats kunna i fredstid repliera på densamma. I arméförvaltningens byggnadsprogram ha i enlighet härmed för de särskilda arméförbanden beräknats mindre verkstäder för egentliga servicearbeten. I sina anslagsäskanden för nästa budgetår har däremot marinförvaltningen gjort framställning om medel för utbyggnad av en verkstad för kustartilleriet i Färösund för mera omfattande service än här avsetts. Såsom jag i det följande kommer att framhålla torde berörda framställning icke böra bifallas. Med hänsyn till det stora antal förband, som avses skola betjänas av den nya verkstaden i Visby, har denna måst givas en relativt stor kapacitet. Sålunda beräknas antalet civilanställd personal komma att under fredsförhållanden uppgå till omkring 100 man. Såsom jämförelse må nämnas, att arbetsstyrkan vid Gotlands tygstation för närvarande uppgår till omkring 150 man.

*Departements-
chefen*

Den föreslagna nya signal- och kabelverkstaden på Gotland ingår såsom ett led i strävandena att på vissa platser i landet anordna centrala signalverkstäder. Denna fråga behandlas närmare i det följande. Medelsbehovet kan emellertid av mig tillstyrkas.

Med godtagande av arméförvaltningens kostnadsberäkningar får jag således föreslå, att för tygverkstäder på Gotland ett belopp av 1,153,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 — motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1943 1,326,000 kronor — beräknas för budgetåret 1944/45.

Förråd för reservackumulatorer. I propositionen 1943:344 ha medel äskats för ett antal baracker för förvaring och laddning av blyackumulatorer. Sedan upplysts, att kostnaderna i fråga i sin helhet vore att hänföra till rådande beredskapsförhållanden, har riksdagen (skrivelse nr 500) för ändamålet anvisat ett särskilt reservationsanslag av 110,000 kronor å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1943/44 under fjärde huvudtiteln. Den för femårsperioden 1942/47 för försvarsväsendets fredsorganisation m. m. fastställda kostnadsramen belastas sålunda icke av ifrågavarande anslag.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för nästkommande budgetår har arméförvaltningen hemställt, att ett belopp om 124,000 kronor — motsvarande

enligt prisnivån den 1 juli 1941 108,000 kronor — måtte anvisas för uppförande av ett permanent reservförråd för ackumulatorer å närmare angiven plats.

*Departements-
chefen.*

Jag finner mig böra tillstyrka, att medel anvisas för ändamålet. Med hänsyn till anläggningens permanenta karaktär synes kostnaden böra falla inom förenämnda kostnadsram. Med godtagande av arméförvaltningens kostnads-kalkyl beräknar jag ett belopp av 108,000 kronor — enligt prisläget den 1 juli 1941 — erforderligt för ändamålet, vilket belopp enligt under hand inhämtade upplysningar jämväl innefattar kostnader för vägar och planeringsarbeten samt s. k. normala installationer, d. v. s. värme, vatten, avlopp och vissa elektriska installationer. Däremot ingår icke i beloppet specialapparaturler eller erforderlig hyllinredning, för vilka ändamål jag förut denna dag under driftbudgeten äskat särskilda medel. Prisstegringen intill den 1 juli 1943 torde kunna beräknas uppgå till cirka 16,000 kronor.

Centrala signalverkstäder jämte signalförrådsverkstäder vid truppförbanden. Behovet härav har tidigare anmälts av arméförvaltningens tygdepartement och fortifikationsstyrelse i skrivelsen den 23 december 1942. I fråga om signalförrådsverkstäderna pågår alltjämt inom tygdepartementet utredning, varför förslag i ämnet för närvarande icke kunnat framläggas. Centrala signalverkstäder ha tidigare planerats i Skövde och Östersund samt på Gotland. Då behovet av medel för sistnämnda verkstad behandlats under avsnittet rörande tygverkstäder på Gotland och då frågan om central signalverkstad i Skövde numera sammankopplats med verkstadsfrågan i Göteborg, vilken enligt vad jag i det föregående anfört är föremål för ytterligare överväganden inom marinförvaltningen, torde i detta sammanhang endast frågan om central signalverkstad i Östersund böra närmare beröras.

Såsom i det föregående nämnts har riksdagen efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1943:302 för innevarande budgetår beräknat medel bland annat för tygverkstad för Norrlands artilleriregemente och Jämtlands fältjägerregemente i Östersund. *Arméförvaltningen* har nu föreslagit, att den därigenom ledigblivande tygverkstadsbyggnaden vid artilleriregementet efter om- och tillbyggnad skall tagas i anspråk såsom signalverkstad, inrymmande lokaler för reparation av radio- och signalmateriel samt kabel. Kostnaderna för erforderliga arbeten ha beräknats till sammanlagt 173,000 kronor, motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1943 199,000 kronor. Denna kostnad är emellertid beräknad under förutsättning att en av arméförvaltningen föreslagen ombyggnad av vapenverkstaden vid Norrlands artilleriregemente — vartill jag återkommer i det följande — utföres samtidigt. Om enbart signalverkstaden utföres, kunna kostnaderna beräknas till omkring 192,000 kronor enligt prisnivån den 1 juli 1941.

*Departements-
chefen.*

Förslaget att om- och tillbygga den gamla tygverkstaden i Östersund till central signalverkstad synes lämpligt, varför jag anser mig böra biträda det samma. Arméförvaltningens kostnadsberäkningar synas godtagbara, och då

jag i det följande kommer att biträda jämväl ämbetsverkets förslag till ombyggnad av en närliggande vapenverkstad, beräknar jag i likhet med arméförvaltningen medelsbehovet för signalverkstaden till 173,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Prisstegringen intill den 1 juli 1943 torde kunna beräknas till omkring 26,000 kronor.

Översyn av tygstationer och truppförbandens tygverkstäder. *Arméförvaltningen*, som redan i sin förenämnda skrivelse den 23 december 1942 anmält behov av översyn av tygstationer och truppförbandens tygverkstäder, har i skrivelsen angående medelsbehoven för budgetåret 1944/45 härom anfört, att utredning påginge inom ämbetsverkets tygdepartement rörande denna fråga. Efter hand som utredningen slutfördes vore det ämbetsverkets avsikt att till Kungl. Maj:t inkomma med därav föranledda förslag. I följande tre fall hade emellertid utredningen nu avslutats, nämligen i fråga om ombyggnad av serviceverkstad vid Livregementets grenadjärer i Örebro, ny tygverkstadsbyggnad vid Norrlands dragonregemente i Umeå samt ombyggnad av vapensmedja vid Norrlands artilleriregemente i Östersund.

I fråga om serviceverkstaden vid Livregementets grenadjärer har arméförvaltningen anfört i huvudsak följande.

I skrivelse den 6 augusti 1942 föreslog tygdepartementet och fortifikationsstyrelsen uppförande av serviceverkstäder för motorfordon vid ett antal truppförband, däribland även vid Livregementets grenadjärer, samt hemställde om anvisande av därför erforderliga medel. Genom brev den 16 oktober 1942 har Kungl. Maj:t sedermera till fortifikationsstyrelsens förfogande för uppförande av vissa av förenämnda serviceverkstäder ställt ett belopp av 660,000 kronor. Medel beräknades emellertid icke för den vid Livregementets grenadjärer föreslagna verkstaden. I sin ovannämnda skrivelse anförde departementet och styrelsen bland annat följande.

Vissa av arméns truppförband saknade lämpliga lokaler för utförande av enklare reparations- och översynsarbeten å dem tilldelade motorfordon, vilket haft till följd att vården av desamma i många fall varit bristfällig. Även om civila reparationsverkstäder med fördel kunde användas och även använts för utförande av förekommande reparationsarbeten å motorfordon, vore det dock ofrånkomligen nödvändigt, att det vid varje truppförband funnes möjlighet att under den kalla årstiden i uppvärmda och för ändamålet lämpliga lokaler kunna utföra sådana underhållsarbeten, som ständigt måste utföras på ett i drift varande fordon, såsom tvättning, smörjning och andra enklare översynsarbeten. Då dessa slag av arbeten i allmänhet borde utföras i anslutning till fordonens uppställningsplatser syntes det heller icke lämpligt att förlägga dem till civila verkstäder. Vana vid sådana arbeten vore även av grundläggande betydelse för motorfordonsvården i fält, varför det vore av vikt att möjligheter bereddes truppförbandens personal att själva utföra arbetena i fråga.

I skrivelse den 30 november 1942 till arméförvaltningens tygdepartement har depåchefen vid regementet tillika anmält, att utrymmet i vapensmedjan vid regementet icke medgäve, att reparation av vagnar och kärror där verkställdes. Tillfälligt utrymme för dessa arbeten hade upplåtits i korridoren till en av kasernbyggnadernas källare, vilket medförde att fordon och fordonsdelar vid ned- och upptransporter måste bäras genom källartrappan. Därjämte sak-

nades möjligheter för smidesarbeten. Då det synes ofrånkomligt att ordna lokaler för smide och vagnsreparationer vid regementet och då dessa icke kunna anordnas i förhyrd serviceverkstad, vilken under fredstid icke torde kunna disponeras för regementet, synes det tygdepartementet lämpligt, att i samband med detta byggnadsarbete medtages lokaler för den motorfordons-service, som kommer att bli erforderlig vid regementet och att där uppföres en serviceverkstad av samma typ, som enligt ovannämnda nådiga brev avsetts för vissa infanteriförband, dock med den ändringen, att i dessa verkstäder inrymd spolplats omdisponeras till smedja. Serviceverkstaden täcker då det reparationsbehov, som under fredstid kommer att finnas vid regementet samtidigt som nu bedriven verkstadsrörelse i förhyrt garage i staden kan centraliseras till regementet och komma under bättre kontroll.

Kostnaderna för förevarande verkstad belöpa sig till 62,000 kronor, motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1943 72,000 kronor.

Beträffande tygverkstäderna vid Norrlands dragonregemente inhämtas av arméförvaltningens förevarande framställning följande.

Tygverkstäderna vid Norrlands dragonregemente ha varit föremål för anmärkningar från yrkesinspektionens sida, och vid upprepade tillfällen har regementschefen gjort framställningar med begäran om sanering och modernisering av tygverkstäderna.

Tygdepartementet, som besiktigtat verkstadsförhållandena vid regementet, har ansett det oekonomiskt att nedlägga kostnader på nu befintliga byggnader, som icke på något sätt lämpa sig för ifrågavarande verksamhet.

Då betydande behov av förrädslokaler föreligger vid regementet och det är nödvändigt att, för erhållande av drägliga driftsförhållanden, koncentrera verkstadsdriften, har det synts departementet förmånligare, att för förrädsändamål taga i anspråk den före detta stallbyggnad, som numera provisoriskt användes som huvudsakligast motorverkstad, och att för verkstadsbehovet ändamålsenlig ny verkstadsbyggnad uppföres.

Inom departementet utarbetat förslag till ny verkstadsbyggnad, som icke innefattar någon utvidgning av tidigare verksamhet, omfattar reparationshall för motorfordon m. m., smedja, maskinverkstad, cykelverkstad, snickeri och sadelmakeri jämte erforderliga utrymmen för expedition och förråd.

Kostnaderna för byggnadsarbetet belöpa sig till 342,000 kronor, motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1943 393,000 kronor.

Vad slutligen vapenverkstaden vid Norrlands artilleriregemente angår har arméförvaltningen härom anfört följande.

Vapenverkstaden vid Norrlands artilleriregemente, som hittills varit hänvisad till tyganstaltens smedja, förlorar vid dennas avsedda förflyttning möjligheterna till de vid vapenreparationerna nödvändiga värmebehandlingarna. Då dessutom vapenförråden inom förbanden varit decentraliserade, har inom tygdepartementet utarbetats ett förslag avseende vapenförrådets centralisering till den av vapenverkstaden disponerade byggnaden, varvid även bättre verkstadslokaler för vapenvården erhållas samtidigt som möjlighet till värmebehandlingar tillgodoses.

Ändringsförslaget omfattar även framdragande av värme för hela byggnaden, varvid jämväl i byggnaden inrymd förvaltbostad får sitt värmebehov tillgodosett. För verkstadspersonalen ordnas ett mindre kläd- och tvättrum samt toalett.

Byggnadskostnad inklusive värmeinstallation och hissanordning samt delkostnad i utvändiga kulvertledning har beräknats till 46,000 kronor, motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1943 53,000 kronor.

Förenämnda kostnad är beräknad under förutsättning att i det föregående föreslagna om- och tillbyggnadsarbeten för signalverkstaden vid regementet samtidigt utföres. Därest så icke skulle bliva fallet torde nu ifrågasvarande byggnadsarbeten komma att draga en merkostnad av 13,000 kronor, avseende kostnader för i dylikt fall erforderlig mindre panncentral.

För den föreslagna ombyggnaden av serviceverkstaden vid Livregementets grenadjärer, vilken synes erforderlig för att reparationstjänsten vid regementet skall kunna ordnas på tillfredsställande sätt, torde medel nu böra beräknas i enlighet med arméförvaltningens förslag. Departements-
chefen.

Av arméförvaltningens framställning framgår vidare, att åtgärder för modernisering av tygverkstäderna vid Norrlands dragonregemente äro i hög grad önskvärda. Med hänsyn bland annat till de beräknade kostnadernas omfattning har jag emellertid låtit närmare undersöka möjligheterna att genom samverkan mellan de båda truppförbanden i Umeå — Västerbottens regemente och Norrlands dragonregemente — rationalisera och förbilliga verkstadsdriften därstädes. Undersökningen, som företagits av tygdepartementets verkstadsavdelning, har bland annat utvisat, att infanteriregementet för närvarande förfogar över en nyuppförd serviceverkstad, vapenverkstad med smedja, snickarverkstad och en mindre sadelmakeriverkstad. Dragonregementet disponerar — förutom den i arméförvaltningens skrivelse omnämnda provisoriska motorverkstaden, vilken inrymts i en förutvarande stallbyggnad — sadelmakeri och tre snickarbodar samt vapenverkstad.

Därest den föreslagna nya tygverkstaden kommer till utförande, har verkstadsavdelningen avsett att dit förlägga båda förbandens reparationer av kärror, vagnar, slädar, kokvagnar, spisar m. m. ävensom samtliga sadelmakeriarbeten. Härigenom vinnes, att infanteriregementets vapenverkstad befrias från kärrsmide och dylikt betungande arbete. Den centrala skomakeriverkstaden, som nu saknar tillräckliga utrymmen, har avsetts skola tilldelas de ledigblivande sadelmakerilokalerna. Genom den nya verkstadens tillkomst har man vidare ansett sig kunna undvika byggande av ytterligare varmgarage vid Norrlands dragonregemente, varjämte, på grund av koncentrationen av driften, krav på moderniseringar av verkstäderna vid Västerbottens regemente bortfallit.

Den företagna utredningen har enligt min mening påvisat såväl behovet av den föreslagna nya verkstaden som möjligheterna att rationalisera verkstadsdriften inom Umeå garnison. Jag finner mig således böra tillstyrka förslaget om uppförande av en ny tygverkstad för Norrlands dragonregemente och beräknar i enlighet med arméförvaltningen kostnaderna till 342.000 kronor, motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1943 omkring 393,000 kronor. Jag utgår från att vid den fortsatta utformningen av verkstadsprogrammet samråd äger rum med försvarets fabriksstyrelse i syfte att vinna samordning mellan detta program och pågående utredning om centralisering av reparationstjänsten beträffande intendenturmateriel.

I anslutning till vad jag i det föregående yttrat rörande signalverkstad vid Norrlands artilleriregemente biträder jag jämväl arméförvaltningens förslag i fråga om åtgärder för iordningställande av ny vapenverkstad vid sistnämnda

regemente. Kostnaderna ha beräknats till 46,000 kronor, motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1943 53,000 kronor.

För översyn av tygstationer och truppförbandens tygverkstäder beräknar jag alltså för nästa budgetår (62,000 + 342,000 + 46,000 =) 450,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Visst byggnadsföretag i Boden. I skrivelse den 18 februari 1942 ha *arméförvaltningens tygdepartement och fortifikationsstyrelse* hemställt, att ett belopp av 180,000 kronor måtte anvisas för uppförande av viss för fredsförhållanden avsedd verkstad vid Bodens tygstation. Sedan tygdepartementet och fortifikationsstyrelsen enligt beslut den 10 april 1942 anmodats att i ärendet inkomma med förnyat utlåtande, har sådant utlåtande avgivits den 9 september 1943. Därav inhämtas, att medelsbehovet numera på vissa i skrivelsen närmare angivna skäl ansetts kunna begränsas till 55,700 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941, motsvarande enligt nuvarande prisnivå 64,000 kronor. Ärendet är av den natur, att närmare redogörelse för detsamma icke lämpligen bör lämnas till statsrådsprotokollet utan ytterligare upplysningar därom böra meddelas riksdagens vederbörande utskott genom de handlingar, som komma att till utskottet överlämnas.

Departements-
chefen.

I anledning av förevarande framställning anser jag mig böra förorda, att av arméförvaltningens tygdepartement och fortifikationsstyrelse i utlåtandet den 9 september 1943 föreslagna byggnadsarbeten utföras. Då kostnadsberäkningarna icke givit anledning till erinran, vill jag tillstyrka, att medel nu beräknas för ändamålet. Av det erforderliga beloppet, 64,000 kronor, synas endast 55,700 kronor, motsvarande kostnaderna enligt prisläget den 1 juli 1941, böra belasta femårsplanens kostnadsram.

FÖRRÅD M. M.

Uppförande av viss förrådsbyggnad. Genom beslut den 3 september 1943 har Kungl. Maj:t med hänsyn till föreliggande särskilda omständigheter bemyndigat arméförvaltningens fortifikationsstyrelse att med anlitande av det för budgetåret 1943/44 anvisade investeringsanslaget av 24,000,000 kronor intill ett belopp av högst 7,800 kronor gå i författning om uppförande av viss förrådsbyggnad.

Kungl. Maj:ts beslut, som meddelats med stöd av 1943 års riksdags i skrivelse nr 156 (sid. 7) givna bemyndigande för Kungl. Maj:t att i undantagsfall taga ifrågavarande anslag i anspråk jämväl för byggnadsföretag, som icke av riksdagen godkänts, torde böra för riksdagen anmälas. Ärendet är av den natur, att en närmare redogörelse för detsamma icke lämpligen bör lämnas till statsrådsprotokollet, utan ytterligare upplysningar därom torde få meddelas riksdagens vederbörande utskott genom de handlingar, som komma att till utskottet överlämnas.

BOSTÄDER.

Vissa tjänstebostäder å Grytans skjutfält. I sin skrivelse angående medelsbehoven för nästa budgetår har *arméförvaltningen* bland annat anfört, att vissa tjänstebostäder syntes böra uppföras vid Grytans skjutfält, beläget om-

kring 15 kilometer från Östersund. Försvarets bostadsanskaffningsnämnd hade i sitt den 30 juni 1943 avgivna betänkande angående av försvarets utbyggnad föranlett bostadsbehov i här ifrågavarande avseende framhållit, att från och med den 1 oktober 1942 en särskild befattning för skjutfältets skötsel, skjutfältsunderofficer, inrättats. Denne liksom även eldaren av matinrättningens kök saknade bostäder, och erforderliga bostäder syntes icke kunna erhållas i orten. Enligt nämndens mening borde för denna personal uppföras en nybyggnad rymmande en trerumslägenhet och en tvårumslägenhet. Då bostäderna i fråga måste betraktas som tjänstebostäder syntes det vara lämpligt, att de byggdes av fortifikationsstyrelsen. Nämnden beräknade kostnaderna för bostäderna, enligt prisläget under första halvåret 1943, till 63,000 kronor motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1941 55,000 kronor.

I likhet med bostadsanskaffningsnämnden ansåge arméförvaltningen förevarande bostäder böra uppföras, varför för budgetåret 1944/45 för ändamålet syntes böra beräknas ett belopp av 55,000 kronor, motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1943 63,000 kronor.

I remissyttrande över bostadsanskaffningsnämndens förenämnda betänkande har arméchefen beträffande bostadsbehovet vid Grytans skjutfält framhållit, att under fredsförhållanden särskild bostad för eldare icke syntes erforderlig å skjutfältet. Under de tidsperioder, då eldare tjänstgjorde därstädes, syntes bostad kunna beredas denne i underofficersförläggningen eller på annat sätt. *Departements-
chefen.*

Med hänsyn till vad sålunda förekommit finner jag frågan om tjänstebostäder vid Grytans skjutfält böra underkastas förnyad utredning.

SKJUTBANOR M. M.

Förbättring av Västerbottens regementes korthållsskjutbanor. Sedan arméförvaltningen i sin förenämnda skrivelse den 10 februari 1943 för korthållsskjutbanor vid Norrlands dragonregemente och Västerbottens regemente upptagit 37,000 kronor respektive 46,000 kronor, anförde jag vid anmälan av propositionen 1943: 222 (sid. 102 och 106), bland annat, att jag i fråga om Norrlands dragonregemente biträdde arméförvaltningens nyssnämnda förslag men att beträffande Västerbottens regemente det syntes böra undersökas, om icke gemensam bana kunde anordnas för Västerbottens regemente och Norrlands dragonregemente. I avbidan på denna undersökning beräknade jag icke medel för förbättring av sistnämnda banor men förutsatte, att det skulle få ankomma på Kungl. Maj:t att med ledning av undersökningen, i den mån så befunnas påkallat och med anlitande eventuellt jämväl av de medel, som beräknats för Norrlands dragonregementes korthållsskjutbana, ställa erforderliga medel till förfogande ur förevarande anslag.

Vad sålunda anförts föranledde icke erinran från riksdagens sida (skrivelse 1943: 335).

I skrivelse den 16 augusti 1943 anförde arméförvaltningens fortifikations-

styrelse, att utredning verkställets rörande tänkbara alternativ för anordnande av gemensam korthållsskjutbana för de båda regementena. Med hänsyn till vad utredningen givit vid handen hade styrelsen emellertid funnit sig böra föreslå, att förbättring av infanteriregementets korthållsskjutbanor och nyanläggning av särskild korthållsskjutbana för dragonregementet skulle komma till utförande i enlighet med vad arméförvaltningen ursprungligen föreslagit. Enligt brev den 10 september 1943 har Kungl. Maj:t beslutat i överensstämmelse härmed och bemyndigat fortifikationsstyrelsen att, med anlitande av det för budgetåret 1943/44 till vissa byggnadsarbeten m. m. anvisade investeringsanslaget av 24,000,000 kronor intill ett belopp av 96,000 kronor, gå i författning om förbättring av Västerbottens regementes båda korthållsskjutbanor samt anläggande av ny korthållsskjutbana för Norrlands dragonregemente, därvid dock skulle iakttagas att byggnadskostnaderna, räknade efter prisläget den 1 juli 1941, icke finge överstiga 83,000 kronor.

Vad sålunda förekommit torde i detta sammanhang böra för riksdagen anmälas.

Korthållsskjutbana för Norrlands artilleriregemente. I sin skrivelse rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1944/45 har *arméförvaltningen* hemställt, att erforderliga medel måtte ställas till förfogande för anläggande av korthållsskjutbana för Norrlands artilleriregemente.

Ämbetsverket har därom anfört huvudsakligen följande.

Korthållsskjutning med skarp ammunition hade vid Norrlands artilleriregemente hittills utförts å regementets skolskjutningsbana, belägen cirka 2 kilometer från kasernetablisementet. För korthållsskjutning med kammarammunition hade disponerats en inom kasernområdet anlagd kammarskjutningsbana av ganska primitiv beskaffenhet.

På grund av att utbildningen i korthållsskjutning med skarp ammunition numera utökats och med hänsyn till att det vid utförande av dylik skjutning å skolskjutningsbanan varit nödvändigt att placera målen framför blinderingsvallen, varvid denna utsatts för åverkan till skada för anläggningen i dess helhet, hade behovet av separat korthållsbana gjort sig alltmer gällande.

Förbättring av kammarskjutningsbanan för att möjliggöra skjutning även med skarp ammunition därstädes vore med hänsyn till bebyggelsen inom kasernområdet mindre lämplig, varför ny korthållsbana syntes böra anläggas å lämplig plats å regementets övningsfält.

Kostnaderna för förevarande anläggning hade av fortifikationsstyrelsen beräknats till 33,000 kronor, motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1943 38,000 kronor.

Departements-
chefen.

Såsom av arméförvaltningens framställning i ärendet framgår är anläggandet av en korthållsskjutbana vid Norrlands artilleriregemente ur utbildningssynpunkt ett önskemål. Då Jämtlands fältjägarregementes korthållsbana icke lämpligen synes kunna utnyttjas jämväl av artilleriregementet, finner jag mig böra tillstyrka anläggandet av en ny bana för Norrlands artilleriregemente och beräknar i enlighet med arméförvaltningens förslag för ändamålet för budgetåret 1944/45 ett belopp av 33,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Utvidgning av Göta trängkårs skolskjutningsbana. Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1943: 222 (sid. 102 och 103) har riksdagen medgivit, att en ny skolskjutningsbana finge anläggas för Livregementets husarer, varvid en tidigare av husarregementet och Göta trängkår gemensamt utnyttjad bana med tolv tavelställ avsetts skola helt ställas till trängkårens förfogande.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för nästkommande budgetår har *arméförvaltningen*, bland annat, framhållit, att med hänsyn till den genom utökningen av trängkårernas personal stegrade skjutfrekvensen behov föreläge att utvidga Göta trängkårs bana med ytterligare fyra tavelställ. Kostnaderna härför ävensom för vissa mindre förbättringsarbeten hade av arméförvaltningens fortifikationsstyrelse beräknats till 22,000 kronor, motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1943 25,000 kronor.

Med hänsyn till att ifrågavarande skolskjutningsbana, vilken tidigare utnyttjats av såväl Göta trängkår som Livregementets husarer, efter anläggandet av särskild bana för husarregementet kommer att helt och hållet disponeras av Göta trängkår synes en utökning av antalet tavelställ icke vara erforderlig. Därest under nuvarande exceptionella förhållanden skjutfrekvensen under vissa tider blir särskilt stor, torde möjlighet förefinnas att — liksom hittills skett — förlägga vissa skjutningar till annan bana inom garnisonsorten eller till civil skjutbana. De mindre förbättringsarbeten, som enligt arméförvaltningen äro påkallade vid trängkårens bana, torde kunna avhjälpas med anlitande av underhållsmedel. Jag kan således icke tillstyrka, att särskilda medel anvisas för här ifrågavarande ändamål.

*Departements-
chefen.*

Säkerhetsanordningar å krigsskolans skjutbana vid Karlberg. I sin skrivelse angående lantförsvarets medelsbehov för innevarande budgetår äskade arméförvaltningen ett belopp av 150,000 kronor till säkerhetsanordningar å krigsskolans skjutbana vid Karlberg. Arméförvaltningens fortifikationsstyrelse hade nämligen med hänsyn till de riskmoment, som under skjutning på 200 meters avstånd och därutöver å banan i fråga förefunnits för samhällena och terrängen norr om densamma, redan år 1925 nödgats utfärda bestämmelser, varigenom skjutning å banan inskränktes till att huvudsakligen omfatta kort-hållsskjutning. Krigsskolan hade därefter för skolskjutning på avstånd över 100 meter disponerat skjutbanor å Järvaåfältet, varigenom skjututbildningen vid krigsskolan på grund av tidsförluster i samband med transporter m. m. i hög grad försvårats. Därjämte föreläge behov av att kunna använda skjutbanan vid Karlberg jämväl för skjututbildning i samband med ungdomens värtjänst. En genom fortifikationsstyrelsens försorg verkställd utredning hade givit vid handen, att skjutning utan risk för terrängen omkring och norr om banan skulle kunna utföras på avstånd till och med 300 meter, därest skyddsskärmar uppfördes såväl utmed banans sidor som ock tvärs över densamma. Framställningen föranledde emellertid ingen åtgärd från Kungl. Maj:ts sida.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår har *arméförvaltningen*, som numera beräknat kostnaderna till 157,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941,

hemställt, att sålunda erforderligt belopp måtte beräknas för nästkommande budgetår.

*Departements-
chefen.*

Ett iordningställande av skjutbanan vid Karlberg i enlighet med arméförvaltningens förslag vore utan tvekan av stort värde för skjututbildningen vid krigsskolan. Emellertid finner jag de därmed förenade kostnaderna så avsevärda, att jag icke anser mig kunna tillstyrka att medel nu anvisas för ändamålet.

Anordningar för skjutning med pansarvärns- och stridsvagnskanon å skjutfälten på Utö och vid Brösarp. Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1943: 318 (sid. 27) medgav riksdagen (skrivelse nr 406) bland annat, att ett belopp av 72,000 kronor, varav 60,000 kronor hänförts till prisläget den 1 juli 1941, finge tagas i anspråk för skjutbananordningar å det för Skaraborgs pansarregemente avsedda skjutfältet i trakten av Kråk i Västergötland.

Sedan arméförvaltningen i sin skrivelse angående medelsbehoven för nästkommande budgetår anmält behov av medel för motsvarande ändamål beträffande pansarskjutfälten å Utö och vid Brösarp, har *arméförvaltningens fortifikationsstyrelse* i skrivelse den 27 november 1943 i ämnet anført, bland annat, följande.

I skrivelse den 12 oktober 1943 hade sekundchefen för Göta pansarlivgarde efter samråd med chefen för Södermanlands pansarregemente och i skrivelse den 17 september 1943 chefen för Skånska pansarregementet till fortifikationsstyrelsen insänt förslag till iordningställande av skjutfältet på Utö respektive vid Brösarp för skjutning med pansarvärns- och stridsvagnsvapen. De båda förslagen avsåge i huvudsak likartade anordningar, såsom målbogseringsanordning med tillhörande betongskydd, markörvärn, spåranläggning, observationstorn och signal- (telefon-) förbindelser m. m.

Efter av styrelsens skjutbaneofficer på respektive skjutfält verkställda undersökningar hade konstaterats, att huvuddelen av de föreslagna anordningarna vore erforderlig för att de båda fälten skulle kunna ur utbildnings- och säkerhetssynpunkt utnyttjas.

Med utgångspunkt från prisläget den 1 juli 1941 hade kostnaderna för anordningarna i fråga med undantag av erforderlig målbogseringsanordning beräknats sålunda.

Utöfältet.

Betongskydd för målbogseringsanordning	kronor	14,400	
Markörvärn	»	43,500	
Observationstorn	»	2,600	
Signal-(telefon-)förbindelser	»	34,800	
Röjning, schaktning och planering	»	4,400	
Administrationskostnader och oförutsedda utgifter ...	»	7,300	107,000

Brösarpsfältet.

Betongskydd för målbogseringsanordning	kronor	14,400	
Markörvärn	»	34,800	
Observationstorn	»	3,900	
Signal-(telefon-)förbindelser	»	21,800	
Schaktning, planering	»	2,600	
Administrationskostnader och oförutsedda utgifter ...	»	5,500	83.000

Summa kronor 190,000

Härtill komme kostnader för målbogseringsanordning, som avsåges att anskaffas genom tygdepartementets försorg. Dessa kostnader, som enligt nu rådande prisläge kunde uppskattas till 70,000 kronor, syntes emellertid icke vara av natur att böra belasta kapitalbudgeten, utan syntes desamma böra avföras å anslag under driftbudgeten.

Med hänsyn till fältens inbördes olika storlek och å desamma rådande olika terrängförhållanden kunde anordningarna för bland annat markörvärn och telefonförbindelser icke göras helt likartade. För skjutfälten på Utö och vid Brösarp hade vidare beräknats anordningar för skjutningar med tunga pansarvärnskanoner, medan sådana anordningar icke vore erforderliga å skjutfältet vid Kråk, enär detta fältets begränsade omfattning, enligt vad som under hand meddelats från pansarinspektionen, icke medgäve dylik skjutning. Detta medförde att alla betongkonstruktioner å förstnämnda tvenne fält måste utföras så kraftiga, att de erbjöde skydd mot projektiler till nämnda vapen.

Bland annat ur utbildningssynpunkt är det angeläget, att pansarskjutfälten på Utö och vid Brösarp snarast möjligt bli iordningställda för sina ändamål. Enär det av fortifikationsstyrelsen framlagda förslaget synes mig lämpligt och en förenkling av anordningarna bland annat av säkerhetsskäl icke torde vara att tillråda, anser jag mig böra tillstyrka medelsanvisning i enlighet med fortifikationsstyrelsens förslag. Då kostnaderna för i styrelsens skrivelse omförmäld målbogseringsanordning enligt vad jag hos arméförvaltningen inhämtat torde kunna bestridas från det löpande anslaget till vapen och ammunition, får jag således i detta sammanhang hemställa, att tillhoppa 190,000 kronor, enligt prisläget den 1 juli 1941, beräknas för anordningar för skjutning med pansarvärns- och stridsvagnskanon å skjutfälten å Utö och vid Brösarp.

*Departements-
chefen.*

VISSA ANDRA BYGGNADSARBETEN.

Omläggning av avloppsnätet vid Bodens artilleriregemente. I sin skrivelse angående lantförsvarets medelsbehov för nästkommande budgetår har *arméförvaltningen* bland annat föreslagit en omläggning av avloppsnätet vid Bodens artilleriregemente.

Till stöd för sin framställning har ämbetsverket åberopat en den 17 maj 1943 dagtecknad skrivelse från kommandanten i Bodens fästning till arméförvaltningens fortifikationsstyrelse, av vilken skrivelse inhämtas bland annat följande.

Avloppsnätet inom hela Bodens garnison vore synnerligen bristfälligt. En genomgående omläggning av detsamma vore därför nödvändig, varvid såsom en första etapp borde utföras omläggning av ledningarna vid Bodens artilleriregemente. Sedan länge förorsakade nämligen de båda nordligaste avloppsledningarna vid regementet, vilka avledde huvuddelen av regementets avloppsvatten, stora olägenheter. Sålunda vore ledningarna på stora delar av sina sträckningar förlagda i så svaga lutningar, att de icke vore självrensande. Även sättningar hade förekommit, så att ledningen delvis låge i bakfall. På grund härav vore täta spolningar och rensningar erforderliga, för att ledningarna skulle vara funktionsdugliga. Vidare vore ledningarna till stor del av för liten dimension, varför vid håftiga eller långvariga regnflöden översvämningar brukade uppkomma i till ledningarna anslutna källare eller andra lågt belägna

lokaler. Av särskilt ringa kapacitet vore den ledning, som från nya kasernen vore dragen till Luleälven, vilken ledning även vore avsedd att vid häftiga regn reglera avbördningen genom huvudledningen från norra kasernen till nämnda vattendrag.

Ledningarnas bristfällighet hade ytterligare accentuerats genom ombyggnaden av regementets matinträttning, dels genom att fullgod dränering för byggnaden icke erhöles med olägenhet bland annat för den till byggnaden anslutna transformatorstationen, dels genom att besvärliga översvämningar uppstått i pannrummet m. m. i byggnadens källare.

För att avhjälpa bristfälligheterna föresloges vissa nya ledningar, avsedda att helt ersätta de befintliga ledningarna, vilka med hänsyn till nämnda bristfälligheter ur driftssynpunkt icke borde ingå som kompletterande del i anläggningarna. Det särskilda utloppet från nya kasernen borde helt slopas genom att ny ledning droges från denna byggnad till brunnen vid norra kasernen. Nedersta delen av den befintliga huvudledningen från norra kasernen kunde anses vara i fullgott skick och av erforderlig dimension.

Slutligen erfordrades omläggning av vissa servisleddningar samt översyn av rännstensbrunnarna, vilka samtliga borde förses med en mindre stensättning för förhindrande av nedskärning av marken kring brunnarna vid häftiga regn och därav följande nedsköljning av större mängder sand i ledningarna.

För egen del har arméförvaltningen funnit den av kommandanten föreslagna omläggningen av avloppsnetet vid Bodens artilleriregemente snarast böra komma till utförande. Kostnaderna härför ha av ämbetsverkets fortifikationsstyrelse beräknats till 46,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941, motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1943 ett belopp av 53,000 kronor.

Departements-
chefen.

Ehuru här ifrågavarande kostnader icke förutsetts av 1941 års försvarsutredning och erforderliga medel sålunda icke beräknats inom den för femårsperioden 1942/47 fastställda kostnadsramen, synes av hygieniska skäl ett uppskjutande till efter femårsperioden av dessa arbeten knappast tillrådligt. I enlighet med arméförvaltningens förslag får jag sålunda hemställa, att för nästkommande budgetår ett belopp av 46,000 kronor — enligt prisläget den 1 juli 1941 — beräknas för ändamålet.

Hundgårdar vid arméns truppförband. Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1943:302 beräknade riksdagen (skrivelse nr 412) för hundgårdar vid arméns truppförband för innevarande budgetår ett belopp av 188,000 kronor, varav femårsplanens kostnadsram ansågs böra belastas med 174,000 kronor. Anslaget avsågs i första hand för hundgårdar vid de truppförband, som helt saknade sådana eller där vinterbonade hundgårdar ur djurskyddssynpunkt omedelbart erfordrades, nämligen vid Jämtlands fältjägarregemente, Södra skånska infanteriregementet, Dalregementet, Hälsinge, Bohusläns, Norrbottens, Västerbottens och Västernorrlands regementen samt Norrlands dragonregemente.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för budgetåret 1944/45 har arméförvaltningen i ämnet anført, att ämbetsverkets fortifikationsstyrelse beräknat kostnaderna för anordnande av hundgårdar vid återstående förband till i runt tal 181,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Beloppet syntes böra stå till förfogande före utgången av budgetåret 1944/45.

Ehuru vissa skäl kunna anföras för bifall till det nu framlagda förslaget om uppförande av ytterligare hundgårdar för arméns truppförband, finner jag mig icke kunna tillstyrka, att för närvarande medel beräknas för detta ändamål. Departements-
chefen.

Väg- och planeringsarbeten. För förbättring av vägnätet inom Södermanlands pansarregementes övningsfält äskade arméförvaltningen för innevarande budgetår ett belopp av 330,000 kronor. Framställningen i fråga föranledde ingen Kungl. Maj:ts åtgärd.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för budgetåret 1944/45 har *arméförvaltningen* bland annat anført, att på grund av den starkt ökade motoriseringen inom armén hade i synnerhet vid de helt motoriserade truppförbanden slitningen på vägar och körplaner blivit synnerligen stor, varför en allmän översyn av dessa syntes vara nödvändig. Det tidigare påvisade behovet av förbättringsarbeten inom Södermanlands pansarregementes övningsfält kvarstode allt fortfarande och liknande behov hade jämväl gjort sig starkt gällande vid Södra skånska infanteriregementets etablissement i Ystad. Med hänsyn till de relativt stora kostnader förevarande arbeten beräknades draga, syntes det emellertid icke vara möjligt att inom den för femårsperioden för byggnadsarbeten för armén angivna kostnadsramen helt tillgodose föreliggande behov. För avhjälpande av de allvarligaste olägenheterna uppskattade arméförvaltningen det erforderliga anslagsbeloppet till 150,000 kronor, motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1943 (150,000 + 23,000 =) 173,000 kronor, vilket belopp syntes böra stå till förfogande under budgetåret 1944/45.

Ämbetsverkets fortifikationsstyrelse avsåg att, sedan utredning i ämnet verkställdes, till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till disposition av sålunda beräknade medel.

På föreliggande utredning anser jag mig icke kunna tillstyrka, att medel beräknas för ifrågakvarande väg- och planeringsarbeten. Departements-
chefen.

SAMMANFATTNING.

I enlighet med vad i det föregående anförts torde det hittills anmälda medelsbehovet under budgetåret 1944/45 för byggnadsarbeten, avseende investeringar i försvarsväsendets fastighetsfond, arméförvaltningens delfond, kunna uppskattas på sätt framgår av följande sammanställning.

	Kronor
Wendes artilleriregemente	1,425,000
Bergslagens artilleriregemente	3,510,000
Luleå luftvärnskår	50,000
Göta trängkårs kompani i Nora	35,000
Skånska luftvärnskåren	145,000
Sundsvalls luftvärnskår	161,000
Göta och Norrlands trängkårer	270,000
Artilleriskjutskolan och skjutplats för Bergslagens artilleriregemente	1,210,000
Försvarsonrådesstaben i Kiruna	136,000
Optiska verkstäder	375,000

	Kronor
Central tygverkstad vid Göteborgs luftvärnskår	1,470,000
Tygverkstad vid Bodens ingenjörkår m. m.	338,000
Tygverkstäder på Gotland	1,153,000
Förråd för reservackumulatorer	108,000
Centrala signalverkstäder jämte signalförrådsverkstäder vid trupp- förbanden	173,000
Översyn av tygstationer och truppförbandens tygverkstäder	450,000
Visst byggnadsföretag i Boden	55,700
Korthållsskjutbana för Norrlands artilleriregemente	33,000
Anordningar för skjutning med pansarvärns- och stridsvagnska- non å skjutfälten på Utö och vid Brösarp	190,000
Omläggning av avloppsnätet vid Bodens artilleriregemente	46,000
Summa	11,333,700

Angivna byggnadskostnader hänföra sig till prisläget den 1 juli 1941.

I det föregående har anförts att besparingar beräknats uppkomma på vissa byggnadsändamål och att andra byggnadsändamål på grund av ännu icke slutförda utredningar komma att i en senare proposition föreläggas riksdagen. Det är som nämnts min avsikt att till sistnämnda proposition foga en tablå utvisande förutom av arméförvaltningen äskade och av mig tillstyrkta medelsanvisningar för budgetåret 1944/45 jämväl uppkomna besparingar.

Oaktat de nu anmälda medelsbehoven icke uppgå till det inledningsvis för förevarande anslag angivna beloppet, 24,000,000 kronor, torde, i överensstämmelse med anslagets konstruktion, anslaget bära upptagas till sistnämnda belopp med rätt för Kungl. Maj:t att enligt tidigare meddelat bemyndigande medgiva anslagets överskridande.

Äberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till Vissa byggnadsarbeten m. m. för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 24,000,000 kronor;

dels ock medgiva, att i det föregående angivna byggnadsföretag må komma till utförande med anlåtande av berörda anslag, i den mån kostnaderna icke kunna bestridas från av riksdagen tidigare anvisade anslag till inom försvarsbeslutets kostnadsram ingående byggnadsarbeten m. m.

[2.] **Ordnannde av arméns intendenturförråds och första intendenturkompaniets förläggning å Järvafältet.**

För ordnannde av arméns intendenturförråds förläggning å Järvafältet anvisade 1941 års riksdag (skrivelse nr 364) för budgetåret 1941/42 ett reservationsanslag av 2,600,000 kronor.

Sedan i propositionen 1942: 210 föreslagits, att första intendenturkompaniet skulle förläggas till Järvafältet, anvisade 1942 års riksdag (skrivelse nr 377, punkten 1) på av Kungl. Maj:t i propositionen nr 279 (punkten 2) framlagt förslag till ordnannde av arméns intendenturförråds och första intendenturkompaniets förläggning å Järvafältet för budgetåret 1942/43 ett reservations-

anslag av 1,500,000 kronor. Anslaget avsåg genomförande av en första etapp av de för förlägningsfrågans slutliga lösande erforderliga byggnadsarbetena. Med undantag för fyra till sammanlagt omkring 80,000 kronor kostnadsberäknade baracker, vilka avsetts för beredande av förlägningsutrymme för personal vid tillfälliga, till intendenturkompaniet förlagda kurser av olika slag, voro kostnaderna enligt uppgift av fortifikationsstyrelsen avsedda att inrymmas inom en av styrelsen till 9,700,000 kronor angiven totalkostnad för intendenturförrådets förläggning å Järvafältet.

Efter förslag av Kungl. Maj:t i 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2, sid. 42) anvisade riksdagen för ändamålet ytterligare 3,000,000 kronor. Sammanlagt har sålunda ett belopp av 7,100,000 kronor anvisats för ordnande av arméns intendenturförråds och första intendenturkompaniets förläggning å Järvafältet.

I sina medelsäskanden för budgetåret 1944/45 har *arméförvaltningen* — under framhållande av att vid ingången av sistnämnda budgetår arbetena å förevarande etablissement kunde beräknas ha framskridit så långt att för arbetenas bedrivande under budgetåret återstoden av för ändamålet beräknade medel bleve erforderlig — hemställt om anvisande av ett anslag om (9,780,000 — 7,100,000 =) 2,680,000 kronor.

Då resterande medel för här ifrågavarande byggnadsföretag nu torde böra anvisas, finner jag mig kunna tillstyrka bifall till arméförvaltningens hemställan. *Departements
chefen.*

Under erinran att, enligt vad inledningsvis anförts, särskilt avskrivningsanslag ej skall beräknas för ifrågavarande kapitalinvestering hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ordnande av arméns intendenturförråds och första intendenturkompaniets förläggning å Järvafältet* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 2,680,000 kronor.

[3.] Ordnande av Göta pansarlivgardes förläggning.

I sin skrivelse nr 374 biträdde 1942 års riksdag ett av Kungl. Maj:t i propositionen nr 210 framlagt förslag om organiserandet av särskilda pansartrupper, däribland Göta pansarlivgarde.

I propositionen nr 309 till samma riksdag hemställde Kungl. Maj:t om anvisande för budgetåret 1942/43 av ett reservationsanslag av 3,000,000 kronor till påbörjande av ett etablissement för pansarregementet, förlagt till det tidigare för Livregementet till häst avsedda s. k. Tegelhagsområdet på Järvafältet. Totalkostnaderna hade av arméförvaltningens fortifikationsstyrelse beräknats till 7,100,000 kronor.

Riksdagen anvisade (skrivelse nr 377, punkten 3) det begärda anslaget men uttalade viss tveksamhet beträffande regementets förläggning till ifrågavarande plats.

Sedan en i anledning av vad riksdagen sålunda yttrat anbefalld utredning om lämpligaste förlägningsplatsen för pansarlivgardet avslutats, föreslog Kungl. Maj:t i propositionen 1943:318, att förbandet skulle förläggas till

Enköping, samt hemställde, att riksdagen för budgetåret 1943/44 måtte anvisa ett investeringsanslag av 2,000,000 kronor för förläggningens ordnande.

I skrivelse nr 406 anmälde riksdagen, att riksdagen beslutat i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag.

Bland sina medelsäskanden för nästkommande budgetår har *arméförvaltningen* upptagit ytterligare medel för ordnande av Göta pansarlivgardes förläggning och därom yttrat i huvudsak följande.

Genom fortifikationsstyrelsens försorg hade verkställt en preliminär beräkning av kostnaderna för uppförande av etablissement för regementet i Enköping och hade därvid kostnaderna, exklusive stridsvagnsverkstad, uppskattats till omkring 8,100,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. I enlighet med i kungl. brev den 30 juni 1943 givet uppdrag påginge inom arméförvaltningens tygdepartement undersökning rörande möjligheterna att uppdraga huvuddelen av reparationsarbetet för regementets räkning åt aktiebolaget Nordströms Linbanor i Enköping och i avbidan på resultatet av denna undersökning hade tills vidare allenast räknats med uppförande av en mindre verkstad för radio-, signal- och optisk materiel vid regementet.

Med hänsyn till önskvärldheten av att förevarande förband snarast möjligt skulle kunna organiseras avsåges byggnadsarbetena å etablissementet, i enlighet med i propositionen 1943: 318 gjort uttalande, att bedrivas i snabbast möjliga takt, varför desamma vid ingången av budgetåret 1944/45 borde ha framskridit så långt, att återstoden av för etablissementet beräknade medel, 3,100,000 kronor, erfordrades för arbetenas bedrivande under sagda budgetår.

Under återopande av det anförda hemställde ämbetsverket, att för nästa budgetår ett investeringsanslag av 3,100,000 kronor måtte anvisas för ordnandet av Göta pansarlivgardes förläggning.

Departements-
chefen.

I avvaktan på slutförandet av pågående utredningar rörande bland annat verkstads- och förrådsbehoven vid pansarlivgardet i Enköping är det mig icke möjligt att slutligt bedöma frågan om det totala medelsbehovet för etablissementet. Med hänsyn till önskvärldheten av att snarast kunna fullfölja byggnadsarbetena och med stöd av en från arméförvaltningens fortifikationsstyrelse under hand överlämnad detaljerad kostnadsberäkning, utvisande att totalkostnaderna i varje fall torde komma att överskrida 8,000,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1943, finner jag mig för nästkommande budgetår kunna tillstyrka, att ett till 3,000,000 kronor avrundat beloppet nu anvisas för ändamålet. I sina anslagsäskanden för nästa budgetår har arméförvaltningen i samband med behandlingen av arméns avlöningsanslag föreslagit upprättande av en musikkår vid Göta pansarlivgarde, ehuru sådan icke upptagits i den i 1942 års försvarsbeslut fastställda organisationen. I anslutning härtill har fortifikationsstyrelsen i förenämnda kostnadsberäkning upptagit ett belopp av 149,800 kronor för en musikbyggnad vid regementet. Enär ställning ännu icke tagits till frågan om musikkårens upprättande, förutsätter jag, att åtgärder icke vidtagas under nästa budgetår för uppförande av en sådan byggnad. Jag vill emellertid redan nu framhålla, att de av fortifikationsstyrelsen beräknade kostnaderna för byggnaden synas alltför höga. Anmärkas må att flygförvaltningen beräknar kostnaderna för en musikbyggnad till allenast 40,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Vid blivande dispositionsbeslut torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att, med beaktande av till-

gången på materiel och arbetskraft, pröva huruvida vissa andra av fortifikationsstyrelsen i berörda kostnadsberäkning upptagna byggnadsändamål, såsom gymnastikbyggnad, idrottsplats m. m., för närvarande skola komma till utförande. Beträffande frågan om uppförande av vinterstall hänvisar jag till vad som anförts vid behandlingen av frågan om Wendes artilleriregementes förläggning.

Under erinran att, enligt vad i det föregående anförts, särskilt avskrivningsanslag ej skall beräknas för ifrågavarande kapitalinvestering hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ordnande av Göta pansarlivgardes förläggning* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 3,000,000 kronor.

Marinförvaltningens delfond.

[4.] **Vissa byggnadsarbeten m. m.**

I enlighet med de inledningsvis berörda budgettekniska principerna har riksdagen enligt skrivelse 1943:335 *dels* till Vissa byggnadsarbeten m. m. å kapitalbudgeten under försvarsväsendets fastighetsfond, marinförvaltningens delfond, för budgetåret 1943/44 anvisat ett investeringsanslag av 10,000,000 kronor, *dels* medgivit, att ifrågavarande anslag må överskridas — förutom med belopp, som erfordras för bestridande av merkostnader på grund av prisstegring i förhållande till prisnivån den 1 juli 1941 — inom ramen av ett för budgetåren 1943/47 för byggnadsföretag m. m. under marinförvaltningens delfond beräknat belopp av 33,623,000 kronor, i den mån så erfordras för tillgodoseende av medelsbehovet för de byggnadsföretag m. m., som enligt riksdagens beslut i anledning av vad i 1943 års statsverksproposition eller i särskild proposition anföres skola komma till utförande med anlitande av berörda anslag.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår har *marinförvaltningen* inledningsvis anfört i huvudsak följande.

Till åttlydnad av 1943 års riksdags uttalande rörande iakttagande av största möjliga sparsamhet vid byggnadsprogrammets förverkligande hade ämbetsverket undersökt möjligheterna till besparingar dels genom ändamålsenligt utnyttjande av befintligt byggnadsbestånd, dels ock genom rationella planlösningar av nyprojekterade byggnader, vilka ävenledes utformats i konstruktivt hänseende med sikte på ekonomiska anläggningskostnader, varvid därmed sammanhängande framtida underhållskostnader (för byggnader av permanent karaktär) ävenledes beaktats. Där ur byggnadskostnadssynpunkt eller med hänsyn till driftsekonomien så visat sig motiverat, hade vissa byggnadsfrågor, huvudsakligen berörande verkstäder av olika slag, lösts i samverkan med arméförvaltningen.

Beträffande kostnadsberäkningarna märktes, att dessa vore grundade å prisläget den 1 juli 1941. Det hade av ämbetsverket bedömts vara riktigast att framdeles från fall till fall i särskilda framställningar hemställa om ytterligare medelsanvisningar för prisstegringarnas täckande. För att möjliggöra en bedömning av huru stora belopp, som för detta ändamål kunde bliva erforderliga, hade ämbetsverket genom efterkalkyler utarbetat en egen prisstatistik

samt med ledning av denna och av gjorda jämförelser med av Svenska Handelsbanken och socialstyrelsen angivna byggnadskostnadsindex beräknat prisstegringen från den 1 juli 1941 till den 1 juli 1943 till i genomsnitt 14 procent av priset den 1 juli 1941. Detta värde gällde dock endast normalare byggnadsformer och icke sådana arbeten som större elektrifieringsarbeten, verkstadsinredningar, vattenförsörjningsföretag och dylikt, för vilka en större prisstegring ägt rum.

I de för de olika företagen angivna kostnaderna inginge icke medel för oförutsedda utgifter såvida ej annat särskilt angivits. För att i görligaste mån eliminera dylika hade beräkningarna utförts med största omsorg; grundundersökningar för de olika byggnaderna hade utförts i stor omfattning samt byggnadernas konstruktiva utformning ägnats ett omsorgsfullt studium. Trots det nedlagda arbetet måste dock framhållas, att sådana förhållanden kunde inträffa, att de av marinförvaltningen beräknade medlen visade sig otillräckliga. Sålunda kunde framtida förändringar på materialmarknaden till följd av det rådande krisläget och därav följande statliga ingripanden medföra, att material, som vid tidpunkten för beräkningarnas genomförande funnes tillgängligt, vid tidpunkten för arbetenas utförande icke funnes att tillgå. Det kunde därvid bli nödvändigt tillgripa ersättningsmaterial med omkonstruktioner och eventuella prisförändringar som följd. Det vore dessutom icke uteslutet, att i något fall, där grund- eller transportförhållandena trots gjorda undersökningar vore svårbedömda, sådana komplikationer kunde tillstöta, att de beräknade medelsbehoven bleve otillräckliga.

Vidkommande frågan om administrationskostnadernas storlek finge anföras, att ej heller dessa inkalkylerats i kostnadsberäkningarna för varje objekt. Enär de verkliga administrationskostnaderna varierade, beroende dels på byggnadsobjektets karaktär, dels på byggnadsplatsens belägenhet, dels ock på det ökade utredningsarbete, som oavsett dessa förhållanden till följd av statsmakternas ingripande i åtskilliga fall måste nedläggas, vore det icke möjligt att angiva någon generell procentsats för administrationskostnadernas storlek, reseersättningar m. m. Med hänsyn till uttalande av departementschefen i propositionen 1943: 222 (sid. 176) hade emellertid ämbetsverket för närvarande sett sig föranlåtet inskränka sin framställning om medel för administration till 6 procent av de äskade byggnadsanslagen.

Under den tid, som förflutit sedan 1941 års försvarsutredning börjat sitt arbete, hade inom marinen fortlöpande utredningar pågått i avsikt att närmare klarlägga de behov, som föreläge i samband med tidigare föreslagen, nu beslutad omorganisation av de marina försvarskrafterna. De utredningar, som utmynnat i 1941 års försvarsutrednings betänkande, hade måst bedrivas med utomordentlig skyndsamhet. Det låge i sakens natur, att möjlighet därvid icke förelegat att detaljstudera de olika problemen, långt mindre göra en bestående beräkning av de slutgiltiga kostnaderna för av omorganisationen betingat byggnadsprogram. Det hade därför varit en ständig strävan att genom noggrannare utredningar komma till klarhet om de verkliga kostnadernas storlek. Den 10 februari 1943 hade överlämnats en tabellarisk översikt över vad som intill denna tidpunkt kunnat utrönas. Redan på detta stadium hade man kunnat konstatera, att det ingalunda bleve möjligt att inrymma alla de byggnadsföretag, som borde genomföras under femårsperioden, inom den i försvarsbeslutet angivna ramen av 48,000,000 kronor. I nämnda skrivelse hade föreslagits, att bland annat för utbildningsarbetet väsentliga anläggningar såsom gymnastiksalar, badiuträttningar m. m. skulle ställas på framtiden för att utföras först efter femårsperiodens slut.

Sedan nu en omfattande utredning om marinens förrådsproblem hunnit genomföras, hade krav på byggnader för sådana ändamål tillkommit i större omfattning än vad tidigare förutsatts. Det borde även uppmärksammas, att

marinförvaltningen saknade kännedom om de av den marina bostadsproduktionen föranledda kostnaderna, som efter statsmakternas prövning och beslut framdeles sluttgiltigt skulle belasta ramen.

Man nödgades sålunda av det framförda konstatera, att den ursprungligen fixerade kostnadsramen visat sig alltför snäv för att medgiva, att samtliga de för marinen erforderliga byggnadsbehoven skulle kunna tillgodoses inom 48-millionersramen.

Då marinens nya organisation vore uppbyggd med utgångspunkt från de uppgifter, som komme att tilldelas vapnen för den händelse landet bleve indraget i krig, och den avvägning, som därvid gjorts icke syntes kunna rubbas om rikets värnkraft rationellt skulle tillvaratagas, vore detta den givna förutsättning, som måste läggas till grund, då byggnadsprogrammets omfattning skulle diskuteras.

Byggnadsprogrammet hade emellertid fastlästs till en given kostnadsram, vilket vid dess utformande måste erbjuda betydande svårigheter, särskilt som det visat sig att denna kostnadsram fixerats på basis av alltför ofullständig kännedom om de faktiska medelsbehoven.

Enda möjligheten att lösa detta problem på ett någorlunda tillfredsställande sätt syntes vara, att kostnadsramen ökades och att byggnadsprogrammet samtidigt utdroges under längre tid än som ursprungligen beräknats. För att därvid erhålla en sådan planläggning av verksamheten, som kunde beräknas leda till ett i framtiden ändamålsenligt helt, hade de olika byggnadsobjekten tilldelats angelägenhetsgrader enligt nedan angivna grunder.

Grupp I omfattade byggnadsarbeten, som med hänsyn till försvarsbeslutets genomförande eller av andra skäl oavvisligen måste komma till utförande under femårsperioden.

Grupp II A omfattade byggnadsarbeten, för vilkas utförande under femårsperioden visserligen starka skäl kunde anföras, men vilka, därest andra viktigare byggnadsbehov framträdde, i nödfall kunde uppskjutas till tid efter femårsperiodens slut.

Grupp II B omfattade byggnadsarbeten, beträffande vilka den förebragta utredningen ännu icke vore av den natur, att slutlig ställning kunde tagas till frågan, om de borde komma till utförande under femårsperioden.

Grupp III omfattade byggnadsarbeten, beträffande vilka man redan med den nu verkställda prövningen kunde bedöma, att de icke borde komma till utförande under femårsperioden.

I anslutning till det anförda komme marinförvaltningen att lämna en närmare redogörelse för byggnadsplanerna inom olika områden. Därvid lämnade uppgifter om angelägenhetsgrader, medelsbehov m. m. funnes tillika sammanfattade i tabellariska uppställningar, som utgjorde särskilda bilagor till ämbetsverkets skrivelse.

Som av den fortsatta framställningen framginge, hade samtliga arbeten i angelägenhetsgraderna I, II A och II B ansetts böra belasta femårsplanens kostnadsram. Arbeten tillhörande angelägenhetsgrad III hade i föreliggande utredning ansetts definitivt böra uppskjutas till tidpunkt efter femårsperiodens slut.

Det sammanlagda medelsbehovet för arbeten under I, II A och II B inklusive administration och hänfört till prisläget den 1 juli 1941 utgjorde 52,869,200 kronor, i vilken summa vissa särskilda kostnader, nämligen för vattenfrågans ordnande vid Näsby, förrådsutrymme för sex strålkastareanläggningar samt sanering av Märsгарnsvikens vatten dock ej inräknats, enär ifrågasvarande kostnader ännu ej kunnat fastställas. Sålunda skulle ramen överskridas med 4,869,000 kronor jämte kostnaderna för nyssnämnda arbeten, vilket medförde, att ej heller de i angelägenhetsgrad II A upptagna arbetena normalt kunde komma till utförande inom femårsperioden 1942/47.

Att sammanlagda medelsanspråken under I och II B kunnat begränsas till 47,574,400 kronor jämte kostnaderna för vattenfrågans ordnande vid Näsby och för förrådsutrymme för sex strålkastareanläggningar, hade möjliggjorts först sedan åtskilliga ursprungligen i angelägenhetsgraderna I och II B upptagna objekt överförts till II A. Det måste sålunda anses klarlagt, att, ehuru all sparsamhet iakttagits, den ursprungligen beräknade kostnadsramen vore för snäv.

Inom ramen vore beräknat ett belopp av 4,000,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 för den av försvarets bostadsanskaffningsnämnd planerade bostadsproduktionen. Frågan huruvida medel för nämndens verksamhet skulle inrymmas inom här ifrågakarande kostnadsram, måste dock bli föremål för ytterligare utredningar. Enligt marinförvaltningens mening borde så ej ske, åtminstone icke helt. Att beloppet dock upptagits hade föranletts av önskemålet att inom den angivna ramen skapa en viss reserv.

Av marinförvaltningens skrivelse framgår, att ämbetsverket beräknat kostnaderna för de byggnadsföretag, som avsetts skola komma till utförande under nästa budgetår, till sammanlagt 10,658,900 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Departements-
chefen.

Såsom inledningsvis anförts, torde jämväl för nästa budgetår ett investeringsanslag av 10,000,000 kronor böra anvisas till byggnadsarbeten m. m. för marinen. Under förevarande punkt avser jag att anmäla frågor om medelsanvisning för de byggnadsföretag, till vilka jag för närvarande kan taga ställning och vilka böra utföras med anlåtande av ifrågakarande anslag. Såsom inledningsvis anförts avser jag att i annat sammanhang upptaga till behandling föreslagna byggnadsarbeten vid Gustavsviks örlogsdepå och inom Sydkustens marindistrikt ävensom vissa verkstadsfrågor. I detta sammanhang vill jag anmärka, att utredning för närvarande pågår rörande möjligheterna att för civila ändamål frigöra Liljevalchs konsthall i Stockholm, vilken tagits i anspråk för beredskapsändamål.

Av marinförvaltningens skrivelse framgår, att det visat sig vara förenat med stora svårigheter att inrymma kostnaderna för de byggnadsarbeten, som anses erforderliga för marinens organisation, inom den i försvarsbeslutet angivna kostnadsramen för marinens byggnadsarbeten, och det är endast genom att ur byggnadsprogrammet utesluta ett flertal i och för sig angelägna arbeten, som ämbetsverket kunnat nedbringa de beräknade kostnaderna inom ifrågakarande kostnadsram. Den angelägenhetsprövning, som marinförvaltningen i sådant syfte vidtagit, har av mig i stort sett kunnat godtagas. Såsom av det följande framgår har jag dock i vissa fall ansett mig böra förorda en ytterligare begränsning av det framlagda programmet. I likhet med vad som gällt för innevarande budgetår beräknar jag i ett särskilt avsnitt kostnader för administration m. m.

Beträffande de grunder, efter vilka prövningen av de olika byggnadsföretagen skett, torde i övrigt få hänvisas till vad inledningsvis anförts.

Jag övergår nu till behandlingen av de särskilda byggnadsföretagen, varvid jag anser mig böra i huvudsak följa den vid 1942 och 1943 års riksdagar tillämpade dispositionen.

Allmänt.

Brännoljecisterner för flottan. För detta ändamål beräknade försvarsutredningen, enligt prisläget den 1 juli 1941, ett belopp av 2,498,000 kronor. För påbörjande av företagen anvisade 1942 års riksdag (skrivelse nr 376) efter därom av Kungl. Maj:t i propositionen 1942: 270 (sid. 51) framställt förslag ett belopp av 400,000 kronor. 1943 års riksdag beräknade enligt skrivelse nr 335 för innevarande budgetår, efter förslag av Kungl. Maj:t i proposition 1943: 222 (sid. 125 och 126), ett ytterligare belopp av 625,000 kronor för ändamålet. Därav ansågos 520,000 kronor, motsvarande prisläget den 1 juli 1941, böra belasta femårsplanens kostnadsram.

I sin skrivelse angående medelsbehoven under kapitalbudgeten för marinen för nästkommande budgetår har *marinförvaltningen* hemställt, att ytterligare ett belopp av 1,096,000 kronor måtte beräknas för här ifrågasvarande ändamål. Av beloppet avsåges 800,000 kronor för påbörjande av en ny anläggning — i sin helhet kostnadsberäknad till 1,575,000 kronor och avsedd att färdigställas först under budgetåret 1945/46 — medan för komplettering av en befintlig anläggning erfordrades 66,000 kronor och för uppförande av bostäder för tillsynsmän och förrädsbiträden vid vissa anläggningar 230,000 kronor, allt enligt prisläget den 1 juli 1941.

I sistberörda fråga har *försvarets bostadsanskaffningsnämnd* i remissyttrande den 23 september 1943 förklarat sig tillstyrka marinförvaltningens här ifrågasvarande förslag, varvid nämnden förutsatt, att för lösandet av bostadsfrågorna på bästa möjliga sätt på varje särskild ort samråd mellan ämbetsverket och nämnden komme att äga rum.

Överbefälhavaren har i särskild skrivelse den 30 september 1943 angående anläggningar för bombsäker lagring av drivmedel tillstyrkt bland annat marinförvaltningens framställning i vad densamma avsåge medel för påbörjande av en ny dylik anläggning.

Ärendet är av den natur, att en fullständig redogörelse för detsamma icke torde böra lämnas till statsrådsprotokollet. Närmare upplysningar torde få inhämtas genom de handlingar, som komma att överlämnas till riksdagens vederbörande utskott.

Jag finner mig böra biträda marinförvaltningens förslag i vad detsamma avser påbörjande av en ny samt komplettering av en befintlig anläggning. Däremot torde med uppförandet av bostäder vid anläggningarna kunna anstå i avvaktan på en detaljerad utredning rörande behovet i fredstid av tillsynspersonal på varje särskild plats.

*Departements-
chefen.*

I enlighet med det anförda beräknar jag medelsbehovet för brännoljecisterner vid flottan för nästkommande budgetår till 866,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Kompletterande anläggningar och arbeten vid sjökrigsskolan i Näsby. På förslag av Kungl. Maj:t (propositionen 1941: 330, 1942 års statsverksproposition, kapitalbudgeten, bilaga 2, punkt 12, samt propositionen 1943: 2, bilaga 13, punkt 5) har riksdagen till nybyggnader för sjökrigsskolan anvisat tillhoppa

4,240,000 kronor, av vilket belopp 2,070,000 kronor ansetts böra belasta försvarsbeslutets kostnadsram. På sätt framgår av sistnämnda proposition anmälde marinförvaltningen i skrivelse den 18 november 1942 sin avsikt att framdeles inkomma med medelsäskande för tillgodoseende av vissa av chefen för sjökrigsskolan såsom erforderliga ansedda ytterligare anläggningsarbeten för sjökrigsskoleetablissemnet.

Sedan marinförvaltningen i skrivelse den 10 februari 1943 såsom erforderliga kompletterande anläggningar angivit närstridsbana, handgranatsbana och förråd för övningsammunition, enligt prisläget den 1 juli 1941 kostnadsberäknade till sammanlagt 23,000 kronor, samt simhall och magasinsbyggnad, enligt samma prisläge kostnadsberäknade till 205,000 kronor, framhöll jag vid anmälan av propositionen 1943: 222 (sid. 127), att enligt min mening med simhallen och magasinsbyggnaden borde kunna anstå till tid efter utgången av femårsperioden 1942/47, medan däremot utrymme syntes böra beredas inom femårsplanens ram för närstridsbana, handgranatsbana och förråd för övningsammunition. I avsaknad av utredning rörande kostnaderna härför kunde jag icke bedöma, i vad mån det av marinförvaltningen angivna beloppet kunde bli erforderligt för ifrågavarande ändamål.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för budgetåret 1944/45 har nu marinförvaltningen närmare angivit vilka byggnadsarbeten som avsåges samt kostnaderna för desamma enligt följande uppställning.

Sprängämnesförråd, insprängt i berg och försett med tak av armerad betong, byggnadsvolym cirka 40 kubikmeter	kronor	7,500
Förråd för gasmateriel, utfört med stomme av trä och med en beklädnad av korrugerad plåt, byggnadsvolym cirka 40 kubikmeter	»	1,500
Inhägnad kring ovannämnda förråd	»	400
Handgranatsbana, utförd av trä och omfattande 12 fack	»	5,500
Värn för vänjningsövningar, utfört av betong, längd cirka 12 meter	»	2,700
Närstridsbana för 10 olika övningsmoment	»	3,100
Fältidrottsmärkesbana för 6 olika övningsmoment	»	2,300
Summa kronor		23,000

Departements-
chefen.

Efter den utredning som numera förebragts finner jag mig kunna tillstyrka, att av marinförvaltningen begärda medel, 23,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941, beräknas för de föreslagna kompletterande anläggningarna och arbetena vid sjökrigsskolan i Näsby.

Ostkustens marindistrikt.

STOCKHOLMS ÖRLOGSSTATION.

Vatten-, avlopps- och reningsanläggningar vid Stockholms örlogsstation. Efter framställning av Kungl. Maj:t i 1942 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2, sid. 23 och 24) har riksdagen för budgetåret 1942/43 anvisat ett reservationsanslag av 123,000 kronor för vatten-, avlopps- och reningsanläggningar vid Stockholms örlogsstation. Av propositionen inhämtas, att

23,000 kronor avsågos för omläggning av vissa vatten- och avloppsledningar i Djurgårdsstaden, medan återstoden avsågs för åtgärder motsvarande dem som Stockholms stad under de senare åren utfört för att icke med avloppsvatten förorena Norrström.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för marinen under kapitalbudgeten för nästkommande budgetår har *marinförvaltningen* bland annat upptagit frågan om vattenledningar m. m. vid Stockholms örlogsbas och därvid till en början anmält, att nyssnämnda belopp om 23,000 kronor tagits i anspråk för avsedda arbeten å Djurgården, medan resterande 100,000 kronor ännu ej vore disponerade. Marinförvaltningen har ytterligare anfört i huvudsak följande.

Enligt det ursprungliga programmet skulle sistnämnda belopp användas för reningsanläggningar i anslutning till örlogsbasens avloppsnät. Vattenområdena kring Skepps- och Kastellholmarna måste av hygieniska och estetiska skäl saneras, vilket kunde ske genom anläggandet av ett flertal emscherbrunnar i förening med viss omläggning av ledningsnätet. Att sålunda föreslagna åtgärder trots detta ännu icke kommit till utförande sammanhängde därmed, att Stockholms stad övervägde att ytterligare komplettera reningsprocesserna inom stadens reningsverk vid Henriksdal. För närvarande utfördes där endast s. k. mekanisk rening, motsvarande den reningsgrad, som genom föreslagna emscherbrunnar å Skepps- och Kastellholmarna skulle ernås. Överginge staden, såsom planerades, till höggradig rening vid Henriksdal, bleve de föreslagna åtgärderna inom örlogsbasen icke tillräckliga. Hälsovårdsnämnden i Stockholm ansåge sig därvid kunna påkalla, att allt avloppsvatten från Skeppsholmen antingen underkastades motsvarande reningsförfarande i separat anläggning å holmen, eller tillfördes stadens avskärande ledningar på Blasieholmen. Det första alternativet måste omedelbart förkastas såsom både anläggningsekonomiskt och driftstekniskt ogenomförbart. Om de tidigare planerade anordningarna för låggradig rening å Skeppsholmen kommit till utförande, skulle dessa vid en framtida nära förestående övergång till fullständigare reningsmetoder vara av föga värde, enär anordningarna icke skulle kunna inpassas i det därvid erforderliga ledningssystemet. För Skeppsholmens sanering i avloppshänseende syntes, enligt vad som kunde bedömas, bliva nödvändigt att dels utföra en avskärande ledning å Skeppsholmen, dels förena denna med stadens uppsamlingsledning å Blasieholmen medelst en dykarledning.

På det stadium förhandlingarna med staden vid tiden för avgivandet av ämbetsverkets skrivelse befunne sig, hade man anledning antaga, att Kastellholmen icke — på sätt ovan angivits beträffande Skeppsholmen — behövde anslutas till stadens nät. Det relativt ringa antal personer, som där vistades, gjorde det möjligt att endast efter låggradig rening i emscherbrunnar utsläppa avloppsvattnet i Strömmen. Detta gällde dock endast under den förutsättningen, att bebyggelsen å Kastellholmen icke underginge väsentliga förändringar. Enär berörda områden icke vore stadsplanlagda, ankomme det på kronan att sörja för här behandlade åtgärders genomförande.

Beträffande kostnaderna för avloppsfrågornas ordnande efter här skisserade linjer finge ämbetsverket meddela följande.

Framställningar hade gjorts hos gatunämnden i Stockholm, att staden skulle sörja för merkostnader utöver tillgängliga 100,000 kronor för holmarnas anslutning till stadens avloppsnät. Därvid hade staden, under hänvisning till att holmarna icke låge inom stadsplanlagt område, meddelat, att staden icke ansåge sig kunna påtaga sig några kostnader för avloppsanläggningar å holmarna. Enligt skrivelse från Stockholms stads gatukontor hade staden emellertid åtagit sig att till främjande av frågans snara lösning bestrida kost-

naderna för anslutningsledningarna från Skeppsholmen till stadens ledningssystem, omfattande dykarledning från Skeppsholmens norra hörn till Nybrokajen samt ny ledning i sistnämnda gata fram till befintlig ledning. Dessa arbeten beräknades kosta cirka 90,000 kronor, vilket belopp skulle utgöra stadens bidrag till kostnaderna för Skeppsholmens anslutning till stadens nät. Staden hade därvid framhållit, att densamma genom detta åtagande sträckte sig utöver sin skyldighet i här berörda angelägenhet. Samtidigt hade gatunämnden hemställt om godkännande av problemets lösning efter här skisserade linjer.

De kostnader, som skulle åvila kronan för reningsanordningar inom örlogstationen, uppginge enligt prisläget den 1 juli 1941 till nedan angivna belopp.

För Djurgårdsstaden	kronor	23,000
För Kastellholmen	»	23,500
För Skeppsholmen	»	200,000
Summa kronor		246,500

Då marinförvaltningen för ändamålet disponerar 123,000 kronor, har ämbetsverket nu anmält behov av ytterligare 123,500 kronor. Arbetena borde enligt marinförvaltningen komma till utförande under budgetåret 1944/45.

*Departements-
chefen.*

Marinförvaltningens nu framlagda förslag beträffande reningsanläggningar å Skepps- och Kastellholmarna går ut på att — i stället för att med anlitande av tillgängliga medel anlägga emscherbrunnar m. m., vilka åtgärder, därest Stockholms stad såsom planerats övergår från mekanisk till högggradig rening, bli otillräckliga — redan nu ansluta hela Skeppsholmen till stadens ledningsnät. Stockholms stad har förklarat sig villig att såtillvida bidraga till ifrågavarande arbetens utförande, att staden under förutsättning att av statsmedel beviljas erforderligt anslag till de övriga anläggningar, som erfordras för Skeppsholmens anslutning till stadens avloppssystem, åtagit sig att bestrida kostnaderna för anslutningsledningarna från Skeppsholmen till nyssnämnda system.

Då enligt inhämtade upplysningar det torde vara en tidsfråga, när staden övergår till högggradig rening, finner jag i likhet med ämbetsverket, att den tidigare planerade reningen i emscherbrunnar, vilken är det minimum som kan fordras, icke bör komma till utförande utan att avloppsfrågan bör lösas på längre sikt. Den ur såväl ekonomisk som praktisk synpunkt lämpligaste lösningen synes därvid vara att dels utföra en avskärande ledning å Skeppsholmen, dels förena denna med stadens uppsamlingsledning å Blasieholmen medelst en dykarledning. Då staden enligt vad nyss anförts åtagit sig att bestrida kostnaderna för sistnämnda ledning, torde nu medel böra beräknas för arbetena i övrigt, varvid enligt marinförvaltningens kalkyler 123,500 kronor bli erforderliga utöver redan anvisat belopp. Jag hemställer sålunda, att för nästa budgetår ett belopp av 123,500 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 beräknas för här ifrågavarande ändamål.

Utbyte av högtrycksångpannor m. m. Vid anmälan av propositionen 1943: 222 (sid. 137 och 138) föreslog jag, att en av marinförvaltningen den 19 november 1942 gjord framställning avseende anvisande av medel å förskottsstat för utbyte av dels två i matinrättningens kokhus befintliga högtrycksångpannor,

dels ock en överbelastad panna i torpeddepartementets byggnad jämte vissa därmed sammanhängande rörarbeten, allt till en beräknad kostnad enligt prisläget den 1 juli 1942 av 57,500 kronor, måtte såtillvida bifallas, att 45,500 kronor beräknades inom femårsplanens kostnadsram för utbyte av ångpannorna i kokhuset, medan beträffande framställningen i övrigt utredning syntes böra förebringas rörande möjligheten att bestrida de återstående kostnaderna med underhållsmedel eller medel som anvisats för modernisering av Stockholms örlogsvärv. Riksdagen biträdde vad sålunda föreslagits.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för nästkommande budgetår har *marinförvaltningen* i ämnet anfört bland annat följande.

Efter prövning har marinförvaltningen funnit sig icke utan eftersättande av annat angeläget objekt kunna bestrida ifrågavarande kostnader med redan anvisade medel, enär dels medlen för moderniseringsarbeten vid örlogsstationen äro mycket begränsade, dels de årliga disponibla underhållsmedlen — på grund av, i brist på medel, åratals eftersatt rationellt underhållande av marinens byggnader — visat sig icke tillnärmelsevis vara tillräckliga. I anledning härav blir sålunda ifrågavarande belopp om 7,500 kronor för berört ändamål under femårsperioden erforderligt, varvid kostnadsramen bör belastas med 6,500 kronor.

Prisstegringen fram till den 1 juli 1943 utgör 1,000 kronor.

Ifrågavarande arbete har tilldelats angelägenhetsgrad I samt beräknas komma till utförande under budgetåret 1944/45.

De av marinförvaltningen föreslagna åtgärderna för utbyte av en överbelastad panna i torpeddepartementets byggnad m. m. synas ofrånkomliga, och med hänsyn till resultatet av den utredning, som numera i denna fråga verkställes av marinförvaltningen, torde medel böra beräknas inom femårsplanens kostnadsram. I enlighet med ämbetsverkets förslag bör ett belopp av 6,500 kronor — motsvarande kostnaderna enligt prisläget den 1 juli 1941 — beräknas för ändamålet.

*Departements-
chefen.*

Tillbyggnad av exercisskolan för riktövningsbatteri. På sätt framgår av mitt yttrande till statsrådsprotokollet vid anmälan av propositionen 1943:222 (sid. 139 och 140) fann jag tveksamt, huruvida ett av marinförvaltningen framlagt förslag rörande tillbyggnad av exercisskolan innebure den lämpligaste lösningen av ifrågavarande spörsmål. Då jag bland annat ansåg det kunna ifrågasättas, huruvida vissa av ämbetsverket föreslagna verkstadsutrymmen i storleken 3 × 3 meter borde komma till utförande, fann jag mig för det dåvarande icke böra beräkna medel för ändamålet.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för nästkommande budgetår har *marinförvaltningen* anfört, att ämbetsverket efter ytterligare prövning av det tidigare framlagda förslaget och då ifrågavarande verkstadsutrymmen enligt inspektören för sjöartilleriet syntes tillräckliga för de ändamål, vartill de vore avsedda, icke ansåge annan lämplig lösning av frågan kunna ernås inom femårsplanens kostnadsram. Kostnaderna beräknades till 18,500 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Prisstegringen fram till den 1 juli 1943 utgjorde cirka 2,500 kronor. Arbetet hade tilldelats angelägenhetsgrad I och beräknats komma till utförande under budgetåret 1944/45.

Departements-
chefen.

Efter besök på platsen finner jag icke anledning frågå mitt tidigare ställningstagande beträffande marinförvaltningens ånyo framlagda förslag, avseende anskaffande av laddövningsrum samt vissa smärre utrymmen för vapensmed och snickare i anslutning till exercisskolan genom uppförandet av en tillbyggnad till denna. Lokalbehovet i fråga torde således böra tillgodoses utan nybyggnad. Vad särskilt verkstadsutrymmena beträffar torde de enkla reparationer varom här är fråga lämpligen kunna förläggas antingen till den i omedelbar närhet av exercisskolan befintliga gevärswerkstaden inom örlogsvarvets område eller till den s. k. kasernslöjden, som omhänderhar reparationer av möbler och övriga inventarier i kasernerna. Att exercisskolans materiel sorterar under särskild uppbördsman bör icke få utgöra hinder för ett rationellt utnyttjande av redan befintliga anläggningar.

Transformatorstation m. m. Sedan marinförvaltningen i skrivelse den 27 april 1943, under framhållande av att medelsbehovet vore motiverat ur beredskapssynpunkt, hemställt, att ett belopp av 26,000 kronor måtte ställas till ämbetsverkets förfogande från förskottsanslag för elektrifiering av viss köksutrustning vid matinrättningar vid Stockholms örlogsstation, fann Kungl. Maj:t genom beslut den 14 maj 1943 framställningen icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för nästkommande budgetår har marinförvaltningen återkommit till denna fråga och för ändamålet hemställt om ett belopp av 22,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Härom har ämbetsverket anfört i huvudsak följande.

I skrivelsen den 27 april 1943 hade marinförvaltningen redogjort för den befintliga köksutrustningen vid ifrågavarande matinrättning och därvid framhållit, att utrustningen dels vore otillräcklig för portionsantalet, dels i vissa avseenden omodern, varigenom arbetena i köket måste bedrivas i starkt forcerat tempo med oproportionerligt stor biträdespersonal, vilket medförde oekonomisk drift och otillfredsställande förhållanden. Med anledning därav erfordrades dels en utökning av kokutrustningen, dels en modernisering och utökning av stekutrustningen. Speciellt vid avsedd övergång till kvinnlig kökspersonal — sådan övergång hade nu skett — vore det nödvändigt att befintlig utrustning vore lämpad för sådan arbetskraft.

Den erforderliga utökningen och moderniseringen av köksutrustning föresloges ske genom anskaffande av elektriskt drivna kok- och stekapparater, då elektrisk uppvärmning av kompletteringsutrustningen bleve gynnsammast ur ekonomisk synpunkt. För att den sålunda planerade köksutrustningen skulle kunna anslutas till örlogsvarvets kraftcentrals distributionsnät erfordrades emellertid, att en transformatorstation ordnades i matinrättningens källarvåning. Marinförvaltningen åberopade därvid även de fördelar, som ur driftsäkerhetssynpunkt skulle ernås med en kombination av ångdrivna och elektriskt drivna köksapparater.

Vad beträffade kokutrustningen föranleddes elektrifieringen bland annat av att den befintliga ångpanneanläggningen ej medgäve ytterligare anslutning. Efter det utbyte av de befintliga förslitna högtrycksångpannorna för kokhuset, som möjliggjorts med anlitande av härför anvisade medel, beräknades jämväl nytillkommande kokapparater kunna anslutas till ånganläggningen. Erforderlig modernisering och utökning av matinrättningens stekutrustning, vilken för närvarande endast bestode av en gasspis

av alltför liten kapacitet för portionsantalet, borde emellertid ske genom anskaffning av elektriskt driven apparatur. Till följd därav föreläge alltså för marinrättningens del behov av den transformatorstation, till vilken marinförvaltningen i sin skrivelse den 27 april 1943 hemställt om medel. Därtill komme, att den i omedelbar närhet av marinrättningen liggande kasern III nyligen utbyggt med bland annat matsal och diverse verkstäder samt att en sjukavdelning inretts i kasernen. Den erforderliga elektriska energien för dessa byggnaders installationer hade, på grund av att befintligt fördelningsnät i kasernerna vore överbelastat, måst uttagas genom olika provisoriska anordningar från andra håll. Bland annat hade provisorisk anslutning måst ordnas för röntgenutrustningen i sjukavdelningen. Dessa provisorier vore emellertid av sådan art, att de ej kunde tillåtas bli bestående, varför installationerna borde anslutas på ett mera tillfredställande sätt. Marinförvaltningen hade beräknat, att det vore lämpligt ansluta installationerna till den föreslagna transformatorstationen, varför det även ur denna synpunkt vore ett trängande önskemål att transformatorstationen i fråga komme till utförande.

Kostnaderna för densamma, beräknade enligt prisläget den 1 juli 1941, uppginge till 22,000 kronor. Prisstegringen fram till den 1 juli 1943 utgjorde 4,000 kronor.

Anläggningen borde hänföras till angelägenhetsgrad I och komma till utförande snarast möjligt eller senast under budgetåret 1944/45.

Då de av marinförvaltningen i skrivelsen den 27 april 1943 föreslagna *Departements- chefen.* arbetena vid örlogsstationens marinrättning ansågos vara av den art att medel för desamma icke kunde utgå av anslag å förskottsstat, kunde berörda framställning icke av Kungl. Maj:t bifallas. Emellertid synes det, särskilt med tanke på den övergång till huvudsakligen kvinnlig köksbiträdespersonal som nyligen ägt rum, angeläget, att ifrågavarande arbeten snarast komma till utförande, och jag förordar därför i enlighet med marinförvaltningens förslag, att ett belopp av 22,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 beräknas för transformatorstation m. m. vid Stockholms örlogsstation. Enligt vad jag inhämtat kan marinförvaltningen av medel som stå till ämbetsverkets förfogande bestrida kostnader för den med moderniseringsarbetena sammanhängande anskaffningen av köksutrustningen. Det må framhållas, att de planerade rationaliserings- och moderniseringsarbetena beräknats medföra viss minskning av behovet av värnpliktig handräckningspersonal.

STOCKHOLMS ÖRLOGSVARV.

Förlängning av Gustaf V:s docka. För ifrågavarande arbete — i sin helhet kostnadsberäknat till 1,000,000 kronor enligt prisnivån den 1 juli 1941 — beräknade 1943 års riksdag efter förslag i propositionen 1943:222 (sid. 140 och 141) för innevarande budgetår ett belopp av 345,000 kronor, varav 300,000 kronor såsom hänförliga till prisläget den 1 juli 1941 ansågos böra belasta femårsplanens kostnadsram.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för nästkommande budgetår har marinförvaltningen föreslagit, att kostnaderna för hela projektet skola fördelas på budgetåren 1943/47 enligt följande plan.

Budgetåret 1943/44		kronor	300,000
» 1944/45		»	300,000
» 1945/46		»	250,000
» 1946/47		»	150,000
Summa kronor			1,000,000

Prisstegringen fram till den 1 juli 1943 har beräknats till 150,000 kronor.

Departements-
chefen.

Förlängningen av Gustaf V:s docka är betingad av nödvändigheten att därstädes kunna mottaga de båda av 1940 års urtima riksdag beslutade kryssarna. Med hänsyn till beräknad tidpunkt för kryssarnas färdigställande synes den föreslagna fördelningen av kostnaderna, såvitt nu kan bedömas, lämplig, varför jag tillstyrker, att för nästkommande budgetår på grundval av prisläget den 1 juli 1941 ett belopp av 300,000 kronor beräknas för ändamålet.

Kompletteringsarbeten vid torpedbåtsbasen å Ostkusten. För anordnande av slipar, förvaringshallar och andra baseringsanordningar för motortorpedbåtar och minsvepare ha, med början vid 1940 års urtima riksdag, anvisats betydande belopp. En närmare redogörelse härutinnan återfinnes i propositionen 1942: 316 (sid. 72—76), vartill jag i detta sammanhang torde få hänvisa. Därav framgår bland annat, att för en torpedbåtsbas å Ostkusten anvisats tillhopa 620,000 kronor, varjämte ett senare uppkommet underskott, sedan marinförvaltningen därtill av Kungl. Maj:t bemyndigats, täckts medelst ianspråktagande av huvudsakligen viss del av ett för Göteborgs örlogsdepå avsett belopp.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för nästkommande budgetår har *marinförvaltningen* anført, att det sedan de olika anläggningarna numera färdigställts visat sig, att ytterligare kompletteringsarbeten vore erforderliga vid torpedbåtsbasen å Ostkusten ävensom att en brist möjligen kunde komma att uppstå å det för Göteborgs örlogsdepå avsedda beloppet. Vidkommande sistnämnda fråga påginge ännu en av marinförvaltningen anbefalld utredning, varför marinförvaltningen hemställde att framdeles få återkomma med de förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Av de ytterligare krav på komplettering av torpedbåtsbasen å Ostkusten, som numera framkommit sedan basen någon tid varit i bruk, har marinförvaltningen funnit följande arbeten erforderliga.

Anordnande av stängsel. Vid projekterandet av ifrågavarande anläggning hade ej några kostnader beräknats för anordnande av stängsel, men sedan anläggningen varit i drift, hade ett dylikt visat sig erforderligt. Kostnaden därför beräknades till 3,500 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Uppförande av bergum för torpedspetsar m. m. Ifrågavarande bergum hade tidigare beräknats bliva utförda med hjälp av statens arbetsmarknadskommission. Med hänsyn till de inskränkningar, kommissionen till följd av bristen på arbetslösa måste vidtaga i sina arbeten, kunde utförandet av ifrågavarande bergum nu ej längre ske på sätt tidigare tänkts. Merkostnaden i anledning därav beräknades till 14,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Anläggning av skyddstak m. m. för bensintankar och berg-
rum. Då det visat sig, att berget i ifrågavarande berg-
genomsläppligt än vad tidigare funnits anledning förmoda, måste särskilt
skyddstak komma till utförande över bensintankarna för att skydda desamma
mot vattenstänk och därav följande underhållssvårigheter. Därjämte borde
även särskild ventilationsanläggning anordnas. Kostnaden för ifrågavarande
anordningar beräknades enligt prisläget den 1 juli 1941 till 8,500 kronor.

Sammanlagda kostnaden för ovanstående anordningar vid torpedbåts-
basen å Ostkusten har sålunda av marinförvaltningen enligt prisläget den
1 juli 1941 beräknats till 26,000 kronor, vartill komme merkostnader på grund
av prisstegring till den 1 juli 1943, uppskattade till 4,000 kronor.

Enär de av marinförvaltningen angivna kompletteringsarbetena å torped-
båtsbasen å Ostkusten synas angelägna och kostnadsberäkningarna icke givit
mig anledning till erinran, beräknar jag ett belopp av 26,000 kronor enligt
prisläget den 1 juli 1941 för ändamålet. Beträffande den av marinförvalt-
ningen berörda frågan om eventuell brist i det för basen vid Göteborgs
örlogsdepå anvisade beloppet torde resultatet av den av marinförvaltningen
anbefallda utredningen böra avvaktas.

*Departements-
chefen.*

HÅRSFJÄRDENS DEPÅ.

Ytterbelysning vid depån. För detta ändamål upptog marinförvaltningen
i sin skrivelse den 10 februari 1943 ett belopp av 6,000 kronor, varav 500
kronor angåvos motsvara prisstegring under tiden den 1 juli 1941—den 1
juli 1942. Arbetet hänfördes till angelägenhetsgrad I. Då möjlighet saknades
att utan närmare utredning bedöma vare sig angelägenheten i och för sig av
ytterbelysningens anordnande eller medelsbehovets storlek upptogs icke
något belopp för ändamålet för innevarande budgetår.

Bland medelsbehoven för nästkommande budgetår har emellertid *marin-
förvaltningen* ånyo upptagit ett belopp av 5,500 kronor för detta ändamål
under åberopande av att ämbetsverket med hänsyn till betydelsen av de
anordningar, som vore knutna till depån — avseende dels befintliga, dels
under utförande varande byggnader m. m. — funne anordnandet av viss ytter-
belysning därstädes nödvändig, om icke risk för olycksfall ävensom svårig-
heter i avseende på driften skulle uppstå under den mörka årstiden. Beloppet
fördelade sig med 4,000 kronor å utläggande av belysningskabel, 800 kronor
å belysningsarmatur och 700 kronor å stolpar. Prisstegringen fram till den
1 juli 1943 kunde beräknas till 1,000 kronor.

Den föreslagna ytterbelysningen torde nu böra anordnas, varför jag för
ändamålet beräknar 5,500 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

*Departements-
chefen.*

Hydrofonhall. Sedan en provisorisk hydrofonhall år 1941 uppförts å
Märsgarn, har *marinförvaltningen* nu hemställt, att medel måtte beräknas för
uppförande av en ny mera permanent dylik anläggning å närmare angiven
plats, där elektrisk kraft, lyse, bryggor m. m. redan finnes och där andra

utbildningsanstalter av liknande karaktär vore belägna. Kostnaderna för detta arbete, som tilldelats angelägenhetsgrad I, beräknades till 40,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

*Departements-
chefen.* Med uppförandet av ny hydrofonhall synes utan alltför stora olägenheter kunna anstå, varför jag för närvarande icke anser mig böra beräkna medel för ändamålet.

STOCKHOLMS KUSTARTILLERIFÖRSVAR OCH VAXHOLMS KUSTARTILLERIREGEMENTE.

Utbyggnad av värmecentral m. m. vid Vaxholms kustartilleriregementes förläggning. På förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1943: 222 (sid. 151) har riksdagen (skrivelse nr 335) medgivit, att ett belopp av 50,000 kronor — varav 46,000 kronor ansetts böra belasta femårsplanens kostnadsram — må beräknas för tillbyggnad av underofficersmäss vid Vaxholms kustartilleriregemente. Vidare har riksdagen (skrivelse nr 411) lämnat utan erinran ett av Kungl. Maj:t i propositionen 1943: 287 framlagt förslag, att för ombyggnad och modernisering av tjänstebostäder vid Vaxholms kustartilleriregemente å Rindön skulle för innevarande budgetår beräknas ett belopp av, inklusive administrationskostnader, 520,000 kronor, varav 470,000 kronor ansetts motsvara prisläget den 1 juli 1941. Marinförvaltningen hade för ändamålet äskat ett belopp av 1,075,000 kronor.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för nästkommande budgetår har marinförvaltningen anført, att en av ämbetsverket i skrivelse den 27 augusti 1942 gjord framställning om medelstilldelning för bland annat värmecentral för underofficersmässen icke medfört medelsanvisning. Då arbetena med mässbyggnadens om- och tillbyggnad borde utföras samtidigt med värmeförsörjningens ordnande, hemställde ämbetsverket, som hade för avsikt att uppskjuta byggnadsarbetena i underofficersmässen till dess medel för värmecentral bleve tillgängliga, att 20,000 kronor måtte beräknas för ändamålet.

I fråga om ombyggnad och modernisering av tjänstebostäder funne marinförvaltningen med hänsyn till den rådande bostadsbristen vid Vaxholms kustartilleriregementes förläggning, att det ursprungligen framlagda förslaget i dess helhet borde utföras, så mycket mer som dettas genomförande utgjorde en förutsättning för att de genom andra statliga myndigheters föranstaltande igångsatta bostadsproducerande åtgärderna skulle bli tillräckliga. För detta ändamål syntes, i anslutning till de tidigare framlagda beräkningarna, ett belopp av 480,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 böra ställas till förfogande för budgetåret 1944/45.

*Departements-
chefen.* Vid bedömandet av marinens medelsbehov under kapitalbudgeten för innevarande budgetår beräknades icke medel för värmecentral för underofficersmässen, enär något särbelopp för detta ändamål icke äskats av marinförvaltningen. Med hänsyn till att de topografiska förhållandena på platsen icke torde medgiva utförandet av en enda värmecentral för etablissemnet utan värmeförsörjningen måste baseras på ett flertal anläggningar och då av praktiska

skäl värmecentralanläggningen och övriga byggnadsarbeten vid underofficersmässen böra utföras samtidigt, finner jag mig kunna tillstyrka, att av marinförvaltningen föreslaget belopp, 20,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941, nu beräknas för ifrågavarande ändamål.

Beträffande åter marinförvaltningens hemställan om ytterligare medel för ombyggnad och modernisering av tjänstebostäder saknas enligt min mening anledning för statsmakterna att nu binda sig för ett vidlyftigare program än det som fastställdes av 1943 års riksdag. Innan beslut fattas om ytterligare ombyggnadsarbeten, torde resultaten av övriga åtgärder från det allmännas sida för undanröjande av bostadsbristen i Vaxholm och å Rindön böra avvaktas.

Förbättring av förlägningsförhållandena å Korsö. För utbyggande av matinrättning, uppförande av vakt- och arrestlokaler samt omläggning av yttre ledningar å Korsö hemställde marinförvaltningen om ett anslag av 86,000 kronor för innevarande budgetår. Såsom av propositionen 1943: 222 (sid. 154) framgår, fann jag mig kunna tillstyrka, att för omläggning av yttre ledningar å Korsö ett belopp av 9,000 kronor enligt prisnivån den 1 juli 1941 finge tagas i anspråk. Ehuru jämväl övriga av marinförvaltningen föreslagna åtgärder syntes i och för sig önskvärda, fann jag mig av kostnadsskäl icke för det dåvarande kunna biträda desamma.

Marinförvaltningen har i sin skrivelse angående medelsbehoven för nästa budgetår återkommit till frågan om en förbättring av förlägningsförhållandena å Korsö och i sådant hänseende yrkat, att utöver det redan beviljade beloppet, 9,000 kronor, ytterligare 55,100 kronor måtte beräknas för ändamålet.

Ärendet är av den natur, att en närmare redogörelse för detsamma icke torde böra lämnas till statsrådsprotokollet. Närmare upplysningar därom torde böra inhämtas genom de handlingar, som komma att överlämnas till riksdagens vederbörande utskott.

Med hänsyn bland annat till ett i ärendet företett intyg från vederbörande hälsovårdsnämnd anser jag mig numera böra för ändamålet beräkna det av marinförvaltningen angivna beloppet, 55,100 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. *Departements-
chefen.*

Gotlands marindistrikt.

1941 års försvarsutredning upptog för Gotlands marindistrikt följande byggnadsarbeten, nämligen *dels* under rubriken För marinen gemensamma anläggningar ett belopp av 1,000,000 kronor för nybyggnad av hamn- och verkstadsanläggning, *dels* under rubriken Gotlands kustartilleriförsvar och Gotlands kustartillerikår tillhopa 2,600,000 kronor för ett flertal om- och nybyggnadsarbeten, därav 1,330,000 kronor, exklusive administrationskostnader, för bostadslägenheter, *dels ock* under rubriken Fårösunds förrådsdepå ett belopp av 300,000 kronor för uppförande av förrådsbyggnader för artilleri- och torpedammuniton.

I propositionen 1942:210 och riksdagens skrivelse 1942:374 gjordes ingen annan erinran mot ifrågavarande beräkningar än att för bostadslägenheter upptogs allenast 800,000 kronor.

1942 års riksdag anvisade för anläggningsarbeten i Fårösund tillhopa 1,900,000 kronor för budgetåren 1941/42 och 1942/43 på sätt framgår av följande uppställning.

Hamnanläggning m. m. (prop. nr 316 s. 76; riksd. skr. nr 446 p. 18:o)	kronor 1,200,000
Sjukhuslokaler (prop. nr 328 p. 3; riksd. skr. nr 410 p. 3)	» 290,000
Exercishall med mätthus (prop. nr 270 s. 60; riksd. skr. nr 376 s. 12)	» 200,000
Fritidsbyggnad (prop. nr 187 p. 3:o; riksd. skr. nr 202 p. 3:o)	» 210,000

För marindistriktet gemensamma anläggningar. Såsom av redogörelsen här ovan framgår föreslog Kungl. Maj:t i propositionen 1942:316 anvisande av 1,200,000 kronor för hamnanläggning m. m. vid Fårösund. Vid anmälan av propositionen yttrade jag bland annat, att enligt verkställda undersökningar en ur militär synpunkt godtagbar hamnanläggning kunde anordnas för en kostnad av 1,100,000 kronor. Då emellertid hamnens användbarhet ej oväsentligt ökades om med hamnen förenades en verkstadsanläggning, hade jag intet att invända mot ett av marinförvaltningen framlagt förslag om anordnande av en mindre verkstad i samband med hamnanläggningen i stället för den nuvarande, som låge omkring 800 meter från hamnen. Kostnaderna för verkstadsanläggningen borde enligt min mening begränsas till 100,000 kronor, inberäknat utgifter för inredning.

Mot vad sålunda anförts har riksdagen icke haft något att erinra. Genom beslut den 2 oktober 1942 har Kungl. Maj:t sedermera ställt förenämnda belopp av 1,200,000 kronor till marinförvaltningens förfogande för ändamålet.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för nästkommande budgetår har *marinförvaltningen* beträffande verkstadsfrågan i Fårösund anfört i huvudsak följande.

Reparationsverksamheten inom Gotlands kustartillerikår vore för närvarande starkt decentraliserad. På grund av verkstädernas spridda läge kunde icke något rationellt samarbete bedrivas mellan anläggningar, som arbetade med likartad materiel. Det för verkstäderna gemensamma materialförrådet låge dessutom på ett avstånd av cirka 700 meter från den nuvarande s. k. tygverkstaden, vilket gjorde att hämtning av materiel för reparationsarbeten medförde avsevärda tidsförluster. Det låge nära till hands att uppdelade reparationsverksamheten på två verkstadsområden, varav verkstadsområde I skulle avses för reparation av motorfordon, bilar, bussar, traktorer, maskinvagnar etc. och verkstadsområde II för reparation i första hand för båtmateriel i samband med hamnanläggning och slip men därjämte för reparation av pjäser, strålkastare, radio-, telefon och elektroteknisk materiel, sadelmakeri, måleri och snickerier.

Med hänsyn till redan befintliga verkstäder för reparation av motorfordon etc. borde nämligen denna verksamhet bibehållas på nuvarande plats i nära anslutning till befintliga garage och befintlig serviceverkstad. Med anledning härav borde den nuvarande tygverkstaden omändras så att densamma bleve bättre disponerad för reparation av ovannämnda materiel. För att erhålla en smidigare organisation borde den reservmateriel, som för närvarande funnes i lager vid materielförrådet, överflyttas till motorverkstaden, samt plats beredas för motoringenjör med expedition i samma byggnad. Härigenom skulle motorverkstaden få en mera fristående ställning i förhållande till övrig verkstadsverksamhet. Kostnaderna för omändring av tygverkstaden till motorverkstad beräknades av marinförvaltningen till 17,200 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. För inom verkstadsområde II erforderliga åtgärder beräknades kostnaderna till 55,500 kronor, varav större delen eller 51,600 kronor belöpte å en planerad förlängning av den under uppförande varande tygverkstaden för att därigenom kunna inrymma skeppsbyggnadsingenjör med tillhörande expedition och ritkontor, vilka nu vore inrymda i den ungefär mitt emellan verkstadsområdena I och II placerade tygförvaltningsbyggnaden. Förlängningen avsåg även att tillgodose möjligheten att inrymma snickeri och båtverkstad, måleriverkstad och sadelmakeri. Alternativt kunde i stället för förlängning av tygverkstaden uppförande av vissa baracker ifrågakomma, varigenom kostnaderna kunde nedbringas från 51,600 till 30,700 kronor. Alternativet vore dock behäftat med vissa svagheter.

Av marinförvaltningen nu föreslagna åtgärder för rationalisering av verkstadsdriften vid Färösund torde i och för sig innebära en förbättring av driftsförhållandena. Ett bifall till förslaget skulle emellertid i realiteten innebära — förutom ett mindre anslag till motorverkstad — en avsevärd förstärkning av anslaget till verkstadsanläggningen vid den nya hamnen. Då såsom av det föregående framgår frågan om medel för verkstadsanläggningen nyligen varit föremål för statsmakternas prövning och då några nya omständigheter av betydelse för bedömandet av denna fråga icke tillkommit, finner jag mig för närvarande sakna anledning att tillstyrka ökad medelsanvisning för ändamålet. Vad motorverkstaden beträffar torde med anordnande av densamma tills vidare kunna anstå i avvaktan på erfarenheter rörande möjligheterna att för motorreparationer huvudsakligen anlita de nya verkstadsanläggningarna i Visby, för vilka jag denna dag i annat sammanhang tillstyrkt medelsanvisning.

*Departements-
chefen.*

Gotlands kustartilleriförsvar och Gotlands kustartillerikår. Frågan om förläggningens ordnande vid Gotlands kustartilleriförsvars och Gotlands kustartillerikårs etablissement i Färösund upptogs av mig till behandling vid anmälan av propositionen 1943: 222 (sid. 156—159). Av den därvid lämnade redogörelsen framgår följande rörande förläggningen i Färösund.

Förläggningsutrymmena utgöras av två kaserner samt ett antal baracker, vilka sistnämnda emellertid sakna centralvärme och endast delvis äro försedda med vatten, avlopp och övriga sanitära installationer. Mässutrymmena för manskap och underofficerare måste anses vara mindre tillfredsställande ur utrymmessynpunkt och äro inrymda i en gemensam markententorbyggnad. Dessutom finnes en barack inrymmande bland annat manskapsbibliotek. Kansli-

utrymmena utgöras av en kanslibyggnad, två baracker för tygförvaltningen samt lokaler i fortifikationsförrådet för fortifikationsförvaltningen. Matsalsbyggnad finnes av för fredsförhållanden tillräcklig storlek.

Vid avgivandet av sina medelsäskanden för innevarande budgetår följde marinförvaltningen i huvudsak försvarsutredningens förslag, vilket i korthet innebar följande.

Befintliga baracker skulle förses med värme och andra installationer för en kostnad av 30,000 kronor, varigenom ytterligare kaserner icke skulle behöva uppföras. Kanslihuset skulle tillbyggas för en kostnad av 280,000 kronor och där inrymmas bland annat samtliga förvaltningar. Mässutrymmena skulle utökas genom att en ny underofficersmäss uppfördes samt markenterybyggnaden, efter vissa kompletteringar, i sin helhet toges i anspråk för manskapet. Medel beräknades vidare för utbyggnad av det elektriska distributionsnätet jämte ytterbelysning inom kasernområdet, utvändiga ledningar samt planering och vägar.

Utöver vad utredningen föreslagit upptog marinförvaltningen, förutom vad som redan anvisats för fritidsbyggnad och garage, medel för byggnad inrymmande 1 och 6 kompaniernas tyguppbörd jämte matsal för civil personal, beklädnads- och persedelförråd, proviantförråd, motorverkstad samt musikpaviljong. Den sistnämnda angavs dock tillhöra angelägenhetsgrupp III. Kompletteringen av manskapsmässen, fritidsbyggnaden samt förrädsbyggnaderna för artilleri- och torpedammuniton hänförde ämbetsverket till angelägenhetsgrupp II, medan samtliga övriga ändamål angavs tillhöra angelägenhetsgrupp I.

Vid anmälan av förenämnda proposition anförde jag, att marinförvaltningens byggnadsprogram icke utan ytterligare utredning syntes kunna godtagas. Ordandet av förläggningen i Färösund borde därför av marinförvaltningen i ett sammanhang tagas under förnyat övervägande, därvid ämbetsverket borde känna sig obundet av försvarsutredningens förslag i ärendet. Vidare yttrade jag följande.

Vid utredningen syntes böra övervägas om, särskilt med hänsyn till de påfrestande tjänstgöringsförhållandena i Färösund, anledning finnes att frångå eljest vedertagen standard i fråga om förläggningsutrymmen — för personal med tjänstgöring ett år i sträck enkelförläggning i kaserner. Det kunde sålunda ifrågasättas, om ej en ny kasernbyggnad borde uppföras och vissa baracker i stället användas såsom förråd. I samband därmed syntes behovet av förråd böra i ett sammanhang klarläggas. Särskild uppmärksamhet borde ägnas manskapets möjligheter till rekreation och sysselsättning på fritiden. Enligt vad jag inhämtat hade marinförvaltningen avsett att en stor del av den för manskapsmäss avsedda byggnaden skulle utgöra bibliotek och skrivrum. Enär lokaler för likartat ändamål syntes komma att inrymmas i fritidsbyggnaden, syntes frågan om mässbyggnadens framtida utnyttjande böra underkastas ytterligare övervägande. Med hänsyn till de betydande kostnader, som kunde beräknas uppkomma, om personalen vid Färösunds-förläggningen skulle erhålla sådana förläggningsförhållanden m. m. som vore önskvärda med hänsyn till platsens avskilda belägenhet, måste alla möjligheter till kostnadsbesparingar beträffande byggnadsprogrammet i övrigt iakttas. Det borde sålunda övervägas, om ej tillbyggnaden av kanslihuset kunde ersättas med baracker eller åtminstone minskas genom att fortifika-

tions- och tygförvaltningarna bibehölle nuvarande lokaler. Befunnes så ej kunna lämpligen ske, borde förslag framläggas om de sistnämnda lokalernas lämpliga disponerande. Det borde vidare undersökas, om ej behovet av motorreparationer kunde tillgodoses med tillgängliga eller planerade resurser på platsen eller genom samarbete med arméns eller flygvapnets vederbörande myndigheter. Vidare borde undersökas, om behovet av övningslokaler för musiken kunde tillgodoses genom flyttning av barack till lämplig plats. Behovet av utvändiga ledningar och dylikt borde slutligt kostnadsberäknas i anslutning till den efter utredningen framkomna planen till förläggningens ordnande.

I avvaktan på utredning i sålunda angivna hänseenden ansåg jag, att allenast de mest angelägna byggnadsarbetena borde komma till utförande eller fullföljas under budgetåren 1942/43 och 1943/44. I enlighet därmed beräknade jag, att — förutom hamn- och verkstadsanläggning — allenast följande byggnadsföretag skulle utföras, nämligen sjukhuslokaler och exercishall med mätthus ävensom i samband därmed erforderliga planerings- och elektriska arbeten m. m. I enlighet med det anförda och enligt grunder, som närmare framgå av mitt förenämnda yttrande, föreslog jag, att av för byggnadsarbeten inom Gotlands marindistrikt anvisade medel, 1,900,000 kronor, ett belopp av 1,815,000 kronor skulle få tagas i anspråk intill utgången av budgetåret 1943/44. Härav syntes 1,767,700 kronor böra belasta femårsplanens kostnadsram.

Det sålunda framlagda förslaget har icke föranlett någon erinran från riksdagens sida.

I sin skrivelse angående medelsbehoven under kapitalbudgeten för nästkommande budgetår har *marinförvaltningen* beträffande byggnadsarbeten vid Gotlands marindistrikt anfört i huvudsak följande.

En av marinförvaltningen företagen utredning rörande byggnadsprogrammet vid Gotlands kustartillerikår och Gotlands kustartilleriförsvär, med undantag av frågor rörande bostadslägenheter, hade givit vid handen, att vissa av ämbetsverket tidigare upptagna byggnadsobjekt kunde utgå, nämligen kompletteringsarbeten i kasernförläggning, underofficersmäss, byggnad inrymmande 1 och 6 kompaniernas tyguppbörd jämte matsal för civilpersonal, proviantförråd, förråd för 15 cm kanonbatteri samt musikpaviljong.

En sådan ändrad lösning av byggnadsprogrammet hade tänkts möjlig dels därigenom att vissa baracker och förläggningsbyggnader efter övergång från beredskaps- till fredsförhållanden avsåges kunna disponeras på annat sätt än som för närvarande vore fallet och dels därigenom att den nuvarande organisationen med till truppförbanden anknutna tyguppbörder enligt försvarsbeslutet skulle upphöra. Beträffande tyguppbörderna skulle dessa ingå i kustartilleriförsvaren och där i huvudsak vara anknutna till förbandens ständiga indelning på krigsfot (territoriella uppbörder). Till förbanden hörande materiel skulle i huvudsak förvaras på den plats, där vederbörande förband uppsattes. Såsom förrådslokaler avsåge man att använda redan befintliga förråd, kompletterade med i fredstid icke utnyttjade förläggningsbaracker.

Av det tidigare förordade byggnadsprogrammet kvarstode — förutom redan tillgodosedda byggnadsändamål samt bostadslägenheter, vilka behandlas i annat sammanhang — följande arbeten, nämligen tillbyggnad av kanslihus, komplettering av manskapsmäss, utbyggnad av den elektriska distributions-

anläggningen m. m., utvändiga ledningar, planering och vägar samt beklädnads- och persedelförråd. Härjämte tillkomme följande i samband med omDispositioneringen av byggnadsprogrammet framkomna ytterligare byggnadsbehov nämligen kasernbyggnad, komplettering av arrestlokaler, komplettering av förläggingsbyggnader och baracker, splittersäkert kabelförråd, komplettering av stängsel kring kasernområdet samt byggnader för tillsynsmän.

Beträffande sålunda föreliggande byggnadsbehov har marinförvaltningen — såvitt här är fråga — anfört i huvudsak följande.

Tillbyggnad av kanslihus. Beträffande behovet av expeditionslokaler hade verkställd utredning utvisat, att den nya organisationen icke kunde genomföras, såvida ej ytterligare expeditionslokaler anordnades. För detaljerna härutinnan samt i fråga om de olika expeditionernas förläggande hänvisades till en skrivelsen bifogad tablå, av vilken bland annat framginge, att fortifikationsförvaltningen avsåges kvarbliva i nuvarande lokaler, under det att tygförvaltningen, vars lokaler för närvarande vore inrymda i två baracker, som visat sig vara för små, avsåges bliva överflyttad till kanslihusbyggnaden.

Kostnaderna för nämnda tillbyggnad hade enligt prisläget den 1 juli 1941 beräknats till 282,500 kronor. Prisstegringen fram till den 1 juli 1943 kunde uppskattas till omkring 40,000 kronor. Arbetet hade tilldelats angelägenhetsgrad I och beräknades bliva utfört under budgetåret 1944/45.

Komplettering av manskapsmäss. I mässbyggnaden vore för närvarande manskapsmässen inrymd i bottenvåningen och underofficersmässen jämte ordersalen (krigsspelsrummet) i våningen en trappa upp.

Manskapsmässen bestode för närvarande av förutom kök m. m. tre serveringslokaler, en för det meniga manskapet om 72 kvadratmeter, en för furirer om 34 kvadratmeter och en för korporaler om 34 kvadratmeter, samt ett gemensamt sällskapsrum för underbefäl.

De tre sistnämnda rummen vore inrymda i en mindre tillbyggnad.

Behovet av utrymme för underbefälet måste anses tillräckligt. Serveringslokalen för det meniga manskapet vore däremot för liten. Sistnämnda lokal borde därför utbyggas.

Underofficersmässen bestode för närvarande av 3 rum, varjämte under nuvarande förhållanden även ordersalen upplåtits till underofficerarna. Den totala golvytan utgjorde för närvarande 149 kvadratmeter.

Därest ordersalen helt tilldelades underofficerarna, vilket läte sig göra endast om ny ordersal (krigsspelsrum) inrymdes i tillbyggnaden av kanslihuset, finge utrymmet i övrigt anses tillfredsställande. Den största bristen i den nuvarande underofficersmässen utgjorde avsaknad av kök.

Underofficersmässen avsåges bibehållas i sina nuvarande lokaler, varvid dock vissa smärre ändringsarbeten bleve erforderliga.

Marinförvaltningen hade beräknat att göra en tillbyggnad av manskapsmässen med cirka 85 kvadratmeter. Kostnaderna för nämnda byggnadsarbeten hade enligt prisläget den 1 juli 1941 beräknats till 21,000 kronor. För vissa smärre ändringsarbeten inom underofficersmässen hade beräknats ett belopp av 1,500 kronor. Tillhopa erfordrades sålunda 22,500 kronor. Prisstegringen fram till den 1 juli 1943 kunde uppskattas till omkring 3,200 kronor. Arbetet hade tilldelats angelägenhetsgrad I och beräknades bliva utfört under budgetåret 1944/45.

Utvändiga ledningar. För nästkommande budgetår erfordrades för detta ändamål 32,100 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941, varav 11,500 kronor belöpte å yttre ledningar till den planerade fritidsbyggnaden.

Planering och vägar. För nästkommande budgetår erfordrades för detta ändamål 16,800 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Beklädnads- och persedelförråd. Med anledning av departementschefens yttrande i samband med anmälan av propositionen 1943: 222 hade marinförvaltningen verkställt en utredning rörande förläggningsförhållandena i Färösund, varvid framkommit, att under förutsättning att en ny förläggningsbyggnad (kasern) tillkomme, samtliga förråd med undantag av beklädnads- och persedelförrådet kunde inrymmas i befintliga baracker och förläggningsbyggnader. Kostnaderna för uppförande av ett beklädnads- och persedelförråd hade enligt prisläget den 1 juli 1941 beräknats till 76,000 kronor. Prisstegringen fram till den 1 juli 1943 utgjorde 10,500 kronor.

Ny kasernbyggnad och barackbyggnader. Enligt 1941 års försvarsutredning uppginge stammanskapet till 93 underbefäl och 99 meniga, var till komme 5 musikelever eller tillhoppa 197 man. Enligt samma utredning beräknades den ungefärliga storleken av kårens värnpliktskontingent till 362 man. Den normala förläggningen syntes sålunda utgöra cirka 560 man. Emellertid syntes man böra räkna med att vissa kåren icke tillhörande skolor och kurser kunde komma att förläggas till kåren. Sålunda hade under sommaren 1943 förutom vissa tillfälliga manskapskurser bland annat en skjutkurs om 14 officers elever och 52 kadetter varit anordnad vid kåren. Manskaper ur flottan tillhörande Färösunds örlogsdepå skulle enligt försvarsutredningen ständigt vara förlagt vid kårens kasernetablisement. Förläggningsbehovet för manskaper borde sålunda icke sättas lägre än till 600 man.

I de befintliga två kasernerna kunde vid enförläggning förläggas 276 man, varav 36 underbefäl. Utan att logementen kunde anses överbelagda, kunde 15 sängar, i stället för 12 vid enförläggning, inrymmas i varje logement. Luftkuben per man bleve därvid cirka 13.5 kubikmeter. Bibehölles antalet sängar i underbefälsrummen till 3, erhöles under denna förutsättning totalt 336 sängplatser.

Av de inom kustartillerikårens kasernområde befintliga barackerna — fyra 48-mannabaracker, varav två förenade medelst en mindre byggnad, nitton 24-mannabaracker samt två särskilt uppförda byggnader — avsåges två 48-mannabaracker och tre 24-mannabaracker för förläggning. De förra kunde efter ombyggnad rymma vardera 42 man och envar av de tre 24-mannabarackerna högst 22 man. I barackerna erhöles sålunda sammanlagt 150 sängplatser.

För tillgodoseende av behovet av förläggningsutrymme i övrigt räknade marinförvaltningen med uppförande av en ny kasernbyggnad. Den erforderliga storleken av denna beräknades enligt följande. Vid förläggning med 15 man i varje kasernlogement och med 150 man i baracker uppstode en brist på 114 sängar, därest det totala behovet sattes till 600 man. Kostnaderna för uppförande av en ny kasern för cirka 120 man hade enligt prisläget den 1 juli 1941 beräknats till sammanlagt 347,000 kronor. Prisstegringen fram till den 1 juli 1943 kunde beräknas utgöra 48,000 kronor. Arbetet hade tilldelats angelägenhetsgrad II A och beräknades bliva utfört under budgetåret 1946/47.

De två sammanbyggda 48-mannabarackerna jämte den mindre byggnad, som sammanfogade dem, avsåges såsom lokal för underbefälsskolor. Byggnaden komme att omfatta sex lektionsrum.

De 24-mannabaracker, som marinförvaltningen icke enligt det föregående ämnade använda såsom förläggningslokaler, avsåges, på sätt närmare angivits i marinförvaltningens skrivelse, till expeditiöns- och skollokaler, tillfälliga förläggningslokaler, vissa mindre verkstäder m. m.

Av de båda särskilt uppförda byggnaderna avsåges den ena såsom musikpaviljong, den andra såsom förrådslokal för tyg- och intendenturmateriel, tillhörande luftvärnsdivision.

Marinförvaltningen räknade med vissa kompletteringsarbeten å förlägg-
ningsbyggnader och baracker. Kostnaderna härför beräknades till samman-
lagt 122,600 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Av detta belopp avsågo
41,700 kronor byggnadsarbeten, som hänförts till angelägenhetsgrad I, medan
återstående belopp avsetts för arbeten, som åsatts angelägenhetsgrad II A.
De byggnadsarbeten, som åsatts angelägenhetsgrad I, vore ombyggnad av
barack till expeditionslokaler för stabsläkare för 7,500 kronor, anordnande av
förrådsbaracker vid spärrar för 4,400 kronor samt vissa kompletterings- och
ändringsarbeten å förrådsbaracker i Fårösund för 29,800 kronor. Samtliga
dessa arbeten avsåges komma till utförande under budgetåret 1944/45.

Komplettering av arrestlokal. År 1940 hade en vakt- och arrest-
byggnad till en kostnad av 16,500 kronor uppförts. Denna byggnad utgjordes
av en monteringsfärdig barack men hade ej visat sig fylla de krav, som
borde ställas på en vakt- och arrestlokal. Bland annat vore inredningen av
olämpligt material och av mycket smäckra dimensioner. Att åstadkomma
erforderlig ljudisolering mellan de olika arresterna kunde ej utan relativt
stora byggnadskostnader utföras. Utrymmet i byggnaden hade även visat sig
vara för litet. Förutom arrestanter från Gotlands kustartilleriförsvar och
Gotlands kustartillerikår skulle även dylika från flygvapnets personal i Fårö-
sund förvaras i byggnaden.

Marinförvaltningen hade därför planerat att genom tillbyggnad av nu-
varande barack uppföra en byggnad i siporex inrymmande erforderliga
arrest. Kostnaderna för nämnda arbeten hade enligt prisläget den 1 juli
1941 beräknats till 20,600 kronor. Prisstegringen fram till den 1 juli 1943
utgjorde 3,000 kronor. Arbetet hade tilldelats angelägenhetsgrad I och be-
räknades bliva utfört under budgetåret 1944/45.

Splittersäkert kabelförråd. På skäl som anförts i särskild skrivelse
hemställde marinförvaltningen om anvisande av 97,000 kronor för ifråga-
varande ändamål. Prisstegringen fram till den 1 juli 1943 kunde beräknas
till 14,000 kronor. Arbetet hade tilldelats angelägenhetsgrad I och beräk-
nades bliva utfört under budgetåret 1944/45.

Komplettering av stängsel kring kasernområdet. För detta
ändamål, som ägde samband med en utökning av kasernområdet, hade marin-
förvaltningen beräknat ett belopp av 13,000 kronor enligt prisläget den 1 juli
1941. Prisstegringen fram till den 1 juli 1943 utgjorde 2,000 kronor. Arbetet
hade tilldelats angelägenhetsgrad I och beräknades bliva utfört under bud-
getåret 1944/45.

Sammanfattningsvis har marinförvaltningen funnit följande arbeten böra
komma till utförande under budgetåret 1944/45.

	Kronor
Tillbyggnad av kanslihus	282,500
Komplettering av manskapsmäss	22,500
Utvändiga ledningar med undantag av yttre ledningar till kasern- byggnad	32,100
Planering och vägar med undantag för kasernbyggnad	16,800
Beklädnads- och persedelförråd	76,000
Komplettering av arrestlokal	20,600
Komplettering av baracker	41,700
Splittersäkert kabelförråd	97,000
Komplettering av stängsel kring kasernområdet	13,000
	Summa 602,200

Totala medelsbehovet för nämnda arbeten uppgår sålunda enligt marinförvaltningens beräkningar enligt prisläget den 1 juli 1941 till 602,200 kronor.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, fann jag mig vid behandlingen av marinförvaltningens medelsäskanden under kapitalbudgeten för innevarande budgetår icke kunna utan ytterligare utredning godtaga ämbetsverkets plan — i stort sett överensstämmande med försvarsutredningens — rörande ordnandet av förläggningen i Fårösund. Jag framhöll särskilt de påfrestande tjänstgöringsförhållandena därstädes och ifrågasatte, om icke för möjliggörande av enkelförläggning i kasern för personal med längre tjänstgöring en ny kasernbyggnad i första hand borde uppföras. Den föreslagna tillbyggnaden av kanslihuset syntes kunna ersättas med baracker eller åtminstone minskas genom att fortifikations- och tygförvaltningarna bibehölle sina nuvarande lokaler. Jag räknade icke med uppförande av den fritidsbyggnad, vartill medel anvisats av 1942 års riksdag.

*Departements-
chefen.*

En genom marinförvaltningens försorg verkställd utredning i ämnet har nu resulterat i ett nytt förslag från ämbetsverkets sida, vilket förslag i korthet innebär såväl uppförande av ny kasern och fritidsbyggnad som tillbyggnad av kanslihuset. Av dessa arbeten har endast det sistnämnda satts i angelägenhetsgrad I, medan de båda övriga, med hänsyn till den stora belastningen i övrigt av nämnda angelägenhetsgrupp, hänförts till angelägenhetsgrad II A.

Vad till en början angår frågan om uppförande av fritidsbyggnad för Fårösunds-förläggningen får jag erinra om att medel för denna byggnad, 210,000 kronor, anvisats såsom ett särskilt reservationsanslag å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1941/42. Enär anslaget således hänförs till tid före femårsperioden 1942/47, skall anslagsbeloppet icke medräknas inom den i försvarsbeslutet fastställda kostnadsramen och bör alltså icke tagas i anspråk för byggnadsarbeten, för vilka kostnaderna skola bestridas inom nämnda kostnadsram. Detta har ock förutsatts av Kungl. Maj:t vid meddelande av dispositionsbeslut under innevarande budgetår för byggnadsarbeten inom Gotlands marindistrikt. Att byggnaden ännu icke kommit till utförande sammanhänger med rådande brist på materiel och arbetskraft. I skrivelse den 19 november 1943 har marinförvaltningen hemställt att, om en fritidsbyggnad i enlighet med 1942 års riksdags beslut icke nu kunde komma till stånd, ett belopp av 60,000 kronor måtte ställas till förfogande av förskottsanslag för provisoriskt ordnande av fritidslokaler vid Fårösund genom uppförande av en barack. Ämbetsverket har framhållit, att detta alternativ dock vore att betrakta som en yttersta nödfallsutväg. I anslutning till förslaget har marinchefen, som tillstyrkt att fritidslokal under alla förhållanden anläggas i Fårösund, anfört att en rymligare och mera tillfredsställande fritidslokal senare torde bli nödvändig. Landshövdingen i Gotlands län och biskopen över Visby stift, vilka beretts tillfälle taga del av marinförvaltningens förslag, ha framhållit, att detta icke skulle tillgodose behovet av fritidslokaler i Fårösund. Både ur försvars-, andlig beredskaps- och social synpunkt vore det av stor vikt, att den tidigare beslutade byggnaden snarast möjligt uppfördes.

För egen del vill jag ansluta mig till sistnämnda synpunkter. Att nu för en icke obetydlig kostnad anordna provisoriska fritidslokaler, vilka aldrig kunna bli helt lämpliga för sitt ändamål, synes icke tillrädligt. Då det emellertid är angeläget, att fritidsfrågorna i Fårösund snarast möjligt bringas till sin lösning, utgår jag från att den av 1942 års riksdag beslutade fritidsbyggnaden kommer till utförande så snart tillgången på materiel och arbetskraft det medger.

Av den nu förebragta utredningen framgår, att ett bestämt behov av tillbyggnad till kanslihuset föreligger. Ehuru de av marinförvaltningen härför beräknade kostnaderna förefalla höga, har jag efter närmare granskning av utrymmesbehoven funnit mig böra godtaga desamma.

I fråga om förlägningsförhållandena vid Fårösund framgår av marinförvaltningens nya utredning, att visst behov av ytterligare förlägningsutrymmen föreligger men att vid en återgång till fredsforhållanden avsevärda barackutrymmen komma att stå till buds. Marinförvaltningen har föreslagit uppförande av en ny kasern för en kostnad av 347,000 kronor samt ombyggnader av baracker för tillhopa 73,500 kronor. Arbetena ha, som tidigare nämnts, placerats i angelägenhetsgrad II A. För egen del finner jag, enär medel för arbetena icke äskats för nästkommande budgetår, icke anledning att nu taga ställning till denna fråga.

I övrigt anser jag mig i allt väsentligt kunna tillstyrka marinförvaltningens senaste förslag rörande förläggningens ordnande. Dock torde medel för komplettering av arrestlokal samt för uppförande av splittersäkert kabelförråd ävensom beklädnads- och persedelförråd för närvarande icke böra beräknas, trots att marinförvaltningen hänfört dessa arbeten till angelägenhetsgrad I. Behovet av den föreslagna ombyggnaden av en barack till expeditiionslokaler för stabsläkare torde vidare böra omprövas genom försvarets sjukvårdsförvaltnings försorg.

För arbeten, som sålunda av mig föreslås komma till utförande under nästkommande budgetår, torde — med beaktande av här angivna begränsningar i byggnadsprogrammet och då kostnader för utvändiga ledningar till fritidsbyggnad böra utgå från därför avsett anslag — medel böra beräknas enligt följande.

	Kronor
Tillbyggnad av kanslihus	282,500
Komplettering av manskapsmäss m. m.	22,500
Utvändiga ledningar	18,300
Planering och vägar	16,800
Komplettering av vissa baracker	41,700
Komplettering av stängsel.....	13,000
	Summa 394,800

De angivna kostnaderna, vilka torde kunna avrundas till 395,000 kronor, grunda sig på prisläget den 1 juli 1941. Kostnaderna för prisstegring intill den 1 juli 1943 kunna enligt marinförvaltningens beräkningar uppskattas till 55,500 kronor.

Västkustens marindistrikt.

Göteborgs örlogsstation och örlogsvarv. Vid anmälan i propositionen 1942: 270 av byggnadsfrågorna vid Göteborgs örlogsdepå — vilken sedan den 1 oktober 1943 är uppdelad i Göteborgs örlogsstation och Göteborgs örlogsvarv — tillstyrkte jag uppförande av ett nytt gymnastik- och exercishus med bastubad, för vilket ändamål jag fann en medelsanvisning av 300,000 kronor tillräcklig. I övrigt ansåg jag mig icke beredd att på grundval av den då föreliggande utredningen taga ställning till för depån förordade ändrings- och nybyggnadsarbeten.

I enlighet med mitt förslag beräknade riksdagen (skrivelse nr 376) för gymnastik- och exercishus med bastubad för budgetåret 1942/43 ett belopp av 300,000 kronor.

Vid behandlingen i propositionen 1943: 222 (sid. 159—167) av de för Göteborgs örlogsdepå för innevarande budgetår aktuella byggnadsbehoven befanns det för vinnande av överskådlighet lämpligt att uppdelade redogörelsen i två avsnitt, det ena i huvudsak avseende vissa med varandra sammanhängande frågor rörande expeditioner, förläggningar m. m. samt det andra avseende vissa andra ifrågasatta byggnadsarbeten, vilka icke ägde omedelbart sammanhang med nyssberörda frågor. Medelsbehovet för under det förstnämnda avsnittet upptagna byggnadsbehov hade av marinförvaltningen beräknats till 622,600 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 enligt följande sammanställning.

	Kronor
Kanslihus för chefen för Västkustens marindistrikt	162,000
Iordningställande av lokaler för stationschefen	42,600
Ändringar av gymnastikbyggnad till lektionsrum samt lokaler för varvschefen m. m.	140,000
Ombyggnad av expeditions- och sjukhuslokaler i centralbyggnaden till logement	60,000
Ändring av matsalsflygel till reservförläggning	46,000
Ändring och tillbyggnad av tre baracker för sjukvårdsändamål	70,000
Utbyggnad och ändring av stängsel	12,000
Förrådsbyggnader	90,000
	Summa 622,600

Härjämte hade marinförvaltningen räknat med uppförande av ny gymnastik- och exercishall, för vilken medel, 300,000 kronor, enligt vad i det föregående anförts redan beräknats.

För egen del fann jag mig böra för budgetåret 1943/44 beräkna medel för samtliga nu angivna ändamål med undantag av gymnastik- och exercisbyggnad med bastubad, vilken anläggning med hänsyn till byggnadsplanens omfattning i övrigt syntes böra anstå till tid efter utgången av femårsperioden 1942/47. Det av riksdagen för sistnämnda ändamål anvisade beloppet av

300,000 kronor borde vid sådant förhållande få tagas i anspråk för tillgodo-seende av övriga ändamål. Jag framhöll vidare, att vid bedömandet av be-hovet av förrådsutrymmen borde beaktas, att den s. k. cellbyggnaden icke, såsom 1941 års försvarsutredning förutsatt, avsåges att tagas i anspråk såsom expeditionbyggnad.

Under rubriken Övriga byggnadsarbeten behandlades i berörda proposi-tion följande byggnadsbehov, nämligen renovering av marketenteri, byggnad för materielöversyn, brandtorn med brandbod och brandmateriel, två bryggor, planerings- och sprängningsarbeten, värmecentral för uppvärmning av fartyg, markförvärv och vissa anläggningar vid Korsvikshamn, utvändiga ledningar och arbeten, elektrisk kraftförsörjning, utvändiga elektriska ledningar och yttre belysning, bergrum för arkiv- och militärspecialier, förvärv av bostads-lägenheter m. m., delkostnad för sjukvårdsanläggning samt toalettbyggnad för civil personal.

Av de sålunda upptagna byggnadsföretagen fann jag medel böra beräknas för budgetåret 1943/44 enligt följande sammanställning, baserad på prisläget den 1 juli 1941.

	Kronor
Renovering av marketenteri	4,500
Byggnad för materielöversyn	162,500
Brandtorn med brandbod och brandmateriel	11,600
Utvändiga ledningar och arbeten	36,000
Elektrisk kraftförsörjning, utvändiga elektriska ledningar och yttre belysning	32,000
	Summa 246,600

Jag framhöll, att frågorna huruvida medel under femårsperioden 1942/47 borde beräknas för bryggor, planerings- och sprängningsarbeten, ytterligare utvändiga ledningar samt värmecentral syntes böra underkastas ytterligare utredning. Därvid borde särskilt undersökas, huruvida ej anläggning av värmecentral med hänsyn till driftskostnaderna för användning av fartyg för uppvärmningsändamål vore motiverad. Med tillgodo-seende av övriga av marin-förvaltningen upptagna byggnadsändamål borde anstå till tid efter utgången av femårsperioden 1942/47. Innan äskanden av medel för dessa ändamål ånyo framställdes, borde övervägas, om någon särskild anläggning vid Korsviks-hamn eller annorstädes i skärgården vore erforderlig. Utredning borde jäm-väl förebringas rörande frågan, huruvida ej bostadsbehovet kunde tillgodoses i öppna marknaden och sålunda förvärv av bostadslägenheter helt uteslutas. Det syntes vidare böra utredas, om någon toalettbyggnad för civil personal överhuvud vore erforderlig, sedan cellbyggnaden befunnits ej skola användas till kanslilokaler.

Riksdagen (skrivelse 1943: 335) hade icke något att erinra mot vad sålunda anförts, och för budgetåren 1942/43 och 1943/44 har sålunda för byggnads-arbeten vid Göteborgs örlogsdepå beräknats, enligt prisläget den 1 juli 1941, ett belopp av (622,600 + 246,600 =) 869,200 kronor.

I sin skrivelse angående medelsbehoven under kapitalbudgeten för budgetåret 1944/45 har nu *marinförvaltningen* beträffande de byggnadsbehov, rörande vilka det enligt vad ovan anförts syntes ovisst, huruvida de borde tillgodoses före utgången av budgetåret 1946/47, anført bland annat följande.

Med uppförandet av ifrågavarande bryggor samt med anläggandet av värmecentral ävensom med utförandet av huvuddelen av de föreslagna planerings- och sprängningsarbetena kunde, med hänsyn till den stora belastningen inom angelägenhetsgrupp I, anstå till tidpunkt efter femårsperiodens slut. Vissa planerings- och sprängningsarbeten — av marinförvaltningen kostnadsberäknade till 15,000 kronor — vilka sammanhängde med sådana byggnadsarbeten som avsåges att utföras under innevarande budgetår, vore emellertid oundgängligen erforderliga. Beträffande utvändiga ledningar hade förnyad utredning givit vid handen, att värmeförsörjningen till kanslihuset för chefen för Väst kustens marindistrikt av tekniska skäl icke kunde ordnas på sätt tidigare planerats, utan att den ekonomiskt sett bästa lösningen vore, att särskild värmecentral anordnades i nämnda byggnad. Kostnaderna härför beräknades av marinförvaltningen enligt prisläget den 1 juli 1941 till 18,000 kronor. Arbetet hade tilldelats angelägenhetsgrad I och borde utföras samtidigt med kanslihusbyggnaden.

Till angelägenhetsgrad I borde emellertid enligt ämbetsverkets uppfattning — oavsett vad i propositionen 1943: 222 i ämnet anförts — jämväl följande byggnadsbehov hänföras, nämligen toalettbyggnad för civil personal samt gymnastik- och exercisbyggnad med badstudad.

Beträffande toalettbyggnaden har marinförvaltningen framhållit, att vid örlogsdepån dylik byggnad saknats för civila arbetare, varför arbetarna varit hänvisade att begagna kasernernas toalettavdelningar. Då nu dessa genom stängsel komme att helt avskiljas från den del av området, där de civila arbetarna hade sin verksamhet, bleve detta arrangemang, som i och för sig måste anses synnerligen olämpligt, helt omöjliggjort. Ämbetsverket hade därför projekterat en toalettavdelning i bottenvåningen till byggnad nr 30 (cellbyggnaden) så anordnad, att densamma kunde användas både av stations- och varvssektionens personal men med skilda ingångar. Att förenämnda projekt komme till utförande vore även en arbetshygienisk angelägenhet. Kostnaderna hade enligt prisläget den 1 juli 1941 beräknats till 18,300 kronor.

Vad anginge gymnastik- och exercisbyggnaden samt bastudad vid Göteborgs örlogsdepå hade chefen för marinen i sina direktiv till marinförvaltningen angående utarbetandet av här föreliggande medelsäskande understrukt vikten av att gymnastikbyggnaden vid Göteborgs örlogsdepå komme till utförande. Som motiv härför kunde anföras, att örlogsdepån, till skillnad från vissa andra förlägningsanstalter, saknade såväl gymnastiklokaler som andra utrymmen användbara som uppställningsplatser vintertid eller för ordergivning vid dålig väderlek. Gymnastiksalen vore dessutom erforderlig för inspektioner samt mottagningslokal vid värnpliktsinryckningar m. fl. sådana tillfällen. Gymnastiksalen vore därjämte behövlig på grund av anhopningen av personal till ett område, som saknade övningsterräng i högre grad än de flesta övriga militära förlägningsplatser.

Kostnaderna för ovanstående byggnadsobjekt hade enligt prisläget den 1 juli 1941 beräknats till 278,000 kronor.

Beträffande slutligen förrådsbehovet vid örlogsdepån har marinförvaltningen erinrat, att för detta ändamål ett belopp av 90,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 beräknats för innevarande budgetår. Emellertid hade uppdelningen av depån i en stations- och en varvssektion medfört, att nu befintliga förråd delvis måst omdisponeras för att erhålla en i anslutning till

verksamheten lämplig fördelning. Kostnaden för förråd beräknades numera i sin helhet uppgå till 310,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Förutom de byggnadsarbeten, för vilka medel redan anvisats, syntes enligt ämbetsverket ytterligare arbeten till en kostnad av 35,000 kronor böra hänföras till angelägenhetsgrad I, medan återstoden tilldelats angelägenhetsgrad III. För nästa budgetår hemställde marinförvaltningen således, att 35,000 kronor måtte beräknas för förrådsändamål.

*Departements-
chefen.*

Örlogsdepån i Göteborg har från och med den 1 oktober 1943 erhållit en ändrad organisation såtillvida, att depån efter mönster av marinens anläggningar i Stockholm och Karlskrona uppdelats i en örlogsstation och ett örlogsvärv. Förändringen — vilken i huvudsak anslutit sig till 1942 års försvarsbeslut, i vilket dock de särskilda delarna förutsatts skola benämnas stationssektion respektive varvssektion — har tillkommit såsom en följd av de ökade uppgifter, som kommit att åvila de marina försvarsanstalterna i Göteborg. Enär det för 1943 års riksdag framlagda byggnadsprogrammet utarbetats med beaktande i huvudsak av att örlogsdepån skulle uppdelas på stations- och varvssektioner, erfordras icke på grund av organisationsändringen några större jämkningar i berörda byggnadsprogram, vilket synes böra i huvudsak fullföljas efter de linjer som uppdrogos föregående år.

Marinförvaltningens förslag rörande det fortsatta byggnadsprogrammet finner jag i stort sett godtagbart. Sålunda har jag intet att erinra mot vad ämbetsverket anfört rörande medelsbehovet för ytterligare förrådsbyggnader, för planerings- och sprängningsarbeten samt i fråga om den föreslagna värmecentralen i kanslihuset. Efter den utredning som numera ägt rum rörande anordnande av toalettbyggnad finner jag mig jämväl kunna tillstyrka att medel anvisas för detta ändamål. Jag anser dock, att det bör närmare övervägas, hurvida icke de för de civila arbetarna avsedda toalettanordningarna kunna förläggas närmare det område, där verkstadsdriften huvudsakligen är koncentrerad.

Beträffande frågan om ny gymnastik- och exercisbyggnad med bastubad finner jag i likhet med marinchefen och marinförvaltningen starka skäl tala för uppförande snarast möjligt av en dylik byggnad, särskilt som enligt marinförvaltningens förslag den gamla gymnastikbyggnaden avses att efter ombyggnad tagas i anspråk för andra ändamål. I enlighet med vad inledningsvis anförts anser jag mig emellertid icke för närvarande böra beräkna medel för ny gymnastikbyggnad.

För budgetåret 1944/45 böra således medel beräknas enligt följande.

	Kronor
Värmecentral i chefens för Västkustens marindistrikt kanslihus	18,000
Förrådsbyggnader	35,000
Planerings- och sprängningsarbeten	15,000
Toalettbyggnad för civil personal	18,300
	Summa 86,300

De angivna kostnaderna grunda sig på prisläget den 1 juli 1941. Merkostnaderna på grund av prisstegring intill den 1 juli 1943 ha av marinförvaltningen uppskattats till 12,950 kronor.

Vid min granskning av de belopp, som marinförvaltningen beräknat för innevarande budgetårs byggnadsarbeten, har jag uppmärksammat, att ämbetsverket — utöver de i propositionen 1943: 222 beräknade beloppen — medtagit tillhoppa 3,500 kronor för ringledningar m. m. Enär emellertid medel för dessa ändamål torde böra bestridas från det av riksdagen enligt skrivelse 1943: 412 för innevarande budgetår efter förslag i propositionen 1943: 302 (sid. 81—83) anvisade reservationsanslaget av 1,575,000 kronor till anskaffning av telefon- och andra elektriska anläggningar, synas medel därför icke böra beräknas under kapitalbudgeten. För de på innevarande budgetårs byggnadsprogram belöpande arbetena avseende elektrisk kraftförsörjning m. m. torde böra upptagas det i propositionen 1943: 222 beräknade beloppet, 32,000 kronor; marinförvaltningen har angivit medelsbehovet till 36,000 kronor.

Göteborgs kustartilleriförsvär och Älvsborgs kustartilleriregemente. 1941 års försvarsutredning beräknade kostnaderna för av marinens omorganisation betingade istandsättnings-, omändrings- och nybyggnadsarbeten för Göteborgs kustartilleriförsvär och Älvsborgs kustartilleriregemente exklusive markförvärv till 7,875,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Efter därom av Kungl. Maj:t i propositionen 1942: 270 framställt förslag har riksdagen (skrivelse nr 376) för byggnadsarbetenas påbörjande beräknat 2,000,000 kronor, därav 200,000 kronor å tilläggsstat för budgetåret 1941/42 samt återstoden för budgetåret 1942/43.

1943 års riksdag har därjämte enligt skrivelse nr 25 (punkt 14:o) efter därom av Kungl. Maj:t i propositionen nr 2 (sid. 132—134) framställt förslag anvisat 450,000 kronor för garagebyggnader m. m. vid kustartilleriförsvaren och vid Vitså brygga, av vilket belopp 188,000 kronor avsetts för Göteborgs kustartilleriförsvär.

Vid anmälan av propositionen 1943: 222 anförde jag rörande av marinförvaltningen föreslagna byggnadsarbeten för budgetåret 1943/44, att för tiden intill utgången av budgetåret 1943/44 medel borde få tagas i anspråk för följande ändamål.

	Prisläge 1/7 1941	Prisstegring 1/7 1941— 1/7 1942	Summa
Kanslihus	426,000	34,000	460,000
Fem kaserner.....	1,325,000	100,000	1,425,000
Matinrättning och manskapsmäss	610,000	55,000	665,000
Vakt- och arrestbyggnad.....	79,000	6,000	85,000
Officersmäss	32,000	3,000	35,000
Underofficersmäss	41,700	3,300	45,000
Exercishall med mätthus	245,000	20,000	265,000
Värmecentral	185,000	15,000	200,000
Utvändiga ledningar	555,000	55,000	610,000
Planering, vägar och stängsel.....	197,000	15,500	212,500
Summa kronor	3,695,700	306,800	4,002,500

Det sammanlagda medelsbehovet för tiden intill utgången av budgetåret 1943/44 kunde sålunda beräknas till 4,002,500 kronor. Av detta belopp borde 3,695,700 kronor anses belasta femårsplanens kostnadsram. Enär för byggnadsarbeten vid kustartilleriförsvaret och kustartilleriregementet redan anvisats 2,000,000 kronor, kunde medelsbehovet för budgetåret 1943/44 angivas till $(4,002,500 - 2,000,000 =) 2,002,500$ kronor.

Gent emot den sålunda framlagda beräkningen har riksdagen icke gjort erinran.

I vissa avseenden fann jag mig vid anmälan av nyssnämnda proposition icke kunna taga slutlig ställning till av marinförvaltningen framlagda medels-
äskanden och framhöll därvid bland annat följande.

Kasernvindarna borde kunna anordnas såsom lektionssalar. De därmed förenade merkostnaderna syntes nämligen vara obetydliga i jämförelse med de besparingar, som kunde göras i fråga om uppförandet av särskilda skollokaler. Därest samtliga kasernvindar kunde användas såsom lektionssalar och därjämte en av de byggnader, som marinförvaltningen avsett att ombygga till tjänstebostäder, i stället toges i anspråk för skoländamål, syntes behovet av skollokaler åtminstone tills vidare kunna tillgodoses utan att en särskild skolbyggnad — för vilken marinförvaltningen beräknat 157,500 kronor — uppfördes.

Av övriga befintliga byggnader syntes, enligt vad jag inhämtat, en lämpa sig för ombyggnad till kadettförläggning. Utredning borde vidare verkställas om lämpligheten av att i ett annat befintligt hus inreda tjänstebostäder för maskinist, eldare och husmoder, därest detta kunde göras för statsverket ekonomiskt lönande.

I övrigt borde en detaljerad plan upprättas rörande dispositionen av återstående byggnader på kasernområdet, varvid vissa byggnader, i den mån de icke lämpade sig för uthyrning i befintligt skick, syntes kunna utnyttjas såsom förrådslokaler. I samband med utredning därom borde pågående utredning om behovet av och kostnaden för förråd för kustartilleriet slutföras samt definitiva beräkningar i ämnet framläggas. Vid förrådsfrågans lösning borde särskild uppmärksamhet ägnas spörsmålet, huruvida icke viss del av åtminstone den tyngre artillerimaterielen kunde förläggas till annan plats än kasernområdet.

Vad slutligen frågorna om uppförande av en sjukvårdsanläggning för Älvsborgs kustartilleriregemente samt om anslag till brandbod och brandmateriel samt slangtorn anginge, vore jag icke beredd att taga ställning innan definitiva förslag föreläge. Vid utarbetandet av förslaget till sjukvårdsanläggning borde beaktas, att minsta möjliga kostnader syntes böra nediäggas på provisoriska anordningar i avvaktan på den definitiva lösning sjukvårdsfrågorna kunde erhålla efter utgången av femårsperioden 1942/47.

Slutligen anfördes vissa synpunkter i fråga om värmetillförselns ordnande, vartill jag återkommer i det följande.

Beträffande byggnadsändamål, som sålunda enligt min uppfattning tarvade ytterligare utredning, har *marinförvaltningen* i sin skrivelse angående medelsbehoven under kapitalbudgeten för nästkommande budgetår anført i huvudsak följande.

Kaserner och skollokaler. Marinförvaltningen hade gjort nya undersökningar av det vid kustartilleriregementet föreliggande behovet av lektions-

salar. Därvid hade framkommit, att det antal skolsalar och elevplatser, som kunnat erhållas enligt marinförvaltningens ursprungliga förslag till skolbyggnad, ej vore fullt tillräckligt. Behovet av skolsalsutrymmen hade visat sig vara 19 rum med sammanlagt 380 elevplatser. Härtill komme två särskilt inredda lokaler för undervisning i biologi och fysik med vardera 30 elevplatser. Vidare erfordrades sex lokaler avsedda för expeditioner, lärarrum och förråd. Antalet lektionsrum vore förutom av det beräknade antalet elever i främsta rummet betingat av det förhållandet, att utbildningen i såväl korprals- som furirskolorna måste äga rum för varje yrkesavdelning (yrkesgren) för sig med hänsyn till dessa avdelningars (yrkesgrenars) olikartade utbildning.

Av en jämförande kalkyl över de alternativa lösningarna till lektionssalarnas anordnande framginge följande.

Alternativ I. Skolsalar & kasernvindarna.

Av de nio ursprungligen beräknade kasernerna återstode ännu sex, vilkas utformning, om så skulle befinnas lämpligt, vore möjlig omändra i erforderlig grad. För inredande av erforderliga skollokaler skulle fyra av dessa kaserners vindsutrymmen behöva tagas i anspråk. Tidigare omnämnda lokaler för expeditioner, lärarrum och förråd skulle med minsta möjliga kostnad kunna erhållas i en i anslutning till dessa kaserner förlagd barackbyggnad. Ämbetsverket beräknade nämligen att vid Älvsborgs kustartilleriregementes förflyttning från Nya Varvets område kunna nedmontera och återuppsätta en för Älvsborgs kustartilleriregementes räkning nu uppförd monteringsbar expeditionsbarrack. Merkostnaderna för anordnandet av skollokaler enligt detta alternativ beräknades till 39,000 kronor per kasern. Därtill komme kostnader för förut omnämnd expeditionsbarrack med sammanlagt 12,000 kronor jämte merkostnader för värmekulvertar och yttre ledningar för vatten och avlopp till expeditionsbarracken med 7,700 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Totala kostnaderna för anordnandet av skollokaler enligt detta alternativ och enligt prisläget den 1 juli 1941 kunde sålunda beräknas till $(4 \times 39,000 + 12,000 + 7,700 =) 175,700$ kronor.

Alternativ II. Skollokaler i särskild därför avsedd skolbyggnad.

Ämbetsverket hade på basis av den senast företagna utredningen låtit utarbeta ett förslag till uppförande av ny skolsalsbyggnad. Denna vore enligt prisläget den 1 juli 1941 kostnadsberäknad till 231,000 kronor. Härtill komme kostnader för utvändiga vatten- och avloppsledningar samt värmekulvert med 8,500 kronor, varför totalkostnaden uppginge till 239,500 kronor.

Alternativet med särskild skolbyggnad bleve alltså 63,800 kronor dyrare än att inreda skolsalarna & kasernvindarna. Det andra alternativet innebure dock avsevärda fördelar. Bland annat bleve vindsutrymmena i sin helhet disponibla som reservutrymmen för förläggning på sätt ursprungligen planerats. Den största fördelen låge dock däri, att undervisningen kunde fortgå mera ostörd. Vidare borde framhållas, att vid ett kustartilleriförband kravet på teoretisk undervisning vore betydande till följd av den komplicerade materielen. En olägenhet vore, att skolsalar på kasernvindarna icke kunde erhålla fullt ändamålsenlig dagsljusbelysning.

Med hänsyn härtill hade marinförvaltningen icke ansett sig böra föreslå, att ett nyupprättat kustartilleriregemente skulle till sitt förfogande för den del av utbildningen, som här åsyftades, få lokaler av mindre fullgod kvalitet än som svarade mot etablissemangets standard i övrigt. Ämbetsverket hade därför sett sig nödsakat att oaktat den därmed sammanhängande kostnaden föreslå, att etablissemangtet erhöles en separat skolbyggnad, inrymmande erforderliga lokaler för den teoretiska undervisningen.

För nästa budgetår borde i enlighet med det anförda beräknas medel för uppförande av en skolbyggnad, 231,000 kronor, och för fyra kaserner, tillhoppa ($4 \times 265,000 =$) 1,060,000 kronor.

Inredande av tjänstebostäder och tillfälliga tjänstelokaler samt kadettförläggning. I samband med förvärvet av mark för Älvsborgs kustartilleriregementes kasernetablissemment hade kronan blivit eller beräknades bliva ägare till sammanlagt sjutton villor. Av dessa vore åtta i sådant skick, att de kunde uthyras utan förändringar och omedelbara reparationer. Därav vore sju för närvarande uthyrda till underofficerare vid kustartilleriförsvaret, och den åttonde, vilken ännu ej övergått i kronans ägo, avsåges såsom bostad för regementsofficer vid kustartilleriregementet. Av dessa åtta byggnader borde två tilldelas väbel och köksföreståndare såsom tjänstebostäder. Återstående nio byggnader vore alla oanvändbara i sitt nuvarande skick och därav tre så dåliga, att de borde rivas. Av de sex som vore i bättre stånd avsåges två att tagas i anspråk för officers- och underofficersmässar, varjämte en — med hänsyn till att förlägningsutrymme för cirka 25 kadetter borde finnas tillgängligt vid regementet — syntes böra iordningställas till förläggning för 20 kadetter och en till bostad för maskinist, eldare, husmor och sjuksköterska. Vidare borde en iordningställas till förläggning för ytterligare fem kadetter och för diverse andra ändamål såsom krigsrättslokal m. m. och en användas för tillfälliga expeditioner och förråd. Enär medel för iordningställande av ifrågavarande byggnader till officers- och underofficersmässar enligt vad förut anförts redan anvisats, syntes för nästkommande budgetår medel böra beräknas för inredande av tjänstebostäder för maskinist, eldare, husmor och sjuksköterska, för kadettförläggning samt för tillfälliga tjänstelokaler. Kostnaderna enligt prisläget den 1 juli 1941 hade av marinförvaltningen beräknats till respektive 36,000, 27,000 och 14,800 kronor.

Förrådsbyggnader. 1941 års försvarsutredning hade för förrådslokaler vid Älvsborgs kustartilleriregemente upptagit ett medelsbehov av 525,000 kronor. Enligt en inom marinförvaltningen bedriven utredning i syfte att närmare klargöra de faktiska medelsbehoven för förrådsändamål, vilken utredning numera i huvudsak slutförts, erfordrades följande åtgärder för tillgodoseende av det förrådsbehov, som numera — sedan medel för vissa artilleriförråd i annat sammanhang ställts till marinförvaltningens förfogande — återstode att tillgodose.

För beklädnadsförråd och persedelförråd erfordrades uppförande av nya byggnader, kostnadsberäknade till 146,900 kronor respektive 67,600 kronor. För förvaring av ammunition erfordrades enligt marinförvaltningens utredningar vissa ytterligare utrymmen. Under förutsättning att arbetena komme till utförande i samband med vissa andra redan beslutade byggnadsarbeten kunde kostnaderna för anordnandet av här ifrågavarande förråd beräknas till 89,300 kronor.

Ett inom kasernområdet befintligt förråd, till vilket kronan blivit ägare genom markköpet, avsåges bliva iordningställt till radioförråd. Kostnaderna därför beräknades till 20,000 kronor. För att undvika nybyggnad av fortifikations- och materialförråd och därigenom nedbringa kostnaderna hade marinförvaltningens utredning utmynnat i förslag om att för fortifikations- och materialförråd utnyttja flera intill varandra liggande byggnader vid Oscar II:s fort, vilka bestode av gamla fortifikationsförrådet, gamla tygverkstaden, gamla persedelförrådet, tvenne baracker samt för oljeförrådet ett mindre utrymme inom fortet. Iordningställandet av här nämnda lokaler hade beräknats till 27,200 kronor. Vid Oscar II:s fort befintligt handvapenförråd hade befunnits vara för litet och måste tillbyggas, om plats skulle erhållas för det nyupp-

satta Älvsborgs kustartilleriregementes handvapen. Kostnaderna för här erforderliga arbeten hade beräknats till 17,100 kronor. Å det för Älvsborgs kustartilleriregemente inköpta hamnområdet Elfnabben funnes ett gammalt båtskjul, vilket efter vissa arbeten beräknades kunna fortsättningsvis användas som båtförråd. Kostnaderna för dessa arbeten hade enligt prisläget den 1 juli 1941 beräknats till 13,100 kronor.

Sammanlagda kostnaderna för tillgodoseende av förrådsbehoven vid Älvsborgs kustartilleriregemente och Göteborgs kustartilleriförsvär beräknades sålunda till 381 200 kronor, vartill komme kostnader på grund av prisstegring intill den 1 juli 1943, beräknade till 53 900 kronor. Samtliga arbeten hade tilldelats angelägenhetsgrad I och beräknades bli utförda under budgetåret 1944/45.

Sjukvårdsanläggning. I anledning av vad i ämnet anförts vid anmälan av propositionen 1943: 222 hade marinförvaltningen upptagit sjukvårdsproblemet vid Älvsborgs kustartilleriregemente till förnyad utredning. Därvid hade befunnits mest ändamålsenligt att i avvaktan på sjukvårdsfrågans lösning i ett sammanhang för garnisonen i dess helhet uppföra en enkel sjukhusbyggnad i trä på betonggrund med 30 vårdplatser (C-platser) motsvarande 3 procent av den till området förlagda styrkan. Kostnaderna enligt prisläget den 1 juli 1941 hade av marinförvaltningen beräknats till 104 000 kronor. Arbetet hade tilldelats angelägenhetsgrad I och beräknades bli utfört under budgetåret 1944/45.

Utöver vad sålunda anförts har marinförvaltningen hemställt att för planering, vägar och stängsel måtte beräknas 48,000 kronor samt för brandbod, brandmateriel och slangtorn 28,400 kronor, allt enligt prisläget den 1 juli 1941. Beträffande sistnämnda medelsäskande har marinförvaltningen anført, att kasernetablisementet numera vore under uppförande och att antalet byggnader inom detsamma under innevarande budgetår beräknades avsevärt växa, varför ämbetsverket särskilt ville framhålla vikten av att för brandskyddet erforderliga åtgärder bleve vidtagna.

I fråga om värmetillförselns ordnande samt utvändiga ledningar föreligger följande utredning.

Försvarsutredningen beräknade för värmecentral ett belopp av 185,000 kronor samt för utvändiga ledningar 550,000 kronor. Utredningen tänkte sig att om möjligt en gemensam central för hela etablisementet skulle utföras. I sin skrivelse angående medelsbehoven för innevarande budgetår föreslog emellertid marinförvaltningen en uppdelning av värmecentralen på fem särskilda anläggningar, nämligen en huvudcentral, helt insprängd i berg, för den del av kasernområdet, som låge på västra sidan, en pannanläggning gemensam för gymnastik- och pjäsexercishall i områdets nordvästra hörn, en pannanläggning gemensam för de två kaserner, verkstad och garage som låge på sydöstra sidan av kasernområdet samt särskilda värmepannor för respektive vakt- och arrestbyggnad och officersmäss.

Vid anmälan av propositionen 1943: 222 framhöll jag, att frågan om värmetillförselns ordnande syntes böra underkastas förnyad utredning och därvid mot varandra vägas merkostnaderna av engångsnatur för erforderliga yttre ledningar vid alternativet med en central samt de ökade driftskostnaderna för ett flertal centraler. I avvaktan på slutlig utredning i ämnet beräknade jag

för budgetåret 1943/44 för värmecentral och yttre ledningar de belopp, som för ändamålen upptagits i marinförvaltningens skrivelse den 10 februari 1943. Jag utgick därvid från att kostnader för erforderliga yttre elektriska ledningar samt ytterbelysning skulle bestridas av ifrågavarande medel.

I anledning av vad sålunda anförts ingav marinförvaltningen den 8 maj 1943 en teknisk-ekonomisk utredning rörande värmeförsörjningen vid Älvsborgs kustartilleriregemente ävensom ett i anslutning därtill upprättat förslag, innebärande uppförande av fem värmecentraler. Marinförvaltningen framhöll, att det med hänsyn till värmeförsörjningen för de byggnader, som för närvarande vore under uppförande vid regementet, samt för matinrättningen erfordrades medelsanvisning för en första utbyggnad av värmeanläggningen. Sålunda borde huvudcentralen jämte därtill hörande kulvertledningar snarast komma till utförande, för vilket ändamål erfordrades ett belopp av 378,000 kronor, beräknat efter prisläget den 1 juli 1942. I nämnda belopp inginge prisstegring från den 1 juli 1941 med 38,000 kronor samt kostnader för administration med 21,400 kronor.

Genom beslut den 4 juni 1943 föreskrev Kungl. Maj:t, att värmeförsörjningen skulle ordnas i huvudsaklig överensstämmelse med det av marinförvaltningen förordade förslaget samt bemyndigade marinförvaltningen att intill ett belopp av 378,000 kronor, inberäknat administrationskostnader, teckna kontrakt rörande de i den första utbyggnadsetappen ingående arbetena. Enligt beslut den 30 juni 1943 har Kungl. Maj:t bemyndigat marinförvaltningen att med anlitande av det för innevarande budgetår anvisade investeringsanslaget av 10,000,000 kronor till vissa byggnadsarbeten m. m. bestrida nyssnämnda kostnader för ifrågavarande anläggning.

Av nyssberörda belopp om 378,000 kronor böra, efter frånräknande av administrationskostnader och prisstegringar, 318,600 kronor anses belasta försvarsbeslutets kostnadsram. Av sistnämnda belopp torde 195,000 kronor avse värmecentralen och återstoden, 123,600 kronor, värmekulvertar.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för nästkommande budgetår har *marinförvaltningen* anført i huvudsak följande.

Den fortgående utbyggnaden av kustartillerietablisementet nödvändiggjorde utförandet av övriga värmecentraler enligt det av Kungl. Maj:t godkända förslaget. Sedan officersmässan beräknats bli förlagd till en ursprungligen såsom tjänstebostad avsedd byggnad, bortföll behovet av värmecentral för officersmässans del. Det förhållandet att gymnastikbyggnaden med tillhörande bastubad för närvarande icke skulle komma till utförande medförde, att panncentralen måste placeras i pjäsexercishallen i stället för i gymnastikbyggnaden. Ehuru ett sådant arrangemang icke ur driftssynpunkt vore förmånligt med hänsyn till att gymnastikbyggnadens värmebehov vore större än pjäsexercishallens och erforderlig värmemängd måste transporteras i kulvertledning mellan de båda byggnaderna, hemställde marinförvaltningen, som funnit de under transporten uppkommande värmeförlusterna relativt ringa, likväl att ifrågavarande panncentral anordnades i pjäsexercishallen. Kostnaderna härför enligt prisläget den 1 juli 1941 hade av marinförvaltningen beräknats till 46,000 kronor. Prisstegringen fram till den 1 juli 1943 utgjorde 7,800 kronor. För varmgarage och servicelokaler för artillerimateriel

och motorfordon fordrades gemensam värmecentral. Kostnaderna för denna hade beräknats enligt prisläget den 1 juli 1941 till 72,000 kronor. Prisstegringen fram till den 1 juli 1943 utgjorde 12,500 kronor. Kostnaden för projekterad panncentral i vakt- och arrestbyggnaden hade enligt prisläget den 1 juli 1941 beräknats till 4,300 kronor. Prisstegringen fram till den 1 juli 1943 utgjorde 600 kronor. För de värmecentraler, vilka marinförvaltningen sålunda beräknat komma till utförande under budgetåret 1944/45, bleve kostnaderna enligt prisläget den 1 juli 1941 $(46,000 + 72,000 + 4,300 =)$ 122,300 kronor. Prisstegringen härå fram till den 1 juli 1943 utgjorde $(7,800 + 12,500 + 600 =)$ 20,900 kronor. Det totala medelsbehovet för värmecentraler skulle således utgöra $(195,000 + 122,300 =)$ 317,300 kronor.

Det totala medelsbehovet för utvändiga ledningar kunde numera beräknas till 598,000 kronor, varav 351,000 kronor för vatten- och avloppsledningar, 171,000 kronor för värmekulvertar samt 76,000 kronor för elektrisk kraft och belysning med yttre elektriska ledningar. Prisstegringen intill den 1 juli 1943 kunde beräknas utgöra 84,000 kronor.

Totalkostnaderna för värmecentraler och utvändiga ledningar ha sålunda numera av marinförvaltningen beräknats till $(317,300 + 598,000 =)$ 915,300 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Beträffande spörsmålet om skollokalernas anordnande får jag, i anslutning till den utredning som marinförvaltningen numera framlagt och efter att ha tagit del av för ändamålet upprättade ritningar, framhålla följande. Därest en fristående skolbyggnad uppföres, kunna givetvis skollokalerna göras mera ändamålsenliga än om kasernvindarna utnyttjas för ändamålet. Särskilt i belysningshänseende torde sistnämnda alternativ bli något underlägset, varjämte det av praktiska skäl framstår såsom önskvärt att i största möjliga utsträckning ha skolsalar, lärar- och expeditiionslokaler samt erforderliga förrådsutrymmen m. m. samlade på en plats. Hade det här varit fråga om en utpräglad undervisningsanstalt, kunde följaktligen alternativet med särskild skolbyggnad, trots därmed förenade merkostnader, ha varit att föredraga. Men vid ett kasernetablissemang, där den teoretiska undervisningen — ehuru synnerligen betydelsefull — dock är en detalj i det hela, synes det billigare men likväl fullt acceptabla alternativet med skollokaler på kasernvindarna böra väljas, och i överensstämmelse därmed får jag för egen del tillstyrka sistnämnda lösning. Jag har därvid icke förbisett, att ianspråktagandet av vindarna för skoländamål kommer att inkräkta på utrymmena för förråd, reservplatser m. m. Jag utgår emellertid från att fullt tillräckliga utrymmen för sistnämnda ändamål skola stå till förfogande i de kaserner som icke beröras i detta sammanhang. Vad den särskilda byggnaden för expeditiionslokaler beträffar förutsätter jag, att innan slutligt förslag förelägges Kungl. Maj:t ytterligare utredning verkställes rörande behovet av densamma och — därest ett oundgängligt behov visar sig föreligga — rörande möjligheterna att nedbringa kostnaderna under det av marinförvaltningen beräknade beloppet.

I enlighet med marinförvaltningens kalkyler torde medelsbehovet för kaserner vid Älvsborgs kustartilleriregemente för nästkommande budgetår — med utgångspunkt från prisläget den 1 juli 1941 — tills vidare kunna beräknas enligt följande.

*Departements-
chefen.*

	Kronor
4 kaserner à kronor 265,000	1,060,000
Merkostnad för 4 kaserner	156,000
Förflyttning och omändring av befintlig expeditionsbyggnad	12,000
Merkostnad för utvändiga ledningar och kulvert	7,700
	Summa 1,235,700

Beträffande dispositionen av de sjutton villabyggnader, som i samband med markförvärvet för kustartilleriregementet övergått i kronans ägo, har marinförvaltningen nu framlagt en fullständig plan, i korthet innebärande att tre av byggnaderna skola rivas, åtta tagas i anspråk såsom bostäder för en regementsofficer samt för underofficerare, bland andra väbel och köksföreståndare, två ombyggas till officers- och underofficersmässar, två iordningställas till kadettförläggning, krigsrättslokal m. m., en ombyggas till bostad för maskinist, eldare, husmor och sjuksköterska samt slutligen en tagas i anspråk för expeditioner och förråd. För nästa budgetår erfordras enligt planen medel för iordningställande av kadettförläggningen m. m. samt för anordnande av bostäder för ekonomipersonalen. Det sistnämnda förslaget kan av mig biträdas, och jag beräknar alltså härför i enlighet med marinförvaltningens förslag 36,000 kronor. Beträffande kadettförläggningen har jag inhämtat, att avsikten är att efter hand inrätta dylika förläggningar vid samtliga kustartilleriförsvar för att kadetternas praktiska utbildning under tiden mellan kurserna å sjökrigsskolan skall bli så allsidig som möjligt genom att undervisningen förlägges till de olika kustartilleriförbanden landet runt. För egen del underskattar jag icke betydelsen av att kustartillerikadetterna under utbildningen göras förtrogna med de olika kustartilleriförsvarsanstalterna. Dock finner jag mig icke kunna tillstyrka, att medel beräknas för anordnande av särskilda kadettförläggningar utöver redan befintliga dylika för de korta tidsperioder, som här kunna komma i fråga. Även om lokalerna skulle komma till god användning för andra ändamål under de perioder, då de ej utnyttjas av kadetterna, anser jag åtskilliga andra byggnadsändamål vara av mera angelägen karaktär än detta. För anordnande av krigsrättslokal och tillfälliga tjänstelokaler torde ej heller medel nu böra beräknas.

Anskaffandet av erforderliga förrådsutrymmen torde, efter den utredning om behovet som förebragts, icke längre böra uppskjutas. Marinförvaltningens förslag synes godtagbart; förnyad utredning rörande behovet av artilleriammunitionsförråd har dock givit vid handen, att kostnaderna numera böra beräknas till 93,600 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941, eller 4,300 kronor mer än marinförvaltningen tidigare uppgivit. Närmare redogörelse för dessa beräkningar torde på grund av ämnets natur icke böra lämnas till statsrådsprotokollet utan ytterligare upplysningar därom böra meddelas riksdagens vederbörande utskott genom de handlingar, som komma att till utskottet överlämnas. I detta sammanhang torde jag få erinra om att jag vid behandlingen i det föregående av reservationsanslaget till förstärkning av kustartilleriför-

svaret räknat med att ett av marinförvaltningen under nämnda anslag upptaget belopp av i runt tal 460,000 kronor såsom avseende förrådsbyggnader borde bestridas över kapitalbudgeten. Av berörda belopp avse enligt uppgift från marinförvaltningen 305,000 kronor — motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1941 280,000 kronor — förrådslokaler vid Göteborgs kustartilleriförsvar, för vilka medel nu synas böra beräknas. Medelsbehovet för förrådsbyggnader vid Göteborgs kustartilleriförsvar för nästa budgetår skulle således uppgå till $(381,200 + 4,300 + 280,000 =)$ 665,500 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

I enlighet med vad marinförvaltningen föreslagit torde en sjukvårdsanläggning böra komma till utförande. Det för ändamålet beräknade beloppet, 104,000 kronor, giver mig icke anledning till erinran. För nästa budgetår lärer jämväl böra beräknas medel för brandmateriel och uppförande av brandbod samt för planering, vägar och stängsel. Ehuru kostnaderna för planering och vägar med hänsyn till den av mig förordade begränsningen av byggnadsprogrammet torde kunna beräknas bli lägre än marinförvaltningen för ändamålet upptagit, räknar jag tills vidare med det av marinförvaltningen angivna beloppet.

På sätt i propositionen 1943: 222 förutsattes har en grundlig undersökning verkställts rörande det lämpligaste och på lång sikt mest ekonomiska sättet att ordna värmetillförseln vid regementet. Sedan utredningen givit vid handen, att det av marinförvaltningen förordade förslaget med anordnande av flera värmecentraler vore det mest ekonomiska, har Kungl. Maj:t föreskrivit, att värmetillförseln skall ordnas i huvudsaklig överensstämmelse med berörda förslag. Det sammanlagda medelsbehovet för anläggande av värmecentraler och erforderliga utvändiga ledningar — inklusive vatten- och avloppsledningar samt elektriska kraft- och belysningsanläggningar — kan på grundval av marinförvaltningens beräkningar uppskattas till 915,300 kronor. Enär för tiden intill utgången av innevarande budgetår för dessa ändamål beräknats 740,000 kronor, skulle medelsbehovet för nästa budgetår utgöra $(915,300 - 740,000 =)$ 175,300 kronor, allt enligt prisläget den 1 juli 1941. Med hänsyn till den av mig förordade begränsningen av byggnadsprogrammet torde dock kostnaderna kunna något nedbringas i förhållande till vad sålunda angivits. Tills vidare räknar jag emellertid med nyssnämnda belopp, 175,300 kronor.

I enlighet med det anförda beräknar jag för nästa budgetår medelsbehovet för Göteborgs kustartilleriförsvar och Älvsborgs kustartilleriregemente enligt följande sammanställning.

	Kronor
Kaserner och skollokaler	1,235,700
Inredande av tjänstebostäder	36,000
Förrådsbyggnader	665,500
Sjukvårdsanläggning	104,000
Brandbod, brandmateriel och slangtorn	28,400
Planering, vägar och stängsel	48,000
Värmecentraler och utvändiga ledningar	175 300
	Summa 2,292,900

Kostnaderna för erforderliga byggnadsarbeten för Göteborgs kustartilleriförsvar och Älvsborgs kustartilleriregemente beräknar jag i anslutning till det anförda till i avrundat tal 2,300,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

ADMINISTRATIONSKOSTNADER OCH OFÖRUTSEDDA UTGIFTER.

På sätt framgår av propositionen 1943: 222 (sid. 175—177) beräknades för marinens vidkommande för innevarande budgetår ett särskilt belopp å 609,800 kronor för administrationskostnader och oförutsedda utgifter. Beräkningen härav skedde med utgångspunkt från att beloppet i fråga i stort sett borde motsvara sex procent av kostnaderna för samtliga intill den 1 juli 1944 förordade byggnadsföretag inom femårsplanens kostnadsram, dock med avdrag för vad som tidigare beräknats för motsvarande ändamål.

Då kostnaderna för samtliga de i det föregående för budgetåret 1944/45 förordade byggnadsföretagen kunna beräknas till sammanlagt 4,228,900 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941, torde i enlighet med tidigare tillämpade grunder därå belöpande kostnader för administration och oförutsedda utgifter böra beräknas till $\left(\frac{6}{100} \times 4,228,900 =\right)$ omkring 250,000 kronor.

SAMMANFATTNING.

I enlighet med vad i det föregående anförts torde det hittills anmälda medelsbehovet under budgetåret 1944/45 för byggnadsarbeten för marinens räkning — med utgångspunkt från prisläget den 1 juli 1941 — kunna beräknas enligt följande.

	Kronor
Allmänt	889,000
Stockholms örlogsstation	152,000
Stockholms örlogsvarv	326,000
Hårsfjärdens depå	5,500
Stockholms kustartilleriförsvar och Vaxholms kustartilleriregemente	75,100
Gotlands kustartilleriförsvar och Gotlands kustartillerikår	395,000
Göteborgs örlogsstation och örlogsvarv	86,300
Göteborgs kustartilleriförsvar och Älvsborgs kustartilleriregemente	2,300,000
Administrationskostnader m. m.	250,000
	Summa 4,478,900

Sammanlagda byggnadskostnaderna kunna sålunda enligt ovan uppskattas till — enligt prisläget den 1 juli 1941 — 4,478,900 kronor.

Såsom tidigare anförts ha emellertid samtliga för budgetåret 1944/45 av marinförvaltningen anmälda medelsbehov i detta sammanhang icke kunnat underställas riksdagen. Avsikten är att i en senare proposition till behandling upptaga återstående byggnadsfrågor, varvid jämväl kommer att bifogas en tablå till belysning av den sammanlagda belastningen å försvarsbeslutets kostnadsram på grund av byggnadsarbeten m. m. för marinen.

Med hänsyn till vad inledningsvis anförts bör av riksdagen äskas ett belopp av 10,000,000 kronor för nästkommande budgetår med rätt för Kungl.

Maj:t att enligt tidigare meddelat bemyndigande medgiva anslagets överskridande.

Aberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till Vissa byggnadsarbeten m. m. för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 10,000,000 kronor;

dels ock medgiva, att i det föregående angivna byggnadsföretag må komma till utförande med anlitande av berörda anslag, i den mån kostnaderna icke kunna bestridas från av riksdagen tidigare anvisade anslag till inom försvarsbeslutets kostnadsram ingående byggnadsarbeten m. m.

Flygförvaltningens delfond.

[5.] **Vissa byggnadsarbeten m. m.**

I enlighet med de inledningsvis berörda budgettekniska principerna har riksdagen enligt skrivelse 1943:156 *dels* till Vissa byggnadsarbeten m. m. under försvarsväsendets fastighetsfond, flygförvaltningens delfond, för budgetåret 1943/44 anvisat ett investeringsanslag av 25,000,000 kronor, *dels ock* medgivit, att ifrågavarande anslag må överskridas — förutom med belopp, som erfordras för bestridande av merkostnader på grund av prisstegring i förhållande till prisnivån den 1 juli 1941 — inom ramen av ett för budgetåren 1943/47 för byggnadsföretag m. m. under flygförvaltningens delfond beräknat belopp av 98,800,000 kronor, i den mån så erfordras för tillgodoseende av medelsbehovet för de byggnadsföretag m. m., som enligt riksdagens beslut i anledning av vad i 1943 års statsverksproposition eller i särskild proposition anföres skola komma till utförande med anlitande av berörda anslag.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår har *flygförvaltningen* inledningsvis anført i huvudsak följande.

Flygförvaltningen hade i sin medelsframställning uppdelat de för respektive flygförband, skolor och verkstäder m. m. föreslagna byggnadsprogrammen i följande grupper.

I. Av försvarsbeslutet föranledda byggnadsarbeten m. m.

II. Övriga i försvarsbeslutets kostnadsram ingående byggnadsarbeten m. m., uppdelade i

- a) godkända av 1943 års riksdag
- b) ytterligare byggnadsbehov.

Omfattningen av de olika byggnadsprogrammen ävensom fördelningen av kostnaderna under byggnadsperioden 1942/47 framginge av för varje etablisement uppgjord tabell, som bifogades skrivelsen. I tabellerna fördelades de olika medelsbehoven å de nyssnämnda grupperna I samt II a) och b).

1943 års riksdag hade i sin skrivelse nr 156 uttalat sin förväntan, att det skulle bli så möjligt för Kungl. Maj:t att för nästa års riksdag framlägga en detaljerad redogörelse rörande bland annat flygvapnets byggnadsbehov, så att riksdagen vid bedömning av dessa frågor skulle äga säkrare hållpunkter än hittills såväl med avseende på byggnadsföretagens omfattning som beträffande kostnadsberäkningarna.

Flygförvaltningen finge i detta sammanhang erinra om att Kungl. Maj:t genom brev den 21 augusti 1942 fastställt vissa standardritningar, utrymmesnormer och byggnadsbeskrivningar. Ehuru Kungl. Maj:t med hänsyn till gjorda erfarenheter medgivit jämkningar i sagda standardritningar, kunde de särskilda byggnadsföretagens omfattning rätt väl bedömas med utgångspunkt från kända storlekar av manskapsstyrkor och materielvolymen. Under sådana förhållanden syntes riksdagen för sin prövning icke ha behov av fullständiga förslagsritningar. Ett framläggande av sådana vore även ur arbetssynpunkt uteslutet, eftersom flygförvaltningen förutom planeringsarbetet hade att verkställa det byggnadsarbete, vartill Kungl. Maj:t redan fastställt ritningar m. m.

Vad å andra sidan kostnaderna beträffade hade flygförvaltningen numera bättre hållpunkter för ett riktigare bedömande av dessa. De skilda byggnadsbehoven och erforderliga byggnadsvolymer vore kända. Vidare funnes en omfattande statistik från utförda arbeten. Flygförvaltningen hade därför, i avsikt att ernå en bättre överblick över det verkliga medelsläget, ansett sig kunna och böra justera de kostnadsberäkningar, som 1941 års försvarsutredning eller flygförvaltningen tidigare framlagt för byggnadsarbeten m. m. Ämbetsverket vore väl medvetet om, att de justerade kostnaderna icke kunde betraktas såsom slutgiltiga. I synnerhet beträffande ännu ej påbörjade etablissemang saknade flygförvaltningen säker erfarenhet om exempelvis de olika platsernas arbetare-, material- eller transportförhållanden, vilka i hög grad inverkar på entreprenörernas prissättning. I vissa fall vore lokala grundförhållanden liksom distributionsproblem beträffande elektricitet, vatten, avlopp m. m. ännu ej till fullo kända. Vanskeligast syntes beräkningen av kostnaderna för yttre ledningar vara, innan Kungl. Maj:t fastställt situationsplanerna. Även programmen kunde på grund av flygvapnets utveckling komma att jämkas. Flygförvaltningen förutsatte, att Kungl. Maj:t liksom hittills komme att pröva varje enskilt byggnadsarbete, innan medel ställdes till ämbetsverkets förfogande. Observeras borde att vissa frågor om marklösen vore svävande, emedan överenskommelser med markägarna icke kunnat träffas, varför expropriation komme att företagas.

Av de av flygförvaltningen nu anmälda nya byggnadsbehoven märktes tre, som vore välbehöfliga men dock ej för närvarande bedömdes vara oundgängligen nödvändiga under femårsperioden. De vore flyghamnsbelysning vid Roslagens flygflottilj, avloppsreningsverk vid krigsflygskolan och utökning av vattenverk vid Skaraborgs flygflottilj.

Byggnadsprogrammet måste för försvarsbeslutets realiserande i huvudsak vara genomfört vid slutet av budgetåret 1944/45. Endast en ringa del av medelsbehovet hade därför förskjutits över på senare budgetår.

Genom skrivelse 1943: 411 hade riksdagen medgivit, bland annat, att uppförande av bostäder för flygvapnets personal jämte erforderliga markförvärv finge i enlighet med de grunder, som i propositionen nr 287 angivits och inom en kostnadsram av 3,000,000 kronor samt i den mån medel därför icke beräknats i annat sammanhang, äga rum med anlitan av förevarande investeringsanslag.

I en vid flygförvaltningens skrivelse fogad sammanställningstabla hade ett belopp av 3,000,000 kronor, motsvarande nyssnämnda kostnadsram, upptagits vid sidan av medelsbehoven för de särskilda förbanden och anstalterna, oaktat de för dessa angivna medelsbehoven inrymde vissa belopp för uppförande av tjänstebostäder. Det slutliga medelsbehovet för tjänstebostäder skulle emellertid enligt vad riksdagsbeslutet gäve vid handen först fastställas efter det försvarets bostadsanskaffningsnämnd företagit ytterligare utredning därav. I denna del innefattade kostnadsberäkningen i tablan icke något

preliminärt ställningstagande utan allenast en av praktiska skäl förestavad anordning.

I försvarsbeslutet inginge för vissa flygförband medel till flygplanförråd (för flygplan i centralförråd). Bygghandet av dessa hade hittills uppskjutits. Flygförvaltningen finge av vissa i skrivelsen anförda skäl föreslå, att de uppfördes under budgetåret 1944/45.

Slutligen borde anmälas, att kostnaderna för en eventuell sjunde jaktflottilj (F18), varom flygförvaltningen i annat sammanhang framlade förslag, icke medtagits i nämnda sammanställning, då sagda kostnader enligt ämbetsverkets mening icke kunde bestridas inom ramen för de i samband med försvarsbeslutet beräknade kostnaderna för flygvapnets utbyggande.

Samtliga anslag hade beräknats på grundval av prisläget den 1 juli 1941, sedan kostnadsramen för centrala flygverkstaden i Arboga återförts till detta prisläge från att tidigare ha grundats på prisläget den 1 april 1942.

Såsom tablån angäve, steg de sålunda beräknade kostnaderna för de arbeten och markförvärv, om vilkas godkännande flygförvaltningen nu hemställde, till 34,627,000 kronor.

Flygförvaltningen uppskattade prisstegringen för de byggnadsarbeten, som komme att utföras budgetåret 1944/45, till för närvarande omkring 16 procent. Givetvis vore denna beräkning ytterligt osäker.

Av det för flygvapnets byggnadsarbeten under femårsperioden 1942/47 beräknade beloppet, 145,000,000 kronor, anvisades å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1941/42 2,500,000 kronor och å riksstaten för budgetåret 1942/43 43,700,000 kronor, tillhopa 46,200,000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Vid framläggandet av 1943 års statsverksproposition återstod sålunda för budgetåren 1943/47 att anvisa 98,800,000 kronor, varför innevarande års investeringsanslag i enlighet med de inledningsvis berörda budgettekniska principerna beräknades till $\left(\frac{98,800,000}{4} = \right)$ i avrundat tal 25,000,000 kronor.

Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1943:251 har riksdagen emellertid enligt skrivelse nr 338 å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 anvisat dels 85,000 kronor till ordnande av vattenförsörjningen vid vissa flygförband, dels ock 900,000 kronor till vissa byggnadsarbeten m. m. Enär dessa anslag äro av beskaffenhet att böra inräknas i försvarsbeslutets kostnadsram, ha således för tiden intill utgången av budgetåret 1942/43 anvisats tillhopa $(46,200,000 + 85,000 + 900,000 =)$ 47,185,000 kronor.

I propositionen 1943:222 (sid. 179 och 180) har förutsatts, att den för flygvapnets byggnadsarbeten beräknade kostnadsramen å 145,000,000 kronor skall ökas med ett belopp om 7,945,000 kronor — avseende kostnader för verkstadsanläggning för flygindustrien — till 152,945,000 kronor.

Då innevarande års anslag uppgår till 25,000,000 kronor, skulle alltså för budgetåren 1944/47 ett belopp av $(152,945,000 - 47,185,000 - 25,000,000 =)$ 80,760,000 kronor återstå att anvisa.

I enlighet med tidigare tillämpade grunder torde sålunda investeringsanslaget för flygvapnets byggnadsarbeten m. m. för nästa budgetår böra beräknas till $\left(\frac{80,760,000}{3} = \right)$ i avrundat tal 27,000,000 kronor.

Såsom av flygförvaltningens skrivelse angående medelsbehovet för nästa budgetår framgår, har ämbetsverket nu ansett sig kunna framlägga kostnads-

beräkningar för de olika byggnadsföretagen, vilka bättre överensstämma med de erfarenhetsmässigt uppkommande verkliga kostnaderna. Ämbetsverket har dock nödgats reservera sig för vissa omständigheter, som ännu icke kunnat av ämbetsverket överblickas — speciellt på de förläggningssorter, där byggnadsarbeten ännu icke påbörjats — såsom arbetare-, materiel- och transportförhållanden på de olika orterna, grundförhållanden samt vissa distributionsproblem. En fullständigare utredning har flygförvaltningen förklarat sig icke kunna nu förebringa utan eftersättande av uppgiften att jämte planeringsarbetet leda de för flygvapnets beslutade utbyggnad erforderliga byggnadsarbetena. Då de skäl flygförvaltningen sålunda anført synas mig bärande samt de av ämbetsverket förebragta kostnadskalkylerna i allt fall giva en säkrare uppfattning om kostnaderna för byggnadsarbetena än tidigare varit fallet, har jag ansett mig kunna i huvudsak godtaga kalkylerna. I vissa fall har jag dock funnit mig böra infordra kompletterande upplysningar, främst rörande utrymmesbehov i förläggningsbyggnader och förråd.

Med hänsyn till de omräkningar av kostnaderna som flygförvaltningen numera verkställt ha de för tiden intill utgången av innevarande budgetår beräknade anslagsmedlen beträffande flertalet etablissemang visat sig vara större än erforderligt, varför besparingar å nämnda medel kunna beräknas uppkomma. Enär dessa besparingar kunna utnyttjas för byggnadsarbeten under nästa budgetår, komma de belopp, som jag i det följande beräknar för nämnda budgetår för de olika etablissemangen, att i flertalet fall understiga de uppskattade kostnaderna för uppförande av de byggnader, som jag föreslår skola komma till utförande under budgetåret.

Såsom inledningsvis anförts har jag ansett mig i detta sammanhang som regel icke kunna taga ställning till de framlagda beräkningarna rörande medelsbehovet för uppförande av bostäder för försvarets personal. Jag har därför vid beräkningen av medelsbehovet för nästa budgetår frånräknat kostnaderna därför, varjämte i de till upplysning om kostnadsberäkningarna för de olika etablissemangen upprättade tablåer, vilka såsom bilagor torde få fogas vid detta protokoll, icke medtagits andra kostnader för uppförande av bostäder än sådana som redan bundits genom av Kungl. Maj:t meddelade dispositionsbeslut.

Beträffande de grunder, efter vilka prövningen av de olika byggnadsföretagen ägt rum, torde få hänvisas till vad inledningsvis anförts.

I utlåtande den 29 september 1943 över flygförvaltningens anslagsäskanden för budgetåret 1944/45 har överbefälhavaren framhållit behovet av en transportflygorganisation för underhållstransporter för arméns räkning. Överbefälhavaren har anført, att under vissa förutsättningar ett mindre transportflygförband med angiven uppgift skulle kunna uppsättas från och med den 1 juli 1945. Kostnaderna för förbandet ha preliminärt beräknats till omkring 3.7 miljoner kronor i engångskostnader och 1.1 miljoner kronor i årskostnader. Av engångskostnaderna ha 1.07 miljoner kronor, avsedda för uppförande av byggnader, ansetts erforderliga redan under nästa budgetår. Överbefälhavaren har hävdadt den uppfattningen, att de för transportflygförbandet erforder-

derliga medlen borde ställas till förfogande utöver den i försvarsbeslutet angivna kostnadsramen.

Det är mig icke möjligt att på den föreliggande utredningen taga ställning till frågan, om den av överbefälhavaren föreslagna transportflygorganisationen bör komma till stånd. Frågan därom torde få bli föremål för ytterligare överväganden, sedan mera fullständiga utredningar förebragts bland annat rörande den avsedda organisationens omfattning. Med hänsyn härtill anser jag mig icke för närvarande böra beräkna medel för de av överbefälhavaren angivna byggnadskostnaderna.

Jag övergår nu till behandlingen av de särskilda byggnadsföretag, som böra komma till utförande under nästa budgetår.

Västmanlands flygflottilj (Hässlö). Kostnaderna för erforderliga byggnadsarbeten vid Västmanlands flygflottilj beräknades av 1941 års försvarsutredning till 7,628,000 kronor, vilket belopp i propositionen 1942: 270 reducerades till 7,300,000 kronor. För flottiljen ha efter förslag i propositionen 1942: 270 beräknats 200,000 kronor å tilläggsstat för budgetåret 1941/42, 1,500,000 kronor å riksstaten för budgetåret 1942/43 samt efter förslag i 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2) 5,000,000 kronor å riksstaten för budgetåret 1943/44, eller tillhopa 6,700,000 kronor, varjämte av det efter förslag i propositionen 1943: 251 å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 anvisade reservationsanslaget av 85,000 kronor till ordnande av vattenförsörjningen vid vissa flygförband ett belopp av 26,000 kronor enligt uppgift av flygförvaltningen belöpt på Västmanlands flygflottilj.

Flygförvaltningen har i sina medelsäskanden för nästkommande budgetår, efter omprövning av kostnaderna för de byggnadsarbeten, som ingingo i flottiljens av 1942 års riksdag fastställda byggnadsprogram, beräknat totalkostnaderna till ett belopp av 7,145,000 kronor. Av i försvarsbeslutets byggnadsprogram upptagna byggnadsarbeten föresloge ämbetsverket, att följande måtte komma till utförande under budgetåret 1944/45, nämligen musikbyggnad, gymnastikbyggnad jämte bastuavdelning samt idrottsplats, varjämte medel för utökning av tygförråd ävensom för yttre vatten- och avloppsledningar erfordrades. Utöver i byggnadsprogrammet för flottiljen upptagna anläggningar hemställde ämbetsverket, att hundgård för 16 hundar samt devieringsbana — kostnadsberäknade till sammanlagt 24,000 kronor — måtte utföras under nästkommande budgetår. Med hänsyn därtill beräknades byggnadsprogrammet i sin helhet komma att draga en kostnad av (7,145,000 + 26,000 + 24,000 =) 7,195,000 kronor.

Ämbetsverket har i ämnet anført i huvudsak följande.

Uti 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2, sid. 45) uttalade föredragande departementschefen, att med uppförandet av musikbyggnad vid Västmanlands flygflottilj finge anstå tills vidare. Behovet av lokaler för detta ändamål syntes kunna tillgodoses genom att andra utrymmen provisoriskt toges i anspråk.

Flygförvaltningen får framhålla, att utrymmena vid nya etablissement från början äro så snävt tilltagna, att reservlokaler icke stå till förfogande för att kunna disponeras av de nyorganiserade musikkårerna.

Flygflottiljernas lektionssalar äro sålunda endast beräknade för den militära undervisningen. Även om någon lektionssal tillfälligtvis skulle kunna avstås i en skolbyggnad för musikövningar, skulle härvid lektionerna i övriga lektionssalar störas av ifrågavarande övningar.

Något intrång i gymnastiksalarna kan icke göras med mindre än att den militära utbildningen blir lidande. Gymnastiksalarna erfordras för gymnastik, idrott och exercis och utnyttjas härför som regel under hela övnings-tiden. Gymnastiksalarna ligga därjämte i allmänhet centralt, vanligen sammanbyggda med skolbyggnaden, varigenom musikövningarna bliva störande för omgivningen.

Genom att förlägga musikundervisningen till andra provisoriska lokaler kommer därjämte regelmässigt den olägenheten att uppstå, att själva undervisningen blir förlagd på ett ställe, notarkivet på ett annat och instrumentrummet på ett tredje. Detta förhållande kommer givetvis att medföra stora olägenheter för musikundervisningen.

Flygförvaltningen får således under återopande av det anförda hemställa att medel beräknas för uppförande av en musikbyggnad vid Västmanlands flygflottilj under nästa budgetår. Ämbetsverket har beräknat kostnaderna för nämnda byggnad till 40,000 kronor eller till enahanda belopp, som av 1941 års försvarsutredning upptagits för samma ändamål.

Vidkommande behovet av gymnastikbyggnad jämte bastuavdelning samt idrottsplats må framhållas följande.

Flygvapnets personal erhåller i sin dagliga tjänstutövning till följd av flygtjänstens speciella karaktär icke samma motion som personalen vid övriga försvarsgrenar. Icke desto mindre fordrar flygtjänsten, att personalen besitter den högsta grad av fysisk spänstighet. Denna kan endast erhållas och bibehållas genom utövandet av idrott och gymnastik, vilka övningsgrenar även intaga en viktig plats i utbildningsprogrammet vid flygvapnet. Under den varma årstiden kan idrotten förläggas utomhus i form av allmän idrott, terräng- och orienteringslöpningar, fotboll, handboll och tennis. Under den kalla årstiden måste emellertid huvuddelen av den fysiska fostran förläggas inomhus i form av gymnastik, inomhusidrott, handboll m. m. Det är följaktligen av stor betydelse, att varje förband äger tillgång till en gymnastiksal. I annat fall kan personalen icke bibehållas vid sin fysiska spänstighet, vilket i sin tur kan inverka på personalens möjligheter att utan men uthärda den påfrestande flygtjänsten.

Av hygieniska skäl bör all personal varje vecka givas tillfälle att erhålla ett bad. Man bör icke heller underskatta värdet av den propaganda för ökad renlighet, som årsklass efter årsklass av värnpliktiga insuper vid de militära etablissemang, där de hygieniska förhållandena äro välordnade. Ur folkhälso-synpunkt är det därför mycket beklagligt, om förbanden icke erhålla bastu-avdelning. Genom bastubadet härdas ytterligare personalen och gives större möjlighet att stå emot förkylningssjukdomar.

Vid kasernerna i Viksäng finnas en gymnastiksal och en mindre bastuanläggning. Dessa kunna dock icke utnyttjas för flygflottiljen efter utflyttningen till Hässlö utan att allvarliga olägenheter uppstå. Ett fortsatt utnyttjande av bastuanläggningen i Viksäng skulle nämligen medföra omfattande och kostsamma transporter. Erinras må, att ett av skälen för den beslutade utflyttningen av flottiljen främst varit att eliminera olägenheterna av transporter med därav följande förlust av dyrbar övnings-tid.

1941 års försvarsutredning har beräknat kostnaden för gymnastikbyggnad jämte bastuavdelning vid Västmanlands flygflottilj till 300,000 kronor. Med tillämpande av militära byggnadsutredningens, av Kungl. Maj:t fastställda

normer för dylik byggnad (standardritning nr 4) beräknar flygförvaltningen ett belopp av 320,000 kronor vara erforderligt. Kostnaden för anläggande av idrottsplats beräknar ämbetsverket i likhet med försvarsutredningen till 60,000 kronor.

Beträffande utökningen av tygförråd får flygförvaltningen erinra, att ämbetsverket i skrivelse den 7 augusti 1943 angående medel till vissa byggnader vid Västmanlands flygflottilj framlagt förslag till uppförande av en gemensam byggnad för tyg- och vapenförråden vid nämnda flottilj. Flygförvaltningen anförde i anslutning härtill:

Storleken av tyg- och vapenförrådet har avpassats så, att de medel icke överskridas, vilka enligt nedanstående uppställning bliva tillgängliga för samtliga arbeten, varom här är fråga. Emellertid komma de sålunda vunna ytorna ej att helt täcka det behov av förrådslokaler, som uppkommit genom den stora tygmaterielutrustningen vid Västmanlands flygflottilj, varför en tillbyggnad i en nära framtid torde bliva nödvändig. Flygförvaltningen avser att senare återkomma till denna fråga.

Flygförvaltningen har nu beräknat kostnaden för de ytterligare förrådslokaler, som torde bliva erforderliga för tygmaterielen, till 80,000 kronor. I detta sammanhang bör påpekas, att provbocksanläggning för flygmotorer icke skall utföras, då motorerna kunna provas på centrala flygverkstadens i Västerås filial vid Hässlö.

Vidkommande slutligen behovet av ytterligare medel för yttre vatten- och avloppsledningar må följande framhållas. Etablissemangets belägenhet på Badelundaåsen i närheten av Västerås stads vattenverk medför, att särskild försiktighet måste iakttagas beträffande avloppsledningar och spillvattens utsläppande för att ej förorena stadens vattentäkt. I skrivelse den 22 december 1942 har flygförvaltningen i samband med ansökan om disposition av medel för bland annat avloppsledningar och emscherbrunn vid flottiljen även framhållit, att ytterligare reningsanordningar torde kunna bliva erforderliga. Flygförvaltningen finner nu efter inträffade tillbud till förorening av vattentäkterna nödvändigt föreslå anläggande av effektivare reningsanordningar, kostnadsberäknade till 75,000 kronor.

Under driftbudgeten har flygförvaltningen begärt medel för anskaffning av bevaknings- och vakthundar, varvid behovet och fördelarna härav motiverats. För det föreslagna hundväsendet måste emellertid erforderliga hundgårdar uppföras med löpgårdar, boxar, kamin för kokning av hundmat m. m. samt vatten och avlopp. För Västmanlands flygflottilj erfordras hundgård (gemensam med centrala flygverkstaden i Västerås) för 16 hundar. Kostnaden beräknas till 18,000 kronor.

En devieringsbana bör i likhet med vad som finnes eller planeras vid övriga flottiljer även anordnas här. Noggrann deviering av kompasserna är av grundläggande betydelse för precisionen vid flygning längre sträckor, och härför kräves anläggande av en lämplig, störningsfritt placerad bana. Kostnaden beräknas till 6,000 kronor.

Flygförvaltningen har i enlighet med det anförda beräknat återstående medelsbehov för Västmanlands flygflottilj till (7,195,000 — 6,700,000 — 26,000 =) 469,000 kronor samt räknat med att beloppet i sin helhet komme att bliva erforderligt under budgetåret 1944/45. Med frånräknande av belopp, som beräknats men ännu icke disponerats för bostäder, inberäknat administrationskostnader i runt tal 365,000 kronor, skulle totalkostnaden för flottiljens hela byggnadsprogram enligt flygförvaltningens beräkningar utgöra 6,830,000 kronor (se bilaga 1).

Departements-
chefen.

Under hänvisning till vad jag inledningsvis anfört beträffande uppförande av musik- och gymnastikbyggnader samt anläggande av idrottsplatser kan jag för närvarande icke tillstyrka, att medel för dylika ändamål beräknas för Västmanlands flygflottilj. Då medel för övriga av flygförvaltningen för nästa budgetår föreslagna arbeten vid flottiljen torde böra beräknas i enlighet med ämbetsverkets kalkyler, finner jag ett belopp av 24,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 erforderligt för nämnda budgetår.

Roslagens flygflottilj (Hägernäs). 1941 års försvarsutredning beräknade byggnadskostnaderna vid denna flygflottilj till sammanlagt 1,926,000 kronor. I propositionen 1942: 270 justerades denna beräkning såtillvida, att till det beräknade beloppet lades sammanlagt 77,000 kronor för tjänstebostäder för kökspersonal m. fl., devieringsbana samt sopförbränningsanläggning, medan av utredningen beräknade kostnader för skyddsrum, tillhoppa 120,000 kronor, frändrogos såsom beviljade i annat sammanhang. På sätt i propositionen 1942: 210 förutsatts ansågs vidare ett för tjänstebostäder för officerare och underofficerare beräknat belopp av 155,000 kronor icke erforderligt under femårsperioden 1942/47. Totalkostnaderna för byggnadsprogrammet under angivna femårsperiod uppgå enligt det anförda, efter jämkning jämväl av det för administrationskostnader m. m. upptagna beloppet, till 1,716,000 kronor. För flottiljen ha efter förslag i propositionen 1942: 270 för budgetåren 1941/42 och 1942/43 beräknats tillhoppa 900,000 kronor. Vidare har efter förslag i 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2) för budgetåret 1943/44 beräknats ett belopp av 400,000 kronor. Sammanlagt ha således hittills 1,300,000 kronor beräknats för Roslagens flygflottilj.

Flygförvaltningen har numera — efter omprövning — beräknat kostnaderna för genomförande av de byggnadsarbeten, som ingingo i det av 1942 års riksdag fastställda byggnadsprogrammet för flottiljen, till sammanlagt 1,789,000 kronor. Av i försvarsbeslutets byggnadsprogram upptagna byggnadsarbeten hemställde ämbetsverket, att följande nu måtte komma till utförande, nämligen ombyggnad av kanslihus, utökning av matsalsutrymmen för manskap, utökning av mässutrymmen för underofficerare, utökning av intendenturförråd, utökning av värmecentral m. m. samt uppförande av förläggningsbyggnad för 20 kadetter. Utöver det sålunda fastställda byggnadsprogrammet anmälde flygförvaltningen såsom ytterligare byggnadsbehov under budgetåret 1944/45 en hundgård för 10 hundar, kostnadsberäknad till 16,000 kronor, vadan byggnadsprogrammet i sin helhet komme att draga en kostnad av 1,805,000 kronor.

Det sammanlagda medelsbehovet för nästkommande budgetår har av flygförvaltningen beräknats till 468,000 kronor. För budgetåren 1945/47 skulle sedan återstå byggnadsarbeten för en beräknad kostnad av 37,000 kronor. Med frånräknande av belopp, som beräknats men ännu icke disponerats för bostäder, inberäknat administrationskostnader omkring 64,000 kronor, skulle totalkostnaden för flottiljens byggnadsprogram enligt flygförvaltningens beräkningar utgöra i runt tal 1,741,000 kronor (se bilaga 2).

Beträffande de för budgetåret 1944/45 ifrågasatta arbetena har flygförvaltningen anfört följande.

Kanslihuset befinner sig för närvarande i dåligt skick. Då det räknats med att kanslihuset skulle komma att ombyggas, har kanslibyggnaden icke underhållits i den omfattning, som eljest varit erforderligt. För att tjänsten effektivt skall kunna bedrivas inom flottiljstaben i enlighet med den nya flygvapenorganisationen, är det erforderligt, att flottiljstaben får tillgång till ändamålsenliga lokaler. Utrymme härför finnes numera sedan ny skolbyggnad uppförts och tidigare skollokaler i kanslihuset därför kunnat utrymmas. Det är angeläget att denna ombyggnad igångsättes under nästa budgetår. Kostnaderna för ombyggnaden beräknar flygförvaltningen i likhet med 1941 års försvarsutredning till 100,000 kronor.

Utökning av matsalsutrymmen för manskap. I den nuvarande matsalen saknas utrymmen för 25 överfurirer samt 20 kadetter och aspiranter. För furirer och övrigt manskap föreligger brist för 18 respektive 165 man. Med utgångspunkt från av Kungl. Maj:t fastställda utrymmesnormer för matinrättningar beräknas kostnaderna för denna utökning till 115,000 kronor.

Utökning av mässutrymmen för underofficerare. Mässutrymmen komma den 1 juli 1945 att saknas för omkring 20 underofficerare och vederlikar. Vid fullt uppsatt flygvapen kommer en brist att föreligga för cirka 40 underofficerare och vederlikar. Kostnaderna härför beräknar flygförvaltningen i likhet med försvarsutredningen till 30,000 kronor.

Utökning av intendenturförråd kan icke anstå längre. Kostnaderna kunna beräknas till 55,000 kronor.

Utökning av värmecentral m. m. Programmet kan ej genomföras utan vissa utökningar, som nu visat sig nödvändiga. Sålunda erfordras för köksutvidgningarna en större hetvattenpanna. På grund av den omgivande terrängens beskaffenhet utbildas s. k. luftkuddar ovan skorstenarna, varför dessa måste påbyggas. Vidare bliva vissa ytterledningar längre än tidigare beräknats. Kostnaderna beräknar ämbetsverket till sammanlagt 48,000 kronor.

Vad slutligen beträffar behovet av förläggningsbyggnad för 20 kadetter må följande framhållas.

Kadetter och aspiranter äro för närvarande förlagda till ett logement i en divisionskasern. Utrymmet i divisionskasernen måste frigöras för förläggning av fast anställt manskap och värnpliktiga. Det är därjämte icke lämpligt, att kadetter av sergeants tjänsteställning äro förlagda tillsammans med meniga.

I fråga om behovet av hundgård har flygförvaltningen hänvisat till vad ämbetsverket i avsnittet rörande Västmanlands flygflottilj i ämnet anfört.

Vid anmälan av 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2, sid. 46) framhöll jag, att vissa av flygförvaltningen förutsatta byggnadsarbeten syntes böra tills vidare uppskjutas, nämligen ombyggnad av kanslihus samt utökning av matsalsutrymmen för manskap och av mässutrymmen för underofficerare. Flygförvaltningen har nu hemställt, att medel för dessa arbeten måtte beräknas för nästa budgetår. Förslaget om utökning av matsalsutrymmen för manskap och av mässutrymmen för underofficerare kan av mig nu biträdas, och jag förordar därför, att för nästa budgetår beräknas medel för sistnämnda två ändamål. Då den beräknade kostnaden för matinrättningens utökning, 115,000 kronor, med icke mindre än 30,000 kronor

*Departements-
chefen.*

överstiger det av 1941 års försvarsutredning för ändamålet beräknade beloppet, vill jag emellertid ifrågasätta, om icke beloppet kan sänkas. Tills vidare räknar jag med 100,000 kronor för ändamålet. På ytterligare övervägande synes få bero, huruvida kanslihuset nu bör ombyggas. Härvid böra undersökas möjligheterna att nedbringa kostnaderna, vilka förefalla höga. I anslutning till vad inledningsvis anförts torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att efter slutförd utredning taga ställning till frågan. Tills vidare beräknar jag icke medel för ändamålet. Med stöd av en på mitt föranstaltande verkställd utredning rörande tillgängligt förläggningsutrymme finner jag den föreslagna förläggningsbyggnaden för kadetter kunna utgå ur byggnadsprogrammet. I övrigt finner jag icke anledning till erinran mot vad flygförvaltningen nu föreslagit men förutsätter beträffande kostnaderna för yttre ledningar, utökning av värmecentral m. m. att beloppet vid blivande dispositionsbeslut avpassas efter det i förhållande till försvarsutredningens förslag något reducerade byggnadsprogram, som enligt vad nu anförts avses skola utföras. För nästa budgetår beräknar jag i enlighet härmed för byggnadsarbeten vid Roslagens flygflottilj ett belopp av 260,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 erforderligt.

Östgöta flygflottilj (Malmen). De vid flottiljen erforderliga arbetena kostnadsberäknades av försvarsutredningen till 1,576,000 kronor. I propositionen 1942: 270 reducerades beloppet med 140,000 kronor, avseende kostnader för skyddsrum, för vilket ändamål medel anvisats i annat sammanhang, varemot anmäldes behov av ytterligare 65,000 kronor, avseende av flygförvaltningen föreslagna bostäder för kökspersonal m. fl. och sopförbränningsanläggning. På grund härav och med hänsyn till omräkning av administrationskostnaderna skulle medelsbehovet för byggnadsarbeten vid ifrågavarande flottilj under femårsperioden uppgå till 1,496,000 kronor. Efter förslag i förutnämnda proposition ha för flottiljen för budgetåren 1941/42 och 1942/43 beräknats tillhoppa 800,000 kronor.

För budgetåret 1943/44 föreslogos i 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2), att för flottiljen skulle beräknas 220,000 kronor, vilket belopp avsåg, förutom de arbeten som funnos upptagna i det för 1942 års riksdag framlagda byggnadsprogrammet för flottiljen, jämväl en devieringsbana för en kostnad av 6,000 kronor. I sin skrivelse nr 156 godtog riksdagen detta förslag men uttalade, att det syntes riksdagen angeläget, att mässbyggnaden för officerare vid flottiljen så renoverades, särskilt med hänsyn till uppvärmningsmöjligheterna, att den bättre än vad som vore fallet kunde tjäna sitt ändamål. Riksdagen hade i anslutning därtill velat framhålla angelägenheten av att denna fråga snarast bleve föremål för närmare prövning. Härjämte har enligt uppgift av flygförvaltningen av förenämnda å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 anvisade anslag av 85,000 kronor ett belopp av 9,000 kronor avsetts för ordnande av vattenförsörjningen vid denna flottilj. Det för flottiljen hittills beräknade beloppet i sin helhet uppgår således till 1,029,000 kronor.

I sina anslagsäskanden för budgetåret 1944/45 har *flygförvaltningen*, efter omprövning av kostnaderna för i flottiljens förutnämnda byggnadsprogram ingående byggnadsarbeten, beräknat totalkostnaderna till ett belopp av 1,443 000 kronor. Av i byggnadsprogrammet upptagna arbeten föresloge ämbetsverket, att följande måtte komma till utförande under budgetåret 1944/45, nämligen utökning av mässutrymmen för manskap, utökning av intendenturförråd samt uppförande av gymnastikbyggnad. Utöver i byggnadsprogrammet upptagna arbeten hemställde flygförvaltningen, att följande ytterligare byggnadsbehov — kostnadsberäknade till sammanlagt 151,000 kronor — måtte tillgodoses under budgetåret 1944/45, nämligen utökning av flygfältsbelysning m. m., utvidgning av vattentäkt, ny emscherbrunn samt hundgård för 14 hundar.

Med hänsyn därtill har flygförvaltningen beräknat kostnaderna för byggnadsprogrammet i sin helhet till $(1,443,000 + 151,000 =)$ 1,594,000 kronor. Med frånräknande av belopp, som beräknats men ännu icke disponerats för bostäder, inberäknat administrationskostnader omkring 64,000 kronor, skulle totalkostnaden för byggnadsprogrammet enligt flygförvaltningens beräkningar utgöra 1,530,000 kronor (se bilaga 3).

Beträffande de särskilda byggnadsbehoven har ämbetsverket anfört i huvudsak följande.

Utökning av mässutrymmen för manskap. Mässutrymmen saknas för överfurirer, 12 furirer, 128 man övrigt manskap samt för 25 civila. Kostnaderna härför ha av flygförvaltningen beräknats till 35,000 kronor. Försvarsutredningen hade för samma ändamål beräknat 80,000 kronor.

Utökning av intendenturförråd föreslogs av flygförvaltningen i 1942 års skrivelse angående kapitalinvesteringar i försvarsväsendets fastighetsfond till utförande under innevarande budgetår. Enahanda var förhållandet med flottiljens gymnastikbyggnad.

I 1943 års statsverksproposition uttalade föredragande departementschefen, att ifrågavarande båda arbeten borde tills vidare uppskjutas.

Vidkommande förstberörda arbete, utökningen av intendenturförråd, må framhållas, att flottiljens intendenturförråd för närvarande på grund av brist på förläggningsutrymme måste tagas i anspråk såsom manskapsförläggning. I och med att den under uppförande varande vakt- och beredskapsbyggnaden blir färdigställd, vilket beräknas äga rum i början av år 1944, förbättras flottiljens förläggningsmöjligheter. Intendenturförrådet skulle därigenom kunna utnyttjas för sitt rätta ändamål. Då emellertid förrådet i fråga ligger i vägen för inflygningarna, är det ur flygsäkerhetssynpunkt nödvändigt att förrådet snarast flyttas till annan plats, ävensom att det samtidigt härmed utökas för att tillgodose kravet på tillräckliga förrådsutrymmen. Kostnaderna härför beräknar ämbetsverket till 119,000 kronor eller till samma belopp, som försvarsutredningen sammanlagt upptagit för detta ändamål.

Vad beträffar behovet av gymnastikbyggnad får flygförvaltningen hänvisa till vad i motsvarande hänseende anförts under punkten Västmanlands flygflottilj, Hässlö.

Härtill må följande fogas.

Nuvarande gymnastiksal är inrymd i en av Malmens gamla lägerhyddor. Dess yta är cirka 460 kvadratmeter, vilket är för litet för exempelvis handbollsspel utan stora risker för kroppsskador. Takkonstruktionen är så dålig,

att den ej håller för upphängning av redskap såsom lod- och båglinor, stänger och slingerstegar. På grund härav nedtogos de fåtaliga i taket upphängda redskapen år 1937. Även väggarna äro bristfälliga; panel på regelstomme med torvströfyllning. Sprickor i väggarna släppa igenom damm från denna fyllning, varför gymnastiksalen är mycket svår att hålla ren och av denna anledning i det närmaste hälsovådlig. Även golvbjälklaget är dåligt. Utrymme för redskapsrum saknas, liksom plats för åskådare. Den nuvarande gymnastiksalen behövs samtidigt såsom exercishus och instruktionslokal vintertid samt såsom samlingssal vid föredrag och underhållning, vilket allt icke går att samordna med dess utnyttjande för gymnastik och idrott. Slutligen bör erinras om, att riksdagen, vars vederbörande utskott avlagt besök på platsen, har funnit betydande bristfälligheter vidlåda bland annat ifrågakvarande gymnastikbyggnad (riksdagens skrivelse 1943: 156, sid. 8).

Uppförandet av gymnastikbyggnaden beräknas draga en kostnad av 200,000 kronor. Till grund för denna beräkning har legat militära byggnadsutredningens standardritning för gymnastiksal, varvid dock bastuavdelningen utelutits, då sådan redan finnes vid flottiljen.

Sammanlagda kostnaden för ovan anmälda arbeten beräknas således, inberäknat 21,000 kronor för administration m. m., till 375,000 kronor.

Utökning av flygfältsbelysning m. m. är erforderlig med hänsyn till den utvidgning av flygfältet, som ägt rum. Ur flygsäkerhetssynpunkt är det angeläget att den föreslagna utökningen kommer till utförande nästa budgetår. Kostnaderna härför beräknar ämbetsverket till 45,000 kronor.

Beträffande behovet av utvidgning av vattentäkt får flygförvaltningen anföra följande.

Det belopp om 9,000 kronor, som enligt ovan tagits i anspråk för flottiljens vattenförsörjning, har endast varit tillräckligt för att genomföra de allra nödvändigaste åtgärderna för att eliminera inträffad vattenbrist. Den utvidgning av vattentäkten, som nu föreslås, tager sikte på att förbättra vattentäkten, så att det framtida vattenbehovet vid flottiljen blir säkrat.

Vattenförbrukningen vid flottiljen har genom långt driven sparsamhet (inskränkning av bad m. m.) hållits nere och utgjorde under åren 1941 och 1942 omkring 30,000 kubikmeter respektive omkring 40,000 kubikmeter. Genom tillkomsten av bad och branddamm m. m. kommer emellertid vattenförbrukningen att ytterligare öka. Framhållas må, att övriga flottiljers vattenförbrukning i allmänhet ligger mellan 50,000 och 70,000 kubikmeter för år. Kostnaderna för utvidgning av vattentäkten beräknar flygförvaltningen till 20,000 kronor.

Vad slutligen beträffar behovet av ny emscherbrunn må anföras följande.

Östgöta flygflottilj och Malmslätts samhälle hava gemensam reningsanläggning för avloppsvatten. Mellanvarande intressen äro reglerade genom avtal, slutet mellan flygförvaltningen och Kärna kommun den 9 januari 1938. I avtalets § 6 stipuleras, bland annat, att, därest väsentlig ändring skulle inträda i fråga om anläggningens nytta för flygvapnets respektive övriga fastigheter, flygförvaltningen så ock kommunen skall efter den 1 januari 1944 äga påkalla skälig jämkning i grunderna för flygförvaltningens bidragsskyldighet.

Vid avtalets ingående förutsattes en personalstyrka vid flottiljen av cirka 600 man. Genom att denna styrka sedermera ökat, är reningsverket sedan flera år tillbaka överbelastat. Efter den förstärkta försvarsberedskapens upphörande beräknas den totala personalstyrkan till cirka 750 personer och under repetitionsövning till cirka 1,025 personer, varför även då nuvarande reningsverk bleve otillräckligt. I skrivelse till flygförvaltningen den 23 maj 1942 har

Kärna kommunalnämnd anhållit, att ämbetsverket ville låta utreda möjligheten av och kostnaden för en utvidgning av det nuvarande reningsverket.

Flygförvaltningen har verkställt dylik utredning och funnit erforderligt att en komplettering av reningsverket med en emscherbrunn utföres vid flottiljen. Kostnaderna härför beräknar ämbetsverket till 60,000 kronor.

Behovet av hundgård har tidigare motiverats. Hundgården beräknas för 14 hundar och skall vara gemensam för flottiljen och centrala verkstaden & Malmen jämte försökscentralen. Kostnaderna beräknas till 17,000 kronor.

Sammanlagda kostnaden för ovan angivna ytterligare byggnadsbehov beräknas, inberäknat 9,000 kronor för administration m. m., till $(45,000 + 20,000 + 60,000 + 17,000 + 9,000 =)$ 151,000 kronor.

Flygförvaltningen har i enlighet med det anförda beräknat det för flottiljen återstående medelsbehovet, avsett att i sin helhet tillgodoses under budgetåret 1944/45, till $(1,594,000 - 1,029,000 =)$ 565,000 kronor.

Med hänsyn till nu föreliggande förhållanden och under åberopande av vad jag inledningsvis anført i fråga om gymnastikbyggnader anser jag mig ej heller för Östgöta flygflottilj nu böra beräkna medel för sådant ändamål. *Departements-
chefen.*

Beträffande frågan om utökning av intendenturförråd finner jag, med hänsyn till att den föreslagna ombyggnaden och utökningen icke synes vara oundgängligen erforderlig, anledning saknas att för närvarande beräkna medel därför. Jag utgår härvid från att inflygningarna — såsom hittills skett — skola kunna läggas så att förrådsbyggnadens läge icke utgör någon allvarlig olägenhet ur säkerhetssynpunkt.

Den föreslagna utökningen av mässutrymmen för manskap synes böra komma till stånd.

Vidkommande den av 1943 års riksdag särskilt berörda frågan om renovering av officersmässen har jag från flygförvaltningen inhämtat, att ämbetsverket i anledning av riksdagens uttalande låtit utföra ifrågavarande arbete. Då ämbetsverket icke äskat medel för ändamålet, lärar härav framgå, att kostnaderna prövats kunna bestridas av till flygförvaltningens förfogande stående medel. Med hänsyn härtill finner jag icke anledning att i detta sammanhang närmare ingå på denna fråga. Ett av flygförvaltningen inom ramen för innevarande års anslag för ändamålet upptaget belopp av 10,000 kronor bör jämte därå belöpande administrationskostnader tillgodoföras det anslag flygförvaltningen utnyttjat.

Rörande behovet av ny emscherbrunn och möjligheterna att fördela kostnaderna för densamma mellan kronan och Kärna kommun har en genom min försorg verkställd utredning givit vid handen, att frågan om fördelningen av kostnaderna avses bliva föremål för särskilda förhandlingar med kommunen. Med hänsyn därtill torde tills vidare böra räknas med det av flygförvaltningen föreslagna beloppet och eventuell justering av detsamma få ankomma på Kungl. Maj:t vid blivande dispositionsbeslut. Med godtagande av flygförvaltningens förslag i övrigt finner jag de för nästa budgetår beräknade kostnaderna för Östgöta flygflottilj kunna reduceras med $(119,000 + 200,000 + 20,000 \text{ för administration} =)$ i runt tal 340,000 kronor och uppskattar sålunda medelsbehovet till 225,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Jämtlands flygflottilj (Frösön). Kostnaderna för erforderliga byggnadsarbeten vid denna flygflottilj beräknades av 1941 års försvarsutredning till 1,980,000 kronor. I sitt yttrande över försvarsutredningens förslag anförde flygförvaltningen, att en utvidgning av flygfältet framdeles syntes erforderlig. I skrivelse den 24 februari 1942 anmälde ämbetsverket därefter ytterligare byggnadsbehov för en sammanlagd kostnad av 260,000 kronor, avseende tjänstebostäder för kökspersonal m. fl., emballageförråd, inomhusskjutbana, instruktionsverkstad, utökning av garage samt sopförbränningsanläggning. I propositionen 1942: 270 reducerades försvarsutredningens beräkning med 160,000 kronor, avseende kostnaderna för anordnande av skyddsrum, vilka i annat sammanhang anvisats. Frågan om den utvidgning av kostnadsramen, som flygförvaltningens förslag innebar, ansågs böra få framdeles upptagas till prövning efter förnyad framställning från flygförvaltningen. Dock förutsattes att vid denna liksom vid de övriga flygflottiljerna komme att anordnas sopförbränningsanläggningar i enlighet med flygförvaltningens förslag. I enlighet härmed skulle totalkostnaden för byggnadsprogrammet enligt nämnda proposition uppgå till, efter jämkning jämväl av det för administrationskostnader m. m. upptagna beloppet, 1,815,000 kronor. För flottiljen ha efter förslag i nämnda proposition för budgetåren 1941/42 och 1942/43 beräknats sammanlagt 1,000,000 kronor. För budgetåret 1943/44 hemställde flygförvaltningen om anvisande av 846,000 kronor för egentliga byggnadsarbeten, 583,000 kronor för flygfältsarbeten (första etappen) samt tillhoppa 26,000 kronor för förlängning av flottiljens slip och för anordnande av de-
vieringsbana.

I yttrande till statsrådsprotokollet vid anmälan av 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2, sid. 48) framhöll jag vikten av att i görligaste mån begränsa nybyggnadsverksamheten vid flottiljen, varför med uppförandet av gymnastiksalsbyggnad, emballageförråd och inomhusskjutbana ävensom med iståndsättning av officersbostad syntes tills vidare kunna anstå. Till vissa andra av flygförvaltningen föreslagna nya byggnadsföretag — bland annat flygfältets utvidgning — var jag för det dåvarande icke beredd att taga ställning. Med hänsyn därtill beräknade jag medelsbehovet för budgetåret 1943/44 till i runt tal 390,000 kronor, varav 151,000 kronor belöpa på i försvarsutredningens byggnadsprogram icke ingående arbeten.

Häremot hade riksdagen icke något att erinra.

Utöver nu angivna belopp har av förenämnda efter förslag i propositionen 1943: 251 å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 anvisade anslag av 85,000 kronor ett belopp av 23,000 kronor enligt flygförvaltningens uppgift avsetts för ordnande av vattenförsörjningen vid denna flottilj.

För Jämtlands flygflottilj ha sålunda hittills beräknats tillhoppa (1,000,000 + 390,000 + 23,000 =) 1,413,000 kronor.

Flygförvaltningen har i sin skrivelse angående medelsbehoven för nästkommande budgetår, efter omprövning av kostnaderna för i försvarsbeslutets byggnadsprogram upptagna arbeten, beräknat dessa till ett belopp av 1,789,000 kronor. Av i nyssnämnda program upptagna byggnadsarbeten föresloge ämbetsverket, att iståndsättning av officersbostäder m. m., uppförande av

gymnastikbyggnad samt uppförande av vissa hangarutrymmen måtte ske under budgetåret 1944/45. Utöver i programmet upptagna anläggningar hemställde flygförvaltningen, att vissa ytterligare, tidigare icke medräknade byggnadsbehov, kostnadsberäknade till sammanlagt 1,756,000 kronor, måtte komma till utförande vid flottiljen.

Byggnadsprogrammet i sin helhet har således enligt ämbetsverkets kalkyler beräknats draga en kostnad av (1,789,000 + 151,000 + 23,000 + 1,756,000 =) 3,719,000 kronor. Med frånräknande av belopp, som beräknats men ännu icke disponerats för bostäder, 3,000 kronor, skulle totalkostnaderna för flottiljen enligt flygförvaltningens beräkningar utgöra 3,716,000 kronor (se bilaga 4).

Beträffande de aktuella byggnadsbehoven har flygförvaltningen i sin förenämnda skrivelse ävensom i särskild skrivelse den 28 oktober 1943 anført i huvudsak följande.

Istandsättning av officersbostäder m. m. Den byggnad, varom här är fråga, är uppförd i timmer och står för närvarande oinredd. Med hänsyn till rådande bostadsbrist ävensom den förstörelse, som byggnaden utsättes för genom att stå obebodd, är det angeläget att bostaden sättes i beboeligt skick. Möjligheter finnas att i byggnaden inreda två tjänstebostäder för kaptener. Kostnaderna härför ävensom för inrättande av en matkällare för ifrågavarande båda tjänstebostäder beräknar ämbetsverket till 50,000 kronor. Försvarsutredningen har för enahanda ändamål beräknat 85,000 kronor.

Gymnastikbyggnad. Beträffande behovet av denna byggnad får flygförvaltningen hänvisa till vad som i det föregående anförts. Härutöver bör anföras följande.

Det nuvarande gymnastikhuset är för närvarande ständigt upptaget av gymnastik för manskapsskolor, biograf och föreläsningar etc. Möjligheter för den flygande personalen och personal i övrigt att bedriva något slag av inomhussport förefinnes icke. Behovet av en ny gymnastiksalsbyggnad är synnerligen trängande. Härvid kan den nuvarande byggnaden bliva disponibel som exercishus. De klimatiska förhållandena försvåra nämligen under tiden oktober—april exercis utomhus. Denna sker på landsvägen Östersund—Frösön, vilken under nämnda tidsperiod ofta är moddig och isbelagd. Utbildningen i exercis blir härigenom mycket försvårad.

Flygförvaltningen har med utgångspunkt från militära byggnadsutredningens normer för gymnastiksals beräknat kostnaden för gymnastikbyggnaden till 210,000 kronor. Försvarsutredningen har för enahanda ändamål beräknat 200,000 kronor.

Uttökning av flygfält m. m. Försvarsutredningen har i sitt betänkande (sid. 656 ff) framhållit, att den snabba utveckling på flygteknikens område, som ägt rum under de senaste åren, medfört krav på ökade utrymmen för start och landning på flygfälten. För depå- och övningsflygfälten har den önskvärda flygfältstorleken angivits till $1,500 \times 1,500$ meter med möjlighet till utökning till 2,000 meter i en riktning för att vid full last hos flygplanen medgiva start och landning i vindstilla och under mörker.

Vid Jämtlands flygflottiljs flygfält finnas för närvarande tre start- och landningsriktningar om respektive 1,200, 900 och 800 meters längd. Med den modernare flygplantyp, som flottiljen inom en snar framtid kommer att tilldelas, komma riskerna för haveri vid start och landning att bliva så stora, att en utökning av flygfältet med det snaraste måste ske. Ett uppskov härmed kan komma att medföra allvarliga konsekvenser.

En undersökning av den flygfältet omgivande terrängen har givit vid

handen, att möjligheter föreligga att utöka fältet till 2,000 meter i en (ost-väst) samt till 1,200 meter i de båda övriga start- och landningsriktningarna. Tills vidare synes dock en utökning intill 1,500 meter i en riktning (ost-väst) och 1,200 meter i de båda övriga nu befintliga banriktningarna kunna godtagas.

Utbyggnaden bör omfatta dels färdigställande av den under utbyggnad varande nordost-sydvästliga banan intill en längd av minst 1,200 meter, dels utbyggnad av den nord-sydliga banan söderut så långt terrängförhållandena medgiva; dock så att banan blir minst 1,200 meter, dels ock utbyggnad av den ost västliga start- och landningsriktningen österut intill 1,500 meters längd samt anläggande av en 1,500 meter lång och 30 meter bred permanentbana i denna riktning. Banan bör läggas så, att en förlängning av densamma upp till 2,000 meter framdeles kan ske.

Kostnaderna för denna utvidgning, inberäknat erforderliga markförvärv, samt för flygfältsbelysning och stängsel beräknar flygförvaltningen till 1,500,000 kronor, kostnaderna för administration m. m. ej medräknade. Kostnaderna beräknas fördelade med 1,000,000 kronor å budgetåret 1944/45 och 500 000 kronor å senare budgetår.

Härvid hava ej kostnader beräknats för den av flygfältsutvidgningen nödvändiggjorda flyttningen av allmänna vägen, som nu passerar mellan etablissemetet och flygfältet. Denna väg skall nämligen enligt länsstyrelsens resolution ombyggas och förläggas till norra delarna av Frösön, varvid kostnaderna av vägmyndigheten enligt förkrigsprisläge beräknats till 217,500 kronor. Då medel härför synas komma att utanordnas i annat sammanhang, upptager flygförvaltningen sålunda ej något medelsbehov härför.

Emballageförråd. Såsom framgår av flygförvaltningens underdåniga skrivelse angående medelsbehovet under kapitalbudgeten för innevarande budgetår (sid. 6) avses emballageförrådet för dyrbara motorlådor och för värdefull skadad materiel, som framför allt i tider av tilltagande materielbrist bör kunna väl värdas. Emballageförrådet avses att uppföras i form av ett enklare slag av tygverkstadsförråd. Uppvärmningsanordningar för förrådet äro sålunda icke erforderliga. Framhållas må, att det ställer sig avsevärt dyrare att tillgodose kravet på utrymmen för den materiel, varom här är fråga, inom eller i samband med tygverkstaden. Kostnaderna för uppförandet av ett emballageförråd beräknar flygförvaltningen i likhet med tidigare till 20,000 kronor.

Instruktionsverkstaden är en undervisningslokal, där sådan verksamhet pågår som icke kan hänvisas till ordinarie skollokaler och icke heller får inkräkta på tygverkstadens hårt utnyttjade utrymmen. I undervisningen ingår söndertagning, hopsättning och reparation av flygplan och flygmotorer, byggande av segelflygplan, övningar vid verktygsmaskiner etc. Försvarsutredningen har för detta ändamål upptagit medel för samtliga nya flygflottiljer och några av de äldre, som saknade instruktionsverkstad. För Jämtlands flygflottilj upptogs emellertid inga medel härför. Något skäl för att just denna flygflottilj ej skulle behöva ifrågavarande byggnad torde icke finnas. I sitt yttrande den 20 februari 1942 över försvarsutredningens betänkande anmälde flygförvaltningen behovet av en instruktionsverkstad vid sagda flygflottilj för en kostnad på grundval av prisläget den 1 juli 1941 av 80,000 kronor. Numera beräknas kostnaden enligt nyssnämnda prisläge till 85,000 kronor.

Inomhusskjutbana. Med hänsyn till vid Jämtlands flygflottilj rådande klimathförhållanden bör den grundläggande skjututbildningen vintertid förläggas inomhus. Skjutbanan avses att inrymmas i ovannämnda gymnastikbyggnads källare. Kostnaderna härför beräknar ämbetsverket till 35,000 kronor.

Beträffande uppförande av hundgård får flygförvaltningen hänvisa till

vad i ärendet anförts för Västmanlands flygflottilj. Hundgården avses för 10 hundar och är kostnadsberäknad till 17,000 kronor.

Kostnaden för sistnämnda fem arbeten ha av flygförvaltningen beräknats till, inklusive kostnaderna för administration m. m., (1,500,000 + 20,000 + 85,000 + 35,000 + 17,000 + för administration 99,000 =) 1,756,000 kronor. Därav ha 1,226,000 kronor beräknats falla på budgetåret 1944/45 och återstoden 530,000 kronor, avseende flygfältsarbeten m. m., på senare budgetår.

Flygförvaltningen har i enlighet med det anförda beräknat det återstående medelsbehovet för Jämtlands flygflottilj till (3,719,000 — 1,413,000 =) 2,306,000 kronor, varav å budgetåret 1944/45 beräknats belöpa ett belopp av 1,776,000 kronor och å budgetåren 1945/47 ett belopp av 530,000 kronor.

Utöver femårsplanens kostnadsram har flygförvaltningen därjämte hemställt, att medel måtte anvisas för uppförande av fårhus vid Jämtlands flygflottilj. Flygförvaltningen har härom anfört, att flygfältets ekonomiska skötsel, avbetning och gödsling bäst befördrades genom hållandet av får. För närvarande vore fårbetet därstädes utarrenderat och i kontraktet vore bestämt det antal djur arrendatorn vore skyldig hålla. Vid flottiljen saknades emellertid fårhus, varför djuren skadats av kölden, och en del, särskilt tackor och nyfödda lamm, hade de senaste vintrarna frusit ihjäl. Arrendatorn vore icke skyldig att uppföra fårhus. Då fårskötseln även vid sidan av dess betydelse för flygfältet vore av stort allmänt intresse, ansåge flygförvaltningen, att en byggnad för 600 får borde uppföras. Kostnaderna beräknades till 60,000 kronor. Då byggnaden icke vore avsedd för militära behov, syntes byggnadskostnaderna icke böra bestridas inom den i försvarsbeslutet fastställda kostnadsramen.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår har flygförvaltningen bland sina medelsäskanden för nästa budgetår för utbyggnad av start- och landningsbanorna å Jämtlands flygflottiljs flygfält upptagit ett belopp av 1,500,000 kronor jämte administrationskostnader m. m. och föreslagit att arbetena skola fördelas på budgetåren 1944/45 och 1945/46. För egen del kan jag biträda flygförvaltningens uppfattning, att vissa flygfältsarbeten äro erforderliga på detta fält, som ju är flottiljens ordinarie depåflygfält och således avses att användas i såväl krig som fred. Redan med flottiljens nuvarande flygplansutrustning torde fältet vara väl litet, och med de modernare flygplan, som inom en nära framtid avses skola tillföras flottiljen, synes fältet icke vara ur flygsäkerhetssynpunkt fullt godtagbart. Emellertid anser jag det vara tveksamt, om medel nu böra beräknas för hela det av flygförvaltningen framlagda programmet. För närvarande pågå arbeten med färdigställande av bansträckningen nordost-sydväst intill en längd av 1,100 meter, för vilket arbete medel redan ställts till förfogande. Av de återstående sträckningarna har för närvarande sträckan nord-syd en längd av 900 meter, medan utbyggnad av sträckan ost-väst ännu ej påbörjats. I riktningen nordväst-sydost kan start och landning ske på en sträcka av 1,200 meter, ehuru rullbana med permanent beläggning ej finnes anlagd. Flygförvaltningens nu föreliggande förslag innebär utbyggande av sträckan nord-syd till 1,200 och sträckan ost-väst

*Departements-
chefen.*

till 1,500 meters längd. Kostnaderna för den förra sträckan ha beräknats till 237,400 kronor, medan den senare sträckans iordningställande beräknats draga en kostnad av 1,258,600 kronor. Utöver dessa belopp, i vilka inräknats kostnaderna för anläggande av erforderliga rullbanor, har flygförvaltningen upptagit ett belopp av 4,000 kronor för intrångsersättning. Viss skogsavverkning å enskild mark i inflygningsriktningarna har nämligen ansetts erforderlig. Flygförvaltningen har upplyst, att den för utvidgningarna erforderliga marken i sin helhet tillhör kronan. Med hänsyn till bristen på arbetskraft och materiel kan jag icke för närvarande tillstyrka, att medel beräknas för mer än ett av dessa båda företag. Då enligt vad jag under hand inhämtat från vederbörande militära myndigheter ett färdigställande av bansträckan nord-syd betraktas såsom i första hand angeläget, får jag föreslå, att härför erforderliga medel — enligt flygförvaltningens kalkyler i runt tal 240,000 kronor — beräknas för nästkommande budgetår.

Av övriga av flygförvaltningen ifrågasatta byggnadsarbeten vid flottiljen torde med hänsyn till bostadsbristen i Östersund det föreslagna iordningställandet av ett befintligt hus till bostadslägenheter snarast möjligt böra komma till stånd. Enär ett av flygförvaltningen under hand ingivet förslag till planlösning icke synes godtagbart, förutsätter jag, att detta överarbetas, innan förslag i ämnet slutligt förelägges Kungl. Maj:ts prövning. Härvid bör även eftersträvas att nedbringa kostnaderna för ombyggnaden. Under hänvisning till vad inledningsvis anförts utgår jag från att med uppförandet av gymnastikbyggnad och i samband därmed inomhusskjutbana tills vidare skall anstå. Däremot synes med hänsyn till behovet av förrådsutrymme vid flottiljen medel böra beräknas för förrådshangarer och flygplanförråd. Mot uppförande av hundgård har jag intet att erinra, och efter den utredning som företetts rörande behovet av instruktionsverkstad och emballageförråd tillstyrker jag, att medel beräknas jämväl för dessa byggnadsarbeten.

Flygförvaltningens förslag att uppföra fårhus vid flottiljen finner jag mig icke kunna biträda, särskilt som tills vidare frågan om möjligheten att hålla får vid flottiljen befinner sig på experimentstadiet och någon som helst arrendeavgift icke utgår. För undvikande av skador å fårstammen under den kalla årstiden torde med anlitande av underhållsmedel befintliga hus kunna hjälpligt repareras och tätas.

Medelsbehovet i sin helhet för nästa budgetår synes med hänsyn till av mig föreslagna reduceringar av byggnadsprogrammet böra beräknas till i runt tal 710,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Krigsflygskolan (Ljunghed). Kostnaderna för erforderliga byggnadsarbeten ha av 1941 års försvarsutredning angivits till 1,501,000 kronor. I propositionen 1942: 270 beräknades en kostnadsökning av 5,000 kronor för en sopförbränningsanläggning samt minskning av kostnaderna med dels 120,000 kronor för komplettering av normalskyddsrum och för bombsäkra skyddsrum, vilket belopp anvisats i annan ordning, dels ock 100,000 kronor, motsvarande den del av kostnaden för tjänstebostäder för underofficerare vid krigsflygskolan,

som i propositionen 1942:210 förutsatts skola uppskjutas till efter utgången av femårsperioden 1942/47. På grund härav skulle medelsbehovet under femårsperioden uppgå till — efter justering i motsvarande mån av de beräknade administrationskostnaderna — 1,273,000 kronor. För krigsflygskolan ha efter förslag i propositionen 1942:270 för budgetåret 1942/43 beräknats 400,000 kronor. För budgetåret 1943/44 beräknade riksdagen, efter förslag i 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2) ett belopp av 390,000 kronor, vari ingick ett belopp av 6,000 kronor för utökning av byggnadsprogrammet med en devieringsbana. Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1943:327 har riksdagen vidare för sistnämnda budgetår beräknat ett belopp av 800,000 kronor för förbättringsarbeten vid Ljungbyheds flygfält, varjämte av förenämnda å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 anvisade anslag av 85,000 kronor enligt flygförvaltningens uppgift ett belopp av 27,000 kronor avsetts för ordnande av vattenförsörjningen vid krigsflygskolan.

I sin skrivelse angående flygvapnets medelsbehov under kapitalbudgeten för budgetåret 1944/45 har *flygförvaltningen* bland annat anført, att ämbetsverket efter omprövning av kostnaderna för de olika i etablissemantets ursprungliga byggnadsprogram ingående byggnadsarbetena beräknat, att dessa arbeten komme att draga en sammanlagd kostnad av 1,204,000 kronor, varav å budgetåren 1942/44 belöpte 779,000 kronor och å budgetåret 1944/45 229,000 kronor eller tillhopa 1,008,000 kronor. Ämbetsverket hemställde emellertid, att utöver byggnadsprogrammet alarmeringsanläggning m. m. till en kostnad av 10,000 kronor och hundgård för 10 hundar för 14,000 kronor måtte under nästa budgetår komma till utförande vid flottiljen. Totalkostnaderna kunde sålunda beräknas till $(1,204,000 + 6,000 + 800,000 + 27,000 + 10,000 + 14,000 =)$ 2,061,000 kronor. Med frånräknande av belopp som beräknats men ännu icke disponerats för bostäder vid krigsflygskolan, inklusive administrationskostnader cirka 323,000 kronor, skulle totalkostnaderna för byggnadsprogrammet enligt flygförvaltningens beräkningar utgöra 1,738,000 kronor (se bilaga 5). Av de i det ursprungliga programmet upptagna arbetena föresloge ämbetsverket, att följande måtte komma till utförande under nästkommande budgetår, nämligen utökning av matsalsutrymmen för manskap, utökning av intendenturförråd samt uppförande av gymnastikbyggnad.

Beträffande de särskilda byggnadsbehoven har flygförvaltningen i sin förenämnda skrivelse anført följande.

Utökning av matsalsutrymmen för manskap. Enligt försvarsbeslutet har för detta ändamål beräknats ett belopp av 80,000 kronor. Flygförvaltningen anser sig kunna inbespara detta belopp, fränsett en mindre utgiftspost på 5,000 kronor för vissa byggnadsarbeten i samband med inkoppling av nya kokgrytor i ifrågavarande matsalsbyggnad.

Utökning av intendenturförråd. De nuvarande förråden äro otillräckliga. Dessutom saknas uppvärmning av arbetslokaler i äldre förråd. I övrigt får flygförvaltningen hänvisa till vad i fråga om intendenturförråd anförts för Roslagens flygflottilj. Nämnda arbeten äro kostnadsberäknade till 31,000 kronor.

Gymnastikbyggnad. Under hänvisning till vad i motsvarande avseende

anförts beträffande Västmanlands flygflottilj får flygförvaltningen föreslå att uppförandet av skolans gymnastikbyggnad måtte få påbörjas under budgetåret 1944/45. Kostnaderna härfor beräknar ämbetsverket med utgångspunkt från militära byggnadsutredningens standardnormer för gymnastiksal till 180,000 kronor. Nuvarande gymnastiksal, som är inrymd i en f. d. lägerhydda, har måtten 13.5×36 meter och befinner sig i dåligt skick. Golvytan (480 kvadratmeter) är otillräcklig. Fastställda normalmått för gymnastiksal äro 21.5×42 meter eller cirka 900 kvadratmeter.

Behovet av alarmeringsanläggning har icke beaktats vid uppgörande av det för skolan fastställda byggnadsprogrammet.

Tidigare av Kungl. Maj:t anvisade medel för utförande av alarmeringsanläggningar vid vissa flygförband ha icke varit tillräckliga för alarmeringsanläggning vid krigsflygskolan. För närvarande är alarmeringssystemet provisoriskt inrättat. Någon central manövrering förefinnes icke. Sådan är emellertid absolut erforderlig och bör komma till stånd snarast möjligt. Kostnaderna för att anordna dylik central manövrering beräknar flygförvaltningen, inberäknat kostnaderna för administration m. m., till 10,000 kronor.

Beträffande uppförande av hundgård får flygförvaltningen hänvisa till vad i detta ärende anförts för Västmanlands flygflottilj. Kostnaden har beräknats till 14,000 kronor.

Enär de till utförande under budgetåren 1942/45 planerade byggnadsarbetena kostnadsberäknats till 1,865,000 kronor och av riksdagen för ändamålet hittills beräknats ($400,000 + 390,000 + 800,000 + 27,000 =$) 1,617,000 kronor, har ämbetsverket hemställt, att för nästkommande budgetår ett belopp av ($1,865,000 - 1,617,000 =$) 248,000 kronor måtte anvisas.

Departements-
chefen.

Flygförvaltningen har bland de arbeten, som avses komma till utförande vid krigsflygskolan under nästa budgetår, upptagit ny gymnastikbyggnad. Behovet av lämpliga gymnastiklokaler måste sägas vara större vid krigsflygskolan än vid flottiljerna i övrigt. Med tillämpande av de synpunkter i fråga om uppförandet av gymnastiklokaler, som inledningsvis berörts, beräknar jag dock tills vidare icke medel för här ifrågavarande byggnad.

Mot flygförvaltningens förslag och kostnadsberäkningar i övrigt har jag intet att erinra och beräknar i anslutning därtill medelsbehovet för krigsflygskolans byggnadsprogram för nästa budgetår till i runt tal 60,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Västgöta flygflottilj (Karlsborg). 1941 års försvarsutredning beräknade de för denna flygflottilj erforderliga byggnads- och anläggningsarbetena till sammanlagt 2,251,000 kronor. I propositionen 1942:270 anmäldes vissa medelsbehov för byggnadsändamål utöver försvarsutredningens förslag, varjämte förutsattes en minskning av kostnaderna med 120,000 kronor, avseende i annan ordning gäldade kostnader för skyddsrum. Det sammanlagda medelsbehovet för ifrågavarande byggnadsarbeten under femårsperioden 1942/47 beräknades uppgå till, efter jämkning jämväl av det för administrationskostnader m. m. upptagna beloppet, sammanlagt 2,331,000 kronor. För ändamålet ha efter förslag i nämnda proposition för budgetåren 1941/42 och 1942/43 beräknats tillhopa 1,300,000 kronor. För budgetåret 1943/44 har

efter förslag i 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2) beräknats ett belopp av 990,000 kronor, varvid vissa kostnader beräknades för i programmet tidigare icke ingående arbeten, nämligen utökning av yttre ledningar m. m. vid flottiljens bostadsområde samt devieringsbana. Kostnaderna för sålunda nytillkomna ändamål, inklusive administrationskostnader, uppgå enligt flygförvaltningens beräkningar till sammanlagt 202,000 kronor.

Flygförvaltningen har i sina medelsäskanden för budgetåret 1944/45, efter omprövning av kostnaderna för i flottiljens ursprungliga byggnadsprogram ingående byggnadsarbeten, beräknat ifrågavarande kostnader till sammanlagt 2,336,000 kronor. Av i programmet upptagna arbeten föresloge flygförvaltningen, att följande måtte komma till utförande under nästa budgetår, nämligen utökning av intendenturförråd samt uppförande av emballageförråd. Utöver byggnadsprogrammet hemställde ämbetsverket, att vissa ytterligare, i det följande närmare berörda arbeten, kostnadsberäknade till tillhoppa 101,000 kronor, måtte komma till utförande under nästa budgetår. I enlighet med det anförda beräknades nu byggnadsprogrammet i sin helhet komma att draga en kostnad av $(2,336,000 + 202,000 + 101,000 =)$ 2,639,000 kronor. Med frånräknande av belopp, som beräknats men ännu icke disponerats för bostäder och yttre ledningar m. m. vid bostadsområdet, inklusive administrationskostnader omkring 740,000 kronor, skulle totalkostnaderna för flottiljen enligt flygförvaltningens beräkningar utgöra 1,899,000 kronor (se bilaga 6).

Beträffande de nu föreslagna arbetena har ämbetsverket anført i huvudsak följande.

Vidkommande behovet av utökning av intendenturförråd och uppförande av emballageförråd får flygförvaltningen hänvisa till vad i motsvarande avseenden anförts beträffande intendenturförråd under Roslagens flygflottilj och beträffande emballageförråd under Jämtlands flygflottilj. Ifrågavarande byggnadsåtgärder ha kostnadsberäknats till 64,000 kronor respektive 20,000 kronor, eller samma belopp, som upptagits av försvarsutredningen.

Flyttning av den allmänna vägen. Sedan genom nådigt beslut den 30 oktober 1942 vissa markområden i Karlsborg överflyttats från lantförsvarets till flygvapnets förvaltning för beredande av plats för vissa av flygflottiljens förläggningsbyggnader samt manskapsmässen, passerar den allmänna landsvägen utmed Vätterns västra strand mitt genom kasernområdet, norr om det ursprungliga byggnadsområdet och söder om ovan nämnda byggnader. Ur säkerhetssynpunkt är detta förhållande ohållbart. Flygförvaltningen föreslår därför att vägen flyttas så, att den i stället kommer att gå norr om det förstörade flottiljområdet. Kostnaderna för denna vägflyttning beräknar ämbetsverket till 45,000 kronor.

Utökning av tygverkstad. Denna tygverkstad, som uppfördes åren 1937—38, är mindre än flygvapnets övriga verkstäder med avseende på de sidoutrymmen, som tillhöra monteringshallen. Sålunda äro omklädnadsrum, frukostrum och tvättrum dimensionerade för 16 man. Arbetsstyrkan under fred beräknas uppgå till 35 man. Vidare äro tygverkstadens kontorslokaler för små. Ytterligare tre rum erfordras. Vid beräkandet av ytterligare utrymmen för omklädnads-, frukost- och tvättrum har socialstyrelsens bestämmelser i hithörande hänseende beaktats. Vidare äro vissa verkstadslokaler,

såsom sprutmålningsverkstad, bristfälligt uppvärmda och ventilerade till avsevärt men för arbetets kvalitet. Kostnaderna för tygverkstadens utökning ha beräknats till 35,000 kronor.

Beträffande uppförande av hundgård, kostnadsberäknad till 15,000 kronor, får flygförvaltningen hänvisa till vad i ärendet anförts för Västmanlands flygflottilj.

De till utförande under budgetåren 1942/45 planerade byggnadsarbetena ha beräknats komma att draga en kostnad av 2,496,000 kronor. För därefter återstående arbeten beräknas kostnaderna till 143,000 kronor. Flygförvaltningen har i enlighet med det anförda beräknat medelsbehovet för budgetåret 1944/45 till (2,496,000 — 1,300,000 — 990,000 =) 206,000 kronor.

Departements-
chefen.

Flygförvaltningens förslag i vad avser utökning av tygverkstaden finner jag icke vara av den angelägenhetsgrad att för närvarande medel böra beräknas för ändamålet. Däremot har jag intet att erinra mot utökning av intendenturförrådet samt uppförande av emballageförråd. Jämväl den föreslagna vägomläggningen synes, därest tillgången på arbetskraft det medgiver, böra komma till utförande. Då även denna flottilj bör förses med hundgård, beräknar jag medelsbehovet för Västgöta flygflottilj för budgetåret 1944/45 till i runt tal 170,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Skaraborgs flygflottilj (Såtenäs). Av 1941 års försvarsutredning beräknade omändrings- och nybyggnadsarbeten vid denna flottilj uppskattades till en sammanlagd kostnad av 3,978,000 kronor. I propositionen 1942:270 förut-sattes en kostnadsökning med 5,000 kronor för en sopförbränningsanläggning samt en minskning av kostnaderna med dels 140,000 kronor, avseende redan beviljade medel för skyddsrum, dels ock 915,000 kronor eller den del av den för tjänstebostäder av försvarsutredningen beräknade kostnaden, med vilken ansågs kunna anstå till efter femårsperiodens slut. Med hänsyn till härav föranledd minskning av de beräknade administrationskostnaderna skulle det sammanlagda medelsbehovet för ifrågavarande byggnadsarbeten under femårs-perioden uppgå till 2,865,000 kronor. För ändamålet ha efter förslag i nyss-nämnda proposition för budgetåren 1941/42 och 1942/43 beräknats tillhopa 1,700,000 kronor. Sedan flygförvaltningen i sina medelsäskanden för budget-året 1943/44 anmält vissa nya medelsbehov, nämligen utvidgning av bilverk-stad, kostnadsberäknad till 30,000 kronor, utökning av yttre ledningar m. m. vid bostadsområden för en kostnad av 160,000 kronor samt anläggande av devieringsbana för en kostnad av 6,000 kronor, fann jag mig — såsom av 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2, sid. 51) framgår — kunna tillstyrka, att medel anvisades för bilverkstad och devieringsbana, medan jag i fråga om yttre ledningar ansåg mig böra förorda ytterligare utredning i syfte att genom begränsning av byggnadsprogrammet i övrigt söka motväga eventuellt ofrånkomlig kostnadsökning i denna del. Medelsbehovet för budget-året 1943/44 beräknades av riksdagen, i enlighet med mitt förslag, till 1,000,000 kronor.

I sin skrivelse angående medelsbehoven under kapitalbudgeten för näst-

kommande budgetår har *flygförvaltningen*, efter omprövning av kostnaderna för i flottiljens av 1942 års riksdag godtagna byggnadsprogram ingående byggnadsarbeten, beräknat dessa kostnader till sammanlagt 2,759,000 kronor. Flygförvaltningen har utöver nämnda belopp för tiden intill den 1 juli 1944 beräknat medel för bilverkstad, utökning av yttre ledningar samt devieringsbana med tillhoppa (30,000 + 100,000 + 6,000 + 7,000 för administration m. m. =) 143,000 kronor, för budgetåret 1944/45 medel för hundgård, kostnadsberäknad till 15,000 kronor, samt för budgetåren 1945/47 ytterligare 64,000 kronor (inklusive administrationskostnader) för yttre ledningar m. m. för bostadsområden. Totalt har flygförvaltningen sålunda räknat med ett medelsbehov av (2,759,000 + 143,000 + 15,000 + 64,000 =) 2,981,000 kronor, varav för budgetåren 1942/45 beräknats 2,700,000 kronor, d. v. s. enahanda belopp som riksdagen redan beräknat för flottiljen. För nästkommande budgetår erfordrades sålunda icke ytterligare medel. Med frånräknande av belopp, som beräknats men ännu icke disponerats för bostäder vid flottiljen ävensom för därtill avsedda yttre ledningar m. m., tillhoppa i runt tal, inklusive administrationskostnader m. m., 809,000 kronor, skulle totalkostnaderna för flottiljen enligt flygförvaltningens beräkningar utgöra 2,172,000 kronor (se bilaga 7).

Utöver vad sålunda anförts har flygförvaltningen hemställt, att medel måtte anvisas för vissa arbeten vid arrendegården Busstorp under Skaraborgs flygflottilj, nämligen ordnande av vattenförsörjningen samt uppförande av nya arbetarebostäder. För vattenförsörjningens ordnande erfordrades enligt vad flygförvaltningen anfört ett belopp av 30,000 kronor, medan kostnaderna för de föreslagna bostäderna, två lägenheter om vardera två rum och kök samt två enkelrum, av ämbetsverket beräknats till 45,000 kronor. Med hänsyn till byggnadsändamålens art syntes kostnaderna i fråga icke böra bestridas inom den genom 1942 års försvarsbeslut fastställda kostnadsramen för flygvapnets utbyggande.

För anordnande av en för Skaraborgs flygflottilj avsedd fårfarm ävensom en arrendegård vid Busstorp i närheten av Sätenäs ha anvisats tillhoppa 160,000 kronor, för vilka medel uppförts bland annat arrendatorsbostad och ekonomibyggnader. Flygförvaltningen har nu hemställt om ytterligare 75,000 kronor för vissa kompletteringsarbeten vid arrendegården, avseende dels uppförande av arbetarbostäder för 45,000 kronor och dels ordnande av gårdens vattenförsörjning genom anslutning till flygflottiljens vattenledningsnät. För sistnämnda ändamål har ämbetsverket räknat med anläggande av en anslutningsledning av 1,500 meters längd för en kostnad av 30,000 kronor. Emellertid finner jag mig icke för närvarande kunna tillstyrka genomförande av de av flygförvaltningen sålunda ifrågasatta åtgärderna. Den förebragta utredningen har icke övertygat mig om att behov av ytterligare bostäder föreligger. Vad frågan om vattenförsörjningens ordnande beträffar synes det anmärkningsvärt, att icke en grundlig undersökning skedde innan kostnader lades ned på byggnader m. m. Emellertid torde det icke vara uteslutet, att en med anlitan-

*Departements-
chefen.*

av teknisk sakkunskap verkställd förnyad utredning skall kunna giva uppslag till en lämpligare lösning av spörsmålet än den nu av flygförvaltningen föreslagna, vilken icke synes godtagbar ur ekonomisk synpunkt.

Mot flygförvaltningens förslag om anordnande av en hundgård har jag intet att erinra. Kostnaderna kunna, såsom av det föregående framgår, rymmas inom det belopp, som beräknats för byggnadsarbeten vid flottiljen för innevarande budgetår.

Svea flygflottilj (Barkarby). Erforderliga omändrings- och nybyggnadsarbeten vid denna flygflottilj kostnadsberäknades av 1941 års försvarsutredning till 2,163,000 kronor. I propositionen 1942: 270 förutsattes en kostnadsminskning av 140,000 kronor, avseende kostnaderna för vissa skyddsrum, vartill medel anvisats i annan ordning. I propositionen anmäldes emellertid vissa ytterligare byggnadsbehov, nämligen dels uppförande av gymnastikbyggnad för en beräknad kostnad av 150,000 kronor, dels omändring av den ledigblivande äldre gymnastikbyggnaden till fritidslokal, varför kostnaderna beräknades till 50,000 kronor, dels ock en till 5,000 kronor kostnadsberäknad sopförbränningsanläggning. De sammanlagda kostnaderna skulle sålunda uppgå till, efter jämkning jämväl av det för administrationskostnader m. m. beräknade beloppet, 2,232,000 kronor. På i berörda proposition framlagt förslag beräknade riksdagen för ändamålet för budgetåren 1941/42 och 1942/43 sammanlagt 1,400,000 kronor, vilket belopp emellertid icke förutsattes skola tagas i anspråk för uppförande av ny gymnastikbyggnad, i vilken fråga ytterligare utredning syntes erforderlig.

Sedan flygförvaltningen bland sina medelsäskanden för budgetåret 1943/44 upptagit ett belopp av 212,000 kronor för anordnandet av ny gymnastikbyggnad vid Svea flygflottilj samt omändring av den gamla gymnastikbyggnaden till fritidslokaler — vilken framställning i nu berörda del remitterades till 1940 års militära byggnadsutredning — anförde jag vid anmälan av 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2), att, ehuru jag funne vad flygförvaltningen anført rörande behovet av gymnastik- och fritidsbyggnader vid Svea flygflottilj i och för sig beaktansvärt, byggnadsarbetena i fråga i avbidan på byggnadsutredningens yttrande tills vidare syntes böra uppskjutas. I anslutning därtill beräknades för innevarande budgetår icke några medel för flottiljen.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för nästkommande budgetår har *flygförvaltningen*, efter omprövning av kostnaderna för i flottiljens av 1942 års riksdag godtagna byggnadsprogram ingående byggnadsarbeten, beräknat totalkostnaderna till ett belopp av 2,223,000 kronor. Av i försvarsbeslutets byggnadsprogram upptagna arbeten föresloge ämbetsverket, att följande arbeten måtte påbörjas under budgetåret 1944/45, nämligen utökning av indenturförråd, komplettering av vägnät, uppförande av ny gymnastikbyggnad samt ändring av gymnastiksal till fritidslokal. Förutom för i byggnadsprogrammet upptagna anläggningar hemställde ämbetsverket, att medel — tillhoppa 126,000 kronor — måtte beräknas för utökning av flygfältsbelysning, för

reningsverk för avloppsvatten samt för hundgård. Flygfältsbelysningen och hundgården borde komma till utförande under nästa budgetår. Flygförvaltningen beräknade sålunda totalkostnaderna för byggnadsprogrammet till $(2,223,000 + 126,000 =) 2,349,000$ kronor (se bilaga 8). För bostäder ha vid denna flottilj icke beräknats några medel.

Rörande de till utförande under nästkommande budgetår ifrågasatta arbetena inhämtas av flygförvaltningens förenämnda skrivelse följande.

Vad beträffar utökning av intendenturförråd har del av medlen redan ställts till flygförvaltningens förfogande i samband med utökning av matinrättning. Återstoden av medlen erfordras nu för utförande av ytterligare vissa krigsförråd samt sängförråd, för vilka för närvarande lokaler saknas. Kostnaderna beräknas till 63,000 kronor.

För komplettering av vägnätet erfordras ytterligare medel. På ett för väg förvärvat område ha till vägen anvisade medel endast räckt till schaktningsarbete och vägbankar. För ytbehandling av vägbanan saknas medel. Kostnaden har beräknats till 24,000 kronor.

Beträffande ny gymnastikbyggnad samt i samband med denna omändring av befintlig gymnastiksal till fritidslokal får flygförvaltningen anföra följande.

Den nuvarande gymnastiksalen har en golvyta av cirka 315 kvadratmeter, medan 1940 års militära byggnadsutrednings standardritning nr 4 till gymnastikhus upptager en gymnastiksal med en golvyta av över 900 kvadratmeter.

Golvytan i den nuvarande gymnastiksalen är så liten, att gymnastik med större avdelningar (en divisions personal) icke är möjligt, att marsch och språngmarsch svårigen kan övas, att gymnastik med olika redskap samtidigt icke kan bedrivas liksom icke heller handbollsspel.

Flygflottiljens utökning och bristen på lokaler har medfört, att gymnastiksalen måst användas till en mångfald ändamål, som förhindrat dess utnyttjande till gymnastik och fysisk fostran. Salen har sålunda måst användas till lektions- och föreläsningssal, skrivsal vid manskapets prov i allmänbildning, bildningsrådets tillställningar för manskapets nöje, provisorisk förläggning, beklädnadsutlämning vid in- och utryckning m. m.

Vidare är fritidsproblemet svårlost vid ett förband, som ligger på så stort avstånd från större samhälle, som denna flottilj gör. Genom ombyggnad av gymnastiksalen till lokal för föredrag, teaterföreställningar m. m. samt bibliotek och studierum m. m. och vidare genom uppförande av en ny gymnastiksal, lämplig även för inomhusidrott, vore mycket vunnet i detta avseende. Den nya gymnastikbyggnaden föreslås förlagd i anslutning till den gamla, varvid omklädnings- och duschutrymmen kunde nyttjas jämväl för den nya. Kostnaderna beräknas till $50,000 + 150,000 = 200,000$ kronor.

Beträffande utökning av flygfältsbelysning må följande anföras. Vid företagen utvidgning av flygfältet medgävo ej anslagen ordnande av fältbelysning kring den nya delen. Medel saknas nu för nödvändig flyttning av gränsmarkeringsljusen till den nya fältgränsen. Kostnaden beräknas till 40,000 kronor.

Vad slutligen beträffar behovet av utökning av hundgård får flygförvaltningen hänvisa till vad i ärendet anförts för Västmanlands flygflottilj. Kostnaderna härför beräknas till 9,000 kronor.

De till utförande under budgetåren 1942/45 planerade byggnadsarbetena ha beräknats draga en kostnad av 1,798,000 kronor. För därefter återstående arbeten beräknas 551,000 kronor.

I enlighet med vad sålunda anförts har flygförvaltningen beräknat medelsbehovet för budgetåret 1944/45 till (1,798,000 — 1,400,000 =) 398,000 kronor.

I yttrande den 5 januari 1943 angående uppförandet av gymnastikbyggnad m. m. vid Svea flygflottilj har 1940 års militära byggnadsutredning med biträdande av flygförvaltningens förslag i ämnet tillstyrkt, att för ifrågavarande om- och tillbyggnadsarbeten finge disponeras högst 212,000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Ehuru många skäl tala för ett genomförande snarast möjligt av flygförvaltningens ånyo framlagda förslag att uppföra en ny gymnastikbyggnad vid flottiljen och i samband därmed inreda den nuvarande gymnastiksalen till fritidslokal, finner jag mig för närvarande icke kunna tillstyrka, att medel beräknas för ändamålet. Emot förslagen om utökning av intendenturförråd och flygfältsbelysning samt hundgård har jag intet att erinra och anser mig även böra tillstyrka, att medel beräknas för komplettering av vägnätet. Jag finner dock merkostnaderna för denna komplettering påfallande höga.

I enlighet med det anförda beräknar jag således medelsbehovet för Svea flygflottilj för nästa budgetår till 186,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Göta flygflottilj (Säve). För erforderliga byggnadsarbeten räknade 1941 års försvarsutredning med ett sammanlagt medelsbehov av 2,451,000 kronor. Med hänsyn till i propositionen 1942: 270 gjorda uttalanden, mot vilka riksdagen icke hade något att erinra, kunde kostnaderna emellertid beräknas avsevärt lägre. Till 60,000 kronor beräknade kostnader för komplettering av skyddsrum kunde utgå såsom anvisade i annan ordning. Vidare kunde från dragas dels 225,000 kronor, avseende rangeranordningar i bergshangarer, vilka enligt av flygförvaltningen lämnad uppgift icke erfordrades, dels ock 160,000 kronor, utgörande de beräknade kostnaderna för tjänstebostäder åt officerare och underofficerare, vilka redan i propositionen 1942: 210 förordats skola anstå till efter femårsperioden. Frågan om uppförande av ett av flygförvaltningen förordat emballageförråd, kostnadsberäknat till 20,000 kronor, ansåg jag mig i propositionen 1942: 270 icke kunna taga ställning till, medan en av flygförvaltningen föreslagen sopförbränningsanläggning, kostnadsberäknad till 5,000 kronor, förutsattes skola anordnas. Med angivna begränsningar kunde kostnaderna för byggnadsprogrammet i fråga under femårsperioden uppskattas till 1,984,000 kronor. För ändamålet har riksdagen efter förslag i propositionen 1942: 270 för budgetåret 1941/42 och 1942/43 beräknat sammanlagt 1,500,000 kronor. För budgetåret 1943/44 har riksdagen efter förslag i 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2) beräknat 490,000 kronor och i samband därmed godtagit ett av mig tillstyrkt förslag att byggnadsprogrammet finge utökas med devieringsbana för en kostnad av 6,000 kronor. Ett av flygförvaltningen framlagt förslag att jämväl uppföra ett emballageförråd för en kostnad av 20,000 kronor ansåg jag mig icke kunna tillstyrka.

Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1943: 251 (sid. 14 och 15) har riksdagen därjämte å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43

anvisat ett reservationsanslag av 1,400,000 kronor till ytterligare medel för förläggning av jaktflottiljer. Anslaget, som icke skall inräknas i den av 1942 års riksdag angivna kostnadsramen för försvarets utbyggande under femårsperioden, har avsetts för vissa förstärkningsarbeten å de vid Göta flygflottilj anordnade bergshangarerna.

Flygförvaltningen har i sin skrivelse angående medelsbehoven för nästkommande budgetår anført, att ämbetsverket, efter omprövning av kostnaderna för de i det vid 1942 års riksdag godtagna byggnadsprogrammet ingående arbetena, beräknat ifrågavarande kostnader till sammanlagt 1,844,000 kronor. Ämbetsverket hemställde, att följande icke tidigare i flottiljens byggnadsprogram medräknade arbeten — kostnadsberäknade till sammanlagt 140,000 kronor — måtte komma till utförande under nästa budgetår, nämligen uppförande av hundgård och emballageförråd samt förbättringar å flottiljens avlopp. Med hänsyn därtill beräknades byggnadsprogrammet i sin helhet komma att draga en kostnad av $(1,844,000 + 6,000 + 140,000 =)$ 1,990,000 kronor. Med frånräknande av belopp, som beräknats men ännu icke disponerats för bostäder, inklusive administrationskostnader omkring 165,000 kronor, skulle totalkostnaderna för flottiljen enligt flygförvaltningens beräkningar utgöra 1,825,000 kronor (se bilaga 9).

Beträffande de nytillkomna behoven har ämbetsverket anført följande.

Behovet av hundgård har förut motiverats. Kostnaden för hundgård för 10 hundar beräknas till 17,000 kronor.

Vad emballageförrådet beträffar hänvisas till den motivering, som för motsvarande byggnad anfördes vid Jämtlands flygflottilj. Kostnaderna beräknas uppgå till 20,000 kronor.

Beträffande nytt avlopp till Nordre älv må följande anföras.

För närvarande föres avloppsvattnet från flottiljen över en emscherbrunn genom flygfältets dräneringsledningar till ett öppet dike och vidare till Kvillenbäcken, varvid det på sin väg till Nordre älv passerar ett flertal gårdar. Berättigade klagomål från markägarna ha framförts över de genom avloppet förorsakade hygieniska besvärerna samt över förstörda vattningsplatser för kreaturen. De nuvarande reningsanordningarna äro beräknade för den i de ursprungliga planerna upptagna fredsstyrkan och kunna givetvis ej nöjaktigt betjäna nuvarande beredskapsstyrkor men ej heller den blivande fredsorganisationens personalstyrka, varför åtgärder torde vara ofrånkomliga. Efter inhämtande av utlåtande av Vattenbyggnadsbyrån, Stockholm, och undersökning av flera alternativ till avloppsfrågans ordnande, får flygförvaltningen föreslå det billigaste och av utredningsmännen förordade alternativet, vilket innebär att den öppna delen av avloppet ersättes med en sluten rörledning direkt till Nordre älv. Kostnaderna härför uppgå till 95,000 kronor.

Sammanlagda kostnaden för ovan anmälda behov beräknas således, inklusive 8,000 kronor för administration m. m., till $(17,000 + 20,000 + 95,000 + 8,000 =)$ 140,000 kronor.

Med hänsyn till att riksdagen enligt det ovan anförda hittills beräknat tillhopa 1,990,000 kronor för flottiljens byggnadsarbeten har flygförvaltningen funnit, att för nästkommande budgetår ytterligare medel icke erfordrades.

Av det anförda framgår, att flygförvaltningen räknar med att de nu anmälda nya byggnadsbehoven skola kunna rymmas inom det belopp som

*Departements-
chefen.*

redan beräknats för byggnadsarbeten vid flottiljen för tiden intill utgången av detta budgetår. Med hänsyn därtill och då de föreslagna arbetena synas vara av behovet påkallade, förordar jag att de komma till utförande med anlitande av de för flottiljen beräknade anslagsmedlen. Jag förutsätter, att förslaget om anläggande av nytt avlopp till Nordre älv föregåtts av noggranna utredningar, så att ytterligare kostnader utöver det för ändamålet beräknade beloppet icke skola tillkomma.

Skånska flygflottiljen (Barkåkra). Kostnaderna för markförvärv och byggnadsarbeten för förläggning av denna flygflottilj till Barkåkra beräknades av försvarsutredningen till sammanlagt 11,764,000 kronor. Av beloppet belöpte 1,340,000 kronor på markförvärv och 100,000 kronor på en mässbyggnad för officerare. I det i propositionen 1942: 328 anmälda förslaget rörande markförvärv m. m. för ifrågavarande flygflottilj beräknade flygförvaltningen kostnaderna för markförvärv till 1,400,000 kronor, varvid emellertid framhölls, att i stället ovannämnda kostnad för mässbyggnad kunde minskas med 60,000 kronor till 40,000 kronor genom att markförvärvet komme att omfatta jämväl en villafastighet, Valhallsborg, vilken för sistnämnda kostnad syntes kunna omändras för ändamålet. För egen del ansåg jag mig kunna godtaga flygförvaltningens förslag rörande markförvärv för flottiljen. Det syntes dock böra övervägas, om icke en begränsning av förläggningsområdet kunde ske utan större olägenheter. Härför talade bland annat den omständigheten, att markpriserna vore tämligen höga, beroende på platsens läge och på att jorden som regel vore mycket god. Sålunda syntes tvekan föreligga, huruvida fastigheten Valhallsborg borde förvärfvas. Denna fråga liksom frågan om områdets avgränsning i övrigt syntes böra i vanlig ordning bedömas av Kungl. Maj:t. Uttalandet föranledde icke erinran från riksdagen, som efter i propositionen framlagt förslag anvisade 1,800,000 kronor för budgetåret 1942/43. Sedermera har Kungl. Maj:t godkänt ett mellan flygförvaltningen och vederbörande fastighetsägare ingånget kontrakt, avseende försäljning till kronan av fastigheten Valhall 6²⁷ (Valhallsborg) i Barkåkra socken för en köpeskilling av 145,000 kronor.

Sedan flygförvaltningen i skrivelse angående medelsbehoven för budgetåret 1943/44 beräknat totalkostnaderna för flottiljens förläggning till 11,891,000 kronor, varvid utöver av försvarsutredningen föreslagna arbeten förutsatts anordnande av en bilverkstad för 40,000 kronor och en sopförbränningsanläggning för 5,000 kronor ävensom angivits en ökning av kostnaderna för flygverkstaden med 75,000 kronor, har riksdagen efter förslag av Kungl. Maj:t i 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2) för innevarande budgetår beräknat ett belopp av 3,200,000 kronor. Vid anmälan av denna anslagsfråga yttrade jag bland annat, att en gymnastikbyggnad och badinrättning, som upptagits i flygförvaltningens byggnadsprogram för nämnda budgetår, tills vidare icke syntes böra utföras, varjämte vid den fortsatta utredningen av flottiljens byggnadsfrågor det syntes böra undersökas, huru-

vida icke medelsbehovet för verkstäder kunde begränsas till av försvarsutredningen angivet belopp.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för budgetåret 1944/45 har nu *flygförvaltningen*, efter omprövning av kostnaderna, beräknat desamma till 12,014,000 kronor. Utöver de arbeten, som upptagits i det för 1942 års riksdag framlagda byggnadsprogrammet, hemställde flygförvaltningen, att för nästkommande budgetår jämväl hundgård och devieringsbana — tillhopa kostnadsberäknade till 20,000 kronor — måtte utföras. Med frånräknande av belopp, som beräknats men ännu icke disponerats för bostäder, inklusive administrationskostnader omkring 323,000 kronor, skulle totalkostnaderna för flotttiljen enligt flygförvaltningens beräkningar utgöra 11,711,000 kronor (se bilaga 10).

Av ämbetsverkets kostnadsberäkningar framgår, att gymnastikbyggnad och badinrättning samt skolbyggnad, till en kostnad av tillhopa 480,000 kronor, medtagits i programmet bland byggnadsarbeten, som avsetts skola påbörjas före utgången av budgetåret 1943/44.

Flygförvaltningen har framhållit, att merkostnaden i förhållande till de tidigare beräkningarna huvudsakligen uppstått genom ökade kostnader för flygfältsarbeten, vilka Kungl. Maj:t godkänt genom beslut den 2 oktober 1942. Å övriga belopp hade justeringar föreslagits såväl uppåt som nedåt för att bringa siffrorna i närmare överensstämmelse med de verkliga kostnaderna för byggnader, utförda enligt av Kungl. Maj:t fastställda normer och standardritningar. Därvid kunde flygförvaltningen numera stödja sig på direkta erfarenhetssiffror. Ämbetsverket har i detta hänseende närmare anfört följande.

Nedskärningar ha kunnat göras å anslagsposter för skola, gymnastik, bad (varvid hänvisas till motivering upptagen under Västmanlands flygflottilj) och instruktionsverkstad, flygtjänstbyggnader, provbocksanläggning, tyg- och vapenförråd, intendenturförråd (verkstäderna nedminskas till följd av beslutade centrala verkstadsanläggningar) och alarmeringsanläggning. Däremot ha högre kostnader måst förutses för vissa byggnader. Förläggningsbyggnaderna enligt standardritningarna draga även något större kostnader än beräknats. Sjukhusbyggnaden likaså. I tygverkstaden, som redan tidigare förutsatts bli ökad, har även vapenverkstad inrymts, varigenom kostnader förskjutits från byggnaden för det senare ändamålet till tygverkstaden, som här upptagits till 530,000 kronor. För officersmäss torde man ha räknat med en billig ombyggnad av befintlig villa, vilket icke visat sig möjligt, varför kostnaderna ha måst höjas. För övriga mässbyggnader ha även mindre justeringar av medelsbehovet måst vidtagas för att kunna inrymma fastställda personalstyrkor. Kostnaden för drivmedelsförråd har ökats från 120,000 till 155,000 kronor för att giva möjlighet att förse förråden med bombsäkra täckningar. Kostnaderna för vatten och avlopp samt yttre elektriska ledningar ha numera närmare kunnat beräknas och ha ökats från 209,000 till 260,000 kronor och från 150,000 till 200,000 kronor.

Flygförvaltningen, som räknat med utförande under nästkommande budgetår av återstoden av de planerade byggnadsarbetena, har beräknat medelsbehovet till (12,034,000 — 1,800,000 — 3,200,000 =) 7,034,000 kronor.

För bostäder vid Skånska flygflottiljen har flygförvaltningen för nästa budgetår beräknat ett belopp av 95,000 kronor. Under hänvisning till vad in-

*Departementis-
chefen.*

I ledningsvis anförts beräknar jag icke i detta sammanhang medel för ifrågasvarande ändamål utan torde få återkomma till denna fråga i samband med behandlingen av övriga för flygvapnet aktuella bostadsfrågor. Med uppförande av flygplanförråd och anläggande av idrottsplats torde tills vidare kunna anstå. Liksom vid övriga flottiljer torde jämväl med uppförande av gymnastikbyggnad och badinrättning böra tills vidare anstå, och de medel, som avsetts för detta ändamål för innevarande budgetår, torde därför böra användas till andra byggnadsarbeten vid flottiljen. Från flygförvaltningen har under hand upplysts, att kostnaderna för skolbyggnad vid sådant förhållande kunna beräknas bli något högre än om denna sammanbygges med gymnastikbyggnaden. Jag utgår från att dessa merkostnader, därest skolbyggnaden anses böra uppföras före gymnastikbyggnaden, skola få bestridas från förevarande investeringsanslag även om de beräknade totalkostnaderna för flottiljen något överskridas. Vad angår den föreslagna ombyggnaden av villafastigheten Valhallsborg till officersmäss finner jag de beräknade kostnaderna, vilka med femtio procent överstiga vad som tidigare från flygförvaltningen uppgivits, väl höga. Det bör därför undersökas, om icke kostnaderna kunna bringas till bättre överensstämmelse med de tidigare framlagda kostnadskalkylerna. I samband därmed bör även övervägas, om byggnaden möjligen skulle kunna användas till annat ändamål än officersmäss. Jag återkommer härtill i det följande vid behandlingen av frågan om lokaler för flygeskaderstaber och flygbasområdesstaber. Tills vidare räknar jag emellertid med det av flygförvaltningen angivna beloppet, 60,000 kronor. I övrigt har jag icke funnit anledning till annan erinran mot det av flygförvaltningen framlagda byggnadsprogrammet än att med uppförande av förläggningsbyggnad för kadetter m. fl. torde kunna tills vidare anstå. Att kostnaderna för flottiljens etablissement numera beräknas till högre belopp än i samband med försvarsbeslutet sammanhänger i huvudsak med att flygfältsarbetena draga större kostnader än som då beräknades.

Medelsbehovet för nästkommande budgetår beräknas av mig i enlighet med det anförda till i avrundat tal 6,450,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Södermanlands flygflottilj (Skavsta.) Kostnaderna för av 1941 års försvarsutredning förordade omändrings- och nybyggnadsarbeten vid denna flottilj beräknades av utredningen till sammanlagt 1,032,000 kronor. I propositionen 1942: 270 förutsattes en kostnadsökning av 5,000 kronor för anordnande av sopförbränningsanläggning, varför kostnaderna i sin helhet, inklusive administrationskostnader m. m., beräknades till 1,038,000 kronor. Härav beräknade riksdagen efter förslag i nyssnämnda proposition för budgetåret 1942/43 ett belopp av 900,000 kronor. Efter förslag i 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2) har riksdagen sedermera medgivit, att byggnadsprogrammet finge utökas att omfatta jämväl tjänstebostäder för kökspersonal samt devieringsbana för en sammanlagd kostnad av 70,000 kronor, vilket belopp riksdagen jämväl beräknat för budgetåret 1943/44.

Flygförvaltningen har i sin skrivelse angående medelsbehoven för budget-

året 1944/45 hemställt, att byggnadsprogrammet måtte ytterligare utvidgas att omfatta en hundgård, kostnadsberäknad till 14,000 kronor. I anslutning därtill har ämbetsverket beräknat totalkostnaderna för byggnadsprogrammet till ett belopp av $(1,038,000 + 70,000 + 14,000 =)$ 1,122,000 kronor. Med frånräknande av belopp, som beräknats men ännu icke disponerats för bostäder, inklusive administrationskostnader omkring 64,000 kronor, skulle totalkostnaderna för flottiljen enligt flygförvaltningens beräkningar utgöra 1,058,000 kronor (se bilaga 11).

Rörande för nästkommande budgetår planerade arbeten, nämligen — förutom hundgården — utökning av matsalsutrymme för manskap, utökning av mässutrymmen för manskap och för underofficerare samt uppförande av musikbyggnad, har ämbetsverket i sin nyssnämnda skrivelse anfört följande.

Utökning av matsalsutrymme för manskap. De nuvarande matsalarna och diskrummet kräva vissa utökningar och förbättringar. Kostnaderna hava beräknats till 50,000 kronor.

Utökning av mässutrymme för manskap. Utrymme saknas för vid flottiljens verkstäder och expeditioner anställd civil personal (cirka 60 personer). Bristen på särskilt för lunchservering lämpliga lokaler gör sig starkt gällande, och tillbyggnad av manskapsmässen för detta ändamål kan ej längre uppskjutas. Kostnaderna beräknas till 20,000 kronor.

Utökning av mässutrymme för underofficerare. Den före försvarsbeslutet planerade mässbyggnaden omfattade en golvyta i mässlokalerna av 120 kvadratmeter. Antalet underofficerare med vederlikar uppgår vid genomförd organisation till 74, vartill komma 2 civila befattningshavare, vilka äro hänvisade till underofficersmässen. Enligt av Kungl. Maj:t fastställda normer erfordras för detta antal en golvyta av 197.5 kvadratmeter. En utökning av anslaget med av försvarsutredningen beräknade 20,000 kronor är därför nödvändig.

Musikbyggnad. Flygförvaltningen får hänvisa till den motivering, som lämnats för motsvarande byggnad vid Västmanlands flygflottilj. Kostnaderna hava beräknats till 40,000 kronor.

Beträffande den föreslagna utökningen av matsalsutrymme för manskap har från flottiljen inhämtats, att i nuvarande lokaliteter 250 man kunna samtidigt utspisas. Enligt militära byggnadsutredningens normer böra vid en flottilj av här ifrågavarande slag matsalsutrymmen beräknas för 435 man. Anmärkas må att flottiljens personalstyrka är avsevärt större.

Då byggnadsprogrammet avsåges att slutföras under nästkommande budgetår har ämbetsverket uppskattat medelsbehovet för budgetåret till $(1,122,000 - 900,000 - 70,000 =)$ 152,000 kronor.

I enlighet med vad jag inledningsvis yttrat torde för närvarande medel icke böra beräknas för den av flygförvaltningen föreslagna musikbyggnaden. Jag har övertygat mig om att övriga av ämbetsverket föreslagna arbeten äro lämpliga och nödvändiga. Då jag icke finner anledning till erinran gentemot de uppgjorda kostnadskalkylerna, beräknar jag för nästa budgetår för byggnadsarbeten vid Södermanlands flygflottilj ett belopp av 110,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

*Departements-
chefen.*

Kalmar flygflottilj (Kalmar). Kostnaderna för erforderliga byggnadsarbeten vid Kalmar flygflottilj beräknades av 1941 års försvarsutredning till 1,373,000 kronor. I propositionen 1942: 270 föreslogos vissa jämkningar i detta program. Sålunda förutsattes, att utförandet av en förrådshangar och ett flygplanförråd, för vilka försvarsutredningen upptagit tillhoppa 175,000 kronor, tills vidare skulle uppskjutas, varemot i stället i byggnadsprogrammet medtogos vissa merkostnader för en sjukpaviljong samt en sopförbränningsanläggning, kostnadsberäknade till sammanlagt 85,000 kronor. I anslutning till vad sålunda anförts beräknade riksdagen å tilläggsstat till budgetåret 1941/42 och å riksstaten till budgetåret 1942/43 tillhoppa $(1,373,000 - 175,000 + 85,000 =$ i avrundat tal) 1,280,000 kronor. Därutöver har 1943 års riksdag efter förslag av Kungl. Maj:t i 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2) beräknat ett belopp av 6,000 kronor till en devieringsbana vid flottiljen.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för nästkommande budgetår har *flygförvaltningen* anmält, att ämbetsverket efter omprövning av kostnaderna för flottiljens byggnadsarbeten numera beräknade dessa kostnader — inklusive devieringsbanan samt förrådshangaren och flygplanförrådet — till sammanlagt 1,442,000 kronor. Ämbetsverket ansåge, att ännu resterande arbeten, nämligen förrådshangaren och flygplanförrådet, borde komma till utförande under nästa budgetår, varjämte ämbetsverket hemställde att byggnadsprogrammet måtte utökas med hundgård, kostnadsberäknad till 14,000 kronor (se bilaga 12). För bostäder ha i detta sammanhang icke beräknats några medel.

Det ytterligare medelsbehovet för budgetåret 1944/45 uppgår sålunda enligt flygförvaltningens beräkningar till $(1,456,000 - 1,286,000 =)$ 170,000 kronor.

Departements-
chefen.

Enär verkställda undersökningar givit vid handen, att med utförandet av förrådshangar och flygplanförråd icke längre bör anstå samt att den föreslagna hundgården torde böra komma till utförande, beräknar jag enligt flygförvaltningens förslag för nästa budgetår ett belopp av 170,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Bråvalla flygflottilj (Norrköping). Kostnaderna för färdigställandet av förläggningen för Bråvalla flygflottilj beräknades av 1941 års försvarsutredning till 9,564,000 kronor. På av mig i yttrande till statsrådsprotokollet i samband med anmälan av proposition 1942: 270 anförda skäl uppskattades emellertid kostnaderna för byggnadsprogrammet till 9,500,000 kronor. Av detta belopp beräknade riksdagen för budgetåren 1941/42 och 1942/43 tillhoppa 5,000,000 kronor. Efter förslag i 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2) har riksdagen för budgetåret 1943/44 beräknat ytterligare 4,180,000 kronor, varvid förutsatts, att programmet skulle utökas att omfatta jämväl anläggandet av devieringsbana för en kostnad av 6,000 kronor. Av riksdagen hittills för flottiljen beräknade medel uppgå sålunda till 9,180,000 kronor.

Flygförvaltningen har nu, efter omprövning, beräknat kostnaderna för det av 1942 års riksdag beslutade byggnadsprogrammet vid denna flottilj till sammanlagt 9,294,000 kronor. Ämbetsverket har föreslagit, att för nästkom-